ئادىل ئىمىن

ئەتىرگۈل مەلىكە

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

ئادىل ئىمىن 1965 - يىلى يەكەن ناھىيىسىدە ئۇقۇتقۇچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. 1987 - يىلى قەشقەر پېداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ سىياسىي - ماتارىپ پاكۇلتېتىنى پۈتكۈزگەندىن كېيىن، يەكەن ناھىيىلىك تو- لۇق ئوتتۇرا مەكتەپكە خىزمەتكە تەقسىم قىلىنغان. ئۇ كې- چىكمىدىن تارتىپ ئەدەبىياتقا ئىشتىياق باغلاپ، ئوتتۇرا مەكتەپ مەزگىلىدىلا ئىجادىيەت مەشقىنى باشلىغان — ئۇيغۇر كلاسسىك ئەدەبىياتى ۋە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى تەتقىق قى-

ئادىل ئىمىن

ئەتىرگۈل مەلىكە

ئەسكەر

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

玫瑰公主:维吾尔文/阿迪力·依明著.喀什:喀什维吾尔文出版社,2008.10
ISBN 978-7-5373-1756-6

Ⅰ.玫… Ⅱ.阿… Ⅲ.童话—作品集—中国—当代—维吾尔语(中国少数民族语言)Ⅳ.I 287.7

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2008)第 156252 号

责任编辑:姑丽巴哈尔·麦麦提依明
责任校对:坎拜尔古丽·吾斯曼

玫瑰公主

作者:阿迪力·依明

喀什维吾尔文出版社出版发行
(喀什市塔吾古孜路 14 号　邮编:844000)
各地新华书店经销
喀什维吾尔文出版社印刷厂印刷
787×1092 毫米　1/32 开本 6.25 印张
2008 年 10 月第 1 版　2008 年 10 月第 1 次印刷
印数:1 —— 3080　　定价:13.00 元

如有质量问题,请与我社联系调换。电话:0998—2653927

مۇندەرىجە

مەلىكىنىڭ يىگىت سىنىشى 1
يوقالماس بايلىق 10
نېلۇپەر قىز 16
قار مەلىكە 34
ئاققىز بىلەن قارنىز 50
ئۇچقۇنبالا - پەرۋانەقىز 64
ئالمىنىز 72
كىچىككىنە مەلىكە بىلەن چاشقان 88
ئەتىرگۈل مەلىكە 121
گۈل ۋە بۇلبۇل 140
پادىچى يىگىت بىلەن ئاپئاق مەلىكە 156
ئالتۇن ئاچقۇچ 188

مەلىكىنىڭ يىگىت سىنىشى

قاچاندۇر بىر زامانلاردا تەڭرىتېغى باغرىدا قاياققىدۇر سوزۇلغان بىر يول ئۈستىدە ئاسماندىن چۈشتىمۇ ياكى يەر قوينىدىن چىقتىمۇ، ئەيتاۋۇر بىر جۈپ ئاق چاشقان ئات بولۇپ، تاۋاقتەك يوغان بىر تال نېلۇپەرگۈلنى هارۋا قىلىپ سۆرەپ كېتىۋاتماقتىكەن. گۈل ئۈستىدە بولسا تەڭسىدەك چوڭلۇقتىكى نېلۇپەر ياپرىقىنى كۈنلۈك قىلىۋالغان ئاجايىپ گۈزەل هۆسن - جامالى بىلەن كىشىنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىدىغان، لېكىن بوي - بەستى بىر غېرىچلا كېلىدىغان قونچاقتەك كىچىككىنە بىر قىز ئولتۇرغان بولۇپ، ئۇ هارۋىدا كېتىۋېتىپ مۇنداق ناخشا ئېيتىدىكەن:

مەن بىر كىچىك مەلىكە،
ئەسلىي بىر چوڭ مەلىكە.
كىم قايتۇرسا ئەسلىمگە،
ئويناپدۇ توي - مەرىكە.

ئۇ ئۆزى كىچىككىنە بولغىنى بىلەن ئاۋازى كۈمۈش قوڭغۇراقتەك زىل ۋە جاراڭلىق بولۇپ، كىشىنىڭ يۈرەك

تارىنى تىترىتىدىكەن.

شۇ چاغدا ئاتلىق كېتىۋاتقان بىر شاھزادە بۇ كىچىك مەلىكىگە يولۇققۇچ ئۇنى چاقىرىپتۇ:

— ھەي ئوماق كىچىك مەلىكە، مەن سىزنى ئەسلەـ ڭىزگە كەلتۈرۈشنى خالايمەن. بىراق، قانداق قىلىش كېـ رەكلىكىنى بىلمەيمەن. سىز بۇنى ماڭا ئېيتىپ بېرەلەمـ سىز؟

— ئېيتىپ بېرىمەن، ئېيتىپ بېرىمەن، — دەپتۇ كىچىك مەلىكە ئۆزى ئولتۇرغان ھارۋىنى توختىتىپ، — بۇ يەردىن ئۇچ كۈنلۈك نېرىدا، ئېگىز تاغلارنىڭ بىرىدە چوڭ بىر غار بار، غاردا بېشى گۈمبەزدەك، بېلى يوغان كۈپتەك، ئاغزىدىن ئوت، بۇرنىدىن ئىس - تۈتەك پۈركۈيـ دىغان، چىشلىرى قىلىچتەك، تىلى ئۆتكۈر نەيزىدەك ئاجا ـيىپ بىر مەخلۇقات — چوڭ بىر ئەجدىھا ياتىدۇ، ئەجدىھا ـنىڭ ئاغزىدا بىر ئەڭگۈشتەر بار، سىز شۇ ئەڭگۈشتەرنى قولىغا چۈشۈرۈپ بەدىنىمگە سۈركىسىڭىزلا دەرھال ئەسلىمـ گە كېلىمەن، ئاندىن ئەمرىڭىزگە ئۆتىمەن. ئەڭگۈشتەرنى ئەكېلىشكە جۈرئەت قىلالامسىز؟

— ھازىر ئېتىم چارچاپ قالدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە تېنىم تازا ساق ئەمەس، سالامەتلىكىم ئەسلىگە كەلگەندىن كېيىن، ياخشىراق ئاتقا مىنىپ بېرىپ ئەڭگۈشتەرنى چو ـقۇم ئېلىپ كېلىمەن، يەنە نۇرغۇن لەشكەر يىغىپ بېرىشىم كېرەكقۇ؟ — دەپتۇ.

— خوش ئەمىسە، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە، ئاند ـىدىن ئۇ يەنە ناخشىسىنى توۋلاپ يولىنى داۋام قىپتۇ:

مەن بىر كىچىك مەلىكە،
ئەسلىي بىر چوڭ مەلىكە.
كىم قايتۇرسا ئەسلىمگە،
ئويناپدۇ توي - مەرىكە.

بىر چاغدا ئۇنىڭغا بىر بايۇەچچە يولۇقۇپتۇ ۋە مەلىكە-
نى چاقىرىپتۇ:

— ھەي، ئوماق كىچىك مەلىكە، توختاپ تۇرۇڭچۇ، مەن سىزنى ئەسلىگىزگە قايتۇرۇشنى خالايمەن، بىراق قانداق قىلىش كېرەكلىكىنى بىلمەيمەن. سىز ئېيتىپ بېرەلەمسىز؟

— ئېيتىپ بېرىمەن، ئېيتىپ بېرىمەن، — دەپتۇ كىچىك مەلىكە توختاپ, — بۇ يەردىن ئۇچ كۇنلۇك نېرى-دا، ئېگىز تاغلارنىڭ بىرىدە چوڭ بىر غار بار، غاردا بېشى گۇمبەزدەك، بېلى يوغان كۇپتەك، ئاغزىدىن ئوت، بۇرنى-دىن ئىس - تۇتەك پۇركۇيدىغان، چىشلىرى قىلىچتەك، تىلى ئۆتكۇر نەيزىدەك ئاجايىپ بىر مەخلۇقات — چوڭ بىر ئەجدىھا ياتىدۇ، ئەجدىھانىڭ ئاغزىدا بىر ئەگگۇشتەر بار، سىز شۇ ئەگگۇشتەرنى قولغا كەلتۇرۇپ بەدىنىمگە سۇركە-سىڭىزلا دەرھال ئەسلىمگە كېلىمەن، ئاندىن ئەمرىڭىزگە ئۆتىمەن، ئەگگۇشتەرنى ئەكېلىشكە جۇرئەت قىلالامسىز؟

بايۇەچچە بىرھازا تۇرۇۋالغاندىن كېيىن:

— مەن ھازىر كاتتا بىر سودا ئىشىنى پۈتكۇزگىلى كېتىۋاتقان، شۇ ئىشنى تۈگىتىپ قايتقىنىمدا ئاندىن ئەگ-گۇشتەرنى ئەكەلگىلى بېرىش ئىشىنى ئويلىشىپ باقاي،

تېخى بىرمۇنچىلىغان شىر يۈرەك باھادىرلارنى تېپىپ ھەم-راھ بولۇشقا كۆندۈرۈشكىمۇ توغرا كېلىدۇ.

— خوش ئەمىسە، — دەپتۇ كىچىك، مەلىكە، ئاندىن ئۇ يەنە ھېلىقى ناخشىسىنى توۋلاپ يولىنى داۋام قىپتۇ.

بىر چاغدا ئۇنىڭغا يەنە بىر يىگىت يولۇقۇپ توۋلاپتۇ:

— ھەي كىچىك ئوماق مەلىكەم، مەن سىزنى ئەسلەڭگە قايتۇرۇشنى خالايمەن، بىراق قانداق قىلىشنى بىلەمەيمەن، بۇنى سىز ئېيتىپ بېرەلەمسىز؟

— ئېيتىپ بېرىمەن، ئېيتىپ بېرىمەن، — دەپتۇ كىچىك مەلىكە توختاپ، ھېلىقى گەپنى يەنە تەكرارلاپ، سىز ئاشۇ ئەڭگۈشتەرنى ئەكېلىشكە جۈرئەت قىلالامسىز؟

— جۈرئەت قىلالايمەن، — دەپتۇ يىگىت قەتئىيلىك بىلەن، — مەن چوقۇم ئەڭگۈشتەرنى قولغا كەلتۈرۈپ سىزنى ئەسلەڭگە قايتۇرىمەن، مېنى كۈتۈڭ!

ئۇلار خوشلىشىپتۇ. ئەمدى بىز كىچىك مەلىكىنى شۇ يەردە قويۇپ تۇرۇپ يىگىتكە ئەگىشەيلى، قېنى قەيەرگە بارىدىكىن، قانداق قىلىدىكىن؟!

يىگىت مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر شەھەرگە يېتىپ كېلىپ، بىر تۆمۈرچىلىك دۇكىنى ئالدىغا بېرىپتۇ - دە:

— ئۇستام، — دەپتۇ تۆمۈرچىگە، — ماڭا بىر ئۆتكۈر قىلىچ بىلەن بويۇمغا تەڭ چوڭ قالقان كېرەك ئىدى، سوقۇپ بەرگەن بولسىلا.

— ماقۇل، — دەپتۇ تۆمۈرچى، — ئۈچ كۈندىن كېيىن ئېلىپ كېتىڭ، باھاسى ئون تىللا.

— دېگەنلىرىدەك بولسۇن، — دەپتۇ يىگىت خۇشال

بولۇپ، — مەن بۇ ئۇچ كۈندە پۈلنىڭ غېمىنى قىلاي.

يىگىت تۆمۈرچىنىڭ دۇكىنىدىن قايتىپ چىقىپ، قاياقتا بازارغا بېرىپتۇ، كېلىشكەن ۋە بەستلىك قامىتىگە يوشۇرۇنغان كۈچ - قۇۋۋەت ۋە غەيرەت - شىجائىتىگە تايىنىپ، ئەڭ ئېغىر ئىشلارنى تاللاپ، ئىككى كىشىنىڭ ئىشىنى ئۆزى قىلىپ، تاپقان پۇلىدىن يېمەك - ئىچمەكىگە ئازغىنە خىراجەت قىلغاندىن باشقا، قالغان ھەممىسىنى بىر تىيىن زايە قىلماي يىغىپتۇ. شۇ تەرىقىدە ئىشلەپ پۇل يىغىپ، ئۇچ كۈندە توققۇز تىللا هازىرلاپتۇ - دە، ئاندىن تۆمۈرچىنىڭ ئالدىغا بېرىپ ھەممىسىنى قولىغا تۇتقۇزۇپ:

— تاپقىنىم مۇشۇ بولدى، رازى بولسىلا قىلىچ - قالقانىنى ئېلىپ كەتسەم، ئەگەر رازى بولمىسىلا كېيىمى مەندە قەرز قالسا، ئىشىم ئالدىراش ئىدى، تۇگىتىپ ئا-مان- ئېسەن قايتىپ كەلگىنىمدە قايتۇرسام قانداق، — دەپتۇ مۇلايىملىق بىلەن.

— رازىمەن، — دەپتۇ تۆمۈرچى خۇرسەن بولۇپ، — قويغان باهايىم ئۆرە ئىدى. سىزنى باها تالىشىدۇ دېگەن ئويدا شۇنداق قىلغانتىم. مەرد يىگىت ئىكەنسىز، باها تالاشماي دېگىنىمنى بەرمەك بولۇپ كەتتىڭىز، مەنمۇ تاشقا ئۇرسا تاشنى ياغدەك كېسىدىغان ئالماستەك قىلىچ ۋە هەر-قانچە ئۆتكۈر نەيزىمۇ كار قىلمىغۇدەك مەزمۇت ۋە پۇتۇن بويىڭىزنى مۇھاپىزەت قىلغۇدەك چوڭ قالقانىنى ياساپ پۇت-كۈزدۇم، ئېلىپ كېتىۋېرىڭ، قولۇمغا تۇتقۇزغىنىڭىزمۇ باهاسىدىن ئارتۇق، سىزگە ئامانلىق ۋە نۇسرەت تىلەيمەن.

ئۇ شۇنداق دەۋېتىپ قۇياش نۇرىدا ۋالىلداپ كۆز چاق-

ئىنتىپ تۇرىدىغان ئۆتكۈر قىلىچ بىلەن چوڭ قالقاننى يەڭگىتكە بېرىپتۇ. شادلىققا چۆمگەن يىگىت تەشەككۈر ئېيتىپ قىلىچ - قالقاننى كۆتۈرگىنىچە يولىغا راۋان بوپتۇ.

مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، ئۇچ كۈن يول يۈرۈپ غايەت ئېگىز بىر تاغ باغرىغا يېتىپ كېلىپ، بىر چوڭ غارنى كۆرۈپتۇ. «ئەجدىهانىڭ غارى مۇشۇ بولسا كېرەك دېگەن ئوي بىلەن جاسارەت كەمىرىنى چىڭىتىپ، قىلىچىنى يالدۇ-ڭ-ڭاچلاپ، قالقاننى كۆتۈرۈپ، غار تەرەپكە مېڭىپتۇ. گۆر-دەك قاراڭغۇلۇق ئىچىگە كىرىپتۇ، بىراق ئەجدىهانىڭ دېرىكى بولماپتۇ. ئىچكىرىلەپ كېتىۋېرىپتۇ، لېكىن ئەجدىهاغا يولۇقماستىن، بەلكى تاغنىڭ يەنە بىر تەرىپىگە چىقىپ قاپتۇ.

ئۇ يەردە پايانسىز كەتكەن نېلۇپەر بىلەن ئورالغان كۆل ۋە كۆل بويىدىكى گۈلزارلىقتا ئاپئاق داستىخاننى يېيىپ تۈرلۈك ئېسىل نازۇنېمەتلەرنى تىزىپ ئولتۇرغان ئاجايىپ گۈزەل بىر هۆر - پەرىنى كۆرۈپتۇ. يىگىت دۇنيا-غا كۆز ئاچقىنىدىن بېرى مۇنداق گۈزەل هۆسن - جامال ئىگىسىنى كۆرمىگەنىكەن. يۈرىكى قۇملۇققا تاشلانغان بېلىقتەك تېپىچەكلەشكە باشلاپ، ئەقىل - هوشىدىن ئايرىلغىلى تاسلا قاپتۇ.

— مەرهابا، ئەي باتۇر يىگىت، — دەپتۇ ئول گۈزەل رەنا خۇش تەبەسسۇم بىلەن.

يىگىت شۇ چاغدىلا ئېسىگە كېلىپ، هېلىقى هۆر - پەرىگە ئەدەپ بىلەن سالام قىلىپ ئەهۋال سوراپتۇ، ئاندىن شۇنداق دەپتۇ:

— ئەي، هۆر - پەرى، ئاغزىدا ئەڭگۈشتەرى بار ئەجدىھانى ئىزدەپ ماڭغانىدىم، ئازغۇن قەدەملىرىم مېنى ئالدىڭىزغا يەتكۈزۈپتۇ، مەرھەمەت قىلىپ، ماڭا ئەجدىھا غارنىڭ يولىنى كۆرسىتىپ قويغان بولسىڭىز. ئەڭگۈشـتەرنى قولغا كەلتۈرمەك ھەققىدە كىچىككىنە بىر مەلىكىگە ۋەدە قىلغانىدىم، ۋەدىگە لايىق بىر ئىش قىلسام، ئول مەلىكىنىڭ ئۈمىد غۇنچىسى سەكپارە بولمىسا، مەن ھەم مۇراد گۈلۈمدىن مەھرۇم قالمىسام، سىزدىن كۆپ مىننەتـدار بولاتتىم؟

— ئاۋۋال تائام، ئاندىن كالام، — دەپتۇ ئول دىلرەبا نازىنىن كۈلۈپ تۇرۇپ.

يىگىت ئۈچ كۈندىن بېرى ئاچلىق ئازابىنى يەتكۈچە تارتقانلىقى ئۈچۈن تارتىنماستىن داستىخانغا ئولتۇرۇپ، نازۇنېمەتلەردىن قانغۇچە بەھرىمەن بوپتۇ. ماغدۇرسىزلانـغان جىسمى كۈچ - قۇۋۋەتكە تولۇپ، غەيرىتى جۇش ئۇـرۇپ، ئول ھۆر - پەرىگە يەنە يول كۆرسىتىپ قويماقنى ئىلتىماس قىپتۇ.

— مەنزىلىڭىزگە باشلاپ بارغايمەن، — ئول ھۆر - پەرى شۇنداق چاۋاك ئۇرغانىكەن، ئالتۇن ئېگەر- توقۇملۇق بىر جۇپ ئاق تۇلپار ھازىر بوپتۇ. يىگىت بىلەن ھۆر- پەرى تۇلپارلارغا مىنىپ يەنە غار يولى ئارقىلىق تاغنىڭ بۇتەرىپىگە ئۆتۈپتۇ، ھۆر - پەرى قايان باشلىسا يىگىت شۇ يانغا كېتىۋېرىپتۇ. بىر چاغدا ھېلىقى كىچىككىنە مەلىكـنى يولۇقتۇرغان يولغا چىقىپتۇ. شۇ چاغدا ئۇلارغا باش- ئايىغىغا كۆز يەتمەس بىر چوڭ كارۋاننى باشلاپ كېتىۋاتقان

هېلىقى بايۇەچچە يولۇقۇپتۇ.

بايۇەچچە ئول گۈلى رەنانى كۆرۈپ ئالدىنى توسۇپ دەپتۇ:

— ئەي هۆر - پەرى، بايلىقىم بىلەن شۆهرىتىم ئالەمگە مەشھۇر، بۇ جەهەتتە نامدار شاهلارمۇ ماڭا يېتەلمەس، مەن بىلەن قېلىڭ! بىر ئۆمۈر پاراغەتلىك ماكانىمدا راهەتلىك هايات كەچۈرگەيمىز، نېمە خالىسىڭىز ئالدىڭىز- دا شۇ هازىر بولغاي.

ئول هۆر - پەرى دەپتۇ:

— ئەي قورقۇنچاق بايۇەچچە، پاراغەتلىك ماكانىڭىزدا ئۆزىڭىز ياشاۋېلىڭ. ماڭا جۈپ بولغۇچى باتۇر يىگىتتۇر، سىزدەكلەر ماڭا بىكېرەكتۇر!

ئۇ شۇنداق دەپتۇ - دە، يولىغا راۋان بوپتۇ. بايۇەچچە ئۇنى تۇتۇپ قالماق بولۇپ، چاكارلىرى بىلەن قوغلاپ بېقىپتۇ. لېكىن، هېلىقى باتۇر يىگىتنىڭ كۈچ - هەيۋىسىدىن ئەندىكىپ زادىلا قول سوزالماپتۇ، كۆپ ئۆتمەي ئۇلار كۆزدىن غايىب بوپتۇ.

بىر چاغلاردا يەنە 40 نۆۋكىرى بىلەن شىكارغا ماڭغان هېلىقى شاهزادە يولۇقۇپتۇ، ئول گۈلرابا نازىنىنىنى كۆرۈپلا شاهزادە شۇنداق دەپتۇ:

— ئەي نادىرە، دەۋران دۆلىتىم كاتتىلىقتا ئالەمگە مەشھۇر، بۇ جەهەتتە هېچبىر شاه ماڭا يېتەلمەس، مەن بىلەن قېلىڭ! سەلتەنەتلىك ئوردامدا خانىشىم بولۇڭ! يەتتە ئىقلىمغا سوزىسىڭىز قولىڭىز، قىچقارسىڭىز ئۇنىڭىز يېتەر، نېمە خالىسىڭىز شۇ هازىر بولغاي!

— ئەي شاھزادە، سەلتەنەتلىك ئوردىڭىزدا بىر ئۆزدەڭىز ياشىۋاتقان بولغۇچى باتۇر يىگىتتۇر، سىزدەك قورقۇنچاقلار ماڭا بىكېرەك، — دەپتۇ ھۆر پەرى.

ئۇ شۇنداق دەپلا يولىغا راۋان بوپتۇ، شاھزادە نۆۋۈكەرلىرى بىلەن قوغلاپ تۇتۇۋالماقچى بولغانىكەن، يىگىت قىلىچىنى يالىڭاچلاپ ئۇلارغا شىرەك تاشلىنىپتۇ. ئۇنىڭ كۈچ - ھەيۋىسى جاسارىتىدىن قويدەك ئۇركۈگەن شاھزادە بىلەن نۆۋۈكەرلىرى دەرھال كەينىگە يېنىپ، قۇيرۇقىنى تىكىۋېتىپتۇ.

يىگىت يەنە يولىنى داۋام قىپتۇ، بىر چاغدا ئول ھۆر پەرىدىن سوراپتۇ:

— ئەي گۈلرۇخسار، مەن ئۇچۇن كۆپ ئاۋارە بولدۇڭىز، ماڭا يولىنى كۆرسىتىپ قويۇپ، ئۆز يولىڭىزغا كېتىۋېرىڭ!

ئول ھۆر - پەرى قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپ شۇنداق دەپتۇ:

— كۆزلىگەن مەنزىلىڭىزگە يېتىپ كەلدىڭىز، ھېلى قى كىچىك مەلىكە مانا مەندۇرمەن، ئەجدىھا بولسا مەۋجۇت ئەمەس، يولۇققان ئۇچىڭلاردىن بىر ئۆزىڭىزلا سىناقلىرىمدىن ئۆتتىڭىز. مەرد - باھادىر ئىكەنسىز، ئەمدى خالىسىڭىز توي - مەرىكە ئويىنايسىز، مېنى ئەمرىڭىزگە ئالغايسىز.

يىگىت خۇشاللىق بىلەن رازىلىق بىلدۈرۈپتۇ، ئاندىن ئۇلار بەخت ۋادىسىغا، ۋىسال دەرگاھىغا قاراپ راۋان بوپتۇ.

يوقالماس بايلىق

ئۆتمۈش زاماندا، نامراتلىق دەستىدىن يۇرتىدا كۈن ئالالمىغان ئۈچ يىگىت سەپەرگە چىقماقچى، ياقا يۇرتلاردا ئىشلەپ، پۇل تېپىپ باي بولغاندا قايتماقچى بوپتۇ. ئۇلار-نىڭ چوڭىنىڭ ئىسمى ئەخمەت، ئىككىنچىسىنىڭ ئىسمى نۇرەخمەت، كىچىكىنىڭ ئىسمى نۇرمۇھەممەت ئىكەن. ئۇ-لار مەسلىھىتى پىشقان كۈنىنىڭ ئەتىسىلا يولغا چىقىپتۇ. كارۋانلارنىڭ ئىزى، يولۇچىلارنىڭ سۆزى بويىچە مېڭىۋې-رىپتۇ. مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ بىر چاغدا ئۇلارغا بىر خۇرجۇن ئۇچراپتۇ. ئەخمەت بىلەن نۇرەخمەت جېنىنىڭ بارچە يۈ-گۈرۈپ بېرىپ تەڭلا خۇرجۇنغا تاشلىنىپتۇ. ئۆزى كىچىك ۋە تېنى ئاجىز نۇرمۇھەممەت ئۇلاردىن كېيىن قاپتۇ. خۇر-جۇنغا تەڭ ئېسىلغان ئەخمەت بىلەن نۇرەخمەت ئۇنى ئىككى يانغا تارتىشىپ ئوتتۇرىدىن يىرتىۋاپتۇ. شۇ چاغدا خۇرجۇ-ندىن بىر كىتاب چۈشۈپ قاپتۇ. ئەخمەت بىلەن نۇرەخمەت بۇ كىتابقا قاراپمۇ قويماپتۇ. ئۇلار ياراتمىغان بۇ كىتابنى نۇرمۇھەممەت ئاپتو.

خۇرجۇنىنىڭ ئەخمەت يىرتىۋالغان تەرىپىدە تللا، نۇ-رەخمەت يىرتىۋالغان تەرىپىدە يامبۇلار بار ئىكەن. ئۇ ئىك-

كىسى ئۆز رىزقىدىن رازى بولۇپ بەكمۇ سۆيۈنۈپ كېتىدۇ. لېكىن، ئۇلار بۇنىڭغا قانائەت قىلماستىن يەنە داۋاملىق مېڭىپتۇ. ئاخىر ئۇچ ئاچا يولغا كەپتۇ. ئەخمەت بىلەن نۇرەخمەت ئۆز بايلىقىنى نۇرمۇھەممەتتىن قىزغىنىپ ئۆزلىرى بىلەن بىر يولغا چۈشۈۋالمىسۇن دەپ ئەنسىرەپ ئۇنى ئۇچىنچى يولدا مېڭىشقا زورلىشىپتۇ.

ئەمدى بىز يېنىدا بىر تىيىن پۇلى يوق بىچارە نۇرمۇھەممەتكە ئەگىشەيلى: ئۇ ئۆزىگە قالغان كىتابنى ئېلىپ يېرىم كۈنلۈك مۇساپىنى بېسىپتۇ. بىراق، مۇڭدىشىپ بىللە ماڭغۇدەك بىرەر ھەمراھى بولمىغاچقا زېرىكىپ كىتابنى ۋاراقلاشقا باشلاپتۇ. ئوقۇغانسېرى قىزىقىپ قاپتۇ. ئەسلىي ئۇ تېبابەتچىلىك كىتابى بولۇپ، ئۇنىڭدا تۈرلۈك ئۆسۈملۈكلەرنىڭ خاسىيىتى ۋە ئۇلار بىلەن ھەر خىل كېسەللىكلەرنى داۋالاش رېتسېپلىرى يېزىلغانكەن. زېھنى ئۆتكۈر نۇرمۇھەممەت ئوقۇغانلىرىنى ئېسىدە چىڭ ساقلاپ قالىدۇ. قورسىقى ئاچسا ياۋا مېۋىلەرنى تېرىپ يەپ، ئۇسسىسا ئېقىن سۇ ئىچىپ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، شۇ تەرىقىدە نەچچە كۈنلەر ئۆتۈپتۇ. كىتابنى ئۇچىنچى قېتىم قايتا ئوقۇپ تۈگىتەي دەپ قالغان بىر كۈنى دىققەتسىزلىكتىن تۈگۈلۈپ يانقان بىر يىلانغا دەسسىۋاپتۇ. مىجىلىپ ئۆلەي دەپ قالغان يىلان جان ئاچچىقىدا نۇرمۇھەممەتنىڭ پۇتىغا نەشتەر ئۇرۇۋېتىپ - دە، جان بېرىپتۇ. نۇرمۇھەممەتمۇ ئاغرىقتا چىدىماي «ۋايجان» دەپ پۇتىنى قۇچاقلاپ ئولتۇرۇۋېلىپ قاپتۇ. شۇ ھالەتتە نەچچە مىنۇت ئۆتۈپتۇ. پۇتى تىزىغىچە كۆكىرىپ يىلان زەھىرى بەدىنىگە تاراشقا باشلاپتۇ. ئۇ

نېمە قىلىشنى بىلمەي ئولتۇرغاندا كۆزى يەردە يانقان كىتا-
بنغا چۈشۈپ، ئۆز هاياتىنى قۇتقۇزۇش ئىشەنچسى تۇغۇلۇپ-
تۇ. تەلىيىگە يېقىن ئاردىكى زەيكەش لېۋىدە يىلان زەهە-
رىنى قايتۇردىغان خاسىيەتلىك گىياھ بار ئىكەن. نۇرمۇ-
ھەممەت چىشىنى چىشلەپ ئۆمىلەپ بېرىپ بۇ گىياھنى
يۇلۇپ ئېلىپ، چاياپ سۈيىنى يۇتۇپتۇ. يەنە بىر تەرەپتىن
پۇتىنىڭ كۆكىرىپ كەتكەن يېرىنى تىلىپ قېنىنى ئېقە-
تىپتۇ. شۇنداق قىلىپ، ئۆز جېنىنى ئۆزى قۇتۇلدۇرۇپ
قاپتۇ. كېچىسى كىتابنى ياستۇق، يەرنى سېلىنچا قىلىپ
تۇننى ئۆتكۈزۈپتۇ. ئەتىسى زەھەر تولۇق يېنىپ سەللىمازا
ساقايغان هالەتتە ئورنىدىن تۇرۇپتۇ. نۇرمۇھەممەت شۇ-
نىڭدىن كېيىن كىتابنى تېخىمۇ ئەستايىدىل بېرىلىپ ئو-
قۇپ، بىلىمىنى يەنىمۇ مۇستەھكەملەپتۇ. ئاخىر بىر شە-
ھەرگە يېتىپتۇ، بۇ شەھەر ئىمارىتىنىڭ هەشەمەتلىكى،
كوچا بازارلىرىنىڭ قايناقلىقى بىلەن كىشىنى مەستانە قە-
لىدىكەن. بىراق، بۇ شەھەر خەلقى يۇقۇملۇق كېسەللىككە
دۇچ كېلىپ، تېۋىپلىرىنىڭ ئاز ۋە قابىلىيەتسىزلىكى تۇ-
يەلىدىن كىشىلەرنىڭ بېشىغا ئۆلۈم ۋەھىمىسى سايە تاش-
لاپ، هەممە كىشىنى غەم بېسىپ چىرايلىرى سولغانىكەن.
نۇرمۇھەممەت كېسەللىك ئالامەتلىرىنى سۈرۈشتۇرگەندىن
كېيىن شەھەر سىرتىغا چىقىپ، تاغ - دالىلاردىن دورا
ئۆسۈملۈكلىرىنى يىغىپ بىمارلارنى داۋالاشقا باشلاپتۇ. ئۆ-
سۈملۈكلەردىن هەر خىل دورىلارنى ياساپتۇ. بايلاردىن
تىللا، ئادەتتىكى كىشىلەردىن كۈمۈش تەڭگە، نامراتلاردىن
مىس يارماق ئېلىپ باي، كەمبەغەل، ئەمەلدار، پۇقرا،

قېرى - ياش نۇرغۇن بىمارلارنى داۋالاپ ساقايتىپ، داڭقى ھەر يانغا تاراپ، كاتتا بايغا ئايلىنىپتۇ. ئۇنىڭ داڭقىنى ئاڭلىغان كىشىلەر پەتنۇس - پەتنۇس سوۋغىلار بىلەن كېلىپ بالىلىرىنى شاگىرتلىققا ئېلىشنى ئۆتۈنۈپتۇ. ئۇمۇ «بىلگىنىڭنى ئەلدىن ئايىما» دېگەن ھېكمەتلىك سۆزگە ئەمەل قىلىپ ئۇلارنىڭ تەلىپىنى قوبۇل قىپتۇ. شۇنداق قىلىپ، بىر يىل ئۆتۈپتۇ. نۇرغۇن بىمارلارنى ساقايتىپ- تۇ، لېكىن ئۆزىنىڭ يۇرتىنى سېغىنىش كېسىلىنى ساقايـ تالماپتۇ. ئاخىر تاپقان پۇلىنى 10 خۇرجۇنغا قاچىلاپ، ئېشەككە ئارتىپ، ئۆزى بىرىنچىسىگە مىنىپ شاگىرتلىرى ۋە شەھەر ئەھلى بىلەن خوشلىشىپ، كىتابنى قويىنىغا سېلىپ يۇرتىغا راۋان بوپتۇ.

مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ ھېلىقى ئاچالغا كېلىپ توختاپتۇ. ھايال ئۆتمەي بىرىنچى يولدىن بىر ئېشەكنى مىنىپ، ئىكـ كى ئېشەكنى يېتىلەپ بىر كىشى كەپتۇ. قارىسا ئۇ يۇرتـ تىن بىلله چىققان ئەخمەت ئىكەن. نۇرمۇھەممەت يۇگۇـ رۇپ ئالدىغا بېرىپتۇ. قۇچاقلىشىپ كۆرۈشۈپ ھال - ئەھـ ۋال سورىشىپتۇ. شۇ چاغدا ئىككىنچى يولدىن بىر ئېشەكـ نى مىنىپ بىر ئېشەكنى يېتىلەپ نۇرەخمەت يېتىپ كەپـ تۇ. ئۇچەيلەن بىرھازا قىزغىن مۇڭدىشىپتۇ، ئاندىن نۇرـ مۇھەممەتنىڭ 10 خۇرجۇنلۇق پۇل بىلەن قايتقىنىغا ھەۋـ سى كەلگەن ئەخمەت بىلەن نۇرەخمەت سوراپتۇ:

— ئاداش، يېنىڭدا بىر تىيىن يوق كېتىۋىدىڭ، بۇنچە كۆپ بايلىقنى قانداق تاپتىڭ؟

— بۇ مۇشۇ كىتابىتىكى ئىلمىنىڭ خاسىيىتى، —

دەپتۇ نۇرمۇھەممەت، — بۇ كىتابنى ئوقۇپ تېببىي ئىلىم ئۆگىنىۋالدىم. بارغان يېرىمدە كېسەل داۋالاپ زور بايلىققا ئىگە بولدۇم.

— ھەي ئىنسانەي، — دەپتۇ ئەخمەت بىلەن نۇرەخمەت ھەسرەت چېكىپ، — ساۋاتسىزلىقىمىزدىن كىتابنىڭ، ئىلمنىڭ قەدرىنى بىلمەپتۇق. شۇڭا، تاپقىنىمىزمۇ سېنىڭكىدىن ئاز بولدى.

ئۇچى بىرلىكتە يۇرتنغا قاراپ مېڭىپتۇ. قويۇق بىر ئورمانلىقتىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا بىر توپ قاراقچىلار ئۇچراپ ئۇلارنى دۇمبالاپ تاپقان پۇل - مالىلىرىنى بۇلاپ كېتىپتۇ. بىراق، ھېلىقى كىتابنى ھېچكىم ئالماپتۇ. ئۇچەيلەن ھوشسىز، قانغا مىلىنىپ ياتسا بىر توپ كارۋان كېلىپ قاپتۇ. ئۇلار بۇ ئۇچ كىشىنى ئېشەكلىرىگە ئارتىپ نۇرمۇھەممەت تېۋىپلىق قىلغان شەھەرگە ئېلىپ بېرىپتۇ. شەھەر خەلقى نۇرمۇھەممەتنى تونۇپ تېۋىپلارنى يىغىپ ئۇرلارنى سەللىمازا ساقايتىپتۇ. نۇرمۇھەممەت شاگىرتلىرىغا مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ ئۇلار سوۋغا قىلغان ئوزۇق-تۈلۈكلەرنى ئېلىپ، ئۇچ ئېشەككە مىنىپ يەنە يولغا چىقىپتۇ. تەلىيىگە بۇ قېتىم ئامان - ئېسەن يۇرتنغا بېرىۋاپتۇ. ئۇلارنىڭ قۇرۇق قول قايتىپ كەلگەنلىكىنى كۆرگەن يۇرت ئەھلى ئۇلارنى مازاق قىلىپ تازا كۈلۈپتۇ. بىراق، كۆپ ئۆتمەي بۇ ئىشىدىن خىجىل بولۇشۇپتۇ. چۈنكى، نۇرمۇھەممەت كىتابتىن ئۆگەنگەن ئىلمىگە تايىنىپ بىمارلارنى داۋالاپ ساقايتىپ نۇرغۇن پۇل تېپىپتۇ. ئەخمەت بىلەن نۇرەخمەتمۇ بىر مەزگىل ئۇنىڭ سايىسىدا جان بېـ

قىپتۇ، بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن، ئۇلار ئۆز ئالدىغا ئىشلەش ئۈچۈن باشقا يۇرتلارغا كېتىپ ئىلىم ئۆگىنىپتۇ ۋە ئىلىمنىڭ خاسىيىتىدىن باياشات كۈن كۆچۈرۈپتۇ.

نېلۇپەر قىز

بۇرۇنقى زاماندا، تارىم ئويمانلىقىدا كۆز يەتكۈسىز كەڭرى بىر سازلىق بار بولۇپ، ئۇنىڭ قوينى ئاق، قەزىل، شاپتۇل چېچىكى ۋە سېرىق رەڭلەردىكى گۈللەر بىلەن پۈركەنگەن نېلۇپەرزارلىق ئىكەن. بۇ سازلىقنىڭ گۈزەل مەنزىرىسى كۆرگەنلا كىشىنىڭ زوقىنى كەلتۈرىدۇ. كەن ۋە ئاق قۇ، ياۋا غاز، ئۆردەك، لەيلەك... قاتارلىق تۈرلۈك قۇشلارنىمۇ جەلپ قىلىدىكەن.

شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ھەممە گۈزەل نەرسىلەر-دىن سەسكىنىدىغان بەتبەشىرە قارا ئالۋاستى بۇ يەردىن ئۆتۈپ قاپتۇ - دە، ئوت پۈركۈپ سازلىقنى قۇرۇتۇپتۇ، نېلۇپەر گۈللىرىنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىپتۇ. قۇشلارنى ھەر تەرەپكە توزۇتۇپ، بۇ يەرنى ئادەم تۇرغۇسىز بىر قاقاس جەزىرىگە ئايلاندۇرۇپ قويۇپ ئۆز يولىغا راۋان بوپتۇ. بىراق، بۇ پايانسىز جەزىرىدە بىر تال نېلۇپەر گۈلى يىلتىزىدىن قۇرۇماي ئامان قاپتۇ، نەچچە كۈنلەر ئۆتۈپ ئۇ ئاخىر بىخلىنىپ، جەزىرە قويىنىدا زۇمرەتتەك يوپۇرماقلىرى بىلەن كۆزگە تاشلىنىپ كىشىنى ھەيرەتكە سالىدىغان چىرايلىق تۇسكە كىرىپتۇ، پىژغىرىم ئاپتاپ ۋە قۇرغاق

شامال ئۇنىڭغا ھۇجۇم قىلىپ، نابۇت قىلىشقا ئۇرۇنسىمۇ، لېكىن ئۇ جاسارەت بىلەن ئۆسۈپ، مۆجىزىدەك ياشاپ قاپتۇ.

شۇ كۈنلەردە قارامتۇل، چېھرىدىن ئاق كۆڭۈللۈك چىقىپ تۇرىدىغان، كېلىشكەن، بەستلىك قامەتتىدىن كۈچ - قۇۋۋەت يېغىپ تۇرىدىغان بىر يىگىتنىڭ قەدەملىرى بۇ جەزىرىگە يېتىپتۇ. ئاچلىق ۋە ئۇسسۇزلۇق ئۇنىڭ مادارىنى قۇرۇتقان بولسىمۇ، لېكىن جەزىرە قويىنىدىن چىقىپ كېتىشكە ئىنتىلىپ كېتىۋېتىپ، نېلۇپەر قېشىغا بېرىپ قاپتۇ.

«توۋا» دەپتۇ ئۇ ئەجەبلىنىش تۇيغۇلىرىنى باسالماي، «سۇغا چىلىشىپ تۇرۇپ ياشايدىغان بۇ چىرايلىق گۈلنىڭ قاقاس جەزىرە باغرىدا ئۆسۈپ قالغىنى قانداق ئىش؟»

ئۇ شۇنداق دەۋېتىپ گۈل قېشىدا ئولتۇرۇپتۇ ۋە تېخى غۇنچىلىمىغان گۈلگە قاراپ ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلاپتۇ: «مۇشۇ گۈل چېغىدا قەيسەرلىك بىلەن ياشاۋاتقان جەزىرە قويىنىدا مەن ماكانلىشىپ قالسام بولماسمۇ، بۇ سەرسانە بولۇپ يۈرگىنىمدىن كۆپ ياخشىراق».

شۇنىڭ بىلەن ئۇ گۈلگە يېقىنلا يەردىن قولى بىلەن ئورەك كولاپتۇ، كولىغانسېرى يەرنىڭ نەملىكى ئېشىپ بېرىپتۇ. بۇنى كۆرۈپ ئۇ تېخىمۇ غەيرەتلىنىپ كولاپتۇ، كولاپتۇ، كەچ كىرگۈچە بويى بىلەن تەڭ كولاپ بوپتۇ. لېكىن، قوللىرى قاناپ، تىرناقلىرى يېرىلىپ كېتىپتۇ. شۇ ھالەتتە ھارغىنلىق يېتىپ گۈل تۇۋىدە يېتىپلا ئۇخلاپ قاپتۇ.

سەھەر مەزگىلى. سالقىن تاڭ شامىلى يۈزلىرىدىن سۆيۈپ ئۆتكەچ، ئۇ ئەندىكىپ ئويغىنىپتۇ - دە، نېلۇپەر ياپراقلىرىدىن مەرۋايىتتەك شەبنەم تامچىلىرىنىڭ قوللىرىغا ساقىپ چۈشۈۋاتقانلىقى، جاراھەتلىرىنىڭ شەبنەم تامچىلىرى تېگىشى بىلەنلا ساقىيىپ قېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىپتۇ، بۇنىڭدىن خۇشال بولۇپ، ئورنىدىن دەس تۇرۇپ قۇدۇق كولاشنى داۋام قىپتۇ. كۆپ ئۆتمەي كولاۋاتقان يېرىدىن سۇپسۇزۇك شەربەتتەك سۇ سىرغىپ چىقىشقا باشلاپتۇ. يىگىت كەڭ ئالىقانلىرىدا سۇنى ئوچۇملاپ ئېلىپ نېلۇپەر تۈۋىگە تۆكۈپتۇ. قورۇلغان نېلۇپەر ياپراقلىرى يېيىلىپ ئۇنىڭغا تەشەككۇر ئېيتقاندەك ئىرغاڭشىپ قويۇپتۇ.

يىگىت ئەمدى كەينىگە ئۆرۈلگەنىكەن، پاھ! كارامەت ئىش. نېمە ئىش دېمەمسىز؟ قۇدۇقنىڭ لىپمۇلىق سۇزۇك سۇغا تولۇپ، يېڭىلا كۆتۈرۈلگەن قۇياش نۇرىدا جىلۋىلىنىپ تۇرغىنىنى كۆرۈپتۇ.

يىگىت بۇنىڭدىن چەكسىز شادلىققا چۆمۈپ تىزلىنىپ ئولتۇرغىنىچە سۇنى ئۈنچە - مارجان قىلىپ چېچىپتۇ، قانغۇچە ئىچىپتۇ، ئاندىن نېلۇپەر گۈلىنىمۇ قاندۇرۇپ سۇغىرىپتۇ.

شۇ ئىشلاردىن كېيىن ئۇ يەنە ئويغا چۆكۈپتۇ: «سۇلا بولغان بىلەن ياشىغىلى بولمايدۇ - دە، چوقۇم قورساقنىڭ غېمىنى قىلىشىم كېرەك».

شۇنىڭدىن كېيىن يىگىت كۆزلىرى قىيمىغان ھالدا بۇ يەردىن ئايرىلىپتۇ، كەلگەن يولى بىلەن مېڭىپ كەچ

كىرگەندە بىر چەت يېزىغا يېتىپتۇ. تۇننى بىر رەھىمدىل كىشىنىڭ ئۆيىدە ئۆتكۈزۈپ، ئەتىسى يېزىدىكىلەرنىڭ ئىشلىرىغا يارەملىشىپتۇ. ئىشچانلىقى ۋە كۈچ - قۇۋۋىتىلىكلىكى بىلەن بىر جېنىدا 10 كىشىلىك ئىشلەپ، ئۈچ كۈندە ئۈچ ئايلىق يېمەكلىك سېتىۋالغۇدەك پۇل تېپىپتۇ. پۈلىغا بىر كەتمەن بىلەن بىرئاز ئۇرۇقلۇق، قالغىنىغا يېمەكلىك سېتىۋېلىپ نۇرغۇن دەشت - باياۋانلارنى كېزىپ، ئاخىر نېلۇپەر قېشىغا يېتىپتۇ. بۇ چاغدا نېلۇپەر ئەتراپى بىر تېيىز كۆلچەككە ئايلانغان بولۇپ بىرنەچچە ياۋا غازمۇ ماكانلاپ ئۇلگۈرگەنىكەن.

يىگىت كېلىپلا ئەتىسى كۆلگە يېقىن يەرنىڭ توپىسىنى يۇمشىتىپ ئۇرۇق سېلىپ سۇغىرىپتۇ. نەچچە كۈنلەر ئۆتۈپ، يېشىل مايسىلار باش كۆتۈرۈپتۇ. گويا جەزىرە قويىنىغا سېلىنغان يېشىل گىلەمدەك كۆركەم مەنزىرە هاسىل قىپتۇ، يىگىت بۇنىڭدىن بەكمۇ سۆيۈنۈپتۇ.

بۇ كۈنلەردە نېلۇپەر گۈلى تېخىمۇ تېز ئايىنىپ شاپتۇل چېچىكى رەڭلىك ياقۇتسىمان غۇنچە چىقىرىپتۇ. بۇ غۇنچە تۇن قويىندا گويا زىننەت چىرىغىدەك نۇرلىنىدىكەن.

كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، زىرائەتلەر غۇچچىدە باشاقلاپتۇ، كۆلچەك بويىدا شامال ئۇچۇرۇپ كەلگەن شاخ - شۇمبىلاردا يېپىلغان بىر كەپىمۇ قەد كۆتۈرۈپتۇ، كۆل يۈزىدىكى غاز ئائىلىسىگە بىرنەچچە چۈجە غاز ۋە بىرنەچچە لەيلەك، ياۋا ئۆردەكلەرمۇ قوشۇلۇپتۇ. يىگىت ئۇلارغا هەرگىز چېقىلماىدىكەن. ئۇلارمۇ ئەتىگىنى يىراقلارغا بېرىپ يېمەكلىك تېپىپ يەپ، كەچلىرى بۇ تىنچ ماكانغا قايتىپ كېلىدۇ.

كەن، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى ئاشۇنداق تىنچ ۋە كۆڭۈللۈك ئۆتۈپتۇ. بۇ چاغدا نېلۇپەر ياپراقلىرى كۆپىيىپ، قومۇش يەلپۇگۈچتەك چوڭىيىپتۇ، بىراق غۇنچىسى ئېچىلماپتۇ. نېمىشقىدۇر بۇ غۇنچە يوغىناپ تۇخۇمدەك بولغاندىمۇ ئېچىلماپتۇ. مۇشتۇمدەك بولغاندىمۇ ئېچىلماپتۇ. يىگىت بۇ-نىڭغا ئانچە دىققەت قىلماپتۇ.

كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، يىگىتنىڭ جاپالىق مېھنەت قىلىپ تېرىغان، پەرۋىش قىلغان بۇغدايلىرى پىشىپ دانلىرى تۆ-كۈلۈشكە باشلاپتۇ. بىرنەچچە قۇشقاچ - تورغايلارنىمۇ جەلپ قىپتۇ. يىگىت هوسۇلنى قانداق يىغىۋېلىشنى بىل-مەي قاپتۇ.

شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرى ئەتىگىنى ئۇ ئويغىنىپلا كە-پىنىڭ بۇلۇڭىدا يېشىل پالاس ئۈستىگە دۆۋىلەپ قويۇلغان بۇغداي يارمىسىنى كۆرۈپتۇ ۋە بۇنىڭدىن بەكمۇ هەيران قاپتۇ. سىرتقا چىقىپ قاراپتۇ، لېكىن ئۆزىدىن باشقا ئا-دەمزاتنىڭ ئىزىنىمۇ كۆرمەپتۇ. پەقەت كۆلچەك يۈزىدە بىر تال يوپۇرمىقى كېمىيىپ قالغان نېلۇپەر تاك شامىلىدا يەلپۇنۇپ تۇرغان، ياۋا غاز - ئۆردەكلەرنىڭ چۈجىلىرى قوغلىشىپ يۈرۈشكەن. ئېتىزدا بولسا قۇشقاچ - تورغايلار-نىڭ يېيىشىگە قالدۇرۇلغان دان ۋە ئون نەچچە تۇپ باشاق-تىن باشقا هېچنېمە قالمىغانىكەن.

يىگىت بۇ ئاجايىباتنىڭ تېگىگە يېتەلمەي تۇرغاندا قۇشقاچ - تورغايلار چۇرۇقلىشىپ ئۇچۇپ كەپتۇ. هەممە-سى ئۇنىڭ ئالدىغا چىشلەپ كەلگەن ئاق، سېرىق قوناق دانلىرىنى تاشلىشىپتۇ.

«مۇشۇ جانىۋارلارنىڭ قىلغان ئىشىمىدۇيا» دەپتۇ يەـ گىت ئۆز ـ ئۆزىگە، بىراق ئويلىنىپ كۆرۈپ، «بۇلارنىڭ قولىدىن مۇنداق ئىش كەلمەيدۇ» دەپتۇ يەنە.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ بۇ چىگىش سىرنى ئويلاشتىن كېـ چىپ، ئېتىزدىكى ۋە باشاقلاردىكى داننى بىر يانغا تېرىپ چېچىۋېتىپ، ئېتىزنى يەنە چاناپ تۇپرىقىنى يۇمشىتىپ، قوناق دانلىرىنى تېرىپتۇ، سۇغىرىپتۇ، كۈننى شۇنداق كەچ قىلىپ، قالغان ئاخىرقى بىر نېنى بىلەن قورساق تويدۇرۇپلا ئۇخلاپ قاپتۇ. سەھەردە ئويغىنىپ كۆرگەنلەـ رىدىن تېخىمۇ ھەيران قاپتۇ. چۈنكى، ئۇنىڭ ئۇستىگە يېشىل ئەدىيال يېپىلغان، قېشىدا بىر يېشىل كۆرپە، يېشىل ياستۇق ۋە يەنە بىر يېشىل پالاس تۇرغان، ئىشىككە يېشىل مەلەكزە تارتىلغان، تېخى بىرنەچچە بۇغداي يارمەـ سى كۆمىچىمۇ بىر تاش ئۈستىدە تۇرۇپتۇ.

يىگىت ئەجەبلىنىشىنى باسالماي : — بۇ كىمنىڭ قىلغان ئىشى؟ — دەپ توۋلىۋېتىپتۇ. لېكىن، ھېچبىر جاۋاب بولماپتۇ. سىرتقا چىقىپ قارىسا بىر جۈپ ياپرىقىلا قالغان، غۇنچىسى قوش مۇشتەك بولغان نېلۇپەر تاك شامىلىدا لىكشىپ تۇرغان، بىرنەچچە ياۋا غاز ـ ئۆردەك چۈجىلىرى كۆل يۈزىدە ئۇزۇپ يۈرگەن، بىر لەيلەك كۆل بويىدا تۈخۈم بېسىپ ياتقان، قۇشقاچ ـ تورغايلار دان تالىشىپ چۇۋۇرلىشىپ يۈرگەن.

يىگىت ھەر تەرەپكە كۆز يۈگۈرتۈپتۇ، لېكىن يەنىلا ئۆزىدىن باشقا ئادەم قارىسى كۆرۈنمەپتۇ.

«ماڭا ياردەم قىلغان كىمدۇ؟» دەپتۇ ئۇ ئۆز ـ ئۆزىدـ

گه. كۇن بويى شۇ سوئال كاللىسىنى ئايلاندۇرۇپتۇ. لې-
كىن، جاۋاب تاپالماپتۇ، ئەتىسى ئورنىدىن تۇرۇپلا يەنە
كەپە ئىچىنىڭ تازىلانغىنىنى، بىرنەچچە كۆمەچ نانىنىڭمۇ
تەييارلاپ قويۇلغىنىنى كۆرۈپتۇ. ئالدىراپ سىرتقا چىققى-
نىدا يەنىلا كۇندىكى بىر خىل مەنزىرىنى كۆرۈپتۇ.

«خەپ! كىچىچە ئۇخلىماي بۇ سىرنى يەشمىسەم» دەپتۇ يىگىت. بىراق، كەچلىك تامىقىنى يەپلا پايلاپ ئول-تۇرغان يېرىدە ئۇخلاپ قاپتۇ. ئەتىگىنى يەنە ئۇستىگە يېشىل ئەدىيال يېپىلغان هالەتتە ئويغىنىپتۇ، شۇنداق قى-لىپ، سىرمۇ يېشىلمەپتۇ.

لەيلەكلەر چۈجە چىقىرىپ چوڭ قىپتۇ، ياۋا غاز - ئۆردەك چۈجىلىرىمۇ چوڭ بولۇپ ئۇچقۇدەك بوپتۇ، قوناق-لار تېز ئۆسۈپ ئادەم بويىغا تەڭلىشىپتۇ ۋە هەر شېخىدا يەتتە - سەككىزدىن باش چىقىرىپتۇ، لېكىن سىر يېشىل-مەپتۇ، نېلۇپەر غۇنچىسىمۇ ئېچىلماپتۇ.

شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىر ئەتىگىنى يىگىت ئۆيدە تۇرۇپ سىرتتا بىرنىڭ ئىنچىكە ئاۋازىدا:

— ئۇچۇڭلار، ئۇچۇڭلار، يىراقلارغا ئۇچۇپ كېتىڭ-لار، بولمىسا هېلىلا بىر ئاپەتكە يولۇقىسىلەر، تېز بولۇڭ-لار، — دەۋاتقىنىنى ئاڭلاپتۇ.

سىرتقا چىقىپ قارىسا هېچكىم يوق، پەقەت ياۋا غاز-ئۆردەكلەر چۈجىلىرىنى ئەگەشتۈرۈپ ئۇچۇشقا تەييارلىنى-ۋاتقان، لەيلەكلەر تېخى ئۇچۇرما بولمىغان بالىلىرىنى قانداق ئەكېتىشنى بىلەلمەي تېپىرلاپ تۇرغان، قۇشقاچ - تورغايلار قالايمىقان چۇۋۇرلىشىپ يۈرگەنىكەن.

شۇ چاغ يىگىت نېلۇپەر غۇنچىسىدىن:

— لەيلەكلەر، بالىلىرىنىڭلارنى چاڭگىلىڭلاردا كۆتۈ-رۈپ ئۇچۇپ كېتىڭلار، — دېگەن سادا كېلىۋاتقىنىنى ئاڭ-لاپتۇ.

— ھە، نېلۇپەر غۇنچىسى سۆزلەۋاتىدىغۇ، — دەپتۇ تەئەججۇپلىنىپ.

— شۇنداق، — دېگەن سادا كەپتۇ نېلۇپەردىن، — تېز بولۇڭ، سىزمۇ بۇ يەردىن كېتىڭ، قارا ئالۋاستى ھازىرلا يېتىپ كېلىدۇ.

دەل شۇ ۋاقىتتا يىگىت مەشرىق ئاسمىنىنى قارايتىپ كېلىۋاتقان بىر قارا قۇيۇننى كۆرۈپتۇ، ياۋا غاز - ئۆردەك، لەيلەكلەر ۋە قۇشقاچ - تورغايلار مەغرىب تامان ئۇچۇپ كېتىپتۇ، بۇ يەردە نېلۇپەر بىلەن يىگىتلا قاپتۇ.

كېتىشكە ئۇلگۈرەلمەيدىغان بولدىڭىز، — دېگەن سادا كەپتۇ نېلۇپەر غۇنچىسىدىن، — ئىككى ياپرىقىمنى ئۇزۇۋې-لىڭ، تېز بولۇڭ، ئۇزۇپلا نېرى كېتىڭ.

يىگىت ئۇنىڭ بىر جۈپ ياپرىقىنى ئۇزۇپلا نېرىراق بېرىپ قاراپ تۇرۇپتۇ، شۇ چاغ قارا قۇيۇنمۇ جەزىرە تۈپرە-قىنى بىر غېرىچ قېزىپ توپا توزۇتۇپ، دەھشەت بىلەن گۈرۈلدەپ يېتىپ كەپتۇ. بىر جۈپ نېلۇپەر ياپرىقى قورۇ-لۇپلا يېشىل گۈمبەزگە ئايلىنىپ يىگىتنى ئۆز قوينىغا ئاپتۇ. يىگىت زۇلمەت قاراڭغۇلۇقىدىن باشقا ھېچنېمىنى كۆرمەپتۇ.

بىر چاغلاردا بىر جۈپ نېلۇپەر ياپرىقى ئېچىلىپ، يىگىت ئۆزىنى بېلىگىچە توپىغا كۆمۈلۈپ قالغان ھالەتتە

كۆرۈپتۇ. توپىدىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ دەسلەپ كەلگەن چېغىدىكى جەزىرە سىياقىنى كۆرۈپتۇ، ئۆزىنىڭ كىچىك بوستانلىقىدىن ئىزمۇ قالماپتۇ.

يۈرەك - باغرى غەزەپ ئوتىدا ئۆرتەنگەن يىگىت مۇشتۇملىرىنى چىڭ تۈگۈپتۇ - دە:

«بۇ قارا ئالۋاستى دېگەن ئاپەتنى يوقاتمىغۇچە تىنىم تاپمايمەن» دەپ قەسەم قىپتۇ.

يىگىت شۇنداق دەپ تۇرۇشىغا ئۇنىڭ ئالدىغا بىر تال نېلۇپەر بەرگى ئۇچۇپ كەپتۇ، يىگىت نېلۇپەر غۇنچىسىنى ئەسلەپ گۈل بەرگىنى قولىغا ئاپتۇ - دە، ئەتراپقا كۆز يۈگۈرۈتۈپتۇ، بىراق‌ھېچنېمە كۆرۈنمەپتۇ، نېلۇپەر گۈلى ئۆسكەن يەرنى مۆلچەرلەپ قېزىپ باقماقچى بولغانكەن.

— توختاڭ! — دېگەن سادا كەپتۇ گۈل بەرگىدىن، — قارا ئالۋاستى ئەۋەتكەن قارا قۇيۇن ھەممىنى ۋەيران قىلىپ، نېلۇپەر قىزنىمۇ بۇلاپ كەتتى.

— نېلۇپەر قىز دېگەن كىم؟ — دەپ سوراپتۇ يىگىت، — ئۇ ھازىر قەيەردە؟

نېلۇپەر قىز ھېلىقى نېلۇپەرگۈلى. ئۇ سىزنىڭ ئۆزىڭە گەلگان ياخشىلىقىڭىز ۋە جەزىرە قوينىدا بوستانلىق بىنا قىلغىنىڭىز ئۈچۈن قىزغا ئۆزگىرىپ خىزمىتىڭىزدە بولغان. ئەمدى ئۇنى قارا قۇيۇن قارا ئالۋاستىنىڭ ماكانىغا ئېلىپ قاچتى، — دېگەن سادا كەپتۇ گۈل بەرگىدىن.

— مەن ئۇنى قۇتقۇزىمەن، — دەپتۇ يىگىت قەتئىيلىك بىلەن، — ئالۋاستىنىمۇ يوقىتىپ، بۇ ئاپەتنى تۈگىتىمەن.

— بىر جۇپ ياپراقنى ئېلىۋېلىڭ، — دەپتۇ گۈل

بەرگى، — ياراغ بولىدۇ، ئاندىن مەشرىق تەرەپكە مېڭىڭ.

يىگىت بىر جۈپ ياپراقنى ئاپتۇ، بىرى يېشىل قالقان- غا، يەنە بىرى كەڭ تىغلىق يېشىل قىلىچقا ئايلىنىپتۇ. يىگىت بۇلارنى كۆتۈرۈپ، گۈل بەرگىنى قوينىغا سېلىپ يولغا ئاتلىنىپتۇ.

مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، چۆل - جەزىرە چېتىگىمۇ يېتىپ- تۇ. لېكىن، ئالۋاستىنىڭ ماكانىدىن ئىز - دېرەك بولماپ- تۇ.

— يەنە مېڭىڭ، يەنە مېڭىڭ، — دەپ چۈرۈلدىشىپتۇ كۆكتە بىر توپ قۇشقاچ پەيدا بولۇپ.

يىگىت داۋاملىق ئىلگىرىلەپتۇ، قۇشقاچلار ئۈستىدە ئۇچۇپتۇ، مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، يەنە بىر جەزىرىگە يېتىپ- تۇ، بىراق ئالۋاستىنىڭ ماكانىدىن دېرەك بولماپتۇ.

— يەنە مېڭىڭ، يەنە مېڭىڭ، — دەپ چۈرۈلدىشىپتۇ كۆكتە يەنە بىر توپ تورغايلار هازىر بولۇپ.

يىگىت يەنە مېڭىۋېرىپتۇ، قۇشقاچ - تورغايلارمۇ ئە- گىشىپ ئۇچۇۋېرىپتۇ، كېتىۋېتىپ بىر كۈچۈككە ئۇچراپ- تۇ، ئۇ كۈچۈك هالسىزلىنىپ ماڭالماي قالغانكەن.

يىگىت ئۇنىمۇ كۆتۈرۈۋېلىپ يولىنى داۋام قىپتۇ، شۇنداق قىلىپ، بىر قارا تاشلىق تاغ باغرىغا يېتىپتۇ.

— يېتىپ كەپتۇق، — دېگەن سادا كەپتۇ يىگىتنىڭ قوينىدىكى گۈل بەرگىدىن.

شۇ هامان تاغ باغرىدىكى بىر كامارىدىن دەهشەتلىك قارا قۇيۇن غارقىراپ ئېتىلىپ چىقىپتۇ. قۇشقاچ - تورغاي- لار تاراپ كېتىپ، يىگىت بىلەن كۈچۈكلا قاپتۇ. يىگىت

قالقان بىلەن ئۆزىنى دالدا قىلىپ، قىلىچنى چىكىۋېتىپ تۇرغانىكەن، بىسى قۇيۇنغا توغرىلىنىپ تۇرغان قىلىچ قانغا بويىلىپ قۇيۇن غايىب بوپتۇ، يەردە يارىلانغان بىر چوكا قارا يىلان سۇنايلىنىپ يېتىپ قاپتۇ.

يىگىت ماڭماقچى بولغانىكەن، يىلاننىڭ ھەر يارتىسى بىر پۇتۇن يىلانغا ئايلىنىپ يىگىتكە ھۇجۇم قىپتۇ. يىگىت قىلىچىنى ئوينىتىپ يىلانلارنى چېپىپتۇ، كۆچۈك يىلانلار- نىڭ قۇيرۇقىنى تالاپتۇ، شۇ ھالەتتە يىگىت يىلانلارنى چېپىپ پارىلاپ، قىيما - چىيما قىلىۋېتىپتۇ. قۇشقاچ - تورغايلار ئۇچۇپ كېلىپ، يىلاننىڭ قىيمىلانغان گۆشلىرى- نى تېرىپ يېۋېتىپتۇ. قالغان بىرنەچچە چوكىراق پارچىسى قايتا يىلانغا ئۆزگىرىپ يىگىتكە ئېتىلغانىكەن، يىگىت قە- لىچ بىلەن بۇلارنىمۇ چېپىپ پارىلاپتۇ، كۆچۈك يىلان پارچىلىرىنى قويماي يېۋېتىپتۇ.

يىگىت ھېلىقى قۇيۇن چىققان كامارنى چوكايتقانى- كەن، كامار ئىچىدە بىر ئۆي كۆرۈنۈپتۇ، ئۆي ئىچىگە كىرىپ قارىسا تۆمۈر قەپەس ئىچىدە ئولتۇرغان سۇمبۇل چاچلىق، زىلۋا بويلۇق، پۇتۇن بويىدىن خۇش پۇراق نېلۇ- پەر ھىدى تارايدىغان، شاپتۇل چېچىكى رەڭلىك لىباس ۋە يېشىل كەش كىيگەن ئاجايىپ ساھىبجامال بىر ھۆر - پەرنى كۆرۈپتۇيۇ، ئۇنىڭ گۈزەل ھۆسنىگە ئەسىر بولۇپ ھوشىنى يوقىتىپتۇ.

— مەرھابا،-- دەپتۇ قىز كۈلۈمسىرەپ،— قۇتلۇق قەدەملىرىڭىزگە تەشەككۈر.

يىگىت شۇ چاغدىلا ھوشىنى تېپىپ قىلىچى بىلەن

بىرلا چېچىپ قەپەسنىڭ چوڭۇن قۇلۇپىنى چېقىپ پەرى قىزنى قەپەستىن چىقىرىپتۇ.

— ئەي ھۆر - پەرى قىز، — دەپتۇ يىگىت ھاياجان بىلەن، — ئەمدى جەزىرىدە يېشىلمىگەن سىر - تۇگۇنلەرنى يەنە ئۆز ئاغزىڭىز بىلەن يېشىپ بەرسىڭىز.

مەن نېلۇپەر گۇلى، — دەپتۇ قىز غۇنچىدەك لەۋلىرىدىن خۇش پۇراقلار تۆكۈپ، — سىزنىڭ قۇدۇق كولاپ سۇ چىقىرىپ بوستانلىق بەرپا قىلغىنىڭىز ۋە ماڭا ياخشى ئۆسۈش شارائىتى ھازىرلاپ بەرگىنىڭىزگە تەشەككۇر ئېيتىش ئۈچۈن تەڭرىنىڭ ھىممىتى بىلەن ئىنسان سىياقىغا كىرىپ خىزمىتىڭىزدە بولدۇم. قالغان ئىشلار ئۆزىڭىزگە مەلۇم، ئەمدى ماڭا ئىسمىڭىزنى ۋە ئەسل - ۋەسلىڭىزنى بايان قىلىپ بەرگەيسىز.

— ئىسمىم ئابدۇغېنى، — دەپتۇ يىگىت، — ئەسلىمنى سورىسىڭىز دېھقان ئوغلىمەن، يۇرتۇمدا قۇرغاقچىلىق ئاپىتى بولۇپ ۋەيرانچىلىققا ئۇچرىدۇق. سەرسانلىق تۇرمۇشىغا قەدەم قويدۇم. يول ئۈستىدە ئېزىپ، بۇ چۆل - جەزىرىگە كىرىپ قالدىم، ئاندىن سىزگە يولۇقتۇم.

— ئەمدى جاسارەت كەمىرىڭىزنى يەنە بىر چىڭتىڭ، — دەپتۇ نېلۇپەر قىز.

— بىز قارا يىلاننىڭ بوۋىسى قارا ئالۋاستىنى يوقىتايلى، بولمىسا بىزگە يەنە ئارامлىق يوق، ئۇ ھامان قارا يىلان ئۈچۈن قىساس ئالغىلى كېلىپ، بىزگە زىيانكەشلىك قىلىدۇ، ئەلگە ئاپەت سالىدۇ.

— شۇنداق قىلايلى، — دەپتۇ ئابدۇغېنى، — ئەل

ئۇچۇن ھەم ئۆزىمىز ئۇچۇن بۇ بالايىئاپەتنى يوق قىلايلى، بىراق ئۇنىڭ ئەدە تۇرىدىغىنىنى بىلمەيمىز - دە.

— مايماقتا، مايماقتا، — دەپ غاقىلداپتۇ شۇ چاغ كۆك-تە بىر توپ ياۋا غاز پەيدا بولۇپ.

ئابدۇغېنى نېلۇپەرقىز بىلەن شۇ تەرەپكە مېڭىپتۇ. كۇچۇك، تورغاي - قۇشقاچلار ئەگىشىپتۇ. ياۋا غازلار يول باشلاپتۇ، قارا تاشلىق تاغدىن ھالقىپ توختاپتۇ.

شۇ چاغ يەنە:

— مايماقتا، مايماقتا، — دەپ غاقىلداپتۇ بىر توپ ياۋا ئۆردەك كۆكتە ھازىر بولۇپ.

كۆپچىلىك يەنە شۇ تەرەپكە مېڭىپتۇ. ئۇلار ئېگىز بىر قارا تاغ باغرىغا يېتىپ كەپتۇ. شۇ ھامان ئۇلارنىڭ ئالدىدا ئۆزى بىر غۇلاچ، ساقىلى يەتتە غۇلاچ بەتبەشىرە قارا ئالۋاستى پەيدا بوپتۇ - دە، قولىدىكى سېھىرگەرلىك قىلىدىغان قارا گۇلنى شىلتىماق بولغانكەن، كۆك ئاسماندىن بىر ئاق لەيلەك چاقماقتەك شۇڭغۇپ چۈشۈپ گۇلنى چىشلەپ ئېلىپ قېچىپتۇ. قارا ئالۋاستى ئاچچىقتىن بوغۇلۇپ، كالاچتەك ئاغزىدىن قىپقىزىل ئوت يالقۇنلىرىنى پۇركۈپتۇ، لەيلەك گۇلنى ئوتقا تاشلاپ قېچىپتۇ. قاراگۇل كۆيۈپ كۇل بوپتۇ. قارا ئالۋاستى:

— خەپ توختا! — دەپ ھۆركىرىگىنىچە ئابدۇغېنى ۋە نېلۇپەر قىزلارغا قارىتىپ ئوت پۇركۈپتۇ. بىراق، قالقان ئوتنى توسۇپ قاپتۇ.

پۇركۈگەن ئوتى كارغا كەلمىگەن ئالۋاستى دەھشەتلىك بىر قۇيۇنغان ئايلىنىپتۇ - دە، ئۇلارنىڭ يۈزىگە

ئۇرۇلۇپتۇ. ئابدۇغېنىنىڭ كۆزلىرىگە توپا تىقىلىپ، ھېچ ئىش قىلالماپتۇ، ئۇنىڭ كەينىدە تۇرغان نېلۇپەر قىز چاقا-قانلىق بىلەن ئۇنىڭ قولىدىن قىلىچنى ئېلىپ قۇيۇنغا قارىتىپ چېپىپتۇ. يەردە كېسىلگەن بىر تۇتام ئات قىلى-دەك ساقال قېلىپ، ئالۇاستى ئەكسىگە يېنىپتۇ - دە، بىر تال ساقلىنى نەيزە قىلىپ نېلۇپەر قىزغا ھۇجۇم قىپتۇ. نېلۇپەر قىز قىلىچ بىلەن تاقابىل تۇرۇپ جان تىكىپ ئېلىشىپتۇ. بىراق، ئالۇاستى ئۇزۇن ساقاللىرى بىلەن ئۇنى چىرمۇۋېلىپ، قۇيۇنغا ئايلىنىپلا كۆزدىن غايىب بو-لىتۇ. يەردە يېشىل قىلىچلا قاپتۇ.

ئابدۇغېنى كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ، چاڭ - توزانلارنى چىقىرىۋېتىپ قارىسا نېلۇپەر قىزمۇ، ئالۇاستىمۇ يوق تۇر-غان.

«ئاھ! نېلۇپەرقىز، قېنى سىز؟» دەپ توۋلىغىنىچە ھەر تەرەپكە يۈگۈرۈپتۇ، لېكىن ھېچبىر جاۋاب بولماپتۇ. شۇ چاغ كۆكتىكى قۇشلار:

— مایاقتا، مایاقتا، — دەپ چۇقان كۆتۈرگىنىچە سول تەرەپكە ئۇچۇپتۇ، ئابدۇغېنى شۇ تەرەپكە مېڭىپ، بىر قاراقۇم دۆڭىسىدىن ئايلىنىپ ئۆتۈپ، كۈپ ئاغزىدەك بىر كامار ئالدىدا توختاپتۇ، كامارىدىن شۇ ھامان قارا قۇيۇن غۇرقىراپ چىقىپ ئۇنىڭ يۈزىگە ئۇرۇلۇپتۇ. ئابدۇ-غېنى چاققانلىق بىلەن قالقانىنى يۈزىگە دالدا قىلىپ، قۇ-يۇنغا قىلىچ ئۇرۇپتۇ، يەردە كېسىلگەن بىر تۇتام قارا ساقال قېلىپ، ئالۇاستى يەنە ئەسلىگە كەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن دەھشەتلىك جەڭ باشلىنىپتۇ، شۇ پۇرسەتتە كۈچۈك

كامارغا كىرىپ كېتىپتۇ.

ئابدۇغېنى ئېلىشۇپتىپ ئالۋاستىنىڭ ساقلىغا دەسـەپ، نەيزىسىنى تۇتۇۋاپتۇ - دە، قېچىشقا ئىمكان بەرمەي قىلىچ ئۇرۇپ، قاق بېلىدىن ئۈزۈپ تاشلاپتۇ. ئارقىدىن يەنە چاناپ قىيمىلاپ تاشلاپتۇ، ئالۋاستىنىڭ گۆش پارچىلىرى ھەريان چېچىلىپتۇ، ساقلىمۇ كېسىلىپ شامالدا ئۇچۇپ كېتىپتۇ، ياۋا غاز، ئۆردەك، لەيلەك، قۇشقاچ، تورغايلار يەرگە چۈشۈپ گۆش پارچىلىرىنى تېرىپ يېۋېتىپتۇ، پەقەت بىر تۆشۈككە كىرىپ قالغان گۆش پارچىسىلا قېپقىلىپ، كۆپ ئۆتمەي ئالۋاستىغا ئايلىنىپتۇ. لېكىن، ئۇنىڭ بويى بىر غېرىچ، ساقلى يەتتە غېرىچ كېلىدىكەن، سېھرى، كۈچ - قۇدرىتىمۇ يوقالغانكەن.

ئابدۇغېنى ئۇنىمۇ چاناپ تاشلىماق بولغانكەن، ئالۋاستى تىزلىنىپ يالۋۇرۇپتۇ:

— ئەي مەرد يىگىت، ماڭا رەھىم قىلغىن، كىچىك-كىنە جېنىم قالدى، ساڭا ھېچ زەرەرىم يەتمەس، بەلكى ياخشىلىق كەلتۈرگەيمەن.

— ماڭا نېمە ياخشىلىق كەلتۈرەر ئىدىڭ؟ — دەپ سوراپتۇ ئابدۇغېنى بوشىشىپ.

مەن تاشنى ئالتۇنغا ئايلاندۇرالايمەن، خالىساڭ كەينىڭدىكى ئاۋۇ تاشنى ئالتۇنغا ئايلاندۇرۇپ بېرەي، — دەپتۇ ئالۋاستى.

— قېنى كۆرەي، — دەپتۇ ئابدۇغېنى، — ئەگەر تاشنى ئالتۇنغا ئايلاندۇرۇپ بېرەلسەڭ ئالتۇننى ۋە نېلۇپەر قىزنى ئېلىپ يولۇمغا كېتىمەن، جېنىڭ ئامان قالىدۇ.

— قېنى قاراپ تۇر، — دېگىنىچە تاشقا تۇكۇرۇپتۇ ئالۇاستى، تاش ۋالىلداپ تۇرغان ئالتۇنغا ئايلىنىپتۇ. ئابدۇغېنىنىڭ كۆزلىرى چاقناپ كېتىپتۇ.

— قېنى ئۇنى كۆتۈرۈپ باق، — دەپتۇ ئالۇاستى، — كۆتۈرەلسەڭ يەنە باشقا تاشلارنىمۇ ئالتۇنغا ئايلاندۇرىمەن.

ئابدۇغېنى قىلىچ، قالقاننى تاشلاپ، قازاندەك چوڭ ئالتۇن تاشنى كۆتۈرمەك بولغانكەن، شۇ پۇرسەتتە ئالۋاستى ئېتىلىپ كېلىپ بويىنىغا مىنۋاپتۇ. ساقاللىرى بولسا ھەر تېلى بىر قىل ئارغامچىغا ئايلىنىپ يىگىتنىڭ پۇت - قوللىرىنى باغلۇاپتۇ.

ئالۇاستى قاقاقلاپ:

— ئەي ئەخمەق، — دەپتۇ ئۇنىڭغا، — نەپسىڭ كەينىگە كىرىپ دۇشمىنىڭگە رەھىم قىلغانلىقىڭ جازاسىنى كۆر.

ئابدۇغېنى ھەرقانچە كۈچەپمۇ ئارغامچىلارنى ئۈزەلمەپتۇ، بەلكى ئۆزىنى كۈچ - قۇدرەتسىز ھېس قىپتۇ - دە:

— ئەي ئالۇاستى، بايا شۇنداق قۇدرەتلىك ئىدىمكى، ئارغامچا ئەمەس، تۆمۈر زەنجىرنىمۇ ئۈزۈپ تاشلار ئىدىم، ئەمدى سېنىڭ بىر تال ساقلىكىنىمۇ ئۈزۈشكە مادارىم يەتمىدى. نېمە سېھىر - جادۇ ئىشلەتتىڭ؟ — دەپتۇ ئالۇاستىغا.

— ئەي ھاماقەت، — دەپتۇ ئالۇاستى خىرىلداپ، — ئىلگىرى «ئەل ئۈچۈن ۋە ئۆزۈم ئۈچۈن ئاپەتنى يوقىتىمەن» دەپ ئېلىشقانىدىڭ، قەتئىي ئىرادەڭ ۋە ئۆچمەنلىڭ ساڭا جاسارەت بېغىشلىغان. كۈچ - قۇۋۋەتتە تەڭداشسىز

ئىدىك. كېيىن نەپسى بالاسى ئىرادەڭنى سۇندۇردى، ئۆچ-مەنلىكنى يوق قىلدى، غەيرەت - جاسارىتىڭدىن ئەسەر قالمىدى، شۇڭا ئالدىمدا بىچارە بولدۇڭ، كۆرۈڭاتمەنكى، ئەسلىي بىر تال قىلدىنلا ئىبارەت ئارغامچىلارنىمۇ ئۈزەل-مىدىك، ئەمدى سېنى قەتلى قىلمەن. نېلۇپەرقىزمۇ مې-نىڭ بولىدۇ، بۇرۇنقىدەك خالىغىنىمنى قىلىپ ئۆتىمەن. سەن پۇشايمان دەرياسىدا ئاخىرەتكە ئېقىپ كېتىۋەر...

ئۇنىڭ سۆزى ئاياغلاشماي تۇرۇپ كەينىدە:

— خام خىيال قىلما، — دېگەن سادا جاراڭلاپتۇ، ئۆرۈلۈپ قاراپ بولغۇچە بوينىغا قىلىچ چۈشۈپ بېشى كې-سىلىپ، بېشى بىر يانغا، تېنى بىر يانغا تاشلىنىپتۇ، تېنى كۈچۈككە يەم بوپتۇ، بېشى ئابدۇغېنىنىڭ ئاياغ ئاستىدا مىجىلىپتۇ.

شۇ چاغ خىجىللىق تەپتىدە يۈزلىرى شەلپەردەك قى-زارغان ئابدۇغېنى نېلۇپەرقىزغا:

— بەكمۇ ئەخمىقانە ئىش قىلدىم. ۋاقتىدا ئۇلگۈرۈپ كېلىپ مېنى قۇتقۇزدىڭىز، رەھمەت سىزگە، — دەپتۇ تە-شەككۈر ئېيتىپ.

— خۇداغا شۈكرى، ئۇنى يوق قىلدۇق، ئەمدى بېشى-نى كۆيدۈرۈپ كۈلىنى كۆككە سورۇۋېتەيلى، بولمىسا يەنە ئەسلىگە كېلىدۇ، — دەپتۇ نېلۇپەرقىز.

ئابدۇغېنى دەرھال چاۋار - چاپقىللارنى تېرىپ كېلىپ دۆۋىلەپتۇ. ئۈستىگە تېخى هازىرلا مىجىلغان يەرلىرى تۈ-زىلىپ تۇرغان ئالۋاستى بېشىنى ناله - زارىغا قۇلاق سالماي تاشلاپتۇ - دە، ئالۋاستى ئوت پۈركۈگەندە كۆيۈپ چوغ

بولغان بىر تال قۇرۇق - قاقشال بۇلۇپ قالغان دەرەخ شېخىنى ئەكېلىپ قومۇش - يانتاق دۆڭسىگە قويۇپتۇ، پۇڭلەپ ئوت تۇتاشتۇرۇپتۇ، ئالڭاستىنىڭ بېشى ئوت يالـ قۇنلىرى ئىچىدە كۆيۈپ كۈل بوپتۇ. كۈلىنى شامال ھەر تەرەپكە ئۇچۇرۇپ كېتىپتۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن ئابدۇغېنى سوراپتۇ:

— سىز كامىردىن قانداق قۇتۇلۇپ چىقتىڭىز؟ ئالـ ڭاستى سىزنى باغلىماپمىدى؟

— مېنى كۈچۈك كىرىپ باغلاقتىن بوشاتتى، — دەپتۇ نېلۇپەرقىز، — ئەمدى بۇ يەردىن كېتەيلى، ئەجرد- مىزدىن يېڭى بوستانلىق بەرپا قىلايلى.

ئابدۇغېنى ماقۇل بولۇپ كەينىگە يېنىپتۇ، كۆرۈپتۇـ كى، ئالڭاستى ئالتۇنغا ئايلاندۇرغان تاش يەنىلا بۇرۇنقى قارا تاش ئىسكەتتە تۇرغان، ئۇستىگە ئالڭاستىنىڭ قان- يىرىڭلىق تۈكۈرۈكى چاپلىشىپ قالغان.

ئۇ بۇنىڭ ئۇچۇن ئۆكۈنمەپتۇ، بەلكى مېھنەتسىز بايـ لىقنىڭ ھەقىقىي قىممىتى يوقلۇقىنى ھېس قىپتۇ - دە، نېلۇپەرقىز بىلەن قول تۇتۇشۇپ ھېلىقى چۆل - جەزىرىگە بېرىپتۇ، قۇدۇق كولاپ، يەر ئېچىپ، يېڭى بوستانلىق بىنا قىپتۇ، ھالال مېھنەتنىڭ مېغىزىنى تېتىپ، بەختلىك ھايات پەيزىنى سۈرۈپ، شۇ يەردە ياشاپ قاپتۇ.

قار مەلىكە

يىراق بىر زامانلاردا، تارىم ئويمانلىقىنىڭ ئوتتۇرىدىكى بىر ئۇستا ھەيكەلتىراش بولغانىكەن. بىراق، ئۇ تېخى جېنىدىن باشقا ھېچنېمىسى يوق نامراتمۇ بولۇپ، دائىم پۇل تېپىشنى، باي بولۇشنىلا ئويلايدىكەن. چۈنكى، بۇ مەملىكەتتە ھەرقانچە ئۇستا سەنئەتكار - ھەيكەلتىراش بولسىمۇ، پۇل بولمىسا ھېچبىر ئىززەت - ئەتىۋارى، ئابرۇيى - ئىناۋىتى بولمايدىكەن، ئەكسىچە ئېلىپىنىڭ سۇنۇقىنى بىلمەس-مۇ پۇلى كۆپ كىشى بولسا تازا ئەتىۋارلىنىدىكەن، ھەممە نەرسە پۇلنىڭ ئاز - كۆپلۈكى بىلەن ئۆلچىنىدىكەن.

قەھرىتان قىش كۈنلىرىنىڭ بىرىدە بىچارە ھەيكەلتە-راش سوغۇق دەستىدىن چىشلىرى كاسىلداپ، تەنلىرى لاغىلداپ تىترەپ كېتىۋاتقىنىدا تۇيۇقسىز بىر ئېلان قەغە-زى ئۇنىڭ ئالدىغا ئۇچۇپ كەپتۇ. بىراق، ھەيكەلتىراش پەرۋاسىز كېتىۋېرىپتۇ. ئېلان قەغىزى بولسا شامال ئۇ-چۇردىمۇ ياكى جان كىرىپ قالدىمۇ ئەيتاۋۇر، ھەيكەلتە-راشنىڭ كەينىدىن ئۇچۇپ بېرىپ يەنە ئالدىغا چۈشۈپتۇ، ھەيكەلتىراش يەنە پەرۋاسىز كېتىۋېرىپتۇ، ئېلان قەغىزى ئۇچۇپ بېرىپ يەنە ئۇنىڭ ئالدىغا چۈشۈپتۇ. ھەيكەلتىراش

تېرىككەن ھالدا: «نېمانچە بېزەڭ ئېلان بۇ، يىرتىۋېتىپلا قۇتۇلايچۇ؟» دېگىنىچە ئۇنى قولىغا ئاپتۇ، بىراق يىرتىش-تىن بۇرۇن بىر ئوقۇپ باققۇسى كېلىپ شۇنداقلا كۆز يۈگۈرتۈپتۇ - دە: «ئامەت! ئامەت! مانا ئامەت!» دەپ توۋلىغىنىچە سەكرەپ كېتىپتۇ.

بىراق، يەنە كۆپ ئۆتمەي سولىشىپ: «ھەي ئىسسى-تەي، ھەيكەل ياساشقا بىرەر ئەسۋاب - سايمىنىم ۋە بىرەر پارچە گرانت تېشىم يوق - دە، بولمىسا...» دەپ بىر نېمىلەرنى دەپ غۇدۇراپتۇ ئۆز - ئۆزىگە.

ئۇ ئېلاندا نېمىلەرنى كۆرۈپتۇ دېمەمسىز، ئۇ ئېلان ئەسلىدە شۇ مەملىكەتتىكى ئەڭ پۇلدار، ئەڭ ھوقۇقلۇق ئەرباب — پادىشاھنىڭ پەرمانى بولۇپ، ئۇنىڭدا مەرھۇم مەلىكىنىڭ ھەيكىلىنى ياساپ بەرگۈچىگە 100 تىللا ئىنئام بېرىلىدىغانلىقى ئېيتىلغان ۋە 15 — 16 ياشلاردىكى ئاجا-يىپ گۈزەل بىر قىزنىڭ سۈرىتى بېرىلگەنىكەن.

ئەلۋەتتە ھەيكەل ياساش ھەيكەلتىراشنىڭ كەسپى بول-غىنى ئۈچۈن ئۇنىڭغا بۇ ئېلان تازا يېقىپتۇ. بىراق، ھەيكەل ياسايدىغانغا بىرەر ئەسۋاب - ئۈسكۈنىسى يا بىرەر پارچە گرانت تاشنىڭ بولماسلىقى ئۇنىڭ خۇشاللىقىغا سو-غۇق سۇ سېپىپتۇ. ھەيكەلتىراش ئۈمىدسىزلەنگەن ھالدا بېشىنى ساڭگىلاتقىنىچە كېتىۋېتىپ بىردىنلا يەر يۈزىنى قاپلىغان ئاپئاق قارغا قاراپ تۇرۇپ قاپتۇ - دە، «بىر سىناپ باقايچۇ!؟» دەپ ئۆزى - ئۆزىگە پىچىرلاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر قەدىناس ئاغىنىسىنىڭ ئۆيىگە بېرىپتۇ، ئۇ نامراتلىشىپ كەتكىنىدىن بېرى بۇ ئاغىنىسىنىڭ ئىشىكى

دائىم ئۇنىڭ ئۈچۈن يېپىشقاق ئىكەن، شۇنداقتىمۇ ئۇ بېرىپ ئىشىك قېقىپتۇ.

— ساڭا نېمە كېرەك؟— دەپتۇ ئاغىنىسى ئۇنى كۆرۈپلا، چۈنكى ھازىر ئۇنىڭ بۇ نامرات ئاغىنىسىنى كۆتۈپ ئولتۇرۇشقا ۋاقتى يوق ئىكەن.

— ماڭا بىر پارچە تاختاي، بىرئاز زەر يىپ ۋە خوتۇن-نۆكۈنىڭ تۈلكە تېرە جۇۋىسىنىڭ مويىدىن بىر تۇتام كېرەك ئىدى،— دەپ دۇدۇقلاپتۇ ھەيكەلتىراش،— بولسا ئىككى تال كۆك شېشە مارجان قوشۇپ بەرسەڭ، باللىرىڭ بىر چاغدا ئويناپ يۈرەتتى، بۇلارنىڭ بەدىلىگە بىرنەچچە كۈن-مدىن كېيىن بىر تىللا بېرەتتىم.

— سەندە ماڭا بەرگۈدەك تىللا نېمىش قىلسۇن دەپ مەسخىرە قىپتۇ ئاغىنىسى،— يانچۇقلىرىنى تەتۈر ئۆرۈسىمۇ مىس يارماقنىڭ سۈنۈقى چىقمايدۇ، شۇنداقتىمۇ دېگەنلىرىنى بەرسەم بېرەي، ئانچە پۇللۇق نەرسىمۇ ئەمەسكەن. يەنە دەيدىغىنىڭ بولسا دە، بىراقلا ئاچىقىپ بېرەي، ئاندىن مېنى ئىككىنچى ئاۋارە قىلغۇچى بولما.

— ماقۇل، ماقۇل،— دەپتۇ ھەيكەلتىراش،— بولسا يەنە خوتۇنۇڭنىڭ لەۋسۇرۇخى بىلەن قىزىل ئۈپسىدىن بىرئاز ئالغاچ چىقسا.

— ئۆزۈڭگە پەرداز قىلاي دەمسەن نېمە؟— دەپتۇ ئاغىنىسى يەنە مەسخىرە قىلىپ، ئاندىن ئۇ ئۆيگە كىرىپ كېتىپ بىر پارچە تاختاي بىلەن بىر قەغەز كوروپكىنى كۆتۈرۈپ چىقىپتۇ - دە، ھەيكەلتىراشقا تاشلاپ بېرىپ ئىشىكنى جالاقىدە يېپىۋاپتۇ. ھەيكەلتىراش كوروپكا بە-

لەن تاختاينى كۆتۈرگىنىچە كېتىپ قاپتۇ. مېڭىپتۇ، مې-
ڭىپتۇ، شەھەر سىرتىدىكى كەڭ دالىغا چىقىپتۇ. ئۇ تاخ-
تاينى يەرگە قويۇپ، ئۈستىگە پاكىز قار يېغىپ ئىش
باشلاپتۇ، كۆپ ئۆتمەي زىلۋا، نازۇككىنە بىر قار قىزنىڭ
ھەيكىلى پۈتۈپتۇ.

ھەيكەلتىراش كۆك شېشە مارجاندىن كۆز قارىچۇقى،
تۈلكە مويىدىن قاش - كىرپىك، زەر يىپتىن بۈدۈر چاچ
ياساپتۇ. ھەيكەلنىڭ لەۋلىرىنى لەۋسۇرۇخ بىلەن بوياپ
مەڭزىگە سۈسقىنە قىزىل ئۈپا سېپىپتۇ. بويىندىكى مار-
جان ۋە قۈلىقىدىكى ھالقا كۆزىنىمۇ، كۆڭلەك تۈگمىلىرى-
نىمۇ لەۋسۇرۇخ بىلەن بوياپتۇ، قار قىزنىڭ ئۇزۇن كۆڭ-
لىكى ئېتىكىگە ئويغان ئەتىرگۈل نەقىشلىرىگىمۇ لەۋسۇ-
رۇخ سۈرۈپتۇ. شۇنداق قىلىپ، تاختاي ئۈستىدە ئېلاندى-
كى مەلىكە سۈرىتىگە ئوخشاش بىر گۈزەل قىز ئوبە-
رازى — قار مەلىكە ھاسىل بوپتۇ.

ئۆز ئىشىدىن رازى بولغان ھەيكەلتىراش تاختاينى
ئاۋايلاپقىنا كۆتۈرۈپ ئوردىغا مېڭىپتۇ، يول بويى كىشى-
لەر:

— پاھ، راست مەلىكىنىڭ ئۆزىلا بوپتىغۇ، —
دېيىشكىنىچە قارىشىپ قاپتۇ. ھەيكەلتىراش بولسا بۇنىڭ-
دىن پەخىرلىنىپ گىدەيگىنىچە ئوردا دەرۋازىسىغا كەپتۇ.
قاراۋۇللارمۇ قار مەلىكىگە مەپتۇن بولۇپ، ھاڭۋېقىپ قال-
غىنى ئۈچۈن ئۇنى توسۇشنىمۇ ئۇنتۇپ قاپتۇ. ھەيكەلتە-
راش بولسا بۇ مەملىكەت تارىخىدا يىرتىق كىيىم، قەلەندەر
ھالىتىدە ئوردىغا توسالغۇسىز كىرگەن تۇنجى كىشى سۈپە-

تىمده ئۇدۇل پادىشاھ قەسىرىگىلا ئۇسۇپ كىرىپتۇ.

تەخت ئۇستىدە ئولتۇرغان پادىشاھ قار مەلىكىنى كۆ-رۈپلا راست - يالغىنىغا قارىماستىن: — ئاھ مەلىكەم، — دەپ توۋلىغىنىچە تەختتىن سەكرەپ چۈشۈپ، ھەيكەلنى باغرىغا بېسىش ئۈچۈن يۈگۈرۈپتۇ، بىراق ئۇزۇن شاھلىق تونىنىڭ سۆرىلىپ تۇرغان پېشىگە دەسسۈپلىپ يىقىلىپ چۈشۈپتۇ - دە، شاھلىق ئالتۇن تاجى بېشىدىن چۈشۈپ كېتىپتۇ. ۋەزىرلەر ئالمان - تالمان ئۇنى يۆلەشتۈرگىنىچە:

— ھۆرمەتلىك شاھ ئالىيلىرى، ئۇ بىر ھەيكەل، جىمى مەلىكە ئەمەس، — دەپتۇ ئەسكەرتىپ.

شۇ چاغدىلا ئېسىنى تاپقان شاھ قار مەلىكىنى سىلاپ باققانىكەن، مۇزدەك سوغۇق بىلىنىپتۇ.

— ھەيكەلگە ئىشلەتكىنىڭ قانداق تاش، — دەپتۇ كۆزلىرى تورلاشقان پادىشاھ، — نېمانچە سوغۇق.

— ئۇ قاردىن ياسالغان، ئالىيلىرى، — دەپتۇ ھەيـ-كەلتىراش پۈكۈلۈپ تۇرۇپ، — ئۇ بىر قار مەلىكە.

— ياخشى، ياخشى، — دەپتۇ پادىشاھ، — راستتىنلا مەلىكەمگە ئوخشاپتۇ، راست قار مەلىكە بوپتۇ، بىراق بۇ قار مەلىكە بىردەملىك كۆرۈشكىلا يارايدۇ. نېمىشقا ئۇنى تاشتىن ياسىمىدىڭ، مەرمەر تاش، ياق، قاشتېشى ياكى خرۇستالدىن ياسىغان بولساڭ بەك ياخشى بولاتتى.

— شۇنداق قىلسامغۇ ياخشى بولاتتى، — دەپتۇ ھەيـ-كەلتىراش يەنە تەزىم بىلەن، — بىراق، مەن بىر نامرات ھەيكەلتىراشمەن، قاشتېشى، خرۇستال ئەمەس، مەرمەر

تاش، ھېچبولمىسا راۋۇرۇس گرانت تاش ئالغىلىمۇ پۇلۇم يوق. ئامالسىز مەلىكىنىڭ ھەيكىلىنى قاردىن ياسىدىم.

— بىراق، — دەپتۇ پادىشاھ، — ھېلىلا ئېرىپ كېتىدىغان قار مەلىكە ئۈچۈن 100 تىللا ئىنئام قىلغىلى بولمايدۇ - دە، ماڭا زادىلا ئېرىپ يوقاپ كەتمەيدىغان، كۈندە كۆرۈپ تۇرغىلى بولىدىغان خرۇستال مەلىكە ياكى قاشتېشى مەلىكە كېرەك. ئارقىدىنلا ئۇ ياساۋۇللارغا:

— بۇ قەلەندەرنى قوغلاپ چىقىرىڭلار، — دەپ توۋلاپ تۇ ئاچچىقلاپ. شۇ ھامان ياساۋۇللار يوپۇرۇلۇپ كەپتۇ، ھەيكەلتىراش بولسا ئالدىراپ تىزلىنىپتۇ - دە:

— ھۆرمەتلىك شاھ ئالىيلىرى، ماڭا چوڭ بىر پارچە خرۇستال ياكى قاشتېشى، ھەيكەلتىراشلىق سايمانلىرى ئالغىلى بىرنەچچە تىللا ئىلتىپات قىلغان بولسىلا، مەن ئۆزلىرى دېگەندەك مەلىكە ھەيكىلى ياساپ بېرەتتىم.

— شۇنداق قىلايلى، — دەپتۇ ياندا تۇرغان سودا ۋەزىرى، — ھەيكەل ياسىلىپ بولغاندا بېرىدىغان ئىنئامدىن كەتكەن خىراجەتنى تۇتۇپ قالىمىز، قاشتېشى ياكى خرۇستال دېگەندەكلەر بولسا مېنىڭ دۇكىنىمدا بار، شۇ يەردىن سېتىۋېلىپ بېرەيلى، ئەللىك تىللاغا بېرىمەن.

— ئۇنداقتا ئۇنىڭغا ئەللىك تىللا بېرىدىكەنمىز - دە، دەپتۇ خەيرىيەت ۋەزىرى، — ئاز دېگەندە يېرىمىنى خەير - ساخاۋەت ئىشلىرى ئۈچۈن ئىئانە قىلسۇن.

— ياق، ئون تىللا بەرسەكلا بولدى، — دەپتۇ پۇل ئىشلىرى ۋەزىرى، — خەزىنىدىن كۆپ چىقىم قىلىشقا بولمايدۇ.

قاشتېشى، خرۇستال دېگەنلەرنى بىز ئېلىپ بەرگەنـ
دىكىن بىر تىللا بەرسەكلا كۇپايە، — دەپتۇ باج ئىشلىرى
ۋەزىرى، — بىراق ئىنئـئام بېجى، تاپاۋەت بـېجى ...
قاتارلىقلارنى تۆلەشنى ئۇنتۇمىسۇن.

— بىر كۇموش تەڭگىلا بېرىمىز، — دەپتۇ باش ۋەزىر كەسكىنلىك بىلەن، — بۇمۇ ئوشۇق كېتىدۇ.

پادىشاھ ئۇنىڭ سۆزىنى تەستىقلاپتۇ. شۇنداق قىلىپ، ھەيكەلتىراش بىر تەڭگە ئۇچۇن مەلىكىنىڭ خرۇستال ھەيكىلىنى ياسايدىغان بوپتۇ، شۇنداقتىمۇ ئۇ بىر تەڭگىگە ئېرىشىدىغىنى ئۇچۇن بەكمۇ خۇشكەن. بىراق، قار مەلىكىگە ئۇۋال بوپتۇ. چۇنكى، پادىشاھ ئۇنى ئاچىقىپ تاشلىۋېتىشنى بۇيرۇغانكەن، بىر ياساۋۇل ئۇنى كۆتۈرۇپ چىقىپ ئوردا ئالدىدىكى پەشتاقتا توختىتىپ قويۇپلا قايتىپ كىرىپتۇ. بۇ كەچ كىرگەن چاغ بولۇپ، سوغۇق شىمال شامىلى گۈركىرەپ، يېتىپ كەپتۇ، ئۇنىڭ بۇ گۈزەل قار مەلىكىگە مەسلىكى كەلدىمۇ - قانداق، ئۆز قوينىغا ئېلىپلا ئۇچۇرۇپ كېتىپتۇ. شىمال شامىلى ئىللىق جەنۇبقا يۇـ رۇش قىلغانكەن، ئۇ ئۇچ كېچە - كۈندۈز ئىلگىرىلەپتۇ، ناھايىتى ئۇزۇن يوللارنى بېسىپتۇ، بىراق ماڭغانسېرى ئاجىزلاپ، ئاخىر پايانسىز بىر جەزىرىگە يەتكەندە قار مەلـ كىنى كۆتۈرۇپ ئۇچالماي يەرگە قويۇپ قويۇپتۇ، ئاندىن چېكىنىپ كېتىپتۇ. يەرگە پۈتى تېگىش بىلەنلا قار مەلـ كىگە جان كىرىپ:

— ۋاي - ۋۇي، نېمىدېگەن ئىسسىق - ھە؟! دېگەن سادا چىقىرىپتۇ.

— شۇنداق، بەكمۇ ئىسسىق بولۇۋاتىدۇ، — دەپتۇ يېگانە ئۆسكەن بىر يانتاق، — مەنمۇ چىدىيالمايۋاتىمەن، تېنىمدىكى سۇ پارغا ئايلىنىپ بولدى، يامغۇر ياغسا بولاتتى، بولمىسا قۇرۇپ كېتىمەن، ئازراق سۇ بولسىمۇ مەيلىتى.

— بىچارە، — دەپتۇ قار مەلىكە يەنە سادا چىقىرىپ، — مەن ئۇنىڭغا ياردەم قىلسامممكىن.

شۇ هامان ئۇنىڭ قول بارماقلىرىدىن سۇ تامچىلاشقا باشلاپتۇ. ئۇ ئالدىراپ يانتاق قېشىغا بېرىپتۇ - دە، قوللىرىنى يانتاق ئۇستىگە تۇتۇپتۇ. تامچىلىغان سۇ يانتاق تەرىپىدىن سۈمۈرۈلۈپتۇ - دە، ئۇ ياشىرىپ، كۆكىرىپ قاپتۇ.

— رەھمەت، رەھمەت سىزگە، — دەپتۇ يانتاق خۇشال بولۇپ، — ئەمدى قۇرۇپ قالمايدىغان بولدۇم، يامغۇر ياغقۇچە بەرداشلىق بېرەلەيمەن، بىراق سىز كىچىكلەپ قالىدىكىز.

قار مەلىكە راستىنلا بىرئاز كىچىكلەپ قالغان، كىچىكلىگەندىمۇ هەممە يېرى تەپتەكشى كىچىكلەپ قالغانىكەن. شۇنداقتىمۇ ئۇ:

— هېچقىسى يوق، — دەپتۇ يانتاققا، — پۈتۈنلەي يوقاپ كەتمىسەملا بولغىنى، خوش، مەن كېتەي، بۇ ئىسسىق جايدا كۆپ تۇرالمىغۇدەكمەن.

— توختاڭ، — دەپتۇ يانتاق، — بۇ تىكەننى كۆڭلىدىكىگە سانجىپ قويايلى، ئەسقېتىپ قالار.

قار مەلىكە تىكەننى كۆڭلىكىگە سانجىپ بولغاندىن كېيىن مېڭىپ كېتىپتۇ، ئۇنىڭ پۈتلىرىدىكى قار كەشى

شىمال شامىلىنىڭ ئاچچىق سوغۇقىدا مۇزلاپ خرۇستالدەك مۇز كەشكە ئايلىنىپ قالغانىكەن، بىراق بۇ مۇز كەشمۇ، قار مەلىكىنىڭ ئۆزىمۇ تومۇز ئىسسىقتا ئېرىپ كەتمەپتۇ. ئۇ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغدا ئالدىغا نىمجان هالەتتە ياتقان بىر چىرايلىق تورغاي ئۇچراپتۇ.

— ساڭا نېمە بولدى؟— دەپ سوراپتۇ قار مەلىكە.

— ئۇسساپ ماداريم قالمىدى، ئۇسسۇزلۇقتىن ئۆلدىدىغان ئوخشايمەن،— دەپتۇ تورغاي يىغلامسىراپ.

— بىچارە،— دەپتۇ قار مەلىكە،— ساڭا ياردەم قىلىمسام بولمىغۇدەك.

شۇ هامان ئۇنىڭ قول بارماقلىرىدىن يەنە سۇ تامچىلاشقا باشلاپتۇ، تورغاي سۇ تامچىلىرىنى ئىچىپ ماداريغا كەپتۇ - دە، تېتىكلىشىپ پۇرراپ ئۇچۇپ كۆككە ئۆرلەپ بەك يېقىملىق سايراپ قار مەلىكىنى بەكمۇ خۇرسەن قىپتۇ، ئاندىن:

— رەھمەت سىزگە،— دەپتۇ قار مەلىكىگە،— بىراق، ئىلگىرىكى هالىتىڭىزدىن خېلى كىچىكلەپ قاپسىز، كىچىك بالا بولۇپ قاپسىز.

— هېچقىسى يوق،— دەپتۇ قار مەلىكە،— تولۇق ئېرىپ يوقاپ كەتمىسەملا بولغىنى.

قار مەلىكە يەنە يولىنى داۋام قىپتۇ، تورغاي ئۇنىڭ بېشىغا قونۇپ بىر تال پېيىنى چېچىغا قىستۇرۇپ قويۇپتۇ- دە، — ساقلاپ قويۇڭ، كېرەك بولۇپ قالار،— دەپتۇ ئۇنىڭغا.

قار مەلىكە مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر جايغا يەتكەندە

ئۇسسۇزلۇق دەستىدىن ئۆلۈپ قالاي دەپ قالغان مۇشۇكيا-
پىلاققا يولۇقۇپتۇ.

— بىچارە، — دەپتۇ قار مەلىكە، — ساڭىمۇ ياردەم قىلمىسام بولمىغۇدەك، — شۇ هامان ئۇنىڭ قول بارماقلا-رىدىن سۇ تامچىلاشقا باشلاپتۇ. مۇشۇكياپىلاق سۇ تامچە-لىرىنى يۇتۇپ تېتىكلىشىپتۇ - دە:

— رەھمەت سىزگە، — دەپتۇ قار مەلىكىگە، — بىراق، ئۆزىڭىز كىچىكلەپ قالدىڭىز، كىچىككىنە بوۋاق-تەكلا بولۇپ قاپسىز.

— هېچقىسى يوق، — دەپتۇ قار مەلىكە تولۇق ئېرىپ تۈگەشمىسەملا بولغىنى.

— مەن سىزنى چۆلدىن چىقىرىپ قويايى، — دەپتۇ مۇشۇكياپىلاق.

— ياقەي، — دەپتۇ قار مەلىكە، — مېڭىپ كېتىۋې-رەي، يەنە ياردەمگە موهتاجلار بولسا كۆرمەي قالمەن.

— ماقۇل، — دەپتۇ مۇشۇكياپىلاق بىر تال پېيىنى يۇلۇپ قار مەلىكىگە بېرىۋېتىپ، — بۇنى ئېلىۋېلىڭ، كې-رەك بولۇپ قالار.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ خوشلىشىپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ، قار مەلىكىمۇ يولىغا مېڭىپتۇ، ئاخىر چۆلنىڭ چېتىگە يېتىپتۇ. بۇ يەردە پورەكلەپ ئېچىلغان بىر تۈپ ئەتىر-گۈل، ئەتىرگۈل سايىسىدا هوشسىز ياتقان ئاجايىپ كې-لىشكەن چىرايلىق بىر ئالتۇن چاچلىق شاهزادە بار ئى-كەن.

«ئاھ! بىچارە يىگىت، نېمىدېگەن چىرايلىق، كې-

لىشكەن يىگىت - ھە! ؟» دەپتۇ قار مەلىكە ئۇنى كۆرۈپلا، «ئۇنىڭغىمۇ ياردەم قىلمىسام بولمىغۇدەك».

شۇ ھامان ئۇنىڭ قول بارماقلىرىدىن سۇ تامچىلاشقا باشلاپتۇ، قار مەلىكە ۋۇجۇدىنىڭ ئېرىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئەمدى روشەن ھېس قىپتۇ، بىراق ئىككىلەنمەستىن قول بارماقلىرىنى يىگىتنىڭ لەۋلىرىگە توغرىلاپتۇ.

ۋاي بولمىدى، — دەپتۇ ئەتىرگۈل, — بارغانسېرى كىچىكلەپ يوقاپ كېتەيلا دەپ قالدىڭىز.

— ھېچقىسى يوق, — دەپتۇ قار مەلىكە, — بۇ سۆيۈملۈك يىگىتنى قۇتقۇزۇپ قالالىسامىلا بولغىنى, بىراق ئۇنىڭ كىملىكىنى بىلەلىگەن بولسام بەك ياخشى بولاتتى.

— ئۇ بىر شاھزادە, — دەپتۇ ئەتىرگۈل, — ئىسمى رۇستەم, يولدىن ئېزىپ بۇ چۆلگە كىرىپ قاپتۇ, ئۇسۇزلۇقتىن مادارى قالماي بۇ يەرگە تەلگەندە يىقىلىپ قالدى...

ئۇ شۇنداق دەۋاتقاندا قار مەلىكە ئېرىپ تۇگەپتۇ, پەقەت بىر جۇپ كىچىككىنە قونچاق ئايىغىدەك مۇز كەش ۋە كەش ئىچىدە ئىللىق تەبەسسۇم كۆلكىسىدەك جىلۋىلىنىپ تۇرغان ئازغىنە قار سۇيىلا قاپتۇ. يەنە ئەتراپىدا كىچىككىنە كۆك مارجان, زەر يىپ ۋە تۇلكە مويىلىرى, پەي - تىكەنلەرمۇ بار ئىكەن.

بۇ چاغدا شاھزادە رۇستەم ھوشىغا كەپتۇ, قار سۇيى ئۇنىڭغا يېڭى ھايات بەخش ئەتكەن, كۈچ - مادار بەرگەنىكەن.

— مېنى كىم قۇتقۇزدى, — دەپتۇ ئۇ ئورنىدىن تۇ-

رۇپلا ئەتراپقا قاراپ.

— قار مەلىكە قۇتقۇزدى، — دەپتۇ ئەتىرگۈل ھەسرەت بىلەن جاۋاب بېرىپ، — بىراق، ئۇ ئۆزى ئېرىپ تۇگىدى، ئۆز ھاياتى بىلەن سىزنى قۇتقۇزدى.

— ئاھ! بىچارە قار مەلىكە، — دەپتۇ شاھزادە رۇسىتەم مەيۇسلۇك بىلەن، — ئۇنىڭغا تەشەككۇر ئېيتىشقىمۇ ئۇلگۇرەلمەپتىمەن.

— سىز ئۇنىڭغا تەشەككۇر ئېيتماقچىمۇ، — دەپتۇ ئەتىرگۈل، — ئەمىسە ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈڭ.

— ئۇنى قانداق قىلغاندا ئەسلىگە كەلتۈرگىلى بولىدۇ، — دەپتۇ شاھزادە رۇستەم تەقەززالىق بىلەن.

— بۇ يەردىن خېلى يىراقتا. بىر ئېگىز تاغ بار، تاغ چوققىسىدىكى چەشمە بويىدا بىر تال ئالتۇن رەڭلىك گۈل بار، ئۇ گۈل بەكلا خاسىيەتلىك، ئۆلۈكنى تىرىلدۈرىدۇ، ئۆمۈرنى ئۇزاق قىلىدۇ، ئۇنى ھاياتلىق گۈلى دەيمىز، بىراق ئۇنى بىر يالماۋۇز مومای بېقىپ ياتقان، ئۇزاق يىللاردىن بېرى شۇ گۈلنىڭ پۇرىقىنى پۇراپ، ئۆمرى ئۇزىرىپ ياشاپ كەلگەن. تاغ ئېتىكىدىن ئۆتكۈچىلەرنى تۇتۇپ يەيدۇ، ئۇ ئۇخلىغاندىلا كىشىلەر تاغ ئەتراپىدىن ئۆتەلەيدۇ، ھېچ كىشى تاغ چوققىسىغا چىقىشقا جۈرئەت قىلغان ئەمەس، ئاشۇ گۈلنى ئەكېلەلمىسىڭىز قار مەلىكە ئەسلىگە كېلىدۇ، — دەپتۇ ئەتىرگۈل.

— مەن چوقۇم گۈلنى ئەكېلىمەن، — دەپتۇ شاھزادە رۇستەم، — يالماۋۇز ئاپەتىنىمۇ يوقىتىمەن.

— ياق، بولمايدۇ، — دەپتۇ ئەتىرگۈل، — ئۇ بىر

جادۇگەر، ئەگەر ئېلىشىمەن دېسىڭىز سىزنى دەم تارتىپلا يۇتۇۋېتىدۇ، ئۇنداق قىلالمىسا تاشقا ئايلاندۇرۇۋېتىدۇ، ئۇ ئويغاق بولسا شەپە بولمايدۇ، ئۇخلاۋاتقاندا بولسا ھاۋا گۈلـدۇرلىگەندەك خورەك تارتىدۇ، ئۇخلاۋاتقاندا بېرىپ تاغ چوققىسىغا چىقىڭ - دە، گۈلنى ئېلىپلا دەرھال قېچىڭ، يالماۋۇزنى ئۆلتۈرىمەن دېمەڭ، چۈنكى ئۇ بىر قىلىچتا ئۆلمەيدۇ، ئىككىنچى قېتىم قىلىچ ئۇرغۇچە ئويغىنىپ سىزنى ھالاك قىلىدۇ، ئەگەر گۈلنى ئەكېلەلمىسىڭىزلا ئۇ كۆپ ئۆتمەيلا ئۆلىدۇ.

— ماقۇل، — دەپتۇ شاھزادە رۇستەم، — چوقۇم شۇنداق قىلىمەن.

شۇنداق دەۋېتىپ ئۇ تاغ تەرەپكە راۋان بوپتۇ، بىر چاغدا ئېگىز تاغمۇ كۆرۈنۈپتۇ، تاغدىن ھاۋا گۈلدۈرلىگەن-دەك دەھشەتلىك سادا كېلىپ تۇرغۇدەك.

— ئۇ ئۇيقۇدىكەن - دە، — دەپتۇ شاھزادە رۇستەم خۇشال بولۇپ، شۇ سۆز بىلەن تەڭ ئۇ غەيرەتلىنىپ تېز يۈگۈرۈپ تاغ باغرىغا يېتىپتۇ. تاغ چوققىسى سىلكىنىپ تۇرار ئىكەن. بىراق، شاھزادە رۇستەم پىسەنت قىلماي تاغ چوققىسىغا ئۆرلەپتۇ، ئاخىر نۇر چېچىپ تۇرغان ئال-تۇن رەڭلىك گۈل تۇۋىدە، زىلال چەشمە بويىدا تاشنى ياستۇق قىلىپ ئۇخلاپ يانقان بەشى قازانداەك، ئاغزى يالاق-تەك، ئىلمەك بۇرۇن، چاچلىرى ئورنىدا يىلان - چايانلار يۆگىشىپ ئۆسكەن بىر قېرى دەللىنى كۆرۈپتۇيۇ، تېنى شۇركۈنۈپتۇ. بىراق، يەنىلا ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ ئېھتىيات بىلەن ھاياتلىق گۈلىگە قول سوزۇپتۇ، گۈل خۇددى شۇنى

كۇتكەندەكلا يۇلۇنۇپ ئۇنىڭ قولىغا چىقىپ قاپتۇ، شاھزادە رۇستەم گۇلنى چىڭ سىقىمدىغانچە تاغدىن تۆۋەنگە يۇگۇرۇپتۇ، تاغ باغرىدا بىرئاز دەم ئېلىپلا بار كۈچى بىلەن يۇگۇرۇپ ئەتىرگۈل يېنىغا يېتىپتۇ.

—گۇلنى ئاۋۇ مۇز كەشلەر ئۈستىگە قويۇڭ، — دەپتۇ ئەتىرگۈل.

شاھزادە شۇنداق قىپتۇ، شۇ ھامان كەش ئۈستىدە كىچىككىنە قار مەلىكە گۇل ئورنىدا پەيدا بولۇپ چوڭىيىپ-تۇ، چوڭىيىپتۇ، ئاخىر ياسالغان چاغدىكى ھالىتىگە قايتىپتۇ. بىراق، ھەيكەل ئەمەس، ئالتۇن رەڭلىك چاچلىرى مۇرىسىدە يېيىلىپ تۇرغان، كۆپكۆك بۇلاقتەك كۆزلىرىگە قايرىما كىرپىكلىرى سايە تاشلىغان، قىپقىزىل گىلاستەك لەۋلىرىدە تەبەسسۇم كۇلكىسى جىلۋىلىنىپ تۇرغان، قاردەك ئاق بويىندا قىپقىزىل ياقۇت مارجان يالتىراپ، قىزىل ئەتىرگۇل جىيەكلىك قاردەك ئاق كۆڭلىكى ئىللىق شامالدا يەلپۇنۇپ تۇرغان ھەقىقىي بىر مەلىكىگە ئايلىنىپتۇ.

شاھزادە رۇستەم ئۇنى كۆرۈپلا:

— ئاھ! نېمىدېگەن چىرايلىق سىز! ؟— دەپتۇ سۆيۈنۈپ.

— ماختاشقا لايىق ئەمەسمەن، — دەپتۇ قار مەلىكە چېھرى شەپەقتەك قىزىرىپ.

بىراق، دەل شۇ چاغدا: — تېز قېچىڭلار؟ يالماۋۇز كېلىۋاتىدۇ، — دەپتۇ ئەتىرگۇل ئەنسىزلىك بىلەن.

ئۇلار بېشىنى كۆتۈرۈپلا يىراقتىن قۇيۇندەك تېز كې-

لىۋاتقان يالماۋۇزنى كۆرۈپتۇ - ده، قول تۇتۇشۇپ چۆل تەرەپكە قېچىپتۇ، بىراق يالماۋۇز بەك تېز يۈگۈرىدىغان بولغاچقا يېتىشىۋالاي دەپلا قاپتۇ.

— سىز مەندىن تېز يۈگۈرىسىز، — دەپتۇ قار مەلىكە شاھزادە رۇستەمگە، — ماڭا قارىماي قېچىپ قۇتۇلۇڭ، بولمىسا تەڭلا تۇگىشىمىز.

— بولمايدۇ، — دەپتۇ رۇستەم قىلىچىنى سۇغۇرۇپ، — مەن سىزنى قوغداي، يالماۋۇزنى توسۇپ تۇراي، تېزرەك ئۆزىڭىزنى ياقىغا ئېلىڭ.

ئۇلار شۇنداق تالىشىۋاتقاندا بىردىنلا قار مەلىكىنىڭ كۆڭلىكىدىن بىر تال يانتاق تىكىنى ئېتىلىپ چىقىپ يەرگە چۈشۈپتۇ، شۇ هامان يالماۋۇز بىلەن قار مەلىكە، شاھزادە ئارىسىدا دەرەختەك ئېگىز ۋە بۇك - باراقسان يانتاقزارلىق هاسىل بولۇپ يولنى توسۇپتۇ، يالماۋۇزنىڭ بەدەنلىرى تىلىنىپ، پۇتلىرى تېشىلىپ قاناپ يۈگۈرەلمەي قاپتۇ، شۇ پۇرسەتتە شاھزادە رۇستەم قار مەلىكىنى ئېلىپ يىراقلاپ كېتىپتۇ.

غەزەپلەنگەن يالماۋۇز بىر ئوت پۈركۈپلا يانتاقزارلىقىنى كۆيدۈرۈپ يول ئېچىپتۇ - ده، يەنە قۇيۇندەك تېز ئىلگىرىلەپتۇ، يېتىشىۋالاي دېگەندە شاھزادە رۇستەمنىڭ قىلىچ بىلەن جەڭگە هازىرلىنىپ تۇرغىنىنى كۆرۈپ ئەپسۇن ئوقۇماقچى بولغانىكەن، قار مەلىكىنىڭ قولىدىن مۇشۇكياپىلاق ئېتىلىپ چىقىپ بىر شۇڭغۇپلا يالماۋۇزنىڭ ئاغزىغا چاڭگال سېلىپ، قۇلقىغىچە يىرتۋېتىپتۇ - ده، كۆزدىن غايىب بوپتۇ، يالماۋۇز ئەپسۇن ئوقۇيالمىغان بولـ

سىمۇ، يەنىلا كۈچ - قۇۋۇتىگە ئىشىنىپ شىددەت بىلەن قوغلاپتۇ، يېتىشۋالاي دېگەندە قار مەلىكىنىڭ بېشىدىكى تورغاي پېيى ئاسمانغا ئۆرلەپ بىر تورغايغا ئايلىنىپتۇ - دە، چۇۋۇر - چۇۋۇرلاپ سايرىغانكەن، ھەر تەرەپتىن تورغاي، تۇمۇچۇق، قۇشقاچلار ئۇچۇپ كېلىپ ھەممىسى بىر دەك يالماۋۇزغا ئېتىلىپتۇ، ھەر بىرىنىڭ چوقۇغان يېرىدىن بىر تۆشۈك ئېچىلىپ يالماۋۇزنىڭ قانلىرى ئېقىپ تۇ، ئاقىۋەت يالماۋۇز يىقىلىپتۇ - دە، ئازاب ئىچىدە جان بېرىپتۇ.

شاھزادە رۇستەم قار مەلىكىنى ئېلىپ ئۆز مەملىكىتىگە راۋان بوپتۇ. ئۇلار بەختلىك ھايات سەپرىنى داۋام قىپتۇ.

ئاققىز بىلەن قارىقىز

يىراق بىر زامانلاردا، نامەلۇم بىر يېزىدا يوقسۇل بىر تۇل خوتۇنىنىڭ بىر جۈپ قىزى بار ئىكەن. ئۇلار قوشكېزەك ئاچا - سىڭىل ئىكەنلۇ، لېكىن نېمە ئۈچۈندۇر، تۇغۇلۇشىدىن چوڭىنىڭ رەڭگى - رۇخسارى قاردەك ئاق، چىرايلىق ئىكەن. كىچىكىنىڭ رەڭگى - رۇخسارى كۆمۈر-دەك قارا، كۆزۈمسىز ئىكەن. ئانىسى ئۇلارغا بىر كۆزدە قاراپ ئۆزى ئەڭ خەيرلىك ۋە چىرايلىق دەپ بىلگەن ئىدى. سىملارنى تاللاپ قويۇپتۇ. لېكىن، كىشىلەر چوڭىنى «ئاققىز»، كىچىكىنى «قارىقىز» دەپ ئاتىشىپتۇ. ئۇلار-مۇ بارا - بارا بۇ ئىسىمغا كۆنۈپ قاپتۇ، ھەتتا ئۆزلىرىنىڭ بۇرۇنقى ئىسىملىرىنى ئۇنتۇپمۇ قېلىشىپتۇ.

كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، يىللار ئۆتۈپتۇ، قىزلار 16 ياشقا قەدەم قويۇپتۇ، شۇنداقلا ئۆزىگە خاس خۇلق - مىجەز ۋە پەزىلەت يېتىلدۈرۈپتۇ.

ئۇلاردىن ئاققىز تەكەببۇر ئىكەن، چۈنكى ئۇ چىرايلىقلىقىغا بەكمۇ تەمەننا قويىدىكەن. دائىم تاپقان - تەرگىنىنى ئىشلىتىپ توزدەك ياسىنىپ، نازاكەت بىلەن ئىش قىلىپ، بەكمۇ سىلىق - سىپايە يۈرىدىكەن، ئەمما چىرايى-

ىدىن قارەك سوغۇقلۇق يېغىپ تۇرىدىكەن. شۇڭا، كىشىلەر ئۇنى يەنە «پۇراقسىز ئاق ئەتىرگۈل» دەپمۇ ئاتايدىكەن.

قارىقىز بولسا سەممىي، ئاق كۆڭۈل ۋە خۇش پېئىل ئىكەن. دائىم ئاددىي - ساددا، لېكىن يارىشىملىق كىيىنىپ، كېيىكتەك شوخلۇق قىلىپ، تىنىمسىز يۈرىدىكەن. قاپقارا چېچىرىدىن ئىللىق تەبەسسۇم يېغىپ تۇرىدىكەن. كۆموش قوڭغۇراق ساداسىدەك زىل ۋە جارانلىق كۈلكىسى ياڭراپ كىشىلەر قەلبىنى لەرزىگە سالىدىكەن. شۇڭا، كىشىلەر «ئۇنىڭ رەڭگى قارا بولسىمۇ قەلبى قاردەك ئاق، ئۆزى كىشىگە يېقىشلىق، مۇلايىم، خۇشخۇي قىز» دەپ تەرىپلەيدىكەن ھەم ئۇنى ئاچىسىنىڭ ئەكسىچە «خۇش پۇراقلىق قارا ئەتىرگۈل» دەپمۇ ئاتايدىكەن.

شۇ كۈنلەردە شەھەردىن «پادىشاھنىڭ ئىككى ئوغلى ئۆزلىرىگە خوتۇنلۇققا قىز تاللايدىكەن» دېگەن خەۋەر يېتىپ كەپتۇ. بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان قىزلارنىڭ ئانىسى خۇشال بولۇپ دەرھال ئاققىزنى ياساپ - جابدۇپ پايتەختكە يولغا سېلىشنى قارار قىپتۇ. چۈنكى، ئاققىزنىڭ گۈزەل ھۆسن- جامالى ھەرقانداق ئېسىلزادىنى ئۆزىگە مەھلىيا قىلىدىكەن. بىراق، ئانا شۇنداق خۇشاللىق ئىچىدە يەنە قارىقىزنى ئويلاپ بەكمۇ مەيۈسلىنىپ قاپتۇ.

«بىچارە قىزىم» دەپتۇ ئانا ئۆز - ئۆزىگە «نېمىدېگەن بەختسىز - ھە؟! ئۇمۇ ئاچىسىدەك رەڭگى سۈتتەك ئاق، چىرايلىق بولغان بولسا بۇ قېتىم تەلىيى تازا ئوڭدىن كەلگەن بولاتتى. خەير، شۇنداقتىمۇ خۇدا بەختىنى بەر-

گەي!»

شۇنداق قىلىپ، ئاققىز يولغا چىقىدىغان بوپتۇ، بىراق ئۇ يۇرت بويىچە شەھەرگە بېرىپ شاھزادىلەرنىڭ قىز تاللىشىغا قاتنىشىشنى ئىختىيار قىلغان بىردىنبىر قىز ئىكەن. شۇڭا، ئانىسى ئۇنى يالغۇز يولغا سېلىشقا چىدىماپتۇ.

— مەن بىللە بارايچۇ، — دەپتۇ قارىقىز شۇ چاغدا ئانىسىغا، — شەھەرنى زادىلا كۆرۈپ باقمىغانتىم، ئاچامغا ھەمراھ بولغاچ كۆرۈپ كېلەي.

— سەن بارساڭ بولمايدۇ، — دەپتۇ ئاققىز ئالدىراپ، — سېنى كۆرگەنلا ئادەم سەسكىنىپ قاچىدۇ، مەن بىلەن ئوردىغا بارساڭ تېخىمۇ بولمايدۇ.

— ئوردىغا بارمايمەن، — دەپتۇ قارىقىز، — ماڭغاندىمۇ سەندىن يىراقراق ماڭىمەن، پەقەت شەھەرنى بىر كۆرۈپلا كەلسەم بولدى.

— شۇنداق قىلسۇن، — دەپتۇ ئانىسىمۇ، — ھېچبولمىغاندا شەھەرگە بارغۇچە بولسىمۇ ھەمراھ بولار، مەنمۇ سەندىن ئەنسىرەپ ئولتۇرماي.

شۇنداق قىلىپ، ئۇلار بىللە يولغا چىقىپتۇ، شەھەر يولىغا چۈشۈپ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغدا ئۇلارغا بىرنەرسىنى كۆتۈرۈۋالغان، ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ كېتىۋاتقان بىر موماي يولۇقۇپتۇ.

— چىرايلىق قىزلىرىم، ماڭا ياردەم قىلساڭلارچۇ، — دەپتۇ موماي ئۇلارغا يېلىنىپ، — بۇ بىر خالتا نەرسىنى كۆتۈرۈشۈپ بەرسەڭلار، يولىمىز بىر ئوخشايدۇ، ئۆيۈم

ئالدىمىزدىكى دوقمۇشتىلا، بىراق ھازىر خالتىنى كۆتۈ-رۈپ ماڭغۇدەك ھالىم قالمىدى.

— چولىمىز تەگمەيدۇ، بىز بەك ئالدىراش، تېز ماڭمىساق بولمايدۇ، — دەپتۇ ئاققىز توڭلۇق بىلەن.

— مەن يارەم قىلاي، — دەپتۇ قارىقىز ئىچ ئاغرى-تىپ.

— مەن كېتىۋېرەي ئەمىسە، — دەپتۇ ئاققىز تېرى-كىپ، — ساڭا قاراپ ھايال بولسام بولمايدۇ. شۇنداق قىلىپ، ئاققىز تېز مېڭىپ ئالدىدا كېتىپتۇ، قارىقىز خالتىنى كۆتۈرۈپ موماي بىلەن تەڭ ئاستا مېڭىپ كەينىدە قاپتۇ. بىراق، ئاققىز يىراقلاپ كۆزدىن يىتىشى بىلەنلا موماي بىر سىلكىنىپلا ساھىبجامال بىر پەرىزاتقا ئايلىنىپ-تۇ - دە:

— سەن بەكمۇ ئاق كۆڭۈل، ياخشى قىز ئىكەنسەن، بۇ خالتىدىكى نەرسە ئېسىل ئۇنچە - مەرۋايىت، گۆھەر-ياقۇت، مەن بۇنى ساڭا سوۋغا قىلاي، كېيىن ئەسقېتىپ قالار، ئېسىڭدە بولسۇنكى باشقىلارغا ياخشىلىق قىلغۇچى ئۆزىمۇ ياخشىلىققا ئېرىشىدۇ.

— رەھمەت سىزگە، — دەپتۇ قارىقىز خۇشال بو-لۇپ.

— خەير - خوش، سىزگە ئامەت تىلەيمەن، — دېگىنىچە پەرىزات كۆزدىن غايىب بوپتۇ.

قارىقىز چوڭ - چوڭ چامداپ يولىنى داۋام قىپتۇ. تېزلا ئاققىزغىمۇ يېتىشىۋاپتۇ ۋە بولغان ئىشنى سۆزلەپ بېرىپتۇ.

— ئۇ قانچىلىك ئىشتى، — دەپتۇ ئاققىز ئاغزىنى پۈرۈشتۈرۈپ، — مەن شاھزادىگە ياتلىق بولغاندىن كېيىن بىر خالتا ئەمەس، بىر تاغار ئۇنچە - مەرۋايىتقا ئېرىشىمەن.

ئۇلار يەنە مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغدا قاردەك ئاق ۋە تاۋاقتەك يوغان ئېچىلغان، بىراق شاخ - يوپۇرماقلىرى سولىشىپ قالغان بىر تۈپ ئاق ئەتىرگۈلگە يولۇقۇپتۇ.

— پاھ! نېمىدېگەن چىرايلىق ئەتىرگۈل بۇ؟ — دەپتۇ قارىقىز ھەۋەسلىنىپ، — بىراق، بۇ گۈل سولىشىپ قاپتۇ، سۈسىراپ قالغان بولسا كېرەك.

— كارىڭ بولمىسۇن، — دەپتۇ ئاققىز پەسەنت قىلماي، — مەن شاھزادىگە ياتلىق بولغاندىن كېيىن سېنى چارباغقا ئەكىرىپ تېخىمۇ چىرايلىق، ئېسىل گۈللەرنى كۆرسىتىمەن، بۇ گۈل قانچىلىك نېمىتى؟

ئۇلار يەنە ماڭماقچى بوپتۇ. بىراق، ئەتىرگۈل بىر-دىنلا سۆزگە كېلىپ:

— چىرايلىق قىزلار، ماڭا ياردەم قىلساڭلارچۇ، سۈ-سىراپ سولىشىپلا قالدىم، قۇرۇپ قالىدىغاندەكلا تۇرى-مەن. بىرئاز سۇ ئەكېلىپ بەرسەڭلار، — دەپتۇ يېلىنىپ.

— چولىمىز تەگمەيدۇ، ئىشىمىز ئالدىراش، تېز ماڭمىساق بولمايدۇ، — دەپتۇ ئاققىز قوپاللىق بىلەن.

— مەن ياردەم قىلاي، — دەپتۇ قارىقىز ئەتىرگۈلگە ئىچ ئاغرىتىپ.

— ئەمىسە مەن كېتىۋېرەي، — دەپتۇ ئاققىز رەنجىپ، — ساڭا ئەتىرگۈل ھەمراھ بولۇپ شەھەرگە بىللە

بارسۇن، مەن ئاۋارىچىلىكتىن بىزار.

شۇنداق دەپلا ئاققىز كېتىپتۇ. قارىقىز ھەر تەرەپكە يۈگۈرۈپ سۇ ئىزدەپتۇ، ئاخىر بىر كۆلچەك تېپىپتۇ - دە، ئوچۇملاپ سۇ ئەكېلىپ ئەتىرگۈل تۈۋىگە تۆكۈپتۇ. ئەتىر-گۈل شۇ ھامان ياشىرىپ قاپتۇ. قارىقىز تاكى ھېرىپ ماجالى قالمىغۇچە سۇ توشۇپ ئەتىرگۈلنى قاندۇرۇپتۇ - دە، ئاندىن خوشلىشىپ ماڭماقچى بوپتۇ.

— توختاڭ، — دەپتۇ ئاق ئەتىرگۈل شۇ چاغ، — سىز بەك مېھرىبان، باغرى يۇمشاق ياخشى قىز ئىكەنسىز، سىزدىن كۆپ مىننەتدارمەن، گۈلۈمنى ئۈزۈۋېلىڭ، ئەسە-قېتىپ قالار.

— ماقۇل، — دەپتۇ قارىقىز خۇشاللىق بىلەن ۋە ئاق ئەتىرگۈلنى ئۈزۈپتۇ. گۈل ھىدى ئۇنىڭ جىسمىغا دەرمان بولۇپ چارچاش تۈيغۇسى يوقاپتۇ - دە، ئۇچقاندەك مېڭىپ كېتىپتۇ. گۈلى ئۈزۈلگەن ئەتىرگۈل غايىب بوپتۇ. بەل-كىم ئۇمۇ ئەسلىي قىياپىتىنى ئۆزگەرتىۋالغان پەرىزات ياكى پەرىشتە بولسا كېرەك.

قارىقىز مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، يىراقتىن ئاققىزنى كۆ-رۈپتۇ، ئەمدىلا يېتىشىۋالاي دېگەندە بىر ياندىن:

— ئوبدان قىز، ماڭا ياردەم قىلسىڭىز چۇ، — دېگەن زەئىپ بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ، لېكىن ھېچكىم كۆرۈنمەپ-تۇ.

— ماڭا گەپ قىلغان كىم؟ — دەپ سوراپتۇ قارىقىز ئەجەبلىنىپ.

— مانا مەن، مانا مەن، — دەپتۇ يولنىڭ چېتىدىكى

بىر ئازگالدا بوشقىنا غۇيۇلداپ يۈرگەن ئاجىز شامال، — مەن ئازگالدىكى ئاجىز شامال، بەكمۇ ئاجىزلىقىمدىن ئازگالدىنمۇ چىقىپ كېتەلمەي قالدىم. پۈۋلەپ ياكى يەلپۈپ قويسىڭىز، ئازگالدىن چىقىۋالاتتىم.

— ماقۇل، — دەپتۇ قارىقىز.

ئۇ شۇنداق دېگىنىچە ئازگالغا چۈشۈپ تازا پۈۋلەپتۇ، پۈۋلەپ قوۋۇزلىرى ئاغرىپ كەتكەندە ئېتىكى بىلەن يەلپۈپتۇ. شۇنداق قىلىپ، شامالنى تازا كۈچەيتىپتۇ، ئاندىن خوشلىشىپ يولغا مېڭىپتۇ. مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، شەھەر دەرۋازىسىغا كەلگەندە ياساۋۇللار ئۇنى توسۇپ:

— شەھەرگە كىرسەڭ بولمايدۇ. بۇگۈن مەخسۇس گۈزەل قىزلارنىڭلا شەھەرگە كىرىشىگە رۇخسەت قىلىنغان. سەتلەرگىمۇ رۇخسەت قىلىنغاندا ئاندىن كىر، — دەپتۇ زاڭلىق قىلىپ.

قارىقىز ئامالسىز شەھەر سىپىلى يېنىدا ئاچىسىنىڭ خەۋىرىنى كۈتۈپ ئولتۇرۇپتۇ. ئەمما، كۆپ ئۆتمەيلا قەشىدا غۇيۇلدىغىنىچە هېلىقى شامال پەيدا بولۇپ شۇرلاپ تۇ:

— قىزچاق، نېمىشقا شەھەرگە كىرمەكچىز؟ چوڭ شاهزادە ئۆزىگە لايىق تاللاپ بولدى. ئەمدى ئىككىنچى شاهزادىگە نۆۋەت كەلدى. سىز شاهزادىلەرگىلا مۇناسىپ ياخشى قىز. تېزرەك شەھەرگە كىرىڭ، ئوردا ئالدىغا بېرىڭ.

— ياق، — دەپتۇ قارىقىز مەيۈسلىنىپ، — مەن شاهزادىگە ياتلىق بولۇشنى خىيال قىلىشقىمۇ پېتىنالمايمەن.

چۈنكى، رەڭگىم قارا، كۆرۈمسىز، شۇڭا شەھەرگە كىر-
سەم بولمايدۇ. ياساۋۇللارمۇ كىرگۈزمەيدۇ.

— ياق، — دەپتۇ شۇنىرلاپ يەنە، — سىز شەھەرگە كىرىشىڭىز كېرەك، رەڭگىڭىز قارا بولغىنى بىلەن كۆڭلىڭىز ئاق. كىچىك شاھزادە ھەم ئاق كۆڭۈل، ھەم سەمىمىي، مۇلايىم بىر قىز تاللىماقچى، ئۇ شۇنداق پەزىلەتلەرگە ئىگە بولغان قىزلا ۋاپادار ۋە كۆڭۈلدىكىدەك ياخشى جورا بولالايدۇ، — دەپ ئويلايدۇ. ئۇنىڭ بىر سىر-
ھىرلىك ئەينىكى بار، ئۇ ئەينەك ئۇ كۈتكەن قىزنى كۆر-
سىتىپ بېرىدىغان ئەينەك. كىچىك شاھزادە ئەينىكىمدە كىم كۆرۈنسە شۇنىڭ بىلەن توي قىلىمەن، — دەپ ئەھدە قىلغان. تېز بولۇڭ، مەن سىزنى ئۇچۇرۇپلا ئوردا ئىچىگە ئېلىپ بارىمەن، ھەرگىز قورۇنماڭ!

ئۇ شۇنداق دېگىنىچە غۇي قىلىپلا قارىقىزنى ئۇچۇ-
رۇپ، شەھەر سىپىلىدىن ھالقىتىپ، ئوردا ئىچىگە — نەچچە مىڭ گۈزەل قىز توپلاشقان بىر مەيدانغا ئېلىپ بېرىپ، يەرگە چۈشۈرۈپ قويغاندىن كېيىن يەنە شۇنىرلاپ- تۇ، — قورۇنماي قىزلار ئارىسىدىن ئۆتۈپ شاھزادىنىڭ سېھىرلىك ئەينىكى ئالدىغا بېرىڭ.

قارىقىز قارىسا ئاققىز ئاللىبۇرۇن چوڭ شاھزادە تە-
رىپىدىن تاللىنىپ خانىشىڭ بېنىدا گىدىيىپ تۇرغان، ھەممىڭ كۆزى بولسا كىچىك شاھزادە تىكلەپ قويغان يۈمىلاق ئەينەككە تىكىلىپ قالغان.

قارىقىزنى كۆرگەنلەرنىڭ ھەممىسى مەسخىرە قىلىپ كۈلۈپتۇ، ھەتتا ئوردا ئىچىدىكى ھەيكەلدەك قېتىپ تۇرغان

ھۆرمەت قاراۋۇللىرىمۇ ئۆزلىرىنى تۇتالماي قاقاقلاپ كۈ-
لۈشۈپتۇ. بىرنەچچە چاكار ئۇنى قوغلىۋېتىشكە يۈگۈرۈپ-
تۇ.

— بېرىڭ، — دەپ شۇنداق شامال يەنە، —
شاھزادىنىڭ سېھىرلىك ئەينىكىدە ھېچكىمنىڭ ئەكسى كۆ-
رۈنمەپتۇ. ئۇنىڭدا چوقۇم سىزنىڭ ئەكسىڭىز كۆرۈنىدۇ-
غانلىقىغا ئىشىنىمەن.

— بېرىڭ، — دەپتۇ قولىدىكى ئاق ئەتىرگۈلمۇ، —
چوقۇم شاھزادىنىڭ لايىقى بولۇپ قالىدىغىنىڭىزغا ئىشە-
نىمەن.

قارىقىز ئۇلارنىڭ سۆزلىرىدىن ئۇمىدلىنىپتۇ، ئەمما
زادىلا شاھزادىنىڭ قىز تاللاش مەرىكىسىگە قاتنىشىش ئويى
بولمىغاچ ھەم ئۆزىدە ئىشەنچ بولمىغاچ يەنە ئىككىلىنىپ
تۇرۇپ قاپتۇ.

— بارسىڭىز چۇ، — دەپتۇ شامال يەنە شىۋىرلاپ.

قارىقىز ئەمدى پۇتلىرىنى باشقۇرالمايلا قاپتۇ. لەرزان
قەدەملىرى ئۇنى ئۇچۇرۇپ سېھىرلىك ئەينەك ئالدىغا ئې-
لىپ مېڭىپتۇ، مەسخىرە كۈلكىلىرى بېسىقىپ، ھەممىسى
تىمتاس بوپتۇ. مەيدان ئەھلىنىڭ ھەممىسى داڭقېتىپ
كۆزلىرى چەكچىيىپلا قاپتۇ. چۈنكى، شۇ چاغدا قارىقىز-
نىڭ باسقان ئىزلىرىدىن ئەتىرگۈللەر ئۈنۈپ غۇنچىلاپ،
پورەكلەپ ئېچىلىۋاتقان، زىلۋا، خۇش پىچىم قامىتىدىن
گۈپۈلدەپ ئەتىرگۈل ھىدى تاراشقا باشلىغانىكەن.

قارىقىز شۇ تەرىقىدە سېھىرلىك ئەينەك ئالدىغا بېرىپ
توختاپتۇ. شۇ ھامان مەيداندا يەنە قايتىدىن قىقاس - چۇقان

كۆتۈرۈلۈپتۇ.

قىزلار قەلبىنى ماگنىتتەك ئۆزىگە تارتىپ تۇرغان كېلىشكەن ۋە چىرايلىق كىچىك شاھزادە ئۇنىڭغا گۈلدەستە سۇنۇپ:

— مەن سىزنى ئۆمۈرلۈك ھەمراھلىققا تاللىدىم، — دەپتۇ كۈلۈمسىرەپ، — رەڭگىڭىز قارا بولسىمۇ قەلبىڭىز قاردەك ئاق. جىسمىڭىزغا ھەقىقىي گۈزەللىك، ئېسىل پەزىلەتلەر مۇجەسسەملەنگەنكەن. چۈنكى، مېنىڭ سېھرىلىك ئەينىكىمنىڭ ئاشۇنداق بىر قىزنى تاللاپ بېرىدىغىنىغا ئىشىنىمەن، — دەپتۇ.

قارىقىز ئۇخلاپ چۈشىدىمۇ كۆرمىگەن بۇ بەختتىن ۋە ئاڭلىغان ئېسىل سۆزلەردىن ھودۇقۇپ نېمە دېيىشىنى بىلمەيلا قاپتۇ.

شاھ بىلەن خانىش بولسا زەر ھاسىلىرى بىلەن قارىدىغان قىزنىڭ ئەكسى كۆرۈنۈپ تۇرغان سېھرىلىك ئەينەكنى ئۇرۇپ - چېقىپ، غەزەپ بىلەن توۋلاپتۇ:

— ھەي ھاماقەت، چۆرىلىككىمۇ يارىمايدىغان بىر سەت قارىقىزنى تاللىغىنىڭ نېمىسى؟! پەقەت كۆزى كور كىشىلا ئۇنى تاللايدۇ، تېز ئۇنى قوغلىۋەت! بىزنى ئىزا- ئاھانەتكە قويۇپ ئەل - جامائەت ئالدىدا شەرمەندە قىلما! تېز بول! بۇ قارا ئالۋاستىنى قوغلاپ، ئاكاڭ تاللىغاندەك چىرايلىق قىزدىن بىرنى تاللا!

— سېھرىلىك ئەينەكتە كۆرۈنگەن قىزلا مېنىڭ ئۆ- مۈرلۈك بەخت يۇلتۇزۇم، ۋاپادار جۇپتۇم، — دەپتۇ كىچىك شاھزادە چېقىلغان ئەينەككە ئېچىنىش بىلەن قاراپ، —

قاراڭلار، ئۇنىڭ ھەر پارچىسىدا يەنىلا بۇ قىزنىڭ ئەكسى كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. مەن ئۇنىڭغا ئىشىنىمەن، مەن ئەينەكتە ئەكسى كۆرۈنگەن مۇشۇ قىزدىن باشقا ھەرقانداق قىز بىلەن توي قىلمايمەن!

سەپرايى قىرىق گەز ئۆرلىگەن قەبرى شاھ ساقاللىرى- نى تىترىتىپ توۋلاپ كېتىپتۇ:

— تېز كۆزۈمدىن يوقال! بۇ قارا ئالۋاستى بىلەن نەگە بېرىشنى خالىساڭ شۇ يەرگە كەت، ھازىرلا شەھەردىن چىقىپ كەت، مەڭگۈ قايتىپ كەلگۈچى بولما!

كىچىك شاھزادە ئىككىلەنمەستىن قارىقىزنى يېتىلەپ شەھەر سىرتىغا مېڭىپتۇ. قارىقىزنىڭ شاھزادىگە رايىدىن يېنىش ھەققىدە ئېيتقان سۆزلىرىمۇ، كىشىلەرنىڭ مەسخى- رىلىك كۈلكىلىرىمۇ قۇلىقىغا كىرمەپتۇ. شۇ ماڭغانچە شەھەردىن چىقىپ كېتىپتۇ. بەزىلەر شاھزادە ئەخمەقلىق قىلدى دېسە، بەزىلەر شاھنى باغرى تاشلىق قىلدى دېيى- شىپتۇ ۋە بەزىلەر قارىقىزنى جادۇگەرلىكتە ئەيىبلىسە، يەنە بەزىلەر ئۇنىڭغا يولۇققان بۇ ئامەتكە تىللىرىنى چاكىلا- دىتىپتۇ... ئىشقىلىپ ، تىلى بارنىڭ ھەممىسى ھەرنېمە دېيىشىپ قاپتۇ.

شاھزادە بىلەن قارىقىز بېشى قايغان، پۇتى تايقان تەرەپكە مېڭىۋېرىپ ئاخىر باش - ئايىغىغا كۆز يەتمەس بىر چۆل - جەزىرىگە بېرىپ قاپتۇ. ئەمدى قاياققا مېڭىشنى بىلمەي تۇرغىنىدا قارىقىز يول بويى قولىدىن چۈشۈرمەي ئويناپ كەلگەن ئاق ئەتىرگۈل يەرگە چۈشۈپ كېتىپتۇ. شۇ ھامان يەنە بىر مۆجىزە يۈز بېرىپ چۆل - جەزىرە

بىردىنلا يېشىل چىم، ئاق ئەتىرگۈللەر بىلەن پۈركەنگەن، چەشمىلەر بۇلدۇقلاپ، سۇلىرى تارام - تارامىلاپ ئېقىپ تۇرغان ئاجايىپ گۈزەل، خۇش ھاۋالىق بىر گۈلچىمەنزارغا ئايلىنىپ قاپتۇ، بۇنىڭدىن چەكسىز شادلانغان شاھزادە قارىقىز بىلەن مۇشۇ يەردە ماكانلىشىپ قېلىش مەسلىھەتىدە بوپتۇ. بىراق، ئۇلارنىڭ بۇ يەردە ماكانلىشىپ قېلىشى ئۇچۇن زۆرۈر بولغان نۇرغۇن نەرسىلەر تېخى يوق ئىكەن.

بۇ چاغدا قارىقىز يىگىتكە پەرىزات سوۋغا قىلغان بىر خالتا گۆھەر - ياقۇت، ئۇنچە - مەرۋايىتنى بېرىپتۇ، شاھزادە ئۇنىڭ ھەر يىلى پادىشاھ خەزىنىسىدىكى ھەممە بايلىقنىڭ قىممىتى بىلەن تەڭ ئېسىل گۆھەرلەر ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىپ، بىر يانچۇقىغا لىق تولدۇرۇپ قوشنا مەملىكەت بازىرىغا بېرىپتۇ. گۆھەرلەرنى ھېسابسىز پۇلغا سېتىپ، نەچچە مىڭ ئىشلەمچى يالالاپ گۈلچىمەنزارلىققا قايتىپتۇ. بۇ يەردە ئاجايىپ ھەشەمەتلىك بىر كاتتا ئوردا- ساراي بىنا قىلدۇرۇپتۇ. ئۆز تۇرمۇشىغا كېرەكلىك ھەممە نەرسىلەرنى ئەكەلدۇرۇپتۇ. بۇ يەرگە مېھرى چۈشكەن ئىشلەمچىلەرمۇ ئوردا پۈتكەندىن كېيىن ئوردىنى چۆرىدەپ ئۆزلىرىگە ئۆي سېلىشىپ ئائىلە - تاۋابىئاتلىرى بىلەن بىللە ماكانلىشىپ قاپتۇ. بارا - بارا ماكانلىشىدىغانلار كۆپىيىپتۇ. خىلمۇخىل ھۈنەر- كەسىپلەر راۋاج تېپىپ، تېزلا بۇ يەردە ئاۋات بىر شەھەر پەيدا بوپتۇ. كىچىك شاھزادە شەھەرگە پادىشاھ، ئاقىل دانىشمەنلەر ۋەزىر ۋە بەگ تۆرە بولۇپ شەھەرنى ئادالەت بىلەن باشقۇرۇپتۇ. شۇ ئىشلاردىن كېيىن شاھزادە شەھەر ئەھلىگە قىرىق كېچە-

كۈندۈز زىياپەت بېرىپ قارىقىزنى ئەمرىگە ئاپتۇ. قارىقىز-نىڭ ئانىسىنىمۇ قېشىغا ئەكېلىپ، ئۆز ئانىسى ئورنىدا كۆرۈپ، ئىززەتلەپ، راھەتلىك تۇرمۇشقا ئىگە قىپتۇ.

شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە قارىقىز ئانىسى بىلەن ئېگىز قەسىرنىڭ دېرىزىسى تۈۋىدە ئاققىزنى ياد ئېتىپ مۇڭدىشىپ ئولتۇرغىنىدا ئوردا ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر قىزغا بىردىنلا كۆزى چۈشۈپتۇ. ئۇنىڭ كىيىملىرى يىرتىلغان، پاخپايغان چاچلىرى رومىلىنىڭ يىرتىقلىرىدىن چىقىپ قالغان، بىر تاياققا تايىنىپ ئاران - ئاران دەسسەپ كېتىۋاتقان، ھالى بەكمۇ خاراب ئىكەن.

قارىقىزنىڭ ئانىسىنىڭ يۈرىكى ئېغىپ خىزمەتچىلەر-گە بۇيرۇپتۇ:

— قىزلار، تېز چىقىپ ئاۋۇ بىچارىنى ئېلىپ كىرىڭ-لار.

كېنىزەكلەر چىقىپ ھېلىقى بىچارىنى ئېلىپ كىرىپ-تۇ، قارىقىز بىلەن ئانىسى ئۇنى يېقىندىن كۆرۈپلا: «ۋاي ئاچام، ۋاي بالام» دېيىشىپ چاچراپ تۇرغىنىچە قۇچاقلى-شىپ كۆرۈشۈپ بىرھازا يىغا-زار قىلىشىپتۇ، بۇ قىز ئەسلىي ئاققىز ئىكەن. ئاندىن سوراپتۇ:

— ۋاي قىزىم، چوڭ شاھزادىنىڭ خوتۇنى بولغان-دىڭ، نېمە قىسمەتلەر تۈپەيلى بۇ ھالغا چۈشۈپ قالدىڭ؟ بىراق، ئانىسى گەپ سوراش بىلەنلا ئاققىز قايتىدىن كۆز يېشى قىلىپ بىر ئېغىزمۇ سۆز قىلالماپتۇ، قارىقىز بولسا ئۇنى ئالداپ - سىلاپ يىغدىن توختىتىپ چاچلىرىنى ئۆز قولى بىلەن يۇيۇپ تاراپتۇ. ئېسىل كىيىندۈرۈپتۇ، ئاندىن

ياخشى يېدۇرۇپ، ياخشى ئىچۇرۇپتۇ. ئاققىز رەڭگىرويى ئېچىلىپ ئەسلىدىكى گۈزەل قىياپىتىگە كەپتۇ.

شۇ چاغ كىچىك شاھزادە كىرىپ كەپتۇ. سالام - سەھەت قىلىشىپ ھال - ئەھۋاللاشقاندىن كېيىن، ئۇ ئاققىزنىڭ نېمە سەۋەبتىن بۇ ھالەتكە چۈشۈپ قالغانلىقىنى سوراپتۇ. ئاققىز بولسا ئاچچىق پۇشايمان ياشلىرىنى تۆكۈكىنىچە «تەكەببۇر، ھۇرۇن، سۆزەتۇاز، مۇز چىراي، قوپال...» دېگەندەك يامان ئاتاققا قېلىپ ھەممىگە يامان كۆرۈنۈپ قالغىنى، ئاخىر ئېرىنىڭ ۋە شاھ بىلەن خانىش قاتارلىق بارچە ئوردا ئەھلىنىڭ نەزىرىدىن چۈشۈپ قوغلاندى بولغانلىقىنى بايان قىپتۇ.

كىچىك شاھزادە ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ ئېرى بىلەن يارىشىۋېلىشقا ۋەدە قىپتۇ، ئاندىن مەكتۇپ بىلەن ئاتا - ئانىسىغا ئەلچى ئەۋەتىپتۇ.

كىچىك ئوغلىغا ئارتۇقچە قاتتىقلىق قىلغانلىقىغا پۇشايمان قىلىپ تۇرغان قېرى شاھ بىلەن خانىش ۋە چوڭ شاھزادىلەر ئەلچىدىن مەكتۇپنى تاپشۇرۇۋېلىپلا كىچىك شاھزادە تەرەپكە كەپتۇ. ھەممەيلەن جەم بولۇپ شادلىق مەرىكىسى ئۆتكۈزۈپتۇ. مەرىكە قىزغاندا كىچىك شاھزادە ئاققىزنىڭ ئۆزىدىكى ناچار ئىللەتلەرنى تونۇپ، پۇشايمان قىلغانلىقىنى بايان قىلىپ ئاكىسى بىلەن ياراشتۇرۇۋېتىپ قويۇشقا تەكلىپ قىپتۇ. شۇنىڭدىن كېيىن ئىككى شەھەرگە ئىككى شاھزادە ھۆكۈمران بولۇپ، ئۆز جۇپلىرى بىلەن ئۆمۈرۋايەت بەختلىك ياشاپتۇ.

ئۇچقۇنبالا - پەرۋانەقىز

يىراق بىر زامانلاردا، ھېچكىم بىلمەيدىغان بىر جايدا بىر ئۇچقۇن ئوت يالقۇنىدىن ئايرىلىپ شامال بىلەن ئۇچۇپ كېتىپتۇ، بىراق ئۇ ئۆچۈپ قالماپتۇ، چۈنكى ئۇ ياشاشنى خالايدىكەن ھەم قەيسەرلىك بىلەن ئۆچۈپ قالماسلىققا تىرىشىدىكەن.

ئۇ ئۇچۇپتۇ، ئۇچۇپتۇ، بىر چاغلاردا قەدىمىي ئورمانلىق يېنىدىكى چىملىقتا تەنھا پومزەك ئوينىۋاتقان بەكمۇ ئوماق ۋە چىرايلىققىنە بىر قىزچاققا يولۇقۇپتۇ.

ئۇچقۇن بۇ قىزچاقنى ياخشى كۆرۈپ قاپتۇ، بېرىپ ئۇنىڭ بىلەن بىللە پومزەك ئوينىغۇسى، ئاندىن ئولتۇرۇپ پاراڭلاشقۇسى كەپتۇ، بىراق بۇنىڭغا قانداقمۇ مۇمكىن بولسۇن.

ئۇچقۇن بىرھازا ئويلىنىپ تۇرۇپ كېتىپ ئاخىر: «ئاھ! قۇدرىتى چەكسىز ئۇلۇغ تەڭرىم، مېنى بىر ئىنسان بالىسىغا ئايلاندۇرۇپ قويساڭ، ئاشۇ قىزچاققا ھەمراھ بولۇپ بىللە ئوينىۋالسام نەقەدەر ياخشى بولاتتى-ھە! !» دەپ-تۇ پىچىرلاپ.

ئۇنىڭ بۇ گۈزەل تىلىكى تەڭرىنى تەسىرلەندۈر-

دىمۇ، ئەيتاۋۇر شۇ چاغ بىر مۆجىزە يۈز بېرىپ، ئۇچقۇن بارا - بارا چوڭىيىپ ئۆزگىرىپ، ئاخىر ئالتۇن چاچلىق، چىرايلىققىنە بىر ئوغۇل بالىغا ئايلىنىپ قاپتۇ.

ئۇچقۇنبالا شۇنىڭدىن كېيىن سەكرەپ، تاقلاپ قىز-چاقنىڭ قېشىغا بېرىپتۇ، ئۇ خۇشاللىقىنى ئىچىگە سىغدۇرالمايلا قاپتۇ.

— سالام قىزچاق، — دەپتۇ ئۇ قىزچاقنىڭ قېشىغا بارغاندىن كېيىن، — سىزگە ھەمراھ بولۇپ، بىللە ئوينىسام بولامدۇ؟

— سىز كىم بولىسىز؟ — سوراپتۇ قىزچاق ئۇنىڭ بېشىدىن ئايىغىچە بىر قاراپ تەكەندىن كېيىن.

— مەن ئۇچقۇنبالا، — دەپتۇ ئۇچقۇنبالا جاۋاب بېرىپ، — ئاتا - ئانامۇ، ئۆيۈمۇ يوق، تەنھا ياشايمەن.

— ۋاي بىچارە، — دەپتۇ قىزچاق ئىچ ئاغرىتىپ، — ئاتا - ئانىڭىز بولمىسا ھالىڭىزدىن كىم خەۋەر ئالىدۇ؟ ئۆيىڭىز بولمىسا قەيەردە پاناھلىنىسىز؟

— مەن بىرەرسىنىڭ خەۋەر ئېلىپ تۇرۇشىغا موھتاج ئەمەس، — دەپتۇ ئۇچقۇنبالا، — ئۆينىڭمۇ كېرىكى يوق، پەقەت مەن بىلەن بىللە ئويناشنى خالىسىڭىزلا ئۆزۈمنى بەكمۇ بەختلىك ھېسابلايتتىم.

— بىللە ئويناشنى خالايمەن، — دەپمۇ قىزچاق خۇ-شاللىق بىلەن، چۈنكى ئۇ ئۇچقۇنبالىنى ياقتۇرۇپ قالغانىكەن.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بىللە پومزەك ئېتىشىپ ئويناپ-تۇ، ئويىنىغاندىمۇ بەك كۆڭۈللۈك ئويناپتۇ. بىراق، شۇ

ئاربدا بىر كۆڭۈلسىزلىك يۈز بېرىپتۇ. نېمە بوپتۇ دېمەسىز، قىزچاقنىڭ رەڭدار مەشۇت يىپلار بىلەن گۈل كەشتىلەنگەن چىرايلىق پومزىكى كۈچەپرەك ئېتىلىپ كەتكىنى ئۈچۈن ئورمانلىققا چۈشۈپ كېتىپتۇ.

«ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق؟» قىزچاق مەيۈسلىنىپ يىغلاشقا باشلاپتۇ. چۈنكى ئۇ، بەك ياخشى كۆرىدىغان پومزىكىدىن ئايرىلىپ قالدى - دە.

ئۇچقۇنبالا نېمە قىلىشنى بىلمەي سەل تېڭىرقاپ قالغاندىن كېيىن:

— قىزچاق، يىغلىماڭ، قايغۇرماڭ، — دەپتۇ قىزچاقنىڭ كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈپ تۇرۇپ، — مەن ئورمانلىققا كىرىپ پومزىكىڭنى تېپىپ ئاچىقىپ بېرەي.

— بۇ ئورمانلىق بەك قورقۇنچلۇق، بارسىڭىز بولمايدۇ، — دەپتۇ قىزچاق يىغىدىن توختاپ.

— قورقمايمەن، — دەپتۇ ئۇچقۇبالا، — مەن بېرىپلا كېلەي، سىز مۇشۇ يەردە مېنى كۈتۈڭ.

— بولمايدۇ، — دەپتۇ قىزچاق، — مەنمۇ بىللە بارىمەن، سىزنى ھەرگىز يالغۇز بارغۇزمايمەن، — ئۇنىڭ ئۇچقۇبالىنى قورقۇنچلۇق ئورمانلىققا يالغۇز ئەۋەتكۈسى يوق ئىكەن.

— ئىككى ئادەم بىللە بارسا ياخشى ئەمەسمۇ، — ئۇ چاغدا بەك قورقۇپمۇ كەتمەيمىز، بىرەر خەتەرلىك ئىش يۈز بەرسىمۇ بىر - بىرىمىزگە ھەمدەم بولالايمىز.

ئۇچقۇنبالا قىزچاقنى كۆندۈرەلمەي ئاخىر بىللە بېرىشقا قوشۇلۇپتۇ. ئىككىيلەن قول تۇتۇشۇپ پومزەك چۇ-

شۇپ كەتكەن تەرەپكە مېڭىپتۇ.

ئورمانلىقتىكى دەل - دەرەخلەرنىڭ شاخ - يوپۇرماق-لىرى بەك قويۇق، بۇك - باراقسان بولغاچقا، ئورمانلىق ئىچىگە كۈن نۇرى چۈشمەيدىكەن يا بىرەر ئۇچار قانات، يا بىرەر ھايۋاننىڭ دېرىكى يوق ئىكەن، بۇ ئورمانلىق ئاشۇنداق ئاجايىپ بىر سۈرلۈك جاي ئىكەن.

ئۇلار ئورمانلىققا قەدەم باسقاندىن كېيىن تەسلىكته يول ئېچىپ مېڭىپ پومزەكنى ئىزدەپتۇ. ئاخىر پومزەكنى مۇ تېپىپتۇ. لېكىن، چىقىپ كېتىدىغان چاغدا ئورمانلىققا كىرگەن يولنى تاپالماپتۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەتراپ بارغانسېرى قاراڭغۇلىشىپ ئاخىر ھەممە يەرنى زۇلمەت پەردىسى ئوراپتۇ.

بالىلار بىر - بىرىنى يېتىلەپ، تىرىشىپ - تىرمىشىپ يۈرۈپ، ئاخىر بىر ئوچۇقچىلىققا چىقىپتۇ. بۇ يەردە ئىشىك - دېرىزىلىرى ئۆمۈچۈك توري بىلەن پەردىلەنگەن بىر قىيسىق كەپە بار ئىكەن. كەپە ئەتراپى سېسىق سۇ يىغىلغان كىچىككىنە سازلىق بولۇپ زەھەرلىك يىلانلار مىغىلداپ تۇرىدىكەن.

— جادۇگەر كەمپىرنىڭ ئۆيى ئالدىغا كېلىپ قاپتۇق، — دەپتۇ قىزچاق قورققىنىدىن تىترەپ تۇرۇپ، — تېزرەك كېتىۋالايلى.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار يەنە زۇلمەت قاپلىغان ئورمانلىق ئىچىگە قاراپ مېڭىپتۇ. لېكىن، مېڭىش بەك قىيىنلىشىپتۇ. چۈنكى، چاتقاللار ۋە قويۇق شاخ - يوپۇرماقلار ئۇلارنىڭ يولىنى توراپ تۇرۇۋاپتۇ. ئۇلار جېنىنىڭ بارىچە

تىرىشىپ - تىرمىشىپ ئىلگىرىلەپتۇ، لېكىن ئورمانلىق-
نىڭ سىرتىغا چىقالماپتۇ. تۇيۇقسىز ئۇلارغا:
— قاچماڭلار قوزىلىرىم، بۇ چۇشۇڭلاردىمۇ مۇمكىن
بولمايدىغان ئىش، قايتىپ كېلىڭلار، — دېگەن بىر سەت
چىرقىراق ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ. بۇ ئاۋاز ئورمانلىققا كىرىپ
قالغانلىكى ئادەم ۋە ھايۋانلارنى تۇتۇپ يېمەكلىق قىلىدىغان
جادۇگەرنىڭ ئاۋازى ئىكەن. ئارقىدىنلا يۇزلىرىنى ئۆمۇ-
چۇك توربەك قورۇق قاپلىغان، پاخمۇاش، ئىلمەك بۇ-
رۇن قېرى جادۇگەر كەمپىر يىلان باشلىق ھاسىسىغا تايە-
نىپ، دوڭغاقلاپ يېتىپ كەپتۇ. دەل - دەرەخ ۋە چاتقاللار
ئۇ كەلگەن ھامان ئىككى تەرەپكە قايرىلىپ يول ئېچىپ
تۇرۇپتۇ. چۇنكى، ئۇلار ھەممىسى جادۇگەرنىڭ سېھىر -
ئەپسۇنلىرى تىزگىنىدە ئىكەن. ئۇچقۇنبالا:
— مەن سىزنى قوغداپ، جادۇگەرنى توسۇۋالاي،
سىز بار كۈچىڭىز بىلەن يۇگۈرۈپ ئورمانلىقتىن چىقىۋې-
لىڭ.
— ياق، — دەپتۇ قىزچاق قەتئىيلىك بىلەن، — نېمە
كۆرسەڭ بىلله كۆرىمىز، سىزنى يالغۇز تاشلاپ كەتمەي-
مەن.
ئۇچقۇنبالا يەنىلا قىزچاقنى ئاۋۇال كېتىشكە ئۇندەپ-
تۇ، ئۇلار شۇنداق تېرىكىشىۋاتقاندا تۇيۇقسىز دەرەخ شاخ-
لىرى سوزۇلۇپ كېلىپ ئۇلارنى چىرمىۋاپتۇ. ئۇلار مە-
دىرلاشقىمۇ ئىمكان تاپالماپتۇ.
— خەير - خوش، ئۇچقۇنبالا، — دەپتۇ قىزچاق يىغ-
لامسىراپ، — بۇ پالاكەتكە دۇچار بولۇشىڭىزغا مەن سەۋەب-

چى بولدۇم، مېنى ئەپۇ قىلىڭ.

«ئىسىت» دەيدىكەن ئۇچقۇنبالا بولسا ئۆز كۆڭلىدە: «قىزچاققا ئۇۋال بولىدىغان بولدى، ئۇ نېمىدېگەن ئوماق، سۆيۈملۈك قىزچاق ئىدى - هە! ؟ ئۇنى قۇتقۇزۇپ قالالمىسام نېمىدېگەن ياخشى ئىش بولاتتى...»

دەل شۇ ۋاقىتتا قىزچاق يەنە چاقىرىپتۇ.

— ئۇچقۇنبالا!

ئۇچقۇبالا ئەمدى ئۆزىنىڭ ئەسلىي بىر تال ئۇچقۇن ئىكەنلىكىنى ئېسىگە ئېلىپ خۇشاللىق بىلەن توۋلاپتۇ:

— قىزچاق، قايغۇرماڭ، مەن سىزنى قۇتقۇزىمەن. ئارقىدىنلا ئۇ ئاسمانغا قاراپ شۇنداق دەپ ۋارقىرىدى:

— ئاھ! قۇدرىتى چەكسىز ئۇلۇغ تەڭرىم، تىلەكلىرىمنىڭ ئىككىنچىسىنى، شۇنداقلا ئاخىرقىسىنى ئىجابەت قىلىپ، مېنى ئەمدى ئۇچقۇن هالىتىگە قايتۇرغان بولىسىاڭ.

شۇ هامان يەنە مۆجىزە يۈز بېرىپتۇ. ئۇچقۇنبالا كىچكىنە ئۆزگىرىپ ئاخىر يەنە ئۇچقۇن هالىتىگە قايتىپتۇ. زۇلمەت قاپلىغان ئورمانلىق ئىچىدە گويا نىجادلىق يۇلتۇزىدەك پارلاپتۇ.

قىزچاق ئۇنىڭ شۇنداقلا ئاڭلىرىنى ئاڭلاپتۇ. شۇڭا، ئۇ قايغۇرۇپ:

— ئۇچقۇنبالا، ئۇچقۇنبالا، ئەسلىگە يانما، — دەپتۇ يىغلاپ تۇرۇپ، چۈنكى ئۇنىڭ ئۇچقۇنبالىدىن ئايرىلغۇسى يوق ئىكەن. ئۇچقۇن هالىتىگە قايتسىلا بۇ قاراڭغۇ ۋە بۇرۇقتۇرما ئورمانلىق ئىچىدە تېزلا ئۆچۈپ، يوقاپ كېتىد-

شىدىن ئەندىشە قىلىدىكەن. بىراق، ئۇچقۇنبالا ئەمدى ئۇ-
نىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىيالمايدىكەن، چۈنكى شۇ ۋاقىتتا ئۇ
ئۇچقۇن ھالىتىگە قايتىپ بولغانىكەن.

«كىچىككىنە ئۇچقۇن نېمە ئىشلارنى قىلالار» دەپ ئويلىغانسىز، ئۇچقۇن قۇرۇق ئوت - خەس، غازاڭلار ئۈس-
تىگە چۈشۈپ تېزلا چوڭ يانغىنغا ئايلىنىپتۇ، قىزچاقنى چىرمىۋالغان شاخ - چاتقاللارنى كۆيدۈرۈپتۇ، بىراق قىز-
چاققا قىلچىلىك زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەپتۇ، ئاندىن ئۇ سېھىرلەنگەن مۇدھىش ئورمانلىققا يامراپتۇ، ئىبلىس جا-
دۇگەر كېلىۋاتقان تەرەپكە قاراپ قوغلاپتۇ، قاراڭغۇ - زۇلمەت پەردىسىنى يىرتىپ، قىزچاقنىڭ قېچىشى ئۈچۈن
يول ئېچىپتۇ. بىراق، ئۇنىڭ ئۈچۈن جادۇگەر كەمپىر
بىلەن ئېلىشىشقا توغرا كەپتۇ.

قېرى جادۇگەر ئەپسۇن بىلەن يامغۇر ياغدۇرۇپ ئوت-
نى ئۆچۈرۈشكە ئۇرۇنۇپتۇ، ئوت بولسا قەيسەرلىك بىلەن
تېرىكىشىپ، ئۆچۈپ قالماسلىققا تىرىشىپتۇ، بەلكى تېخى-
مۇ ئۇلغىيىپ ئورمانلىقنى ۋە جادۇگەر دەللىنى كۆيدۈرۈپ
كۈل قىلىۋېتىشكە ئۇرۇنۇپتۇ. شۇنداق قىلىپ، ئۇلار ئوت-
تۇرىسىدا دەھشەتلىك بىر مەيدان جەڭ بوپتۇ، ئوت يالقۇن-
لىرى نۇرغۇن ئادەم ۋە جان - جانىۋارلارنى نابۇت قىلغان
ئورمانلىقنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىپتۇ، جادۇگەر بەرداشلىق
بېرەلمەي سازلىققا قېچىپ بېرىۋاپتۇ. بىراق، ئۇنىڭ ئار-
قىسىدىن ئوت يالقۇنلىرىمۇ قوغلاپ بېرىپتۇ، سازلىق سۇيى
ۋاراقشىپ قاينىاپ، زەھەرلىك يىلانلارنىڭ ھەممىسى ئۆلۈپ-
تۇ. بىراق، ئوتمۇ ھالسىزلىنىپ بارا - بارا پەسىيىشكە
باشلاپتۇ، چۈنكى ئۇنىڭغا يارەم قىلىدىغان شامال يوق

ئىكەن. جادۇگەر شامالنى بەند قىلىۋەتكەن، شۇنداقلا ئوت-نى تەلتۆكۈس ئۆچۈرۈۋېتىش ئۈچۈن توختىماي سۇ پۈر-كۈپ تۇرغانىكەن.

دەل شۇ ھالقىلىق پەيتتە قىزچاق يۈگۈرۈپ كېلىپ، ئېتىكى بىلەن ئوتنى يەلپۈپ، مەدەت بېرىپ ئۇلغايتىپتۇ، ئۇلغايغان ئوت قايتىدىن جادۇگەرگە ئېتىلىپ بېرىپ، يا-مىشىپ كۆيدۈرۈشكە باشلاپتۇ.

ئۆلۈم ئالدىدا جان تالىشىۋاتقان ئىبلىس جادۇگەر شۇملۇق يېغىپ تۇرىدىغان كۆزلىرىنى قىزچاققا تىكىپتۇ-دە، بىرنېمىلەرنى پىچىرلاپتۇ، شۇ ھامان قىزچاقنىڭ تېنى كىچىكلەپ قۇرتچىلىك بولۇپ قاپتۇ. كۆڭلىكى بولسا سۇ-زۇككىنە بىر جۇپ قاناتقا ئۆزگىرىپتۇ.

شۇنداق قىلىپ، قىزچاق ئادەم سىياقىدىن ھاشارات — پەرۋانىگە ئايلىنىپ قاپتۇ، بىراق ئۇ يەنىلا كىچىككىنە قاناتلىرىنى لەپىلدىتىپ ئوتنى يەلپۈۋېرىپتۇ. ئوتمۇ ئاخىر-قى كۈچىنى سەرپ قىلىپ، جادۇگەرنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىلىۋېتىپتۇ، لېكىن ئۆزىمۇ دەرمانسىزلىنىپ، يەنىلا ئۇچقۇن ھالىتىگە كېلىپ قاپتۇ، جادۇگەر يوقىلىپ، بەند-تىن قۇتۇلغان سالقىن شامال ئۇنى ئۇچۇرۇپ كېتىپتۇ.

پەرۋانە قىز بولسا خۇددى ئۇچقۇنبالىنى ياخشى كۆر-گەندەك ئۇچقۇنبالىدىن ئۆزگەرگەن ئۇچقۇنلىمۇ ياخشى كۆ-رىدىكەن، شۇڭا ئۇمۇ ئۇچقۇننى قوغلاپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ ۋە مەڭگۈ ئۇچقۇن ياكى ئۇچقۇندىن ئۇلغايغان ئوت يالقۇنى-نى كۆرۈپلا قالسا ئۇنىڭ باغرىغا ئۆزىنى ئاتىدىغان ياكى ئۇنى ئايلىنىپ ئۇچۇپ، توختىماي قاناتلىرى بىلەن يەلپۈي-دىغان ئادەتنى شەكىللەندۈرۈپتۇ.

ئالمىقىز

قايسى زامانلار ئىدىكىن، خىلۋەت بىر جاڭگال ياقىسىدا بىر جۈپ بوۋاي - مومماي ياشىغانىكەن، ئۇلار نامراتلىقىدىن ئەتىگىنىگە تاپسا كەچلىكىگە يوق، يېرىم ئاچ، يېرىم توق هالەتتە كۈن ئۆتكۈزىدىكەنۇ، لېكىن مېهنەتسىز بايلىق تەمەسىدە بولمايدىكەن، قۇدرىتىنىڭ يېتىشىچە ئەمگەك قىلىپ هاياتىنىڭ ئاخىرقى مۇساپىلىرىنى تىنچ ئۆتكۈزمەكتە ئىكەن.

بىراق، كۈنلەرنىڭ بىرىدە بوۋاي ئاجايىپ بىر هادىسىگە يولۇقۇپتۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇلارنىڭ تۇرمۇش يولىدا بىرمۇنچە ئەگرى - توقايلىقلار يۈز بېرىپ ۋە ئاخىرىدا بوۋاي - مومايىنى جاپالىق تۇرمۇش ۋە كۆڭۈلسىزلىكلەردىن خالاس قىلىپ، بەخت قەسىرىگە ئېلىپ بېرىپتۇ. ئۇ نېمە ئىش دەمسىز؟

جاهان ئىللىپ، هەممە يەر يېشىللىققا پۈركەنگەن باهار كۈنلىرىنىڭ بىرىدە بوۋاي جاڭگالغا ئوتۇن ئەكېلىشكە مېڭىپتۇ، لېكىن شۇ كۈنى نېمە ئۈچۈندۇر يولدىن ئېزىپ، تۈپرىقى قاغجىراپ كەتكەن بىر جايغا بېرىپ قاپتۇ. بۇ يەردە يەككە - يېگانە بىر تۈپ ئالما كۆچىتى بار بولۇپ،

سۇسىز قالغاچقىمىكىن چېچەكلىرى قالماي تۆكۈلۈپ، يۇمران بىخ - يوپۇرماقلىرىمۇ يىگىلەشكە باشلىغانىكەن.
بوۋاي يېتىپ بېرىشىغا ئالما كۆچىتى بىردىنلا شىلدىرلاپ ناخشا ئېيتىپتۇ:

ئەي مېھرىبان بوۋاجان،
ماڭا ياردەم قىلسىڭىز.
قومۇرۇپ سۇ بار جايغا،
يۆتكەپ تىكىپ قويسىڭىز.

بوۋاي بۇنىڭدىن بەكمۇ ھەيران قاپتۇ، لېكىن ئۇ ئاق كۆڭۈل ۋە رەھىمدىل، باغرى يۇمشاق بولغاچقا، دەرھال ئوتۇنغا بېرىش ئىشىنى تاشلاپ، ئالما كۆچىتىنىڭ دېگىنى بويىچە ئىش باشلاپتۇ، ئاۋۇال كەكسى بىلەن تۆپراقنى يۇمشىتىپ، ئاندىن كۆچەتنى قومۇرۇپتۇ - دە، كەلگەن يولى بىلەن ئۆيگە قايتىپتۇ.
بوۋاينىڭ كەپسى ئالدىدا قىش - ياز بۇلدۇقلاپ سۇ چىقىپ تۇرىدىغان بىر بۇلاق بار ئىكەن، بوۋاي بۇلاق بويىغا كۆچەتنى ئاۋايلاپ تىكىپتۇ، سۇغىرىپتۇ، ئالما كۆچىتى تەشەككۇر ئېيتىپ شۇنداق ناخشا ئوقۇپتۇ:

رەھمەت سىزگە بوۋاجان،
قىلدىڭىز كۆپ ياخشىلىق.
قايتۇرايمەن بىر سوۋغا،
چوقۇم سىزگە يارىلىق.

بوۋاي خۇشال - خۇرام ئۆيىگە يېنىپتۇ، بوۋاينىڭ يولىغا تەلمۇرۈپ: «ئوتۇن تېرىپ بازاردا ساتسا، پۇلىغا ئۇن ئېلىپ قايتسا، ئوخشىتىپ بىر غىزا ئەتسەم، بىر تويۇۋالساق...» دېگەندەك شېرىن خىياللار بىلەن ئولتۇر-غان مومای بوۋاينىڭ تەرلەپ - تەپچىپ كەتكەن بولسىمۇ قۇرۇق قول كىرگىنىنى كۆرۈپ، نېمە ئىش بولغىنىنى سوراپتۇ، بوۋاي قىلغان ئىشىنى سۆزلەپ بېرىپتۇ، مومای مۇ ئۇنىڭ خۇشاللىقىغا ھەمشېرىك بولۇپ «بۇنىڭ ئۈچۈن بىر كۈن ئاچ قالساقمۇ ئەرزىگۈدەك» دەپتۇ ۋە بۇ ئارقىلىق ئۆز- ئۆزىگە تەسەللى بېرىپتۇ.

ئەتىسى تاڭ سەھەردىلا بوۋاي بىلەن مومای ئالما كۆ-چىتىنى سۇغىرىپ قويغىلى چىقىپ كۆچەت شېخىدا سۇس قىزىل ئېچىلغان بىر تال چېچەكنى كۆرۈپتۇ، ھەتتا باھار شامىلىمۇ ئۇنىڭ ھىدىنى ئېلىپ غۇرقىراپ كەپتۇ.

نەچچە كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، چېچەك ئورنىدا پۈرچاقچىلىك بىر تال ئالما غورىسى چۈشۈپتۇ، بوۋاي - مومايلار قولى بىكار بولسىلا ئالما كۆچىتى يېنىغا كېلىپ سۇغىرىپ، پەرۋىش قىلىپ تۇرۇپتۇ، ئالما غورىسىمۇ كۈنسېرى يوغ-ىناپتۇ، بىر مەزگىلدىن كېيىن تاۋاقتىن يوغان، چوغدەك قىزىل، تېپىلغۇسىز ئېسىل مېۋە بوپتۇ، كۈنلەر ئۆتكەن-سېرى پىشىپ ۋايىغا يېتىپتۇ.

شۇ كۈنلەردە ئالما دەرىخى ئەتراپىدا غۇيۇلداپ يۈرگەن شوخ شامال ئۇنى لىكشىتىپ يەرگە چۈشۈرۈۋېتىپتۇ. شۇ ھامان ئالما ئاجايىپ چىرايلىق ۋە ئوماق بىر قىزغا ئايلى-نىپتۇ، ئۇنىڭ كۆڭلىكى چوغدەك قىزىل يىپەكتىن، كە-

شى يېشىل زۇمرەتتىن بولۇپ، پۈتكۈل ۋۇجۇدىدىن ئالما هىدى تۆكۈلۈپ تۇرىدىكەن. شۇغىنىسى بويى بىر غېرىچ، قىيغاچ قاشلىرى، تال - تال كىرپىكلىرى، هەتتا بوستان چاچلىرىمۇ ياپيېشىل يىپەكتەك ئىكەن. بۇ تەرەپلىرى زا- دىلا ئىنسانغا ئوخشىمايدىكەن، چۈنكى ئۇ ئالمىدىن ئۆز- گەرگەن قىز -دە.

شۇنداق قىلىپ، ئالمىقىز دۇنياغا كەپتۇ، شامال ئۇ- نىڭ چىرايلىق تۇرق - سىياقى، رەڭگى - رۇخسارىنى ياخشى كۆرۈپ قېلىپ قۇلىقىغا ئاستاغىنە شۇنىرلاپتۇ: «ئاھ! كىچىككىنە ئوماق قىز، سىز نېمىدېگەن سۆيۈم- لۈك، نېمىدېگەن گۈزەل - هە! ؟ سىزنىڭ مۇهەببىتىڭىز- گە مۇيەسسەر بولغۇچى چوقۇم دۇنيادىكى ئەڭ بەختلىك كىشى، مۇشۇ مىنۇتتا مەن ئاشۇ بەختىيار كىشى بولۇشنى بەكمۇ ئارزۇ قىلىۋاتىمەن...»

ئۇنىڭ شېرىن سۆزلىرى تېخى تۈگىمەستىنلا، ئۇياڭ- چان ئالمىقىز شەپەقتەك قىزارغىنىچە بوۋاي - مومايلارنىڭ ئۆيىگە قېچىپ كىرىپتۇ.

ئۇنى كۆرگەن بوۋاي - مومای: «پەرىشته بولسا كې- رەك» دەپ ئويلىشىپتۇ - دە، كەلسىلە كىچىك پەرىشته، ۋەيرانە كەپىمىزگە قەدەم تەشرىپ قىلغانلىرىدىن بەكمۇ خۇشالمىز، — دەپتۇ تەكەللۇپ قىلىپ.

ئاندىن مومای: «ئولتۇرسا چىرايلىق كۆڭلىكى توپىغا مىلەنمىسۇن» دەپ كونىرىغان بولسىمۇ پاكىز ئاق لېچىكى- نى تۆت قاتلاپ سېلىپ ئالمىقىزنى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىپتۇ، ئاندىن قەيەردىن، نېمە ئىش بىلەن كېلىپ قالغى-

ننىنى سوراپتۇ.

— مەن ئالما كۆچىتىنىڭ سىلەرگە قىلغان سوۋغىتى، — دەپتۇ ئالمىقىز، — ھەرقايسىلىرىنىڭ خىزمەتلىرىدە بولۇشقا كەلدىم، ئىككىلىرىگە پەرزەنت بولسام دېگەن ئۈمىدتىمەن.

بوۋاي بىلەن مومای چەكسىز سۆيۈنۈش ئىچىدە ئالمىقىزنى پەرزەنتلىككە قوبۇل قىپتۇ، بوۋاي شۇ ۋاقىتتىنىڭ ئۆزىدىلا ئالمىقىز ئۇچۇن كىچىككىنە كارىۋات ياساپتۇ، مومای ئۆيدە بارکى پۇرۇچ لاتىلارنى يىغىپ يۇيۇپ قۇرۇتۇپ، كىچىككىنە يوتقان - كۆرپە، ياستۇق تەييارلاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئالمىقىز بۇ ئۆيدە ماكانلىشىپ قاپتۇ.

ئۇ ھەر كۈنى يېقىن ئەتراپتىن تاشئالما، جىگدىلەرنى تېرىپ كېلىپ بوۋاي - مومايغا بېرىدىكەن، بەزىدە چىرايلىق ياۋا گۈللەرنى ئۈزۈپ كېلىپ، مومايىنىڭ ئۇچىتەك ئاقارغان چاچلىرىغا قىستىپ قويىدىكەن، بەزىدە ئىنچىكە ئاۋازدا ناخشا ئېيتىپ بەرسە، بەزىدە يۇمىلاق شىرە ئۈستىدە ئۇسسۇل ئويناپ بېرىدىكەن.

شۇنداق قىلىپ، ئالمىقىز ئۇلارغا چوڭ ئىش قىلىپ بېرەلمىسىمۇ تۇرمۇشىغا خۇشاللىق بېغىشلاپتۇ. بوۋاي - مومايىنىڭ قورۇق باسقان يۈزلىرىدىن دائىم كۈلكە كەتمەيتۇ، ئۇلار ئۆزلىرىنى ياشىرىپ قالغاندەك خېلى تېتىك ھېس قىپتۇ، ئالمىقىز ئۇلارغا بەخت ئېلىپ كەپتۇ. ئالمىقىز يەنە ئۆيدىكى ئالا ئاسلان بىلەن دوست بوپتۇ، ئۇنىڭغا قىلىپ بىللە ئويناپتۇ، شامالچاقمۇ دائىم كېلىپ ئۇلارنىڭ ئويۇنىغا قوشۇلۇپتۇ، بەزىدە ئۇلارنى ئاسماندا ئۇچۇ-

روۋپ ئويىنىتىپتۇ، ئۇلار بەكمۇ ئىچىكىشىپ قاپتۇ.

كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، ئايلار ئۆتۈپتۇ، قىش يېقىنلاپتۇ، شامالچاق ئەمدى يىراق - يىراقلاردىكى ئىسسىق رايونلارغا كېتىدىغان بوپتۇ.

— سىزنى بىللە ئېلىپ كېتەيچۇ، — دەپتۇ ئۇ خوشلىشىش ئالدىدا ئالمىقىزغا، — مەن جەنۇبقا كېتىمەن، ئۇيەر بەك گۈزەل، بەكمۇ ئاۋات، پەقەتلا قىش بولمايدۇ، يىلنىڭ ھەممە پەسلىدە مېۋىلەر پىشىپ، گۈللەر ھۆپپىدە ئېچىلىپ، خۇش پۇراق چېچىپ، قۇشلار سايرىشىپ تۇرىدۇ، بارسىڭىز ئۇلار سىزنى قىزغىن كۈتۈۋالاتتى، يېڭى دوستلىرىڭىز كۆپىيەتتى، تېخى يول ئۈستىدە كۆڭۈللۈك ساياھەت قىلىۋالاتتىڭىز.

— بولمايدۇ، — دەپتۇ ئالمىقىز، — بوۋام بىلەن مومام قېيىقالىدۇ، ئۇلاردىن ئايرىلالمايمەن، ئۇلار ماڭا موھتاج.

— خەير، — دەپتۇ شامالچاق ھەسرەتلىك تىنىپ، — سىز بىلەن بىللە بولغىنىمدا ئۆزۈمنى بەكمۇ بەختلىك ھېس قىلاتتىم. سىزدىن ئايرىلىش ماڭا بەكمۇ ئېغىر كېلىۋاتىدۇ.

— كەتمىسىڭىز بولمامدۇ؟ — سوراپتۇ ئالمىقىزمۇ خورسىنىپ، — بىز داۋاملىق بىللە بولساق نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك بولاتتى - ھە؟!

— كەتمىسەم بولمايدۇ، — دەپتۇ شامالچاق يەنە، — قىش پەسلىدە شىمالدىن كېلىدىغان سوغۇق شامالغا ئورۇن بوشىتىشىم كېرەك. بىراق، قىش ئۆتۈپ كەتكەن ھامان

مەن يەنە كېلىمەن.

شۇنىڭ بىلەن شامالچاق ئالمىقىز بىلەن خوشلىشىپ جەنۇب تامان غۇيۇلداپ كېتىپ قاپتۇ، ئۇنىڭ يولى ئۇستىدە بىر شەھەر، شەھەردە ئاچ كۆز ۋە بېخىللىقتا نامى چىققان بىر باي بار ئىكەن، شامالچاق بايىنىڭ ئۆز قورۇسىدا ئىلگىرى نامراتلارغا قەرز بەرگەن بۇغدايلىرىنى بىرىنى ئىككى-ئۈچ قىلىپ قايتۇرۇۋېلىۋاتقان، قايتۇرۇۋالغانىنىڭ بىر قىسمىنى ئامبىرىغا توشۇتقۇزسا، يەنە بىر قىسمىنى ئۆگزىگە قۇرۇتۇش ئۈچۈن يېيىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ.

شامالچاق بۇنى كۆرۈپلا بوۋاي - مومايىنى ئەسلەپ: «بۇ بۇغدايلاردىن ئازراق بولسىمۇ بوۋاي - مومايغا ئاپىرىپ بەرسەم، قىشچە ئاچ قالمىغۇدەك، بۇنداق بېخىل، ئاچ كۆزلەرنىڭ نەرسىسىنى ئېلىۋالساق ھېچقانداق يامىنى يوق-تۇ، چۈنكى ئۇ نامرات دېھقانلارنىڭ قان - تەرى بەدىلىگە كەلگەن» دەپ ئويلاپتۇ - دە، بىر خالتا كەلگۈدەك بۇغدايىنى ئۈچۈرۈپ كېتىپتۇ، ئەمدىلا ئۆگزىگە بۇغدايىنىڭ يېيىتىلىشىنى كۆرۈپ باققىلى چىققان باي بۇنى كۆرۈپلا:

— ۋاي مېھنىڭ بۇغدىيىم، — دەپ توۋلىغىنىچە شامالچاقنى قوغلايمەن دەپ ئۆگزىدىن يىقىلىپ پۈتى سۇنۇپ ۋايجانلىغىنىچە قاپتۇ.

شامالچاق كەينىگە يېنىپ ئۈچقانچە بوۋاينىڭ كەپىسى ئالدىغا كەپتۇ، بۇغدايىنى پاكىز يەرگە تۆكۈپ قويۇپ، ئالمىقىز بىلەن ئۈچرىشىپتۇ - دە، جازانىخور، بېخىل بايىنىڭ بۇغدىيىنى ئۈچۈرۈپ كەلگەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىپ قايتىدىن خوشلىشىپتۇ. ئالمىقىزمۇ يېڭىلا تېرىپ كەلگەن ياۋا

گۈللەرنى يوللۇق تۈتۈپ ئۈزىتىپتۇ.

شامالچاق ئۆز يولىغا تىنچ كەتكەن بولسىمۇ ھېچبىر تىلغا ئالغۇدەك ئىش يۈز بەرمەسكەن، بىراق ئۇ ئەكىلىپ قويغان بۇغداي بىرمۇنچە ئاۋارىچىلىك تېرىپتۇ، نېمە ئىش دەمسىز؟

بۇ چاغدا بوۋاي جاڭگالدىن ئوتۇن يۈدۈپ قايتىپتۇ، ئالمىقىز شامالچاقنىڭ بۇغدايىنى قەيەردىن، قانداق ئېلىپ كەلگەنلىكىنى سۆزلەپ بېرىپتۇ.

— بىز بۇ بۇغدايىنى ھەقسىز ئىشلىتىۋالساق بولمايدۇ، — دەپتۇ ئاق كۆڭۈل بوۋاي ساددىلىق بىلەن، — ئىگىسى ئەسكى ئادەم بولسىمۇ دەرھال قولىغا قايتۇرايلى.

ئاق كۆڭۈل ۋە ساددىلىقتا بوۋايدىن قېلىشمايدىغان مومايمۇ ئۇنىڭ سۆزىگە قوشۇلۇپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار بۇغدايدىن بىر تال قويماي ئۆيىدىكى نەچچە ۋاقىتتىن بېرى بىكار تۇرغان بىردىنبىر ئۇن خالتىسىغا يىغىپتۇ، ئاندىن بوۋاي خالتىنى يۈدۈپ شەھەرگە مېڭىپتۇ، ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ ئىككى چامداپ، بىر توختاپ، مىڭ بىر مۇشەقەت ئىچىدە شەھەرگە يېتىپتۇ، ئىزدەپ - سوراپ ھېلىقى بېخىلنىڭ قورۇسىنىمۇ تېپىپتۇ.

بېخىل باي يوقالغان بۇغدايىنىڭ دەردى ۋە سۇنغان پۇتىنىڭ ئاغرىقىدا شامالنى تىللاپ، قاقشاپ ياتقانكەن، ساڭگىلىغا تاغدەك ئاشلىق دۆۋىلىنىپ سېسىپ قېلىۋاتقان، ساندۇق - ساندۇقلىرىغا ئالتۇن - كۈمۈش سىغماي قالغان، توپ - توپى بىلەن رەختلەر ئىشلىتىشنى كۈتۈۋېرىپ تېگىدىن چىرىپ كېتىۋاتقان بولسىمۇ يەنە بېخىل باي پۇل

چىقىم بولۇشىدىن قورقۇپ، پۈتىنى ئەسكى - تۇسكى لاتىلاردا ئۆزىلا تېكىۋېلىپ، تېۋىپمۇ چاقىرمىغانكەن.

— بۇ ئۆزلىرىنىڭ بۇغدىيى ئىكەن ، — دەپتۇ بوۋاي باي ئالدىغا كىرگەندە، — شامال ئۇچۇرۇپ كەپىمىز ئالدىغا ئەكېلىپ قويۇپتۇ، ئۆزلىرىگە قايتۇرۇپ بەرگىلى كەلدىم.

بوۋاي خالتىنى بىكارلاپ قايتماقچى بوپتۇ، بىراق «جاھاندا مۇشۇنداقمۇ ئىش بولامدۇ» دېگەندەك كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ ھاڭۋېقىپ قالغان بېخىل باي تۈيۇقسىز چاچىراپ تۇرۇپ، بۇغدايىنى خالتىسى بىلەنلا پوكىنىغا بېسىۋاپتۇ - دە، بوۋايغا ۋارقىراپ كېتىپتۇ:

— ھەي قېرى، بۇغدايلار شامال ئەپقاچقاندا كۆپ ئىدى، ھازىر ئازلا تۇرىدۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە شامالنى سەن سېھىر - جادۇ بىلەن ئەۋەتمىگەن بولساڭ مۇنچە زىيانغا ئۇچرىمىغان بولاتتىم، ھەممە زىيىنىمنى تۆلە.

بوۋاي بۇغدايىنى بىر تال دان قويماي تولۇق ئەكەلگىنىنى ۋە بۇ ئىشقا ئۆزى سەۋەبچى ئەمەسلىكىنى كۆپ چۈشۈندۈرسىمۇ كار قىلماپتۇ. باي بولسا بارغانسېرى ئۇشقۇلۇق قىلىپ تۇرۇۋاپتۇ. بايىنىڭ تېجىمەل خوتۇنىمۇ بوۋايغا ئېسىلىپ غوۋغا كۆتۈرۈپتۇ، ئەتراپتىكى قوشنىلار يىغىلىپ ئەھۋالدىن خەۋەر تېپىپ بايىنىڭ مۇتتەھەملىكى، ئاق كۆڭۈل بوۋايىنىڭ ياخشى نىيىتىگە يامانلىق بىلەن جاۋاب قايتۇرغانلىقىنى ئەيىبلەپتۇ، باي بولسا ئۇلارنىمۇ «ماڭا زىيان سالماقچى بولغان ھەسەتخورلار» دەپ ئەيىبلەپتۇ، ئاخىر شاھ ئوردىسىغا سۆرىشىپ بېرىپ ئەرز قىپتۇ. پادە-

شاھ بىر كالۇا بولۇپلا قالماي، بەلكى بايلارنىڭلا قاياشى ئىكەنلىكىنى بىلىدىغان قوشنىلار يەنىلا بوۋاينىڭ تەرىپىنى ئېلىشقا پېتىنالماي تاراپ كېتىپتۇ، بوۋايغا ئېچىنىشىپ قېلىشىپتۇ.

مۇتتەھەم باينىڭ ئەرزىنى ئىشىتكەن شاھ دەرھال ئاق- قارىنى پەرق ئەتمەيلا بوۋاينىڭ بارلىق مۈلكىنى، جۈملىدىن ئۆي - جايىنىمۇ بايغا بېرىشىنى ھۆكۈم قىپتۇ. بىچارە بوۋاي دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپتۇ، ئەمما مومای بىلەن ئالمىقىزنىڭ ماكانسىز قېلىشىدىن ئەندىشە قىلىپ، ئۆيە- نىڭ قەيەردىلىكىنى زادىلا ئېيتىپ بەرمەپتۇ، ئاخىر زىن- دانغا تاشلىنىپتۇ، بوۋاينىڭ ناله - زارىغا ئوردا ئەھلىدىن قۇلاق سالىدىغانلار چىقماپتۇ. شۇنداق قىلىپ، بوۋاي ئاق كۆڭۈل ۋە ساددىلىقىدىن ياخشى ئىش قىلىمەن دەپ ناھەق جازاغا دۇچار بوپتۇ.

ئۆيده قالغان مومای بىلەن ئالمىقىز بوۋاينى كۈتۈپتۇ، كۈتۈپتۇ، نەچچه كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، بوۋاي قايتماپتۇ، ئاخىر مومای ئۇنى ئىزدەپ ھاسىسىغا تايىنىپ شەھەرگه كىرىپ- تۇ. كىشىلەردىن بولغان ئىشلارنى ئاڭلاپ يىغلاپ- قاقشاپ زىندانغا بېرىپتۇ، ئەمما باغرى تاش زىندانچى ئۇنى قوغلاپ- تۇ، مومای نائىلاج ئۆيىگه قايتىپتۇ، ئالمىقىزغا بولغان ئىشلارنى سۆزلەپ بېرىپتۇ، ئەمدى ئۇلارنىڭ كۈنى تېخىمۇ تەس بوپتۇ، بىراق يەنىلا بوۋايدىن خەۋەر ئېلىشنى ئۇنتۇ- ماپتۇ، ئالمىقىز ھەركۈنى كېچىسى، مومای كۈندۈزى مىڭ بىر جاپادا تاپقان ئازغىنه يىمەكلىكنى بوۋايغا توشۇپ يۈرۈپ- تۇ، چۈنكى ئاسلان ھامان ئۇنى ئۇستىگه مىندۈرۈپ شە-

ھەرگە ئېلىپ بارىدىكەن، ئىشلىرىغا يارەملىشىدىكەن.

كۈنلەر شۇنداق ئۆتۈپتۇ، قىشمۇ ئاخىرلىشىپ قاپتۇ، ئەمما شۇ كۈنلەردە زىندان نازارەتچىلىرى ھەر كېچىسى بوۋاينى يوقلاشقا كېلىۋاتقان ئالمىقىزنى سېزىپ قاپتۇ، شۇنىڭ بىلەن شەھەرگە:

— كۈندە كېچىسى بىر كىچىك پەرىشتە مۇشۇككە مىنىپ كېلىپ زىنداندىكىلەرنى يوقلايدىكەن، — دېگەن خەۋەر تاراپ كېتىپتۇ. بۇ خەۋەر گالۋاڭ شاھنىڭمۇ قۇلىقىغا يېتىپتۇ.

— ئۇنى تۇتۇڭلار، — دەپ جار سالىتۇ ئۇ دەرھال، — پەرىشتە بولسا بىزگە تاشنى ئالتۇنغا، سۇنى شارابقا ئايلاندۇرۇپ بېرىدۇ.

لەشكەرلەر پەرمان بويىچە كېچىسى ئۇخلىماي پايلاپ تۇرۇپ، بۇ ئىشلاردىن خەۋىرى يوق ئالمىقىزنى تۇتۇۋاپتۇ. پەقەت ئاسلانچاقلا قېچىپ كېتەلەپتۇ، ياساۋۇللار دەرھال بۇ «پەرىشتە» نى تاڭ سەھەردىلا ئالتۇن پەتنۇسقا ئولتۇرغۇزۇپ شاھ قەسرىگە ئېلىپ كىرىپتۇ. گۈلقەلىرى ئېچىلىپ كەتكەن شاھ دەرھال ئۇنى ئالتۇن قەپەسكە سېلىپ، تەخت ئۇستىگە ئېسىپ قويۇپتۇ، شېرىن - شېكەر سۆزلەر بىلەن كارامەت كۆرسىتىپ ئوردىنى ئالتۇن - كۈمۈشكە تولدۇرۇپ بېرىشنى تەلەپ قىپتۇ، بىراق ئالمىقىز ئۇندەمەپتۇ.

«مەن پەرىشتە بولمىسام» دەپ ئويلايدىكەن ئۇ، «قانداقمۇ كارامەت كۆرسىتىش قولۇمدىن كەلسۇن، كارامەت كۆرسىتەلىگەن تەقدىردىمۇ ھەرگىز سەندەكلەرگە ياخشى

لىق قىلمايمەن» .

پادىشاھ ھېچقانداق قىلىپ ئارزۇسىغا يېتەلمەي كۈننى كەچ قىلىپ، خاس ھەرىمگە قايتىپتۇ. ئالمىقىز بولسا زىنداندا ئازاب چېكىۋاتقان بوۋىسىنى، ئۆيده يالغۇز قالغان مومىسىنى ئويلاپ، ھەسرەت چېكىپ كۆزلىرىدىن تارام - تارام ياش تۆكۈپتۇ. بۇ ئالمىقىزنىڭ تۇنجى قېتىم كۆز يېشى قىلىشكەن، قىزىق ئىش، ئۇنىڭ ياشلىرى ئېتىكىگە چۈشۈپلا ياپيېشىل نۇرلۇق مەرۋايىتلارغا ئايلىنىپ قاپتۇ، ئالمىقىز ئەجەبلىنىپ يىغىدىن توختاپتۇ، تاڭ ئېتىپتۇ. گالۋاڭ شاھ كىرىپ ئۇنىڭ ئېتىكىدە تۇرغان يېشىل مەۋا-يىتلارنى كۆرۈپ خۇشاللىقىدىن ئاغزى قۇلىقىغا يېتىپتۇ، چۈنكى بۇ يېشىل مەرۋايىتلار ئاز ئۇچرايدىغان بىباھا گۆ-ھەر - دە.

ئۇ ئالدىراپ - تېنەپ مەۋايىتلارنى ئېلىۋاپتۇ - دە:

— ۋاي قەدىرلىك كىچىك پەرىشتە، ئەسلىي كارامەت-تىڭنى كېچىسىلا كۆرسىتىدىكەنسەن، خەزىنەمنى ئالتۇنغا تولدۇرۇپ بېرەلمىسەڭمۇ مەيلى، لېكىن كۈندە مۇشۇنداق مەۋايىت پەيدا قىلىپ بەر، قانچە كۆپ بولسا شۇنچە ياخشى،

— دەپتۇ ئالمىقىزغا، ئاندىن ئۇ مەرۋايىتلارنى سالامغا كىرگەن ۋەزىرلەرگە كۆز - كۆز قىپتۇ. بىردىنلا ئاچ كۆز ۋەزىرلەرنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ، دەرھال ئېتىلىپ بې-رىپ تارتىۋالغۇسى كەپتۇ، لېكىن ھېچقايسىسى جۈرئەت قىلالماپتۇ، نائىلاج شۆلگەيلىرىنى يۇتۇپ قاپتۇ، چۈنكى بۇ ئېسىل مەرۋايىتلارنىڭ ئىگىسى ئۆزلىرىدىنمۇ ھوقۇقلۇق پادىشاھتە، ئەگەر ئۇ بىرەر پۇقرانىڭ قولىدا بولغىنىدا

دەرھال تارتىۋالار ئىدى.

شاھ ئەمدى مەرۋايىتلارنى خاس ھەربىمگە ئېلىپ كىـ رىپتۇ، شۇ ھامان ھەرەم ئىچىدە قىيا - چىيا، پاتىپىراقـ چىلىق يۈز بېرىپتۇ، چۈنكى چوڭ - كىچىك خانىشلار يېشىل مەرۋايىتلارنى كۆرۈپلا شاھقا ئېسىلىشىپ، مەرۋاـ يىت تالىشىپ، بىر - بىرىنى بوغۇشۇپ، چاچلىشىپ كېـ تىشكەنىكەن، ھودۇقۇپ كەتكەن شاھ دەرھال توۋلاپ يۈـ رۈپ ئۇلارنى تىنچلىتىپتۇ، ھەممىگە بىر تىزىقتىن بېرىدىـ غانلىقىنى ۋەدە قىلىپ، قايتىپ چىقىپتۇ. تەختىگاھقا كىـ رىپ، ئالتۇن قەپەسنى ئورنۇبلىپ، مەرۋايىت سوراپ، ئالمىزنى قورقۇتۇۋاتقان ۋەزىرلىرىنى ئۇرۇپ - سوقۇپ ھەيدەپتۇ، ئالمىزنى ئالداپ - سىلاپ يەنە مەرۋايىت پەيدا قىلىشقا ئۇندەپتۇ.

— زىنداندىكى بوۋاينى قويۇۋەت، -- دەپتۇ ئالمىز ئاخىر ئېغىز ئېچىپ، — ئاندىن ساڭا مەرۋايىت بېرىمەن.

— ھازىرلا قويۇۋېتىمەن، — دەپتۇ شاھ خۇشال بو- لۇپ، — زىنداندا بوۋاي دېگەن تولا، سەن قايسىسىنى دېـ مەكچىسەن؟

«باشقىلارمۇ بوۋامدەك بىگۇناھ زىندانغا كىرىپ قالـ غانلار بولۇشى مۇمكىن» دەپ ئويلاپتۇ ئالمىز يەنە، شۇنىڭ بىلەن:

— ھەممىسىنى قويۇۋەت، — دەپتۇ شاھقا، — زىنداندا بىرمۇ ئادەم قالمىسۇن، مەنمۇ ساڭا نۇرغۇن مەرۋايىت پەيدا قىلىپ بېرىمەن.

— ياخشى، ياخشى، — دەپتۇ گالۋاڭ شاھ، —

ھەممىنى قويۇۋېتىمەن، چۈنكى ئۇلار ماڭا مەرۋايىت بېرەلمەيدۇ، ئۇلارنى مەرۋايىتقا تېگىشۋالسام ياخشى ئەمەس-مۇ!

شۇ ھامان ئۇ زىنداننى ئېچىپ ھەممە ئادەمنى قويۇۋېتىشكە پەرمان چۈشۈرۈپتۇ، كېچىسى ئالمىقىز يوشۇرۇنچە ئۆز تەقدىرىگە يىغلاپ - يىغلاپ ئېتىكىدە بىرمۇنچە مەرۋايىت ھاسىل قىپتۇ، ئەمما شۇنىڭدىن كېيىن قايتا يىغلىماپتۇ، چۈنكى ئەمدى شاھقا يەنە بايلىق يارىتىپ بېرىۋىدىشنى خالىماپتۇ، شاھمۇ ئۇنى قويۇۋەتمەپتۇ، كۈندە يەنە مەرۋايىت بېرىشكە قىستاپتۇ.

كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، باھار كەپتۇ، شۇنىڭ بىلەن تەڭ شامالچاقمۇ قايتىپ كەپتۇ، كېتىۋېتىپ ئوردا ئىچىدە ئالتۇن قەپەسكە سولانغان ئالمىقىزنى كۆرۈپ قاپتۇ. شۇنىڭ بىلەن ئوردىغا بېسىپ كىرىپتۇ - دە، ئالتۇن قەپەسنى ئۇچۇرۇپ كېتىپتۇ.

— ۋاي مېنىڭ ئالتۇن قەپەسىم، ۋاي كىچىك پەرىشتەم، تۇتۇڭلار!...— شاھ شۇنداق خىرقىراپ ۋارقىرغىنىچە تەختتىن چاچراپ چۈشۈپ، يىقىلىپ - قوپۇپ قوغلاپتۇ. ۋەزىرلەر - ياساۋۇللارمۇ قوغلاپتۇ، بىراق ئۇلارغا يېتىشەلمەپتۇ. شامالچاق قەپەسنى سۇندۇرۇپ چېقىپ تاشلاپ، ئالمىقىزنى چىقىرىۋاپتۇ. ئۇنى كۆرگەن بوۋاي - مومای خۇشاللىقدىن يىغلاپ تاشلاپتۇ. ئالا ئاسلانمۇ شادلىنىپ سەكرەپ كېتىپتۇ، ئالما كۆچىتىمۇ شاخلىرىنى لىڭشىتىپ تەنتەنە قىپتۇ.

ئالمىقىز سەرگۈزەشتىسىنى سۆزلەپ بېرىۋېتىپ ئۆك-

سۇپ - ئۆكسۇپ يىغلىۋېتىپتۇ، شۇ ھامان ئېتىكى ياپيېڭ شىل نۇرلۇق مەرۋايىتلارغا تولۇپ كېتىپتۇ. شامالچاق بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغانسېرى پىغانى ئۆرلەپ، بىردىنلا غۇرقدىراپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ، نەگە بارىدۇ دەمسىز؟ ئۇ ئۇچقانچە بۇلۇتقىز قېشىغا چىقىپ مۇنداق ناخشا ئوقۇپتۇ:

ئاپئاق، ئاپئاق بۇلۇت قىز،
پاختىدىن ئاق - يۇمشاق قىز.
ماڭا ياردەم قىلسىڭىز،
يامغۇر بولۇپ ياغسىڭىز.

— نېمە ئىش بولدى؟— سوراپتۇ بۇلۇتقىز.

شامالچاق بولغان ئىشلارنى سۆزلەپ بېرىپتۇ. ئاڭلىغانسېرى بۇلۇتقىزنىڭمۇ غەزىپى ئۆرلەپ، رەڭگى قارىداپ كېتىپتۇ ۋە دەرھال ماقۇللۇق بىلدۈرۈپتۇ. شامالچاق ئۇنى ئۇچۇرۇپ ئوردا ئاسمىنىغا ئېلىپ كەپتۇ، گۈلدۈرماما - چاقماقلارمۇ يارەمگە كەپتۇ. شۇ ھامان شارقىراپ يامغۇر قۇيۇلۇپتۇ، شاھ ئوردىسىغىلا ئەمەس، بېخىل بايىنىڭ ئۆي-جايىغا، زالىم ئەمەلدارلار مەھكىمىسىگە ۋە شۇ تەۋەدىكى ھەممە جازانىخور باي، زومىگەر، مۇتتەھەملەرنىڭ ھويلا-ئارامىلىرىغا قۇيۇلۇپتۇ. چاقماق ئۇلارنىڭ باشقىلاردىن بۇ-لاپ توپلىغان بايلىقلىرى تولۇپ - تېشىپ تۇرغان ئامبارلى-رىنى ۋەيران قىپتۇ، زالىم - زوراۋانلارغا ئاپەت ۋە مۇسى-بەت بوپتۇ. تاپقان - تەرگىنىنى زالىم - زوراۋانلارغا تارتقۇزۇپ قويغان شەھەردىكى پۇقرالار بولسا خۇشاللىقى-

مدىن سەكرىشىپ:

ياغقىن، يامغۇر، كۆپ ياغقىن
دەريا ياساپ ئۆركەشلەت،
زالىم - بېخىل، ئەسكىلەرنى
جەھەننەمگە ئېلىپ كەت.

دەپ ناخشا ئېيتىشىپتۇ. ئۇلارنىڭ ناخشا ساداسى كۆككە يېتىپ بۇلۇت - تۇمانلارغا مەدەت بېرىپتۇ، يامغۇر تېخىمۇ شارقىراپ يېغىپ كېتىپتۇ، بۇلۇت ئۆزىنىڭ بارغانسېرى كىچىكلەپ - خوراپ كېتىۋاتقانلىقىغىمۇ پەرۋا قىلماپتۇ.

ئاخىر ئوردا ئىچىگە يامغۇر سۇيى تولۇپ تېشىپتۇ. ئاددىي پۇقرالار ۋە ئۇلارنىڭ ئۆي - ماكانى ھېچنېمە بولماپ- تۇيۇ، لېكىن گالۋاڭ شاھ، زالىم ئەمەلدارلار، ئۇلارنىڭ غالچا - ياساۋۇللىرى، بېخىل باي ۋە باشقا جازانىخور مۇتتەھەملەر دەريادەك ئۆركەشلەپ ئېقىۋاتقان يامغۇر سۇيى- گە غەرق بولۇپ ئېقىپ كېتىپتۇ. ئۇلارنىڭ ئۆي - جايلىرى ۋە ھېسابسىز مال - دۇنياسىمۇ بىللە تۇگىشىپتۇ، ئاخىر ئوردىمۇ گۇمران بوپتۇ، خەلق تىنچ - ئاسايىشلىققا ئېرى- شىپتۇ. پەقەت شۇ چاغدىلا شامالچاق كىچىكلەپ داستىخا- چىلىك قالغان بۇلۇتقىزغا تەشەككۇر ئېيتىپ، يامغۇرنى توختاتقۇزۇپتۇ. بۇلۇتقىزمۇ تازا پۇخادىن چىقىۋالغاچقا، يەنە پاختىدەك ئاقىرىپ ئېچىلىپ كېتىپتۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن شامالچاق ئالمىقىزنى ئىزدەپ تې- پىپ. بوۋاي - مومای ۋە ئالا ئاسلانلار بىلەن بەختلىك ياشاپ قاپتۇ.

كىچىككىنە مەلىكە بىلەن چاشقان

بۇرۇننىڭ بۇرنىسىدا، ھەشەمەتلىك شاھ ئوردىسىدا ساقاللىرى ئۇچتەك ئاقارغان قېرى شاھ يەككە - يېگانە ھالدا ئېڭەك يۆلەپ ئولتۇرغىنىچە خىيال سۈرمەكتە ئىدى. «ھەي، بىرمۇ پەرزەنتىم بولمىسا، كۆرمىڭ مۇشەققەتلەر ئىچىدە تىكلىگەن بۇ پادىشاھلىق ئورنۇم مەڭگۈلۈك كۆز يۇمغىنىمدىن كېيىن كىملەرنىڭ قولىغا قالار، ئىسمىت، بىرەر پەرزەنتىم بولسىچۇ كاشكى، ئىزىمنى بېسىپ سەلتەنەتلىك تاج - تەختىمگە ۋارىس بولسا، بۇ ئورۇن مەڭگۈ ئۆز ئەۋلادلىرىم قولىدا قالسا، چىرىغىمىز مەملىكەت ئاسمىنىدا قۇياشتەك پارلاپ، نام - شۆھرىتىمىز ئەبەدىي ئۆچمەس ئىدى.

— تىلىكىڭگە يەتكۈزەي، — دېگەن ئىنچىكە بىر سادا كەپتۇ ئالتۇن تەخت ئارقىسىدىن.

پادىشاھ چۆچۈپ ئەندىكىپ ئۆرۈلۈپ كەينىگە قاراپتۇ. تەخت كەينىدە بويى بىر غېرىچ، بېشىغا يۈمىلاق پۆپۈكلۈك ئۇچلۇق قىزىل بۆك كىيگەن، بېشى تاۋۇز خەمىكىدەك، بوينى پىلەكتەك بىر قونچاق بالا ئۇزۇنلۇقى بويى بىلەن تەڭ بىر كانايچىنى تۇتۇپ تۇرغانكەن. ئۇنىڭ بېشى بىلەن

ئىنچىكە بوينىلا چىقىپ تۇرغان كەڭ ئېتەكلىك خالتىدا چېكىتتەك - چېكىتتەك يۇلتۇزلار ۋىلىلداپ چاقناپ تۇرد-
ىدىكەن.

— سەن كىم؟— سوراپتۇ پادىشاھ ئېڭىشىپ تۇروپ.

— مەن كىچىك سېھىرگەر، — جاۋاب بېرىپتۇ ھېلى-قى قونچاقتەك بالا، — سېھىر - ھېكمىتىم بىلەن سېنى تىلىكىڭگە يەتكۈزەلەيمەن. سۆزلەۋېتىپلا ئۇنىڭ بويى ئۇچ غېرىچ كەلگۈدەك ئۆسۈپتۇ. ئۇنىڭغا تەئەللۇق باشقا نەرسە-لەرمۇ ماس ھالدا يوغىناپتۇ ۋە ئۇزىرىپتۇ.

— ياخشى، ياخشى، — دەپتۇ پادىشاھ، — سەن كى-چىك سېھىرگەر ئەمەس، بەلكى بىر كىچىك پەرىشتە، سېنى شۇ تاپتا ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرۈپ تۇرمىغان بولسام مەۋجۇتلۇققۇ ھەرگىز ئىشەنمىگەن بولاتتىم، ئېيتقىنا، سەن راستتىنلا مېنى ھەرقانداق تىلىكىمگە يەتكۈزەلەمە-سەن؟

— شۇنداق! — دەپتۇ كىچىك سېھىرگەر، — مەن توققۇز يىلدا بىر قېتىم ئايدىكى ئوردامدىن يەر يۈزىگە چۈشىمەن ۋە بىرلا كىشىنىڭ بىرلا تىلىكىنى ئورۇندايە-مەن. سەن بايا بىرەر پەرزەنتىڭنىڭ بولۇشىنى بەكلا ئارزۇ قىلدىڭ، شۇنداقمۇ؟ ئېيتقىنا، ئوغۇل پەرزەنت ئارزۇلامە-سەن ياكى قىز پەرزەنتمۇ ۋەياكى ھەر ئىككىسىنىمۇ، مەن سېنى ئاشۇ ئارزۇيۇڭغا يەتكۈزسەم قانداق؟

— بولىدۇ، بولىدۇ، — دەپتۇ شاھ خۇشال بولۇپ، — سەن خىيالىمدىكىنى تولۇق بىلىۋاپسەن، ماڭا قانداقلا پەرزەنت بولسا بولۇۋېرىدۇ، ياق، ئەڭ ياخشىسى ئوغۇل

بولسۇن، قىز بالىنىڭ كېرىكى يوق.

ئۇنىڭ ئاخىرقى سۆزىنى ئاڭلاپ كىچىك سېھىرگەر-نىڭ قاپىقى تۇرۇلۇپتۇ، لېكىن يەنىلا ۋەدىسىگە ئەمەل قىلماقچى بولۇپ:

— قېنى بىر لوڭقا كەلتۇر، — دەپتۇ پادىشاھقا.

قېرى شاھ ئالدىراپ - تېنەپ تەختتىن چۈشۈپ، خۇش پۇراق ئەتىرگۈللەر چىلاپ قويۇلغان ئالتۇن لوڭقىنى بىكارلاپ كۆتۈرۈپ كەپتۇ.

— ئۇنى ياقىتۇرمايمەن، — دەپتۇ كىچىك سېھىرگەر، — ئالتۇن بىلەن خۇشۇم يوق.

قېرى شاھ ئەمدى بىر بۇلۇڭدىكى تەكچىدە چاڭ - توزان بېسىپ تۇرۇپ قالغان سۇتتەك ئاق ۋە سۇزۇك فارفور لوڭقىنى ئېلىپ كەپتۇ.

كىچىك سېھىرگەر كانايىنى لوڭقىنىڭ ئاغزىغا توغرىلاپ چېلىشقا باشلاپتۇ:

دۇ - دۇ - دۇت! دۇت - دۇت! ... شۇ هامان كانايچىدىن ئىككى تال ئۇرۇقچا ئۇچۇپ چىقىپ لوڭقىغا چۈشۈپتۇ.

— بۇ ئۇرۇقچىلارنى گۈلچېكىگە بىلەن كۆمۈپ، ئەتىر-گۈل بەرگىگە چۈشكەن تاڭ شەبنەمى بىلەن سۇغارغىن، — دەپتۇ كىچىك سېھىرگەر، — ئۇچ كۈندىن كېيىن ئۇرۇقچىلاردىن بىر جۈپ مايسا بىخلىنىپ، بىر جۈپ غۇنچە پەيدا بولىدۇ. ئاتىلىق مېھرىڭ بىلەن بىر دەقىقە ۋاقىت ئۆتكۈزمەي ئۇلارنى بىر - بىرلەپ سۆيۈپ قويساڭ غۇنچىلار يېرىلىپ سېرىق غۇنچىدىن بىر ئوغۇل، ئاق غۇنچىدىن بىر

قىز بالا چىقىدۇ ۋە ئۈچ كۈندىلا توققۇز ياشقا كىرىدۇ، شۇنىڭ بىلەن ئارزۇيۇڭغا يېتىسەن.

شاھ بىر تەرەپتىن خۇشال بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن غەمگە چۆكۈپتۇ. چۈنكى، ئۇ گۈلچېچىڭ ۋە تاڭ شەبنەملىرى قانداق يىغىشقا ئەقىل يۈگۈرتەلمىگەنىكەن.

ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىپ تۇرغان كىچىك سېھىر- گەر يەنە كانىيىنى چاپتۇ. ئەمدى كانايدىن بىر ئالتۇن رەڭلىك ھەسەل ھەرىسى بىلەن بىر كېپىنەك ئۈچۈپ چە- قىپتۇ.

— سىلەر پادىشاھقا يارەملىشىپ گۈلچېچىڭ ۋە شەبنەم يىغىپ بېرىڭلار، — دەپتۇ كىچىك سېھىرگەر ئۇلارغا. ھەسەل ھەرىسى بىلەن كېپىنەك ئۇندىمەستىن ئۈچۈپ كە- تىپتۇ.

— ئاھ! قەدىرلىك كىچىك پەرىشتەم، — دەپتۇ شاھ چەكسىز سۆيۈنۈش ئىچىدە، — ساڭا قانداق مىننەتدارلىق بىلدۈرۈشنى بىلەلمەيۋاتىمەن.

— مىننەتدارلىقىڭنىڭ ماڭا كېرىكى يوق، — دەپتۇ كىچىك سېھىرگەر، — پەقەت باللارنى قىز - ئوغۇل دەپ ئايرىماي ھەممىسىگە ياخشى قاراپ، ياخشى تەربىيىلەپ كەتسەڭلا كۈپايە، ئۇلار رەنجىپ قالمىسىلا بولدى، مەن باللارغا، سۆيۈملۈك كىچىك دوستلىرىمغا بەك ئامراق، ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلغانلاردىن بەكمۇ خۇرسەن.

سۆزلەۋېتىپ ئۇ ئەمدى بىردىنلا كىچىكلەپ بويى بىر غېرىچ ھالىتىگە كەپتۇ. شۇنىڭ بىلەن تەڭ ئۇنىڭغا تەئەل- لۇق ھەممە نەرسە كىچىكلەپتۇ ھەم قىسقىرىپتۇ، كانىيىنى

پۇڭلىگەنىكەن، پەي - قاناتلىرى ئوتقاشتەك ۋالىلداپ تۇرد- ىدىغان بىر تاڭ خورىزى پەيدا بوپتۇ - دە، كىچىك سېھىر- گەر ئۇستىگە مىنىشىگىلا ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

قېرى شاھ لوڭقىنى ھېلىلا بىرى تارتىۋالىدىغاندەكلا مەھكەم قۇچاقلاپ ئولتۇرۇپ قاپتۇ. كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا غۇڭ - غۇڭ، غۇڭ - غۇڭ... قىلىپ غۇڭغۇلدىغان ئاۋازلار كېلىپ، ئارقىدىنلا بىرمۇنچە ھەرىسى دېرىزە كۆز- نەكلىرىدىن ئۇچۇپ كىرىشكە ۋە پادىشاھ قۇچاقلاپ ئولتۇر- غان لوڭقا ئىچىگە كىرىپ چىقىشقا باشلاپتۇ. پاھ! ئۇلار ئەسلىي گۈلچېڭى توشۇۋاتقانكەن ئەمەسمۇ، كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا لوڭقا گۈلچېڭىغا تولۇپتۇ، ھەسەل ھەرىلىرىمۇ ئىشنى توختىتىپ كۆزدىن غايىب بوپتۇ، ئارقىدىنلا دېرد- ىزە. كۆزنەكلىرىدىن سانسىزلىغان رەڭگارەڭ كېپىنەكلەر لىپ- لىپ قىلىپ ئۇچۇپ كىرىشكە باشلاپتۇ ۋە ئىنچىكە پۇتلىرىدا ئېلىپ كىرگەن نوقۇتتەك چېلەكلىرىدىكى شەب- نەملەرنى لوڭقىغا تۆكۈشكە باشلاپتۇ. گۈلچاڭلىرى نەمدد- لىپ سەل بېسىقىپ قاپتۇ، يېتەرلىك شەبنەم توشۇلۇپ بولغاندىن كېيىن كېپىنەكلەرمۇ غايىب بوپتۇ.

گۈلچېڭى ۋە شەبنەملەر توشۇلۇپ بولغۇچە پادىشاھ ھەسەل ھەرىلىرى ۋە كېپىنەكلەرنى ئۇركۈتۈپ قويماسلىق ئۈچۈن چىڭراق تىنىشقىمۇ جۈرئەت قىلالماي ھەيكەلدەك قېتىپ ئولتۇرۇپ كېتىپتۇ.

— ئۇھ! — دەپتۇ ئۇ ئاخىر ھەسەل ھەرىسى ۋە كېپىد- نەكلەر غايىب بولغاندىن كېيىن چوڭقۇر تىنىپ، شۇنىڭ- دىن كېيىن ئۇ خاس مۇلازىمىنى چاقىرىپتۇ، مۇلازىم

پادىشاھنىڭ لوڭقىنى مەھكەم قۇچاقلاپ ئولتۇرغان ھالىتىدە گە قاراپ ئەجەبلىنىپ گاڭگىراپ قاپتۇ.

— ئۇچ كۈنگىچە ھېچكىم ئوردىغا كىرگۈزۈلمىسۇن، ھېچكىم ئارامىمنى بۇزمىسۇن، ئىشلارنى ۋەزىرلەر كېڭەشسۇن! — دەپ پەرمان بېرىپتۇ پادىشاھ.

مۇلازىم پەرماننى ئاچقىپ كەتكەندىن كېيىن، ئۇ ئولتۇرغان ئورنىدا مىدىرلىماي ئۇرۇقچىلارنىڭ بىخ سۇرۇشى، مايسا بولۇشى ۋە غۇنچىلىشىنى كۈتۈپ سەۋرچانلىق بىلەن ئولتۇرۇشنى داۋام قىپتۇ.

شاھ قەسىرى سۈكۈتكە چۆكۈپتۇ، كۈتۈلمىگەندە دېرەزە كۆزنەكلىرىدىن كىرىپ قالغان چاقىرىلمىغان مېھمان — بېزەك چۈنلەر ۋە يوغان ئالتۇن سائەتنىڭ ئالتۇن مىلىنىڭ چىك - چىك، چىك - چىك قىلىپ چىكىلداپ مېڭىشلىرىدىن باشقا ھېچنېمە بۇ سۈكۈناتقا دەخلى قىلمايتۇ.

ۋاقىت سېكۇنتلاپ، مىنۇتلاپ ئۆتۈشكە باشلاپتۇ، بىر چاغلاردا سائەت داڭ ئۇرۇشقا باشلاپتۇ، دېمەك بىر سائەت ۋاقىت ئۆتۈپتۇ، ۋاقىت يەنە سېكۇنتلاپ، مىنۇتلاپ، سائەتلەپ ئۆتۈشكە باشلاپتۇ، ئالتۇن سائەت 12- قېتىم داڭ ئۇرغاندا لوڭقىدىكى نەمدەلگەن گۈلچاڭلىرى ئىچىدىن بىر جۈپ يېشىل زۇمرەت بىخ باش چىقىرىپتۇ ۋە سائەت ھەر قېتىم داڭ ئۇرغاندا بىر سانتىمېتىردىن ئېگىزلەپ ئۆسۈپ، 48-قېتىم داڭ ئۇرۇلغاندا مايسا بولۇپ يېتىلىپتۇ ھەم بىر جۈپ غۇنچىلاپتۇ، غۇنچىلارنىڭ بىرى سېرىق،

يەنە بىرى ئاق ئىكەن. پادىشاھ بەكمۇ خۇرسەن بوپتۇ. بىراق، ئۇنىڭ ئەس - يادى سېرىق غۇنچىدىلا قاپتۇ.

سائەت 72- قېتىم داڭ ئۇرۇپتۇ، كۈتۈۋېرىپ تاقىتى تاق بولغان پادىشاھ دەرھال سېرىق غۇنچىنى سۆيۈپتۇ، شۇ ھامان سېرىق غۇنچە يېرىلىپ، ئىچىدىن چىمچىلاقتەك بىر ئوغۇل بالا چىقىپ يەرگە سەكرەپ چۈشۈپتۇ ۋە تاپىنى يەرگە تەككەن ھامان چوڭىيىپ بويى ئۇچ غېرىچچە، بېشىدا كىچىككىنە زەر تاج، ئۈستىدە ئالتۇن رەڭلىك چىرايلىق كىيىمى بار ۋە ئالتۇن رەڭلىك ئۆتۈك كىيگەن بىر كىچىك شاھزادىگە ئايلىنىپتۇ.

— ئاھ! مېنىڭ ئوغلۇم، شاھزادەم، تەخت ۋارىسىم، — دەپ توۋلاپتۇ شاھ خۇشاللىقىنى باسالماي ھاياجانلىنىپ. شۇنداق دەۋېتىپ ئۇ كىچىككىنە شاھزادىنى قۇچاقلاش، باغرىغا بېسىش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇرۇپ غۇلىچىنى كەڭ يېيىپتۇ.

«جارالڭ!» قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ ئۇنىڭ قۇچىقىدىكى لوڭقا يەرگە چۈشۈپ چېقىلىپ پارە - پارە بوپتۇ. گۈلچاڭلىرى چېچىلىپ ئاق رەڭلىك غۇنچىلىغان مايسا سۇنۇقلار ئارىسىدا قاپتۇ ۋە كىچىك شاھزادە بىلەنلا قالغان پادىشاھنىڭ ئاياغ ئاستىدا قېلىپ چەيلىنىپ كېتىپتۇ، بەختكە يارىشا غۇنچىسى دەسسىلىپ كەتمەي ئامان قاپتۇ.

شۇ چاغ ئالتۇن تەخت ئاستىدىن بىر چاشقان يۈگۈرۈپ چىقىپ ئاق رەڭلىك غۇنچىنى چىشلەپ قېچىپتۇ. پادىشاھ بىر ۋاقىتلاردا بۇ ئاق غۇنچىنى ئېسىگە ئېلىپ ئىزدىگەندە بولسا ئۇ ئاللىبۇرۇن غايىب بوپتۇ، پادىشاھ ئوغۇل پەرزەنـ

تىنىڭ ئۆزى بىلەن قالغىنىغا خۇشال بولۇپ، تاپالمىغان ئاق غۇنچە ئوچۇن قايغۇرۇپمۇ قويماپتۇ.

ئاق چاشقان ئاق غۇنچىنى چىشلەپ ئۈۋۈسىغا ئەكىرىپ-تۇ، ئاق غۇنچە يېرىلىپ ئىچىدىن بارماقچىلىك بىر قىز-چاق چىقىپ كەپتۇ. ئۇنىڭ بىلىگىچە يېيىلىپ چۈشكەن قۇندۇزدەك قارا ۋە پارقىراق، يىپەكتەك يۇمشاق چاچلىرى ئۇستىگە كىچىككىنە ئالتۇن تاج قوندۇرۇلغان، بەدەنلىرى قاردەك ئاق، شەھلا كۆزلىرى ئۇزۇن - ئۇزۇن قايرىما كىرپىكلىرى ئارىسىدا كىچىك يۇلتۇزدەك چاقناپ تۇرغان، لەۋلىرى گىلاستەك قىزىل ۋە مەڭزى ئالمىدەك قىزغۇچ رەڭ ئالغان، ئۇستىگە قىسقا يەڭلىك قاردەك ئاق، كۆپ-تۇرمە ئېتەكلىك كۆڭلەك كىيگەن، كۆڭلەك ئېتەكلىرىگە قىپقىزىل ئۇششاق ئەتىرگۈللەر ۋە يېشىل ياپراقچىلار كەشتىلەنگەن ۋە كىچىككىنە پۇتلىرىغا سۇپسۇزۇك كىچىككىنە خرۇستال كەشلەرنى كىيگەنىكەن، ئۇنىڭ شۇنداق چىرايلىق ۋە ئوماقلىقىغا ھەركىمنىڭ مەپتۇن بولۇپ قېلىشى تۇرغانلا گەپكەن.

ئاق چاشقان يۇز بەرگەن بۇ مۆجىزىدىن بىرھازا گاڭ-گىراپ تۇرۇپ كېتىپ ئاخىر زۇۋانغا كەپتۇ:

— سەن كىم؟

— مەن كىچىككىنە مەلىكە، — كىچىككىنە قىزچاق شۇنداق جاۋاب بېرىپتۇ، — ئەجابا، بۇ ئەمدى مەن ھايات كەچۈرىدىغان ماكانمۇ؟

— شۇنداق، — دەپتۇ ئاق چاشقان چىرقىراق ئاۋازى بىلەن، — بۇ ئالتۇن تەخت ئاستىدىكى چاشقان ئۇۋىسى،

بۇ يەر جاھاندىكى ھەممە چاشقانلارنىڭ كۆزى قىزىرىدىغان ئەڭ ياخشى جاي، نازۇنېمەت ئامبىرىغا چىقىدىغان لەخمىمۇ بار تېخى، بۇ يەر شۇنداق راھەت، شۇنداق بەلەن.

— بىراق، مەن بۇ يەرگەزادىلا كۆنەلمىگۈدەكمەن، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە قايغۇرۇپ، — بۇ يەر ھەم قاراڭغۇ، ھەم دىمىق ئىكەن، تۇنجۇقۇپ قالىدىغاندەكلا تۇرىدىمەن.

— ئىسىتەي! — دەپتۇ چاشقان، — شۇنداق بىر ئېسىل جايغا كۆنەلمىگىنىڭدىن ھەيرانمەن، بوپتۇ، سېنى ئوغلۇم قېشىغا ئېلىپ باراي، ئۇ ساڭا كەڭ ۋە يورۇق بىر ساراي سېلىپ بەرسۇن، ئاندىن ئۇنىڭ بىلەن توي قىل، ئۇ بەكمۇ قاملاشقان چاشقانچاق، ئۇنىڭ قۇلاقلىرى يۇپيۇمىلاق، كۆزلىرى نۇرلۇق، تۇمشۇقى ئۇچلۇق، بۇرۇتلىرى دىڭگايغان، ئۇستىدە 365 كۈن ئۇچىسىدىن سالمايدىغان ئاق مەخمەلدەك يۇمشاق مويلۇق جۇۋىسى، يەنە چىرايلىق بىر ئۇزۇن قۇيرۇقى بار، ئۇنى كۆرسەڭ چوقۇم ياقتۇرۇپ قالىسەن.

— ئۇ قەيەردە، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە، — ئۇ تۇرۇۋاتقان يەر يورۇق ۋە ئازادە بولسىلا مەن ئۇ يەرگە بېرىشقا رازى، بىلەمسىز، مەن دۇنياغا كېلىپلا بۇنداق ئادەمنى بۇرۇقتۇرما قىلىدىغان جايغا چۈشۈپ قېلىشىمنى ئويلىمىغانىدىم.

— ۋاھ! سەن ئۆزۈڭنى ئادەم دەۋاتىسەن؟ سەن دېگەن چاشقان، چۈنكى سەن چاشقان ئۇۋۇسىدا دۇنياغا كەلدىڭ، ئەمدى بىر چاشقانغا جۈپ بولىسەن، ئۇنىڭ سېنى ياقتۇ-

رۇپ قىلىشىنى ۋە سەن ياقتۇرىدىغان يورۇق ۋە ئازادە ساراي سىلىپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، بولمىسا سېنى يەنە ئۆزۈڭ ياقتۇرمايدىغان مۇشۇ ئۇۋۇنغا قايتۇرۇپ كەلمەي ئامالىم يوق، مەن قېرىدىم، مەن سەن ياقتۇرغۇدەك ساراي سىلىپ بېرىشكە ماغدۇرۇم يەتمەيدۇ ھەم قەيەرگە قانداق سىلىشنىمۇ بىلمەيمەن، بىراق شۇنىڭغا ئىشىنىمەنكى، مەن سېنى ئۆز پەرزەنتىم ئورنىدا كۆرۈپ كۆيۈنىمەن، غەمخورلۇق قىلىمەن، ئاسرايمەن، — دەپتۇ چاشقان بىرھا-زا كوتۇلداپ.

كىچىككىنە مەلىكە ئۇندىمەپتۇ. ئۇنىڭ ئاق چاشقا-نىڭ دېگەنلىرىگە كۆنۈش ۋە ئۇنىڭ غەمخورلۇقىنى قوبۇل قىلىشتىن باشقا ئامالىمۇ يوق ئىكەن.

— ئوغلۇم بىزدىن بەكمۇ يىراقتا، بىر تاغ باغرىدىكى كامىردا، — دەپتۇ چاشقان يەنە، مەن سېنى ئۇ يەرگە ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن تەييارلىق قىلاي، — شۇنداق دەۋېتىپ ئۇ قاياققىدۇر كېتىپ قاپتۇ ۋە بىر چاغلاردا قايتىپ كې-لىپ، — يۇر! — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكىگە، — قۇيرۇقۇمنى تۇتۇپ ماڭغىن، بولمىسا قاراڭغۇلۇققا كۆنەل-مەي تامغا ئۇسۇۋالىسەن.

كىچىككىنە مەلىكە ئۇنىڭ قۇيرۇقىنى تۇتۇپ ئەگە-شىپ مېڭىپتۇ، ئۇلار ئەگرى - بۈگرى ۋە بەكمۇ ئۇزۇن، ئادەمنىڭ بىلىكى پاتقۇدەكلا لەخمە يولىدىن مېڭىپ ئاخىر ئوردا تېمىنىڭ سىرتىغا چىقىپتۇ.

— ۋاھ! نېمىدېگەن چوڭ ۋە يورۇق - ھە؟ ! — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە شادلىنىپ، — بىز مۇشۇنداق يەردە

ياشساق بولمامدۇ؟

بۇ چاغ تاڭ سۈزۈلگەن، مەشرىق ئاسمىنى ئاتەش رەڭلىك شەپەق بىلەن پۈركەنگەن، سالقىن شامال غۇيۇلداپ تۇرغان بىر چاغ ئىكەن.

— بولمايدۇ، — دەپتۇ چاشقان ھەر تەرەپكە ئەنسىز-لىك بىلەن قاراپ، — بىزنىڭ بوي - بەستىمىز بەكمۇ كىچىك، بۇنداق جايدا قەدەمدە بىر كۈشەندىگە دۇچ كېلىپ، جېنىمىزدىن جۇدا بولۇش خەتىرىگە يولۇقۇپلا تۇرىدىمىز، ئېھتىيات قىلايلى، بىز ئۈچۈن ئەسلىي ئاشۇ قاراڭغۇ ۋە دەھشەتلىك بىلىنگەن ئۇۋا ئەڭ بىخەتەر ۋە راھەت ئىدى. ئەپسۇس، سەن كۆنەلمىدىڭ - دە.

ئۇ شۇنداق دەپلا ئۇ ھېلىلا ۋەزىرنىڭ قىزىنىڭ ھۇجرىسىدىن ئوغرىلاپ چىققان كىچىككىنە قىزىل سايىۋەنلىك كرىستال قونچاق ھارۋىسىنى يوشۇرغان يېرىدىن سۆرەپ كەپتۇ - دە: — قېنى، ھارۋىغا چىق، — دەپتۇ ھارۋا شوتىسىغا ئات ئورنىدا ئۆزىنى قېتىپ، — سەن يول جاپاسىغا چىدىيالمايسەن ھەم تېز يۈگۈرەلمەيسەن، سېنى مۇشۇ ھارۋىدا ئوغلۇم قېشىغا ئېلىپ باراي.

كىچىككىنە مەلىكە ھارۋىغا چىقىپتۇ، يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇقسىمان بۇ ھارۋا ئۇنىڭ ئۈچۈن ياسالغاندەكلا باب كەپتۇ. بۇنىڭدىن ئۆزىمۇ، چاشقانمۇ خۇرسەن بوپتۇ. ئاق چاشقان كىشىلەر كۆزىگە چېلىقمايدىغان چەت - ياقىلار بىلەن ھارۋىنى سۆرەپ ئوت - چۆپلەرنىڭ دالدىسى بىلەن كېتىۋېرىپتۇ. ياپيېشىل ئوت - چۆپلەر ۋە رەڭگارەڭ گۈل-چېچەكلەرگە پۈركەنگەن دالا، كۆپكۆك ئاسماندا لەيلەپ

يۇرگەن ئاق پاختىدەك بۇلۇتلار كىچىككىنە مەلىكىگە بەكمۇ ھۇزۇر بېغىشلىسا، لىپ - لىپ ئۇچۇپ يۇرگەن كېپىنەك- لەر ۋە ۋىچىرلىشىپ، قوغلىشىپ ئۇچۇپ يۇرگەن قۇشقاچ- لار ئۇنى ئۆزىگە جەلپ قىپتۇ. ئۇنىڭ ئەمدى ھارۋىدىن چۈشۈپ سەكرەپ - تاقلاپ يۇرگۈسى، دەرەختەك بىلىنگەن گۈل - گىياھلارغا ياماشقۇسى ۋە بار ئاۋازى بىلەن ناخشا ئېيتقۇسى كەپتۇ. بىراق، چاشقان پات - پات ئاگاھلاندۇ- رۇپ بۇنداق شوخلۇق قىلىشىغا يول قويماپتۇ.

— ئېھتىيات قىل، — دەيدىكەن ئۇ ھامان، — بىزدەك ئاجىزلارغا شوخلۇق جەزمەن بىر پالاكەت ئېلىپ كېلىدۇ. ئاسماندا چارلاپ يۇرگەن يىرتقۇچ قۇشلار، دالا- لاردا يولۇقىدىغان مۇشۇكلەر ھەممىسى بىزنىڭ كۈشەندە- مىز، يەنە باشقىلىرىمۇ بار تېخى، سەن ئەمدىلا دۇنياغا كەلدىڭ، دۇنيانىڭ ئاچچىق - چۈچۈكلىرىنى تېخى تېتىمە- دىڭ، شۇنداق گۈزەل كۆرۈنگەن دۇنيانىڭ ئەسلىدە بەكمۇ قورقۇنچلۇق ئىكەنلىكىنى كېيىن چۈشىنىپ قالىسەن.

ئۇنىڭ تولا كوتۇلداشلىرى كىچىككىنە مەلىكىگە پە- قەتلا ياقماپتۇ، لېكىن شۇنداقتىمۇ ئۇ سەۋرچانلىق بىلەن ئاڭلاپ، بىر ئېغىزمۇ سۆز يانداۋرماپتۇ. چۈنكى ئۇ، چاش- قانىنىڭ ئۆزىگە كۆيۈنۈۋاتقانلىقىنى، ئۆزىنىڭ غېمىنى يە- ۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغانىكەن.

«بۇ چاشقان نېمىدېگەن ياخشى - ھە؟» ئويلايدىكەن كىچىككىنە مەلىكە: «ئۇ راستىنلا مېنىڭ...»

ئاق چاشقان ھارۋىسىنى سۆرەپ يۇرۇپتۇ، يۇرۇپتۇ. ھېرىپ - چارچاپ كەتكەن بولسىمۇ بەرداشلىق بېرىپ يۇ-

رۇپتۇ، تېخى كىچىككىنە مەلىكىگە ئۇسسۇزلۇق ئۇچۇن سۇزۇك شەبنەملەرنى تېپىپ ئىچۇرۇپ، يېمەكلىكى ئۇچۇن يېشىل ياقۇتتەك بىر تال كىشمىش ئۇزۇنىنى تېپىپ يېگۇ- زۇپ، ئۆزىنىڭ ئاچ ۋە ئۇسسۇز قالغىنىغا قارىماي مېڭىپ- تۇ، چۇنكى ئۇ كۇندۇزى ھەربىرىدە قىلىشنى ئەڭ خەتەرلىك ئىش دەپ بىلىدىكەن. كىچىككىنە مەلىكىنىڭ تاسادىپىي بىرەر خەتەرگە دۇچ كېلىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەيدىكەن.

كەچ كىرگەندە ئۇلار بىر كۆل بويىغا يېتىپتۇ كەپتۇ. كۆل ئەينەكتەك سۇپسۇزۇك ۋە تىپتىنچ، ئەتراپى ئوت - گىياھلار ۋە قومۇشلار بىلەن ئورالغانىكەن.

— مۇشۇ يەردە ئارام ئالايلى،— دەپتۇ چاشقان توخ- تاپ،— بىز چاشقانلارغۇ كۇندۇزى ئۇخلاپ، كېچىسى ھە- ربىرىدە قىلاتتۇق، بىراق سەن بىز چاشقانلارغا ئوخشاپ كەتمەيسەن، سەن بىزنىڭ ئەكسىمىزچە كۇندۇزى ھەربىرىدە قىلىپ، كېچىسى ئۇخلايدىغان مەخلۇق بولۇشۇڭ مۇم- كىن. ساڭا ئۇخلايدىغان جاي ھازىرلاپ بېرەي، خاتىرجەم يېتىپ ئۇخلىۋال، مەن كۆزەتتە تۇرۇپ سېنى خېيىمخەتەر- دىن ساقلايمەن.

كىچىككىنە مەلىكە چاشقاندىن بەكمۇ مىننەتدار بوپ- تۇ، ئۇنىڭ كۆيۇنۇش ۋە غەمخورلۇقلىرىدىن سۆيۇنۇپتۇ.

— سىزمۇ ئارام ئېلىڭ،— دەپتۇ چاشقانغا ،— مېنى دەپ بەك جاپا تارتتىڭىز.

— ھېچقىسى يوق،— دەپتۇ چاشقان، ئاندىن ئۇ يۇم- شاق ۋە قۇرۇق چۆپلەرنى يىغىپ ئورۇن راسلاپ كىچىككە- نە مەلىكىنى يېتىپ ئارام ئېلىشقا ئۇندەپتۇ. كىچىككىنە

مەلىكىمۇ ئۇنىڭ رايىغا بېرىپ قۇرۇق چۆپلەر ئارىسىغا كىرىپ يېتىپتۇ. چاشقان ئۇنى چۈمكەپ قويۇپ، يېنىدا ئەتراپنى كۆزىتىپ ئولتۇرۇپتۇ.

كىچىككىنە مەلىكە يۈمشاققىنە چۆپلەر ئارىسىدا ھۇزۇرلىنىپ يېتىپ ئاسماندا جىمىرلىشىپ يۈرگەن يۇلتۇزلارنى سانىشىقا باشلاپتۇ: «بىر، ئىككى، ئۈچ... ئون بىر...» بىر چاغلاردا ئۇنىڭ كۆزلىرى يۇمۇلۇپتۇ. شېرىن ئۇيقۇ ئۇنى ئۆز باغرىغا ئاپتۇ، ئۇيقۇدا يېتىپ بىر چۈش كۆرۈپتۇ، چۈشىدە چاشقان بىردىنلا چېھرىدىن ئاتىلىق مېھرى يېغىپ تۇرغان ئادەمگە ئايلىنىپ كۈلۈمسىرىگىنە چە: «كەل قىزىم، مەن سېنى سۆيۈپ قويايي، مەن سېنىڭ ئاتاڭ، سەن مېنىڭ ئارزۇلۇق قىزىم، يۈرەك پارەم...» دەۋاتقۇدەك، ئۆزى بولسا: «سىز مېنىڭ دادامۇ، دادا، دادا!» دەپ توۋلىغىنىچە ئالدىغا يۈگۈرۈپ بارغۇدەك.

بىراق، دەل شۇ ۋاقىتتا تېنىگە مۇزدەك سوغۇق بىر نېمە تېگىپ، شۇركۈنۈپ ئويغىنىپ كېتىپتۇ، كۆزىنى ئاچقاندا بولسا ئۆزىنى يوغان بىر پاقىنىڭ يۇدۇپ كېتىۋاتقىنىنى بىلىپتۇ - دە، قورققىنىدىن ئاغزى گەپكىمۇ كەلمەپتۇ. كۆپ ئۆتمەيلا يەنە بىرنەچچە پاقا كېلىپ ئۇنى تەخسىدەك يۇپيۇمىلاق نېلۇپەر يوپۇرمىقى ئۈستىگە ئولتۇرغۇزۇپتۇ - دە، كۆلگە ئېلىپ چۈشۈپ، سۆرەپ ئېلىپ مېڭىپتۇ. كىچىككىنە مەلىكە نېمە قىلارىنى بىلمەي قورقۇپ - تېڭىرقاپ چاشقاننى ئىزدەپ ھەر تەرەپكە قاراپتۇ، بىراق چاشقان كۆرۈنمەپتۇ، كۆل بويىدا پەقەت قۇرۇق كرىستال ھارۋا سوغۇق يالتىراپ قاپتۇ.

«ئۇ نەگە كەتكەندۇ؟» دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە قايغۇرۇپ: «خەتەرگە يولۇققىغان بولسىلا بولاتتىغۇ.»

پاقىلار نېلۇپەر يوپۇرمىقىنى سۆرەپ يەڭگىل ئۈزۈپ كۆل يۈزىدە كېتىۋېرىپتۇ، كىچىككىنە مەلىكە ئەنسىزلىك ئىچىدە كۆزلىرىنى يۇمۇۋاپتۇ. بىر چاغدا پاقىلار ئۈزۈشتىن توختاپتۇ، كىچىككىنە مەلىكە كۆزىنى ئېچىپ پورەكلەپ ئېچىلىپ تۇرغان بىرنەچچە تال نېلۇپەر گۈلىنى كۆرۈپتۇ، نېلۇپەر گۈللىرى يېنىدا سۇ يۈزىدىن چوقچىيىپ چىقىپ تۇرغان بىر دۆڭچە بار ئىكەن.

— نېمىدېگەن چىرايلىق ۋەخۇشبۇي گۈللەر - هە؟! — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە نېلۇپەر گۈللىرىگە هەۋەسلىنىپ.

— مېنىڭ ئوردام تېخىمۇ چىرايلىق ۋە خۇشبۇي، — دېگەن بوغۇق بىر ئاۋاز كەپتۇ دۆڭچىدىن.

كىچىككىنە مەلىكە سەپسېلىپ قاراپ ئۆزىگە گويا بىر تاغدەك بىلىنگەن دۆڭچە باغرىدا تۇرغان، كۆزلىرى پولتۇلىپ چىققان زەر تاجلىق بىر پاقىنى كۆرۈپتۇ.

— سىز كىم؟ — سوراپتۇ كىچىككىنە مەلىكە، — مېنى نېمىشقا بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىسىلەر؟

— مەن پاقىلار پادىشاهى، — دەپتۇ زەر تاجلىق پاقا مەغرۇرلۇق بىلەن، — سەن ئەمدى سۆيۈملۈك خانىشىم بولىسەن، بىز شۇنىڭ ئۈچۈن سېنى بۇ يەرگە كەلتۈردۇق.

— مەن سىزگە خانىش بولۇشنى خالىمايمەن، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە ئاچچىق بىلەن.

— ئۇنى ئوردامغا ئېلىپ كىرىڭلار، — زەر تاجلىق

پاقا باشقا پاقىلارغا، — مېنىڭ ئوردام دۇنيادىكى ئەڭ كۆر-كەم، ئەڭ ئېسىل ئوردا، ئۇ چوقۇم ياقتۇرۇپ قالىدۇ ھەم خۇشاللىق بىلەن ماڭا خانىش بولىدۇ.

شۇ ھامان پاقىلار كىچىككىنە مەلىكىنى دۆڭچە باغرى-غا ئېلىپ چىقىپتۇ. كىچىككىنە مەلىكە دۆڭچە باغرىدا ئەمدى يوغان بىر كامار بارلىقىنىمۇ ھېس قىپتۇ، پاقىلار ئۇنى سۆرەپ تارتىپ دېگۈدەك كامارغا ئېلىپ كىرىپتۇ. كامار ئىچى خېلى چوڭ بىر ئۆڭكۈر بولۇپ، تورۇسقا چىراغ ئورنىدا بىر تال ئالمىدەك مەرۋايىت ئېسىلغان، مەرۋايىت نۇرلىنىپ ئۆڭكۈر ئىچىنى يورۇتۇپ تۇرغان، ئۆڭكۈر تاملىرى قارا مارجاندەك ۋالىلداپ تۇرغانىكەن. كىچىككىنە مەلىكە يەنە ئۆڭكۈر ئىشىكىنىڭ ئۇدۇلىدا بىر جۈپ ئالتۇن - كۈمۈش كۈرسىنى كۆرۈپتۇ. ئىككى تەرەپ-تىكى ياغاچ ئورۇندۇقلار كەينىدە پاقا خانىم، قۇمچاق خېنىملار كىچىككىنە بېلىق قاسىرىقى يەلپۈگۈچلەردە ئۆز-لىرىنى يەلپۈشۈپ، ئوڭ تەرەپتىكى ياغاچ ئورۇندۇقلار كەينىدە پاقا بەگ، قۇمچاق بەگزادىلەر گىدىيىپ تۇرۇشقا-نىكەن.

— يېڭى خانىش ئالىيلىرى كەلدى! — دەپ جاكارلاپ-تۇ بىر پاقا.

شۇ ھامان پاقىلار ئورکىستېرى ناغرا - سۇنايلىرىنى چېلىپ قارشى ئېلىش مۇزىكىسىنى ئورۇنداپتۇ. ھەممە-نىڭ دىققىتى بىردەك كىچىككىنە مەلىكىگە ئاغدۇرۇلۇپتۇ ۋە پاقا خانىم، قۇمچاق خېنىملار يېرىم زوڭزىيىپ، پاقا بەگ، قۇمچاق بەگزادىلەر يېرىم ئېگىلىپ ھۆرمەت بىلدۇ-

رۇشۇپتۇ، ئارقىدىن كۈس - كۈس پاراڭلار باشلىنىپتۇ.
— قاراڭلار، — دەپتۇ پاقا خانىملاردىن بىرى ئېغىز-لىرىنى ماكىلدىتىپ، — بېشىدا ئۇزۇن تۈكلىرى بار ئى-كەن، نېمىدېگەن قاملاشمىغان - ھە؟!
— شۇنداق، — دېيىشىپتۇ باشقىلىرىمۇ تەستىق-لاپ، — تۆت پۇتلاپ سەكرىمەي، ئىككى پۇتلاپ مېڭىشلە-رىچۇ تېخى، نېمىدېگەن ھاكاۋۇر - ھە؟!
— قۇيرۇقى يوق قىز بولسا كېرەك، — دەپتۇ بىر قۇمچاق خېنىم، — شۇڭا ئۇزۇن كۆڭلەك كىيىۋاپتۇ، قىز بالا دېگەننىڭ قۇيرۇقى بولمىسا قانداق بولغىنى.
پاقا خانىم، قۇمچاق خېنىملار ئارىسىدا كىچىككىنە مەلىكىنىڭ غەيۋىتى كۆزىچىلا شۇنداق قىزىپ كېتىپتۇ، بىراق يەنە بىر تەرەپتىكى پاقا بەگ، قۇمچاق بەگزادىلەر بولسا ئۇنىڭ گۈزەللىكىنى ماختىشىپ، زوقلىنىپ تىللە-رىنى چاكىلدىتىشىپ كېتىپتۇ. شۇ چاغ زەر تاجلىق پاقا كىرىپتۇ، پاقا خانىم، قۇمچاق خېنىملار، پاقا بەگ، قۇم-چاق بەگزادىلەر دەرھال جىمىقىشىپ، يەنە بىر قېتىم يېرىم زوڭزىيىپ ۋە ئېگىلىپ ھۆرمەت بىلدۇرۇپتۇ، زەر تاجلىق پاقا كىچىككىنە مەلىكىنى يېتىلەپ ئاپىرىپ كۈ-مۈش كۈرسىغا ئولتۇرغۇزۇپتۇ، شۇ ھامان پاقا غۇلاملار يوغان بىر چاسا شىرەنى كۆتۈرۈپ كىرىپ ئوتتۇرىغا قويۇپ-تۇ، زەر تاجلىق پاقا باشلىق ھەممەيلەن شىرە ئەتراپىدىن مۇناسىپ ئورۇن ئاپتۇ، ئارقىدىنلا پاقا غۇلاملار شىرەگە پەتنۇس - پەتنۇسلاپ چۈشىن - پاشا، كۈمۈتا - چېكەتكە ۋە باشقا خىلدىكى قۇرت - قوڭغۇز، ھاشاراتلارنى ئېلىپ

كىرىپ قويۇشقا باشلاپتۇ. كىچىككىنە مەلىكىنىڭ ئالدىغا تېخى ئالاھىدە قىلىپ بىر پەتنۇس پارقىراپ تۇرىدىغان يېشىل باشلىق چۈشىن قويۇپتۇ، ئاندىن بىر چەتتە تىزىلىپ تۇرغان پاقا ئوركېستىرى دىرىژور پاقىنىڭ قوماندانلىق تايىقى كۆتۈرۈشى بىلەن تەڭ كۇر - كۇر مۇزىكىسىنى باشلاپ، ئىشتەي نەغمىسى قىپتۇ، بۇ بىر سىگنال بولۇپ، كىچىككىنە مەلىكىدىن باشقا داستىخان ئەھلى تەڭلا نازۇنېمەتلەردىن بەس - بەستە ئېغىزلىنىشقا باشلاپتۇ. ئۇلارغا نە قوشۇق - كويزا، نە پىچاق - ۋىلكا كەتمەيدىكەن، شۇ تاپتا پاقا خانىم - قۇمچاق خېنىملارنىڭ ئىلگىرىكى ناز - سۇلكەت، نازاكەتلىرىمۇ، پاقا بەگ، قۇمچاق بەگزادىلەرنىڭ ھاكاۋۇرلۇق، ئۆزىنى چوڭ تۇتۇشلىرىمۇ ئاللىقاياقلارغىدۇر كېتىپ قالغان، ھەممىسىنىڭ كۆزى شىرەدە، شىرەدىكى پەتنۇسلاردا، تىللىرى توختاۋسىز سوزۇلۇپ - يىغىلىپ، ھاشاراتلارنى يالماپ يۇتۇش بىلەن مەشغۇل ئىكەن، ھەربىرى شۇ تاپتا باشقىلاردىن كۆپرەك يېۋېلىشنىلا ئويلايدىكەن. كىچىككىنە مەلىكە كۆڭلى ئاينىپ ئولتۇرالماي:

— بىردەم سىرتىنىڭ ساپ ھاۋاسىدىن نەپەسلىنىپ كىرسەم، — دەپتۇ پاقا پادىشاھقا.

پاقا پادىشاھ دەرھال ئىككى پاقا غۇلامنى ئۇنى سىرتقا ئاچقىپ قويۇشقا ۋە خەۋەر ئېلىشقا بۇيرۇپتۇ، كىچىككىنە مەلىكە شۇنداق قىلىپ، پاقا ئوردىسىدىن چىقىۋاپتۇ. پاقا غۇلاملار ئۇنى بىر تال شاپتۇل چېچىكى رەڭلىك نېلۇپەر گۈلى ئۈستىگە ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ، ئۆزلىرى زىياپەتتىن

ئاز - پاز بولسىمۇ نېسىۋە يېيىش ئۈچۈن ئالدىراپ - تېنەپ پاقىلار ئوردىسىغا كىرىپ كېتىپتۇ.

تولۇن ئاي پارلاپ، يۇلتۇزلار جىمىرلاپ تۇرغان تۇن ئاسمىنىغا قاراپ، نېلۇپەر گۈلى ئۈستىدە ئولتۇرغان كىچىككىنە مەلىكە يۇزلىرىدىن سۆيۈپ ئۆتكەن سالقىن شامالغا شۈرلاپتۇ:

— ئاھ! قەدىرلىكىم چاپقۇر شامال، قەدىرلىك چاشقىنىمدىن خەۋەر بەرسەڭچۇ؟ ئۇ قەيەردىدۇ، تىنچ - ئامان تۇرۇۋاتقانمىدۇ؟

— ئۇ ساڭا ھېچنېمە دەپ بېرەلمەيدۇ، — شۇنداق سادا كەپتۇ نېلۇپەر گۈلى لەيلەپ تۇرغان سۇ يۇزىدىن، — بىلمەكچى بولغانلىرىڭنى مەن ئېيتىپ بېرەي.

كىچىككىنە مەلىكە چۆچۈپ كېتىپ سادا چىققان يەرگە قاراپتۇ، پۈتۈن تېنى چوغدەك قىزىل، ئالتۇن گىرۋەكلىك تەڭگىچە قاسىراقلار بىلەن قاپلانغان، كۆزلىرى تومپىيىپ چىققان سېمىزغىنە بىر ئالتۇنبېلىق ئۇنىڭغا تىكىلىپ تۇرغانىكەن.

— سۆزلەۋاتقان سىزمۇ؟ — سوراپتۇ كىچىككىنە مەلىكە ئەجەبلىنىپ.

— شۇنداق، — دەپتۇ ئالتۇنبېلىق سۇدىن بېشىنى چىقىرىپ، — سەن چاشقانىڭ نەدە تۇرۇۋاتقىنىنى، قانداق بولغىنىنى بىلمەكچىغۇ؟ قۇلاق سال، مەن قىرغاققا يېقىن يەردە ئويناپ يۈرەتتىم. چاشقان سېنى پەپلەپ، ئەتراپنى كۆزىتىپ ئولتۇرغانىكەن، شۇ چاغ بىر مۇشۇكياپىلاق پەيدا بولدى، چاشقان ئۇنىڭ سېنى كۆرۈپ قېلىشىدىن ئەندىشە

قىلىپ ئۆز تېنى بىلەن سېنى توسۇۋالدى، مۇشۇكيا‌پىلاق شۇڭغۇپ چۇشۇپ ئۇنى تۇتۇپ كەتتى، ئارقىدىنلا كۆل بويىدا چارلاپ يۈرگەن پاقىلار سېنى كۆرۈپ قېلىپ پاقىلار شاھىغا خەۋەر قىلدى، ئاندىن بۇ يەرگە ئېلىپ كەلدى، سەن ئۇخلاپ قالغاندا بولغان ئىشلار ئەنە شۇ.

— ئاھ! بىچارە چاشقىنىم، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە قايغۇرۇپ، — ئۇنى مۇشۇكيا‌پىلاق يېۋەتكەندىمۇ؟ — ئۇ شۇنداق دەۋېتىپ كۆزلىرىدىن ياش قۇيۇلۇپتۇ.

— بەلكىم مۇشۇكيا‌پىلاق ئۇنى ئۇۋىسىغا ئېلىپ بارغۇچە بىرەر يەردە چۇشۇرۇپ قويغاندۇ، — دەپتۇ ئالتۇنبېلىق تەسەللى بېرىپ، گەرچە شۇنداق بولۇشىغا ئۆزىنىڭ قىلچە ئىشەنچىسى بولمىسىمۇ.

— مەن ئۇنى ئىزدەپ تاپسام بولاتتى، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە ئۇمىدلىنىپ، — مەن ئۇنىڭغا موھتاج، ئۇ ماڭا كۆيۈنەتتى، مېنى ئاسرايتتى، ئۇ بەك ياخشى ئىدى.

— سەن پاقىلارغا خانىش بولۇشنى خالىمامسەن؟ — سوراپتۇ ئالتۇنبېلىق، — ئۇلار ھېلىلا بوينۇڭغا بىر تىزىق ئۇششاق مەرۋايىت ئېسىپ، پاقىلار شاھى بىلەن نىكاھىڭنى قىلىدۇ.

— ھەرگىز خالىمايمەن، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە.

— ئۇنداقتا مەن سېنى قۇتقۇزۇپ قويماي، — دەپتۇ ئالتۇنبېلىق نېلۇپەرگۈلىنىڭ ساپىقىنى چىشلەپ ئۈزۈۋېتىپتۇ، ئاندىن بىر تال تاياقچىنى چىشلەپ‌كېلىپ، — بۇنى

پالاق ئورنىدائىشلەت، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكىگە، — نېلۇپەرگۈلى ساڭا ئەڭ ياخشى قېيىق بولىدۇ، شامالمۇ ساڭا ياردەم قىلىدۇ، سەن بۇ يەردىن تېزرەك كېتىۋال، مەن سېنى ئىزدەپ چىققان پاقىلارنى باشقا تەرەپكە باشلاپ قويايي.

كىچىككىنە مەلىكە ئالتۇنبېلىققا تەشەككۈر ئېيتىپ، نېلۇپەرگۈلىنى قېيىق ئورنىدا ھەيدەپ پالاق ئۇرۇپ، ئۇزۇپ كېتىپتۇ، سالقىن شامالمۇ ئۇنىڭغا ياردەم قىلىپ ئىتتىرىپ بېرىپتۇ. ئۇزۇپتۇ، ئۇزۇپتۇ، تاڭ سۈزۈلۈپ، مەشرىق ئاسمىنى قىپقىزىل شەپەق بىلەن پۈركىنىپتۇ، كۆل يۈزىمۇ قىزىللىققا چۆمۈپتۇ، كىچىككىنە مەلىكە قارغاقتىن يىراقلاپ كۆل ئوتتۇرىسىغا كېتىپ قالغىنىنى ھېس قىپتۇ، قوللىرى تېلىپ، بىلەكلىرى سىرقىراپ ئاغرىپېتىپتۇ. بىراق، «ھېچقىسى يوق» دەپتۇ ئۆز - ئۆزىگە تەسەللى بېرىپ «ئازراق چىداپ، بەرداشلىق بېرىپ ئۇزۇپ سەملا ئاخىر قىرغاققىمۇ يېتىۋالىمەن.»

بىر چاغدا ئۇ كىچىككىنە بىر ئارالغا كەپتۇ، ئارال مارجاندىن بىنا بولغان، تاشلىرى ئورنىدا مەرۋايىتلار چېچىلىپ ياتقان، دەل - دەرەخلىرىنىڭ غولى كۈمۈش، ياپراقلىرى ئالتۇندىن، مېۋىسى لەئەل - زۇمرەتتىن، ھۆپپىدە ئېچىلىپ، خۇشھىد چېچىپ تۇرغان گۈل - چېچەكلەرنىڭ بەرگى قىياقلىرى رەڭگارەڭ ياقۇتتىن ئىكەن، شامال چىققان ھامان يوپۇرماقلار جىرىڭلاپ، يېقىملىق مۇزىكا ساداسى چىقىرىدىكەن.

كىچىككىنە مەلىكە ئارالغا بەكمۇ مەپتۇن بوپتۇ، لې-

كىن چاشقاننى ئويلاپ نېلۇپەر قېيىقىنى ھەيدەپ كېتىۋېرىپتۇ. شۇ چاغ ئاراللدىن كېپىنەكلەردەك بىر جۈپ قانىتى بار بارماقچىلىك بىر بالا ئۇچۇپ كېلىپ:

— كىچىككىنە مەلىكە، — دەپتۇ ئەدەپ بىلەن، — ئاراللغا مەرھەمەت قىلىڭ، ئۇنىڭ گۈزەل مەنزىرىسى، ئېسىل نەرسىلىرىدىن ھۇزۇرلىنىڭ، ئۇلارنىڭ ھەممىسى سىزگە مەنسۇپ، مەن ۋە ئاراللدىكى باشقا باشمالتاق باللار سىزنى قارشى ئالىمىز، بىز بىرلىكتە ئاراللدا مەڭگۈلۈك بەختتىن بەھرىمەن بولۇپ ياشايمىز، ھېچبولمىغاندا بىر-دەم بولسىمۇ ئويناپ كېتىڭ.

بىراق، كىچىككىنە مەلىكە سىلىققىنە رەت قىلىپ:

— كەچۈرۈڭ، — دەپتۇ ئۇنىڭغا، — مەن ئاق چاشقىنىمنى ئىزدەيمەن، ئۇنى تاپمىغۇچە ھەرگىز توختىمايمەن، مەن ئۇنىڭغا موھتاج، ئۇ ماڭا كۆيۈنەتتى، مېنى ئاسرايتتى، ئۇ بەك ياخشى ئىدى.

ئۇ نېلۇپەر قېيىقىنى ھەيدەپ يولىنى داۋام قىلىۋېرىپ-تۇ، ھېرىش - چارچاشنىمۇ ئۇنتۇپتۇ، ئۆزىگە دېڭىزدەك بىلىنىۋاتقان كۆل سۈيىنىڭ دولقۇنلاپ، نېلۇپەر قېيىقىنى ئۆرۈۋېتىشكە، ئۆزىنى غەرق قىلىۋېتىشكە ئۇرۇنۇشلىرىغا-مۇ پىسەنت قىلماپتۇ. بىر ۋاقىتلاردا ئۇ يەنە بىر ئاراللغا دۇچ كەپتۇ، بۇ ئارال قىپقىزىل مارجاندىن بىنا بولغاندەك تۇيۇلىدىكەن، بىراق ئەسلىي ئۇ ئوشتىسىلا يېگىلى بولىدى-غان كەمپۈت ئىكەن. ئېرىقلىرىدا سۈت بىلەن شەربەت ئاقىدىكەن، تاش ئورنىدا شاكالسىز پىشىشىق تۇخۇم، دە-رەخلىرىدە ئەڭ ئېسىل مېۋىلەر ۋە تاتلىق بولكا - توقاچلار

ساڭگىلاپ تۇرىدىكەن، جاھاندىكى بالىلار ياخشى كۆرىدىغان ھەممە يېمەك - ئىچمەكلەر بۇ يەردە تەل ئىكەن. شۇ چاغ خىلمۇخىل، ئاجايىپ ئېسىل ئويۇنچۇقلارنى كۆتۈرگەن بو- يى بىر غېرىچ كېلىدىغان بىر توپ بالا ئارال لەيلىگە كېلىپ ئۇنى چاقىرىپتۇ:

— كىچىككىنە مەلىكە، بۇياققا كېلىڭ، ئارالغا مەر- ھەمەت قىلىڭ، بۇ يەردە مەڭگۈ تۇگىمەس ئەڭ ياخشى نازۇنېمەتلەر ۋە ئۇزلۇكسىز يېڭىلىنىپ تۇرىدىغان ياخشى ئويۇنچۇقلار بار، بىز بۇ يەردىكى بەختتىن بىللە بەھرىمەن بولايلى، سىز ئارالغا چىقسىڭىزلا ھەممىسى سىزگە مەن- سۇپ بولىدۇ، تېز چىقىڭ، ھېچبولمىسا بىردەم بولسىمۇ ئويناپ كېتىڭ.

— بولمايدۇ، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە يەنە سىلىق- قىنە، — مەن ئاق چاشقىنىمنى ئىزدەيمەن، مەن ئۇنىڭغا موھتاج، ئۇ ماڭا كۆيۈنەتتى، مېنى ئاسرايتتى، ئۇ بەك ياخشى ئىدى.

ئۇ يەنىلا نېلۇپەر قېيىقنى ھەيدەپ كېتىۋېرىپتۇ، ھې- رىش - چارچاشمۇ، كۆل سۇيىنىڭ دولقۇنلاپ نېلۇپەر قېيىقنى ئۆڭتۈرۈۋېتىشكە ئۇرۇنۇشلىرىمۇ ياندۇرالماپتۇ، قورقۇتالماپتۇ. ئۇزۇپتۇ، يۇرۇپتۇ، ئاخىر قىرغاققىمۇ يې- تىپتۇ.

— ئاھ! قەدىرلىكىم نېلۇپەر، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە نېلۇپەر گولىنىڭ بەرگى قىياقلىرىغا سۆيۈپ تۇ- رۇپ، — ئەمدى ئايرىلىدىغان بولدۇق، خەير - خوش.

ئۇ ئۇششاق قەدەملىرى بىلەن سەكرەپ - تاقلاپ يۇ-

رۇپ كېتىپتۇ، ئەمما تەرەپ - تەرەپتىن يىرتقۇچ قۇشلار، ئاغمىخان، يىلانلار، مۇشۇكلەرنىڭ كۆزلىرى ئۆزىگە تىكىلىپ تۇرغاندەكلا ھېس قىلىپ قورقۇنچ بېسىپتۇ، لېكىن سەللا تېڭىرقاشتىن كېيىن يەنە يولىنى داۋام قىپتۇ، ياۋا ئوت - چۆپلەر ئۇنىڭغا ھەمراھ بوپتۇ، ئۇ ئاخىر بىر يېزىنىڭ چېتىگە يېتىپتۇ، بۇ يەردە پەر - قاناتلىرى ئوتقاشتەك ۋالىلداپ تۇرىدىغان بىر خوراز ئون نەچچە مېكىيانىنى باشلاپ دانلاپ يۈرگەنىكەن.

— سالام سىزگە خوراز ئاكا، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە ئالدىغا بېرىپ، — سىزدىن بىر ئىشنى سورىسام بولامدۇ.

— بولىدۇ، — دەپتۇ خوراز، ئۇ كىچىككىنە مەلىكىنى، بىرلا چوقۇلاپ يېۋېتىشىنىمۇ ئويلاپتۇ، بىراق گېلىغا قاپلىشىپ تۇرۇۋېلىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ توختاپ قاپتۇ، — قېنى سوراڭ كىچىككىنە مەلىكە.

— مەن ئاق چاشقاننى ئىزدەيتتىم، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە، — ئۇنى مۇشۇكياپىلاق تۇتۇپ كەتكەنىكەن، لېكىن چىڭراق قاماللىيالماي چۇشۇرۇپ قويۇشىمۇ مۇمكىنغۇ، شۇڭا ئۇنى قانداق تېپىش ھەققىدە سىزدىن مەسلىھەت سوراپ كەلگەنىدىم.

— بىر سېسىق چاشقاننىڭ گېپىمۇ، — دەپتۇ خوراز مەنىستىمەسلىك بىلەن، — ئۇ ساڭا نېمانچە زۆرۇر بولۇپ قالغانىدى.

— ئۇ ماڭا كۆيۈنەتتى، مېنى ئاسرايتتى، ئۇ بەك ياخشى ئىدى، مەن ئۇنىڭغا موھتاج، — دەپتۇ كىچىككىنە

مەلىكە.

— بىراق، — دەپتۇ خوراز، — جاھاندا چاشقاندىن تولا نېمە يوق، مۇشۇك ۋە مۇشۇكياپىلاقلار تۈتۈپ يەپ قويغىنىمۇ كۆرمىگەن، سەن دەۋاتقان چاشقانىنىمۇ مۇشۇكياپىلاق تۈتۈپ كەتكەن بولسا ئامان قېلىشى يوق گەپ، ئامان قالدى دېگەندىمۇ شۇنچە كەڭ جاھاندىن قانداق تاپىمىز.

كىچىككىنە مەلىكە ئۈمىدسىزلىنىپ قايغۇ - ھەسرەت كە چۆمۈپتۇ، كۆزلىرىدىن ياش قۇيۇلۇپتۇ.

— بولدى، بولدى، يىغلىما، — دەپتۇ ئەزەلدىن كۆز يېشىدىن قورقىدىغان خوراز، — مەن سېنى ئايدىكى كىچىك سېھىرگەر قېشىغا ئېلىپ چىقاي، سەن ئىزدىگەن چاشقانىنى ئۇ تېپىپ بەرسۇن ياكى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ بەرسۇن، ئۇ ئاجايىپ كارامەتلەرنى كۆرسىتەلەيدۇ.

— ماقۇل، ماقۇل، رەھمەت سىزگە، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە شادلىنىپ.

— بىراق، سېنى ئايغا ئېلىپ چىققۇچە شامال ئۇچۇرۇپ كېتىشى، چاقماق ياكى مۆلدۈر سوقۇۋېتىشى مۇمكىن، شۇنداق بولۇپلا قالسا جېنىڭ ئامان قالمايدۇ، شۇنداق خېيىمخەتەرلەردىن ئامان قالغان تەقدىردىمۇ نۇرغۇن جاپا - مۇشەققەت چېكىسەن، بۇلارغا رازىمۇ سەن، — دەپتۇ خوراز ئاگاھلاندۇرۇپ.

— رازى، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە قەتئىيلىك بىلەن، — ھەممىسىگە رازى.

ئۇنىڭ قەتئىي ئىرادىسىدىن تەسىرلەنگەن خوراز ئاخىر ئۇنى ئايغا ئېلىپ چىقىشقا قوشۇلۇپتۇ ۋە كەچ كىرگۈ-

چه قورساقنى ئوبدان توقلاپ، ماغدۇر يىغىش ئۈچۈن مې-
كىيانلىرىنىمۇ بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ بىر ئۆزىلا باش
كۆتۈرمەي دانلاشقا باشلاپتۇ.

كەچ كىرىپتۇ، خوراز كىچىككىنە مەلىكىنى ئۈستىگە
ئولتۇرغۇزۇپ ئۇچۇشقا تەييارلىنىپتۇ.

— ئاي كۆتۈرۈلگەن هامان ئۇچىمىز، — دەپتۇ ئۇ، —
تاڭ ئېتىپ ئاي پاتقۇچە ئايغا چىقىۋالساق تەلىيىمىز، بول-
مىسا تۈگەشكىنىمىز شۇ.

كىچىككىنە مەلىكە ئۇنىڭ دۈمبىسىدىكى يۇمشاق پە-
لىرى ئارىسىغا چۆكۈپ، مەھكەم جايلىشىپتۇ، ئاي كۆتۈ-
رۈلگەن هامان خوراز قانات قېقىپ كۆككە پەرۋاز قىپتۇ.
ئۇچۇپتۇ، ئۇچۇپتۇ، توختىماي بار كۈچى بىلەن ئۇچۇپتۇ،
ئاي بولسا مەشرىقتىن كۆتۈرۈلگەنچە ئاسمان گۈمبىزىدىن
يايىسىمان هالقىپ مەغرىب ئۇپۇقلىرى تامان كېتىۋېرىپتۇ.
گاھ قاتتىق شامال چىقىپ كىچىككىنە مەلىكىنى ئۇچۇرۇپ
كەتمەكچى بوپتۇ، گاھ چاقماق چېقىپ، گاھ مۆلدۈر چۈ-
شۈپ، ئۇنىڭ هاياتىغا خېيىمخەتەر يۈزلىنىپتۇ، لېكىن
خوراز ئەپچىللىك بىلەن ئەگىپ ئۇچۇپ، كىچىككىنە مەلە-
كىنى ئامان - ئېسەن ئېلىپ ئۇچۇپتۇ، تۈنمۇ ئاخىرلىشاي
دەپتۇ. بىراق، ئۇلار تېخىچە ئاي قېشىغا يېتەلمەپتۇ،
كىچىككىنە مەلىكە بولسا ئۈمىدسىزلەنمەي ناخشا ئوقۇشقا
باشلاپتۇ.

ئاسمان كەڭ، زېمىن كەڭ،
بەكمۇ بىپايان.

قايدا سەن مېھرىبانىم،
كەتتىڭسەن قايان.

تاپسەن بولغىنسەن،
نە يەردە مەيلى.
بولسىمۇ بۇ يوللار،
خەتىرى يامان.

خوراز ئۇنىڭ ناخشىسىدىن مەدەت ئېلىپ تېخىمۇ تىز ئۇچۇپتۇ، ئاخىرى ئاي پاتاي دېگەن مەھەلدە ئايغا يېتىپتۇ. ئەمما، كىچىك سېھىرگەر كۆرۈنمەپتۇ.

— ئۇ قەيەرگە كەتكەندۇ؟— دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە تاقەتسىزلىنىپ.

— ئۇ ھازىر كۆرۈنمەيدۇ،— دەپتۇ خوراز،— بىز ئەمدى كۈنپاتقۇچە ساقلايدىغان بولدۇق.

— ھېچقىسى يوق،— دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە.

ئاي ئېگىز - پەس ئېدىرلىقلار بىلەن تولغان كىچىك-كىنە سەييارە ئىكەن، قۇياش كۆتۈرۈلگەن ھامان قۇياشنىڭ ئوتلۇق ھارارىتى ئۇنى قىزدۇرۇشقا باشلاپتۇ ۋە تېزلا بىر غايەت زور چوغقا ئايلاندۇرۇپ قويۇپتۇ.

ئاي كۈندۈزى قوبۇل قىلغان نۇر ۋە ئىسسىقلىقنى كېچىسى تارقىتىپ، زېمىنغا يورۇقلۇق بېغىشلايدۇ،— دەپتۇ خوراز چۈشەندۈرۈپ.

بىراق، ئوتلۇق ھارارەت تەپتىدە قىزىپ كاۋاپ بولۇپ قالايلا دەپ قالغان كىچىككىنە مەلىكىنىڭ كىچىككىنە قۇ-

لاقلىرىغا بۇ گەپلەر كىرمەپتۇ، بەلكى ئۇ ھوشىدىن كېتىپ يىقىلىپتۇ.

خوراز دەرھال قاناتلىرىدا يەلپۈپ ھوشىغا كەلتۈرگەن-دىن كېيىن، — سېنى زېمىنغا قايتۈرۈپ كېتەيمۇ، — دەپتۇ كۆيۈمچانلىق بىلەن، — بۇ يەردە تۇرۇۋەرسەڭ تۈگىشىپلا كەتكۈدەكسەن.

— بەرداشلىق بېرىمەن، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە، بىراق بارغانسېرى ھالى خارابلىشىپتۇ.

خوراز ئاخىر ئۇنى ئۇستىگە ئېلىۋاپتۇ ۋە توختىماي ئۇچۇپ يۈرۈپ، ئاي يۈزىدىن قايتقان ئوتلۇق ھارارەت تەپتىدىن ساقلاپتۇ. ئاخىر كەچ كىرىپتۇ، قۇياش پېتىپ، ئاي مەشرىق ئۇپۇقلىرىدىن كۆتۈرۈلۈپتۇ، شۇ چاغ ئاسماندا يۇلتۇزلار جىمىرلاپ، كىچىك سېھىرگەرنىڭ سېيمىسى پەيدا بوپتۇ، ئۇ كۈندۈزى قاياققىدۇر كېتىپ كېچىسىلا قايتىپ كېلىدىكەن.

ئۇ دەسلەپ كۆرۈنگەندە غايەت زور كۆلەڭگىدەك زاھىر بوپتۇ، كېيىن ئاستا - ئاستا كىچىكلەپ، بويى بىر غېرىچ ھالىتىگە كەپتۇ - دە، سالقىن تۈن شامىلى يەلپۈپ يېڭىلا ھوشىغا كەلتۈرگەن كىچىككىنە مەلىكىنى كۆرۈپ سوراپ-تۇ:

— ئۇ مەن پادىشاھقا ئىنئام قىلغان كىچىك مەلىكە ئىدىغۇ، سەن ئۇنى نېمىشقا بۇ يەرگە ئېلىپ چىقتىڭ، ئۇ نېمىشقا تېخىچە كىچىككىنە ھالىتىدە تۇرىدۇ؟

— پادىشاھ كىچىك شاھزادە بىلەنلا بولۇپ كېتىپ ئۇنى غۇنچىدىن چىقىرىۋېلىشنى ئۇنتۇپ قالغان، شۇنىڭ

بىلەن لوڭقا بىلەنلا يەرگە چۈشۈپ كېتىپ دەسسىلىپ قالاي دېگەندە تەخت ئاستىدا ماكانلاشقان ئاق چاشقان قۇنقۇزۇپ ئۇۋىسىغا ئەكىرىۋالغانىكەن، غۇنچىغا ئاشۇ چاشقانىنىڭ لېۋى تەگكەن بولغاچقا، ئۇ چوڭيالماي، بوي - بەستى چاشقان بالىسىدەك كىچىككىنە بولۇپ قېلىۋەرگەن، بۇ بىچارە كېيىن ئۆزىگە كۆيۈنۈپ، ئاسراپ كەلگەن ئاشۇ چاشقاندىنمۇ ئايرىلىپ قېلىپ، كۆپ رىيازەتلەر چېكىپتۇ. شۇڭا، رەھىم كېلىپ ئالدىڭىزغا ئېلىپ چىقتىم. ئۇ سىزدىن ئاشۇ ئاق چاشقانىنى تېپىپ بېرىشنى ئۆتۈندە مەكچى، — دەپتۇ خوراز ئەھۋالنى بايان قىلىپ.

— ۋاي بىچارە، — دەپتۇ كىچىك سېھىرگەر، — نۇرغۇن دىشۋارچىلىق تارتىپسەن، مەن چوقۇم ساڭا ياردەم قىلىمەن.

— ئاشۇ قەدىرلىك چاشقىنىمنى تېپىپ بەرسىڭىز، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە تەقەززالىق بىلەن.

كىچىك سېھىرگەر كانىيىنى چاپتۇ، كانايدىن دەرھال بىر يۇمىلاق مىس ئەينەك ئۇچۇپ چىقىپتۇ.

— ئەينەككە قاراپ باقايلى، — دەپتۇ سېھىرگەر.

ئەينەكتە ئاۋۋال بىر ئورمانلىق، ئورمانلىقتىكى بىر قېرى دەرەختە قۇيرۇقىدىن ئېسىپ قويۇلغان ئاق چاشقان كۆرۈنۈپتۇ، ئۇنىڭ جېنى بار - يوقلۇقىدا، كۆزلىرىدىن ياش ئېقىپ تۇرغانىكەن.

— ئاھ! مېنىڭ چاشقىنىم، — توۋلىۋېتىپتۇ كىچىككىنە مەلىكە.

— توغرا، — دېپتۇ كىچىك سېھىرگەر، — ئۇ مۇ-

شۇكياپىلاقنىڭ چاڭگىلىدىن چۇشۇپ قالغان، سېنى ئىز-
دەپ ماڭغىنىدا بەختكە قارشى بۇلغۇنغا تۇتۇلۇپ قالغان،
بۇلغۇن بولسا ئۇنى قىشلىق ئوزۇق قىلىش ئۈچۈن قاق
قىلىپ ساقلاشقا ئېسىپ قويۇپتۇ، ئۇنى سەن بېرىپ قۇتقۇ-
زىسەن، ئۇ ئۆلەر ھالىتىدىمۇ يەنىلا سېنى ئويلاپ، سېنىڭ
غېمىڭنى يەۋېتىپتۇ.

— ئۇنى قۇتقۇزۇشقا تېزرەك بارسام بولاتتى، — دەپتۇ
كىچىككىنە مەلىكە تېپىرلاپ ئەنسىزلىك بىلەن.

— ئالدىرىما، — دەپتۇ كىچىك سېھىرگەر. ئارقىدىن-
لا ئۇ ئەينەكنى ئۆرۈپتۇ، ئەمدى ئەينەكتە ھېلىقى ھەشە-
مەتلىك ئوردا، ئوردا ئىچىدىكى ئالتۇن تەختتە ئىككىلا
كۆزى كور بولۇپ قالغان قېرى شاھ قايغۇ - نادامەت
ئىچىدە ئولتۇرغان، توققۇز ياشلاردىكى شاھزادىسى بولسا
ھېچ نەرسىدىن غەم تارتماي ئالتۇن ساقسىنى ئويناپ تۇر-
غان، شاھ قەسىرىنىڭ سىرتىدا بولسا بىر قىسىم تۇزكور
ۋەزىر - ئەمەلدارلار كور پادىشاھنى ئاغدۇرۇش سۇيىقەستى-
نى پىلانلاۋاتقان كۆرۈنۈشلەر نامايان بوپتۇ.

— ئاۋۋال بېرىپ ئۆز ئاتاڭنى قۇتقۇزغىن، — دەپتۇ
كىچىك سېھىرگەر كىچىككىنە مەلىكىگە.

— مەن ئۇنى تونۇمايدىغان تۇرسام، — دەپتۇ كىچىك-
كىنە مەلىكە ئەجەبلىنىپ، — قانداقمۇ ئۇنى ئاتام دەپ
بىلەي، ماڭا ئاق چاشقان بولسىلا كۇپايە، ئۇ ماڭا كۆيۈنەت-
تى، مېنى ئاسرايتتى، مەن ئۇنىڭغا موھتاج، پادىشاھنى
قۇتقۇزۇشۇمنىڭ نېمە ھاجىتى.

— ئۇ سېنىڭ ئۆز ئاتاڭ، — دەپتۇ كىچىك سېھىرگەر

يەنە، — ئۇ چوقۇم ئىلگىرىكى خاتالىقىغا پۇشايمان قىلىدۇ، ئاۋۇ كىچىك شاھزادە بولسا سېنىڭ ئۆز ئاكاڭ، ئۇ ھېچنېمىدىن غەم يېمەي راھەتتە ياشاۋاتقان بولغاچقا سېنىڭدەك ئەقىللىق بولالمىدى، ئەمدى بېرىپ پادىشاھ ئاتاڭنى قۇتقۇزغىن، بۇنىڭ ئۈچۈن ئىككى تامچە كۆز يېشىڭلا كۇپايە، ئاندىن بېرىپ چاشقاننى قۇتقۇزغىن، ئۇ ئوردىدىن ئانچە يىراق بولمىغان ئورمانلىقتا، سەن بارغۇچە ھېچنېمە بولمايدۇ.

كىچىككىنە مەلىكە ئەينەكتىن ئەسلىدىكى ئۆز ئاتىسىنىڭ بىچارە ھالىتى ۋە ئاكىسىنىڭ گۆدەكلەرچە بىغەملىكىنى، ۋەزىر - ئەمەلدارلارنىڭ سۇيىقەست پىلانلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئاتىسى بىلەن ئاكىسىنىڭ كېيىنكى ئاقىۋىتىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپتۇ - دە، ئىختىيارسىز كۆزلىرىگە ياش ئاپتۇ، بۇنى سەزگەن كىچىك سېھىرگەر دەرھال كانىيىنى پۇۋلەپتۇ، كىچىككىنە مەلىكە كۆزنى يۇمۇپ. ئاچقۇچە ئارىلىقتا پادىشاھنىڭ ئالدىغا چۈشۈپ قاپتۇ.

— ئاتا، مەن كىچىككىنە مەلىكىڭىز، — دەپتۇ كىچىككىنە مەلىكە.

— خۇداغا شۈكرى، — دەپتۇ شاھ ئۇنىڭغا تەئەللۇق ھەممە نەرسىمۇ رۇپ، — سەن ئاخىر قايتىپ كەلدىڭ.

پادىشاھ ھاياجىنىنى باسالماي، كۆز ياشلىرىنى تۆكۈپتۇ، كىچىككىنە مەلىكىنى سىلاشتۇرۇپ يۇرۇپ سۆيۈپتۇ، شۇ ھامان كىچىككىنە مەلىكە چوڭىيىپ بويى ئۇچ غېرىچ ھالەتكە كەپتۇ ۋە ئۇنىڭغا تەئەللۇق ھەممە نەرسىمۇ

ماس هالدا چوڭىيىپ ئۇزىرىپ بېرىپتۇ.

مەلىكە ئەمدى كۆزلىرىدىن تامچىلىغان يېشىنى پادىـ شاهنىڭ كۆزلىرىگە سۈركەپتۇ، شۇ هامان پادىشاهنىڭ كۆزلىرى ئېچىلىپ، ئىلگىرىكىدىن نەچچە هەسسە روشەنـ لىشىپتۇ، ۋۇجۇدى هەم كۈچ - قۇۋۋەتكە تولۇپتۇ، مەلـ كىنى قايتىدىن ئاتىلىق مېهىر - مۇهەببىتى بىلەن باغرىغا بېسىپتۇ، مەلىكە بولسا ئۇنى ۋەزىرلەرنىڭ سۈيىقەستىدىن ئاگاهلاندۇرۇپ قويۇپلا ئاق چاشقاننى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن ئورمانلىققا چېپىپتۇ. يۈگۈرۈپتۇ، يۈگۈرۈپتۇ، ئايىغى چۈشۈپ قېلىپ يالاڭ ئاياغ يۈگۈرۈپتۇ، تاپانلىرى تىلـ نىپ، قېپقىزىل قانلىرى ئېقىپتۇ، قان تامچىلاپ قالغان يەرلەردىن قېپقىزىل ئەتىرگۈللەر ئۈنۈپ، هۈپپىدە ئېچىـ لىپ، ئوتقاشتەك جۇلالاپ، خۇش پۇراق چېچىشقا باشلاپـ تۇ.

مەلىكە ئاخىر ئاق چاشقان ئېسىلغان دەرەخ يېنىغىمۇ كەپتۇ، يامىشىپ چىقىپ، جېنى تۈمشۇقىغا كېلىپ هوشـ دىن كەتكەن چاشقاننى ئاۋايلاپ ئېلىپ چۈشۈپتۇ - دە:

— ئاھ قەدىرلىك چاشقىنىم، ئاخىر سېنى يەنە تېپىـ ۋالدىم، — دەپتۇ - دە، سۆيۈپ قويۇپتۇ، شۇ هامان چاشـ قان هوشىغا كېلىپ، قىلچە جاپا چەكمىگەندەك جانلىنىپـ تۇ:

«ۋېچ - ۋېچ» قىلىپ ۋېچىلداپ قويۇپتۇ، مەلىكە ئۇـ نىڭ نېمە دېمەكچى ئىكەنلىكىنى بىلەلمەي گاڭگىراپ قاپـ تۇ.

— هېچقىسى يوق، — دېگەن سادا كەپتۇ شۇ چاغ

يىراق - يىراقلاردىكى كىچىك سېھىرگەردىن، — ئۇ سې-
نىڭ كىملىكىنى ۋە نېمە دېمەكچى بولغىنىنى بىلدى،
ئىلگىرى كىچىك ئىدىك، بىر - بىرىڭلارنىڭ تىلىنى ئۇقاتـ
تىڭلار، هازىر چوڭ بولدۇڭ، ئەمدى جانۋارلار بىلەن
سۆزلىشەلمەيسەن، بىراق هامان ئۇلار قەلبىڭدىكىنى سې-
زىدۇ.

مەلىكە شادلىنىپ چاشقاننى باغرىغا بېسىپ كۆتۈرگـ
ىنىچە ئوردىغا قايتىپتۇ، ئۇ ئوردىغا كىرىپ كەلگەندە پادـ
شاھ ئاللىبۇرۇن سۈيىقەستچىلەرنى بېسىقتۇرۇپ، ئۇنىڭ
يولىغا تەلمۈرۈپ ئولتۇرغانكەن.

— ئاھ! سۆيۈملۈك قىزىم، — دەپتۇ ئۇ مەلىكىنى
باغرىغا بېسىپ، — سەن ئاتاڭنى قۇتقۇزدۇڭ.

— ئاھ! سۆيۈملۈك سىڭلىم، — دەپتۇ ئاكىسىمۇ
بوينىغا ئېسىلىپ، — سەن بىزنى قۇتقۇزدۇڭ.

مەلىكە ئۇندىمەپتۇ، بەلكى چاشقاننى يەنە بىر قېتىم
سۆيۈپ قويۇپتۇ. شۇنىڭدىن كېيىن بۇ چاشقان بۇ ئوردـ
ىنىڭ قانۇنلۇق بىر ئەزاسى بولۇپ قاپتۇ. ئۇ پادىشاھ،
مەلىكە، شاھزادە بىلەن بىر داستىخاندا تاماق يەيدىكەن ۋە
يەنىلا بۇرۇنقىدەك مەلىكىدىن خەۋەر ئالىدىكەن، ئوردىنىڭ
ئىت - مۇشۇكلىرىمۇ ئۇنىڭغا زادىلا چېقىلمايدىكەن.

ئەتىرگۈل مەلىكە

يىراق بىر زامانلاردا، خىلۋەت بىر تاغلىق يېزىدا بىر مومای تەنها ياشايدىكەن، ئۇ شۇنداق نامرات ئىكەنكى، كەپىسىگە چاشقان كىرىپ قالسىمۇ يامانلاپ چىقىدىكەن، ئۆيىدە ئەسكى پالىسى، يىرتىق يوتقان - كۆرپىسى، پۇچۇق قازىنى، سۇنۇق ھىجىردىن باشقا ھېچنېمىسى يوق ئىكەن.

بىچارە مومای نېمىگە تايىنىپ جان باقىدۇ دەمسىز، ئۇ ھەر كۈنى ئۆيى ئالدىدىكى تاغ - ئېدىرلىقتىن دورىلىق گىياھلارنى يىغىپ، نۇرغۇن يول يۈرۈپ، شەھەردىكى دورىخانىلارغا ساتىدىكەن، ئىنسانپسىز دورىخانىلار ئۇ بۇ دورىلىق گىياھلارنى ئاران بىرنەچچە تىيىنغىلا سېتىۋالىدىكەن، مومايغا نېمە ئامال. ئۇنىڭ دورىلىق گىياھلىرىنى سېتىۋالىدىغان باشقا بىرى بولمىسا.

شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئۇنىڭ ھويلىسىغا شامال بىر تۈپ ئەتىرگۈل كۆچىتىنى ئۇچۇرۇپ كەپتۇ. مومای: «ۋاي ئىسسىت، بىر ئوبدان گۈل كۆچىتىنى قايسى ھاماقەت يولۇپ تاشلىۋەتكەندۇ» دەپ غۇدۇرغىنىچە گۈل كۆچىتىنى ھويلىسىغا تىكىپ قويۇپتۇ، ئاندىن سۇغىرىپتۇ، ئەتىسى يەنە ئوغۇتلاپ پەرۋىش قىپتۇ، ئاقىۋەت ئەتىرگۈل كۆچىتى

ئوبدانلا تۇتۇپ قاپتۇ ۋە بىر تال غۇنچىلاپتۇ، مومايىنىڭ هېلىلىدەك قورۇلغان يۈزلىرىگە كۈلكە يۈگۈرۈپتۇ ۋە ئەتىرگۈل كۆچىتىنى بۇرۇنقىدىنمۇ بەكرەك، بەلكى ئۆز پەرزەنتىگە ئوخشاش كۆرۈپ، كۆيۈنۈپ پەرۋىش قىپتۇ. ئەجرىگە يارىشا گۈل كۆچىتى ئوبدانلا ئايىنىپ، غۇنچىسى كۈن سېرى چوڭىيىپ بىرپىتۇ، كۈنلەر ئۆتۈپ، ئايلار ئۆتۈپ، گۈل كۆچىتى كىچىك بالىنىڭ بىلىكىدەك تومۇقتا، غۇنچىسى چىلگىدەك چوڭلۇقتا يوغىناپتۇ، لېكىن غۇنچە ئېچىلماپتۇ، مومای سەل مەيۈسلىنىپ قاپتۇ. لېكىن، پەرۋىشنى توختاتماپتۇ، هەركۈنى دېگۈدەك ۋاقتىنى گۈلگە قاراش، گۈل پەرۋىش قىلىش بىلەن ئۆتكۈزۈپتۇ. دورىلىق گىياھ يىغقىلى تاغ - ئېدىرلارغا بارىدىغان ۋاقتى ئازلاپتۇ، بەزى كۈنلىرى، هەتتا بازارغا بېرىشنىمۇ يېتىشەلمەپتۇ، شۇ سەۋەبلىك كۈنلىرى تېخىمۇ غۇربەتچىلىكتە قاپتۇ، بىراق ئۇ هەرگىزمۇ ۋايسىماپتۇ.

پات - پات گۈلنى يوقلاپ كېلىدىغان شامالنىڭ مومايغا ئىچى ئاغرىپ قالدىمۇ، ئەيتاۋۇر، ئەمدى هەر قېتىم غۇلدۇراپ كەلگىنىدە مېۋە - چېۋىلەرنى ئۈچۈرۈپ كېلىدىغان بوپتۇ.

گۈل كۆچىتى ئاخىر تومۇقى چوڭ ئادەمنىڭ بىلىكىدەك، غۇنچىسى بىر - بىرىگە كۆمتۇرۈپ قويۇلغان جۈپ قازاندەك بولغاندا ئۆسۈشى توختاپتۇ. لېكىن، يەنىلا ئېچىلماپتۇ. مومای بۇنىڭدا نېمە سىر بارلىقىنى بىلەلمەي تولىمۇ هەيران بوپتۇ، هەر كەلگەندە گۈلنىڭ ئېچىلىشىنى كۆرەلمەي كەتكەن شامالمۇ ئەمدى ئۈمىدسىزلەنگەن بولسا

كېرەك، كەلمەيدىغان بوپتۇ، مومای ئامالسىز تىرىكچىلىك قايغۇسى بىلەن دورىلىق گىياھلىرىنى ساتقىلى شەھەرگە يول ئاپتۇ. بىراق، ئۇ قايتىپ كەلگىنىدە ھەيرانلىقتىن داڭقېتىپ قاپتۇ، چۈنكى، كەپىسى پاك - پاكىز سۈپۈرۈپ تازىلانغان، يوتقان - كۆرپىلىرىنىڭ يىرتىقلىرى بىر چەرايلىق يامىلىپ، رەتلىك يىغىپ قويۇلغان، بىرمۇنچە تەمچ ئوتۇنلار ئوچاق قېشىغا تېرىپ قويۇلغانكەن.

«بۇ ئىشلارنى كىم قىلغاندۇ؟» دەپتۇ مومای ھەر تەرەپكە قاراپ. بىراق، ئۇنىڭغا ھېچبىر جاۋاب بولماپتۇ. ئۆيدىمۇ، ئۆي ئەتراپىدىمۇ، ھەتتا خېلى يىراقلاردىمۇ بىر ئۆزىدىن باشقا بىرسى كۆرۈنمەيدىكەن.

بىر مەھەل تېڭىرقاپ قالغان مومای: «مەيلى كىملا بولمىسۇن قىلغان ياخشىلىقى ئۈچۈن خۇدايىم مۇرادىغا يەتكۈزگەي» دەپ ياخشى تىلەك تىلەپتۇ - دە، ئۆز ئىشى بىلەن بوپتۇ.

ئارىدىن يەنە نەچچە كۈن ئۆتۈپتۇ، مومای ھەر كۈنى بازاردىن ھېرىپ - ئېچىپ قايتقاندا ئۆيى تازىلىنىپ، ئوچقىنىڭ كۈلى ئېلىنىپ، ئوتۇنى تەييارلىنىپ، ھەتتا بەزى كۈنلىرى تامىقى پىشىپ تۇرۇپتۇ. لېكىن، مومای بۇ ئىشلارنى كىمنىڭ قىلغىنىنى بىلمەي يۇرۇۋېرىپتۇ، نامىزىدا ياخشىلىق قىلغۇچىغا دۇئا قىلىپ تۇرۇپتۇ، ئەمما بىر كۈنى مەزگىلسىز كېپقالغان شامال بۇ سىرنى بىلىپ قاپتۇ.

شۇ كۈنى ئۇ گۈلنى يوقلاپ كەلگىنىدە بويى ئىككى غېرىچچە كېلىدىغان، گۈل بەرگىدىن كىيىم كىيگەن،

گۈل يۈزلۈك، ئالتۇن رەڭ بۇدۇر چاچلىق، بەكمۇ گۈزەل ۋە ئوماق بىر قىزچاقنى كۆرۈپتۇ، قىزچاق ئوت - چۆپلەر- دىن بوغۇۋالغان بويى بىلەن تەڭ سۈپۈرگىدە مومايىنىڭ هويلىسىنى سۈپۈرۈۋاتقانىكەن، گۈل - غۇنچىسى بولسا پورەكلەپ ئېچىلغان بولۇپ، هويلا ئىچى ئەتىر سېپىلگەندەك خۇش پۇراقلا تولغانىكەن.

شامال قىزچاقنىڭ ئەتىرگۈل غۇنچىسى ئىچىدىن چىقىۋاتقىنىنى پەرەز قىپتۇ - ده، بىر پىرقىراپلا ئۆزىمۇ بويى ئىككى غېرىچ، هاۋا رەڭ بۇدۇر چاچلىق، زەڭگەر كۆز- لۈك، قاش - كىرپىكلىرىمۇ كۆپكۆك، كۆك كىيىملىك بىر چىرايلىق يىگىتچاققا ئايلىنىپتۇ - ده، يەرگە چۈشۈپ:

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۈم، — دەپتۇ قىزچاققا ئەدەپ بىلەن.

بىراق، قىزچاق تۇيۇقسىز پەيدا بولغان بۇ مېهماندىن چۆچۈپ، ئۇركۈگەن كېيىك بالىسىدەك قېچىپ، ئەتىر- گۈل كۆچىتى ئالدىغا بېرىۋاپتۇ. ئەتىرگۈل ئېڭىشىپلا ئۇنى ئۆز باغرىغا ئېلىپ، غۇنچە بولۇپ تۇگولۇۋاپتۇ.

هاۋا رەڭ چاچلىق بالا بىرئاز مەيۈسلىنىپتۇيۇ، كې- يىن يەنە ئەتىرگۈل ئالدىغا بېرىپ مۇنداق قوشاق ئېيتىپ- تۇ:

چېهرى گۈلدەك ئوماققىز.
قورقۇپ، قېچىپ يۈرمەڭسىز.
گۈل كۆچىتىنى ئەپكەلگەن،
شامالجانمەن دوستىڭىز.

چىقىڭ بىللە ئويناپمىز،
خۇشال - خۇرام يايرايمىز.
قەلبىمدە يوق ياماناڭلىق،
باغلاندى چىن رىشتىڭىز.

شۇ چاغ گۈل پورەكلەپ ئېچىلىپ، قىزچاق يەرگە چۈشۈپتۇ ۋە خجىل بولغان هالدا:

— ئەپۇ قىلىڭ، كىملىكىڭىزنى بىلمىگەچكە قېچىپ يۈرۈپتىمەن، — دەپتۇ ئۇنىڭغا.

— هېچقىسى يوق، — دەپتۇ هاۋارەڭ چاچلىق بالا مۇلايىملىق بىلەن: — يەنە قېچىپ يۈرمىسىڭىزلا بولغىنى، ئىككىمىز ياخشى دوستلاردىن بولۇپ قالايلى، ئىسمىڭىز-نى، قانداقسىگە ئەتىرگۈل غۇنچىسى ئىچىدە پەيدا بولۇپ قالغىنىڭىزنى ئېيتىپ بېرىڭ؟ بۇلارنى بەك بىلگۈم بار.

قىزچاق ماقۇل بولۇپ، بىر تاش ئۈستىدە ئولتۇرۇپ-تۇ، ئاندىن مۇڭداق بىر ئېچىنىشلىق هېكايىنى سۆزلەپ بېرىپتۇ:

— ئانام ئىلگىرى بىر مەملىكەت شاهىنىڭ خانىشى ئىكەن، ئۇ ئىككى قات مەزگىلدە ئوردىغا نەدىندۇر بىر ساهىبجامال ئايال پەيدا بوپتۇ، ئۇنىڭ شەهلا كۆزلىرىگە بىر قاراش بىلەنلا ئاتام سېهىرلىنىپ قالغاندەك:

— ماڭا خانىش بولۇڭ، مەن سىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم، — دەپتۇ ئايالغا.

— مېنىلا خانىش قىلسىڭىز ئاندىن ئەمرىڭىزگە ئۆتە-مەن، — دەپتۇ هېلىقى ئايال، — بولمىسا كاللامنى ئالسە-

ئىزمۇ سىزگە خانىش بولمايمەن، ئاسماندا بىرلا ئاي بول-
غاندەك، مەملىكەتتىمۇ بىرلا خانىش بولۇشى كېرەك.

شاھ دەرھال ماقۇللۇق بىلدۈرۈپ، نەچچە يىللار ئې-
جىل - ئىناق ئۆتكەن ساداقەتمەن خانىشىنى دېدەكلەر قە-
سىرىگە قوغلاپ چىقىرىپتۇ - دە، ھېلىقى ئايالنى خانىش
قىلىپ بەلگىلەپتۇ ھەم پۈتۈنلەي ئۇنىڭ سىزغان سىزىقىدىن
چىقمايدىغان بوپتۇ.

يېڭى خانىش ئۆزى چىرايلىق، لېكىن قارا نىيەت،
تىلى شېكەر، دىلى زەھەر ئىكەن، خانىش ئانامنىڭ ئورنى-
نى تارتىۋالغىنىغا قانائەت قىلماي، ئۇنى پۈتۈنلەي كۆزدىن
يوقاتماقچى بوپتۇ، ئۇنىڭ ئىككى قاتلىقىنى بىلگەندە رەزىل
نىيىتى تېخىمۇ كۈچىيىپتۇ - دە، بىر كېچىسى ئۇچ تاش
يۈرەك خىزمەتچىسىنى بۈيرۇپ، خانىش ئانامنى تىرىكلا باغ
ئىچىگە كۆمدۈرۈۋېتىپتۇ، ئاندىن سىرنىڭ پاش بولۇپ قې-
لىشىدىن ئەنسىرەپ، بىر قاچا سۇغا ئەپسۇن ئوقۇپ ھۇ-
رۇپلا خىزمەتچىلەرگە چېچىپتۇ، ئۇلار ئۇچ قاغىغا ئايلى-
نىپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ، شۇ چاغدىلا يېڭى خانىشنىڭ كۆڭلى
تىنىپ، خاس قەسىرگە كىرىپ كېتىپتۇ، ئۇ ئەسلىي بىر
جادۇگەر ئىكەن.

نەچچە كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، ئۇ جادۇگەر خانىش ئېگىز
قەسىرنىڭ دېرىزىسىدىن باغقا قاراپ، خانىش ئانام كۆمۈل-
گەن يەردىن بىر تۈپ ئەتىرگۈل كۆچىتى ئۇنۇپ چىقىـقە-
نىنى كۆرۈپتۇ - دە، غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بولۇپ،
يۈگۈرۈپ چىققىنىچە قوللىرىغا تىكەن سانجىلغىنىغا قارى-
ماي، ئەتىرگۈل كۆچىتىنى يۇلۇۋېتىپ، ئاندىن ئارام تې-

پىپتۇ، نەچچە كۈنگىچە بىچارە ئەتىرگۈل كۆچىتى بىلەن ھېچكىمنىڭ كارى بولماپتۇ، ئۇ قۇرۇپ قاللاي دېگەندە سىز كېلىپ بۇ ئاق كۆڭۈل مومايىنىڭ ھويلىسىغا ئۇچۇرۇپ ئەكېلىپ قويدىڭىز، موماي ئۇنى ھويلىسىغا تىكىپ، پەرۋىش قىلدى، ئەتىرگۈل كۆچىتى بولسا خۇدانىڭ رەھمىتى بىلەن گۈل بولۇپ ئۇنگەن خانىش ئانام، مەن ئۇنىڭ غۇنچىسى ئىچىدە يېتىلگەندىن كېيىن، ئېچىلىپ، مېنى تەۋەللۇت قىلدى ھەم مومايىنىڭ قىلغان ياخشىلىقىنى قايتۇرۇش ئۈچۈن قولۇمدىن كېلىشىچە خىزمىتىنى قىلىشىمنى تاپشۇردى، سىزدىنمۇ بەك مىننەتدار بولدى، مەنمۇ سىزگە تەشەككۈر ئېيتماقچىدىم.

— ئىسمىڭىزچۇ؟— سوراپتۇ ھاۋارەڭ چاچلىق بالا تەقەززالىق بىلەن،— تېخى ئىسمىڭىزنى ئېيتمىدىڭىز.

— ماڭا تېخى ئىسىم قويۇلمىغان،— دەپتۇ قىزچاق مەيۈسلىنىپ.

— ئۇنداقتا، ئىسمىڭىزنى مەن قويۇپ بېرەي،— دەپتۇ ھاۋارەڭ چاچلىق بالا شوخلۇق قىلىپ،— ئىسمىڭىز «ئەتىرگۈل مەلىكە» بولسۇن.

ئۇلار شۇنداق مۇڭدىشىپ ئولتۇرۇپ كۈننى كەچ قىپتۇ، مومايىنىڭ كېلەر ۋاقتى بوپتۇ، ئەتىرگۈل مەلىكە ھاۋارەڭ چاچلىق بالا بىلەن خوشلىشىپ ئەتىرگۈل قويىنىغا كىرىۋالماقچى بوپتۇ.

— ئەمدى يوشۇرۇنۇپ يۈرمىسىڭىز بولمامدۇ،— دەپتۇ ھاۋارەڭ چاچلىق بالا.

— بولمايدۇ،— دەپتۇ ئەتىرگۈل مەلىكە،— مېنى

باشقىلار كۆرۈپلا قالسا سۆز - چۆچەك تارقىتىدۇ، بۇ ئاخىر جادۇگەر خانىشنىڭ قۇلىقىغىمۇ يېتىدۇ، ئۇ چاغدا بىز ئامان قالمايمىز.

شۇ چاغ يىراقتىن مومای كۆرۈنۈپتۇ، ئەتىرگۈل مەلىكە ئالدىراپ ئەتىرگۈل يېنىغا بېرىپتۇ. ئەتىرگۈل ئۇنى قويىنىغا ئېلىپ، غۇنچە بولۇپ تۇگۈلۈۋاپتۇ، ھاۋارەڭ چاچىلىق بالا بولسا بىر پىرقىراپلا شامالغا ئايلىنىپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

ئەتىسى مومای دورىلىق گىياھ تەرگىلى كەتكەن ھامان ئەتىرگۈل مەلىكە ئەتىرگۈل قويىنىدىن چىقىپتۇ، ھاۋا رەڭ چاچلىق بالىمۇ يېتىپ كەپتۇ، ئىككىسى بىرلىكتە مومای ئۇچۇن بىرمۇنچە ئىشلارنى قىلىۋەتكەندىن كېيىن، كۆڭۈللۈك ئويناپ كەچ كىرىشى بىلەنلا يەنە ئۆز ماكانلىرىغا قايتىشىپتۇ.

مومای كۈندە ئەتىگىنى چىقىپ كېتىپ، كەچ قايتىدىكەن. ئەتىرگۈل مەلىكە بىلەن ھاۋارەڭ چاچلىق بالا بولسا مومانىڭ يوق ۋاقىتلىرىدا ئۆي ئىشلىرىنى قىلىۋېتىپلا گاھى پاراڭلىشىپ، گاھى قوغلىشىپ، گاھى ئويناشىپ كۈنلىرىنى كۆڭۈللۈك ئۆتكۈزىدىكەن. بىراق، ئۇلارنىڭ بۇنداق بەختلىك كۈنلىرى ئۇزاققا بارماپتۇ.

بىر كۈنى ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا ئادەتتىكى بويىچە سەھەرلا مومانىڭ ئۆيى ئالدىغا كەپتۇ. قارىسا ئەتىرگۈل كۆچىتى يۇلۇنۇپ، نەچچە يېرىدىن ئوشتۇپ تاشلانغان، گۈل بەرگلىرى دەسسەپ - چەيلىۋېتىلگەن، مومايمۇ بىر ياندا قان قۇسۇپ يانقان.

هاۋا رەڭ چاچلىق بالا ئەتىرگۈل مەلىكىنى ئىزدەپ ئەندىشە ئىچىدە يۈرىكى سۇ بولۇپ، مومايىنىڭ قېشىغا بېرىپتۇ - دە:

— موما، موما، جېنىم موما، كۆزىڭىزنى ئېچىڭ، دەپتۇ يىغلامسىراپ.

بۇ ئاۋازنى ئاڭلاپ هوشىغا كەلگەن موماي كۆزلىرىنى يېرىم ئېچىپ، پىچىرلاپتۇ:

— تېز بول، ئۇنى جادۇگەر ئېلىپ قاچتى... —

موماي سۆزى ئاياغلاشمايلا مەڭگۈلۈك كۆز يۇمۇپتۇ، هاۋا رەڭ چاچلىق بالا:

— موما، جېنىم موما... كۆزىڭىزنى ئاچسىڭىزچۇ... گەپ قىلسىڭىزچۇ... — دەپ قايتا - قايتا توۋلاپتۇ. يىغلاپ تۇ، ئۇنىڭ يىغىسىغا جور بولغاندەك هاۋا تۇتۇلۇپ، ئاسمانمۇ يىغلاپتۇ. ئەمما، مومايىنىڭ كۆزلىرى قايتا ئېچىلماپتۇ. تېنى مۇزلاشقا باشلاپتۇ.

هاۋارەڭ چاچلىق بالا ئامالسىز قۇم - توپىلارنى ئۇچۇرۇپ كېلىپ، مومايىنى كۆمۈپ قويۇپتۇ، قەبرىسىگە تېخى ياۋا گۈللەرنى تىكىپ قويۇپتۇ.

دەل شۇ چاغدا ئوشتۇپ تاشلانغان ئەتىرگۈلدىن سادا كەپتۇ:

— شامالجان، شامالجان، مېنىمۇ كۆمۈپ قويغىن، ... ئاۋۋال بىر تال تىكىنىمنى ئېلىۋالغىن، ئاندىن يەنە... بىراق، ئۇنىڭمۇ سۆزى ئاياغلاشماپتۇ.

هاۋا رەڭ چاچلىق بالا ئەمدى ئەتىرگۈل كۆچىتىنىڭمۇ مەڭگۈ سۆزلىيەلمەيدىغانلىقىنى هېس قىلىپ، كۆز يېشى

قىپتۇ ۋە كىچىككىنە مۇشتۇمىنى تۇگكىنىچە: — قىساس ئالىمەن، چوقۇم جادۇگەرنى يوقىتىمەن، ئەتىرگۈل مەلە- كەمنى قۇتقۇزىمەن، — دەپ توۋلاپتۇ - دە، ئەتىرگۈلنىڭ ئەڭ ئۇزۇن بىر تال تىكىنىنى ئېلىۋېلىپ، ئاندىن ئەتىر- گۈلنى قۇم - توپا بىلەن كۆمۈپ قەبرە ياساپ قويۇپ، ئۈچۈپ كېتىپتۇ.

جادۇگەر خانىش ئەتىرگۈل كۆچىتىنىڭ يوقالغىنىنى سەزگىنىدە ئاچچىقتىن ئۆرتىنىپ ئولتۇرالمايلا قالغان- كەن، كېيىن ئۇ سېھىر ئىشلىتىپ بىر قارا قۇشقا ئايلە- نىپتۇ - دە، ھەر تەرەپنى ئىزدەپتۇ. لېكىن، دەماللىققا تاپالماپتۇ، شۇنداقتىمۇ نىيىتىدىن يانماي پۈرسەت بولسىلا يىراق - يىراقلارغىچە بېرىپ چارلاپ، ئىزدەشنى توختاتمە- غانىكەن، ئاردىدىن خېلى ۋاقىت ئۆتكەن شۇ كۈنلەردە ئاخىر مومانىڭ هويلىسىدا ئەتىرگۈل بىلەن ئەتىرگۈل مەلىكىنى كۆرۈپ قاپتۇ - دە، مومای بىلەن ئەتىرگۈلگە زىيانكەشلىك قىلىپ، ئەتىرگۈل مەلىكىنى بۇلاپ ئەكېتىپ، ئۇنى ئال- ۋاستىدىن بولغان ئوغلىغا جۈپلەپ قويماقچى بوپتۇ. ئەم- ما، ئەتىرگۈل مەلىكە ئۇنىڭ ئوغلىغا ياتلىق بولۇشتىن كۆرە ئۆلۈمنى ئەلا كۆرۈپتۇ.

بۇنىڭدىن قاتتىق ئاچچىقلانغان جادۇگەر خانىش ئۇنى يىل بويى قاتتىق سوغۇق بولۇپ، جۇت - شۈرغان ئۇش- قىرتىپ تۇرىدىغان يىراق بىر دېڭىز ئارىلىغا ئاپىرىپتۇ - دە:

— قاچان هوشۇڭنى تېپىپ ئوغلۇمغا ياتلىق بولۇشنى خالىساڭ، مانا بۇ چېچىمنى كۆيدۈرگىن، — دەپتۇ بىر تال

چاچ بىلەن بىر قاپ سەرەڭگە بېرىۋېتىپ،— شۇ هامان سېنى ئېلىپ كېتىمەن، بولمىسا بۇ ئارالدا يا مۇزلاپ ياكى يىرتقۇچلارغا يەم بولۇپ بۇ دۇنيادىن يوقىلىسەن.

ئۇ سۆزىنى تۈگىتىپلا قارا قۇشقا ئايلىنىپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ، قاتتىق غەزەپلەنگەن ئەتىرگۈل مەلىكە بولسا ئۇ كېتىشىگە سەرەڭگە بىلەن چاچنى دېڭىزغا تاشلۇۋېتىپتۇ. ئەمما، نەگە بېرىشنى، نەدە پاناھلىنىشنى بىلمەي جاقىلداپ تىترەپ ئولتۇرۇپ قاپتۇ، مەڭزىلىرىدە كۆز ياشلىرى مۇز بولۇپ قېتىپتۇ.

شۇ چاغ دېڭىزدىن قاتتىق بوران چىقىپ كېتىپتۇ ۋە بارغانسېرى كۈچىيىپ، سوغۇقتا ئاللىبۇرۇن مۇزلاپ سېزىمىنى يوقاتقان ئەتىرگۈل مەلىكىنى ئۇچۇرۇپ ئاپىرىپ يەنە بىر ئارالغا تاشلۇۋېتىپتۇ.

قانچىلىك ۋاقىت ئۆتكىنى نامەلۇم. ئۇ بىر ۋاقىتلاردىن كېيىن قاباھەتلىك چۈشتىن ئويغانغاندەك بولۇپ، كۆزىنى ئاچقاندا ئىسسىققىنا مامۇق تۆشەكتە ياتقىنىنى سېزىپتۇ ھەم ئەتراپىدا قالايمىقان تاشلانغان نەرسىلەرنى، چاڭ - توزان بېسىپ كەتكەن شىرە - ئورۇندۇقلارنى، ئۆمۈچۈكلەر هەممە يېرىگە تور سالغان تام - تورۇسلارنى، ئوچاق كۈلگە، ئۆينىڭ ئاستى ئەخلەتكە تولغان مەينەتچىلىك باسقان، قالايمىقانلا بىر ئۆينى كۆرۈپتۇ.

«مەيلى كىمنىڭ ئۆيى بولسۇن، ئۇ كەلگۈچە ئۆيىنى سەرەمجانلاشتۇرۇپ قويايي» دەپ ئويلاپتۇ ئەتىرگۈل مەلىكە.

ئۇ شۇ ئوي بىلەن ئۆزى بىلەن تەڭ بىر سۈپۈرگىنى

ئېلىپ، شىرە - ئورۇندۇقلار ئۈستىگە چىقىپ، تام- تو- رۇستىكى ئۆمۈچۈك تورلىرىنى يىغىپتۇ، ئاندىن شىرە- ئورۇندۇقلارنى پاكىز سۈرتۈپ، ئۆيىنى سۈپۈرۈپ - تازە- لاپ، كىر بېسىپ كەتكەن قازان - قومۇچ، قاچا - قۇچىلا- رنىمۇ يۇيۇپتۇ، لېكىن شۇنچە ئىشلارنى قىلىپ بولغۇچىمۇ ئۆي ئىگىسى كەلمەپتۇ، ئەتىرگۈل مەلىكە يەنە بىكار تۇر- ماي كۈچىنىڭ بېتىشچە قالايمىقان قويۇلغان نەرسىلەرنى رەتلەپتۇ. بىر چاغدا ئۇ سىرتتىن ھاسىنىڭ توكۇلدىغان، كەشنىڭ سۆرەلگەن ئاۋازىنى ئاڭلاپتۇ - دە، ئۆي ئىگىسى- نىڭ قانداق ئادەملىكىنى بىلمىگىنى ئۈچۈن ئەنسىزلە- نىپ، دەرھال مەرمەرتاشتىن ياسالغان كارىۋات ئاستىغا كىرىۋاپتۇ ۋە ياپقۇچنىڭ لەپلىمىسىنى قايرىپ، ماراپ ئول- تۇرۇپتۇ.

ئىشىك ئېچىلىپتۇ، ئاپئاق لېچەككە ئورالغان، بىر چوقاتماق ھاسىغا تايانغان، چېھرىدىن نۇر يېغىپ تۇرىدىغان مومای كىرىپ كەپتۇ - دە:

— پاھ! ئۆيۈم نېمىدېگەن پاكىز - رەتلىك بولۇپ قالغان - ھە، بۇ ئىشلارنى چوقۇم ھېلىقى كىچىككىنە قىزچاق قىلغان بولسا كېرەك، — دەپتۇ خۇشاللىق بىلەن. كارىۋاتقا ھاسىنى تەگكۈزۈپ قويۇپ.

— ئۇ قېنى؟ دەپ سوراپتۇ كۈلۈمسىرەپ، — ئۇنى قورقۇتۇۋەتمىگەنسەن - ھە؟

— ياق، قورقۇتۇۋەتمىدىم، — دەپتۇ كارىۋاتتا بىر ئېغىز پەيدا بولۇپ، — ئۇنى قورقۇپ كەتمىسۇن دەپ جىم تۇردۇم، ئۇ ھازىر ئاستىمدا، سىزدىن قورقۇپ ئولتۇرۇپ-

تۇ.

— بىزمۇ ئۇنى قورقۇتمىدۇق، — دەپتۇ شۇ چاغ ئۆيـ
دىكى ھەممە نەرسىلەر.

— ئۇ بەك ياخشىكەن، ئۇنىڭغا ئامراق بولۇپ قالـ
دۇق.

— شۇنداق، — دەپتۇ موماي، — ئىشچان، پاكىز بالىلارغا ھەممەيلەن ئامراق بوپقالدۇق، بۇ ياققا چىق قـ
ىزىم، قورقما، بىز ھەممىمىز سېنى ياخشى كۆرىمىز.

ئەتىرگۈل مەلىكە كارىۋات ئاستىدىن ئاستا چىقىپ، تارتىنىپ تۇرۇپتۇ. موماي ئۇنى مېھرىبانلىق بىلەن باغرىغا بېسىپ، بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ ئۇنىڭ سەرگۈزەشتىلىرىنى سوراپتۇ، ئەتىرگۈل مەلىكە ئۆز سەرگۈزەشتىلىرىنى سۆزـ
لەپ بېرىپتۇ.

— بىچارە قىزىم، — دەپتۇ موماي ئۇنىڭ كۆز ياشلـ
رىنى سۈرتۈپ، — مەنمۇ سېھىرگەر، لېكىن يامان ئىشـ
لارنى قىلمايمەن، پەقەت مۇشۇ ئارالدا تەنھا ياشاپ، تائەتـ
ئىبادەت قىلىمەن، ماڭا ھەمراھ بول، ئەسكىلەر ھامان جاجىسىنى يەيدۇ.

شۇنداق قىلىپ، ئەتىرگۈل مەلىكە بۇ يەردە تۇرۇپ قاپتۇ، بىراق ئۆزى ئارالدا بولغىنى بىلەن پۈتۈن ئوي - خىيالى ھاۋا رەڭ چاچلىق بالىدا ئىكەن، شۇنداقلا ئانىسى ۋە ئاق كۆڭۈل مومانىڭ بەختسىزلىكىنى ئويلاپ كۆزىدىن ياش قۇرۇمايدىكەن.

بۇ چاغدا ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا جادۇگەر خانىشىڭ ئوردىسىغا بارغانىكەن، ئۇ پەقەت ئوردىدا شاھلىق تەختىدە

ئولتۇرغىنىچە تاشقا ئايلىنىپ قالغان شاھنى كۆرۈپتۇ، ئوردىدىكىلەردىن خانىشنىڭ جادۇگەرلىكىنى بىلىپ قالغان-لاردىن بىرمۇنچىسى تاشقا ئايلاندۇرۇۋېتىلگەن، قالغىنى قېچىپ كەتكەن، جادۇگەر خانىش بولسا ئوغلى ئۇچۇن ساھىبجامال مەلىكە ئىزدەپ يىراقلارغا كېتىپ قالغان-كەن.

ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا ئوردىدىن قايتىپ كېتەي دېگەن-دە ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆزى ئۇچ غېرىچ، ساقىلى ئىككى غېرىچ، كۆزى پىيالىدەك، ئاغزى كالاچتەك كىچىككىنە بىر ئادەمچاق پەيدا بولۇپ توۋلاپتۇ:

— بۇ يەرگە كېلىشكە پېتىنغان قانداق مەخلۇقسەن؟

— مەخلۇق دېگەن ئۆزۈڭ، — دەپتۇ ھاۋا رەڭ چاچ-لىق بالا غەزەپلىنىپ، — بۇ يەرگە ئەتىرگۈل مەلىكىنى ئىزدەپ كەلگەن شامالجانمەن، تېز ئۇنى چىقىرىپ بەر.

— ئانام ئۇنى يىراقلاردىكى سوغۇق ئارالغا ئاپىرىۋەتتى، — دەپتۇ ھېلىقى بەتبەشىرە قىھ- قىھلاپ كۈلۈپ، — ئۇ ھازىر مۇز ھەيكەلگە ئايلىنىپ بولغاندۇ، خالىساڭ ئىز-دەپ بار، ئۆزۈڭمۇ مۇز ھەيكەلگە ئايلىنىپ ئۇنىڭغا ھەمراھ بولىسەن.

بۇ گەپنى ئاڭلاپ ھاۋا رەڭ چاچلىق بالىنىڭ قۇيقا چاچلىرى تىك تۇرۇپتۇ - دە، دەرھال ئۇنى ئۆلتۈرۈۋېتكۈ-سى كەپتۇ، لېكىن ئەتىرگۈل مەلىكىنى قۇتقۇزۇۋېلىشقا ئۇلگۈرەلمەي قېلىشىدىن ئەنسىرەپ:

— خەپ، سەن بىلەن كېيىن ھېسابلىشىمەن، ھازىر بېرىپ ئەتىرگۈل مەلىكىنى قۇتقۇزىمەن، — دەپتۇ - دە،

ئۇچۇپ كەتمەكچى بوپتۇ.

— ئۇنداق قىلالمايسەن، — دەپتۇ ھېلىقى بەتبەشىرە يولىنى توسۇپ، ئۇ بەتبەشىرە ئالۋاستى بىلەن جادۇگەر خانىشنىڭ ئوغلى بولغاچقا ئۇچالايدىكەن، خېلى كۈچ - قۇۋۋىتى ۋە يىلان باشلىق نەيزىسىمۇ بار ئىكەن.

ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا ئۇنىڭ بىلەن جەڭ قىلىشقا مەجبۇر بوپتۇ، ھېلىقى ئەتىرگۈل شېخىدىن ئېلىۋالغان ئەتىرگۈل تىكىنى نەيزىگە ئايلىنىپ، ئۇنىڭغا قورال بوپتۇ.

ئۇلار جان تىكىپ ئېلىشىپتۇ، گاھى ھاۋادا، گاھى زېمىندا ئېلىشىپتۇ، ئاقىۋەت ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا ھېلىقى بەتبەشىرىگە ئەجەللىك زەربە بېرىپتۇ. ئېغىر يارىلانغان جادۇگەرنىڭ ئوغلى:

— خەپ توختا، خەپ توختا! — دېگىنىچە نەچچە چاملىداپلا يېقىلىپ، قان قۇسۇپ ئۆلۈپتۇ.

ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا ئەمدى ئەتىرگۈل مەلىكىنى تېپىشقا ئالدىراپ غۇرقىراپلا ئۇچۇپ كېتىپتۇ، شۇ ئۇچقاندىكە ھېچ يەردە توختىماي دېگىز ئاسمىنىغىمۇ يېتىپتۇ، سوغۇق ئارالنى ئىزدەپ داۋاملىق ئۇچۇپتۇ، يول ئۇستىدە رەقىبى سوغۇق شامالغا دۇچ كەپتۇ، ئۇ قەيسەرلىك بىلەن ئېلىشىپ ئالغا ئىلگىرىلەپتۇ، بىراق يەنە قار - شىۋىرغانلىق بورانغا دۇچ كەپتۇ، ئىلگىرىلىشى تولىمۇ قىيىنلىشىپتۇ، قۇياش ئۇنىڭ ھالىغا ئىچ ئاغرىتىپتۇ، كۈچلۈك نۇر ئاپتىپى بىلەن جاھاننى ئىللىتىپ، قار - شىۋىرغانلىق بوراننىڭ كۈچىنى ئاجىزلىتىپتۇ، ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا

مۇشەققەتلەر ئىچىدە سوغۇق ئارالغىمۇ يېتىپتۇ، لېكىن ئەتىرگۈل مەلىكىنى تاپالمايۋ، باشقا ئارالالاردىن ئىزدەپ بېقىش ئۈچۈن داۋاملىق ئۇچۇپ يۈرۈپ، ئاخىر سېھىرگەر مومايىنىڭ ئارىلىغا بېرىپ قاپتۇ. بىراق، بۇ چاغ كەچ كىرىپ، قۇياش مەغرىب ئۇپۇقلىرىغا چۆككەن مەزگىل ئىكەن، شۇنىڭغانلىق بوران قايتىدىن قۇتراپتۇ، قاتتىق سوغۇق ئۈزۈن مۇساپىلەرنى بېسىپ كەلگەن، هالسىزلانغان هاۋا رەڭ چاچلىق بالىغا نەشتەردەك ئۇرۇلۇپ، هايالسىزلا ئۇنى مۇزلىتىپ قويۇپتۇ.

ئەتىرگۈل مەلىكە هەركۈنى ئارال قۇياش نۇرىغا چۆمۈلگەندە سىرتقا چىقىپ، تەشنالىق بىلەن هاۋا رەڭ چاچلىق بالىنىڭ يولىغا قارايدىكەن، چۈنكى ئۇ هاۋا رەڭ چاچلىق بالىنى: «چوقۇم مېنى ئىزدەپ كېلىدۇ» دەپ ئويلايدىكەن.

هاۋارەڭ چاچلىق بالا بۇ ئارالغا كېلىپ، مۇز هەيكەلگە ئايلىنىپ قالغان كۈننىڭ ئەتىسى سەھەردە ئۇ يەنە ئادەتتى بويىچە ئارال گىرۋىكىگە كەپتۇ ۋە بۇ يەردە هاۋا رەڭ چاچلىق بالىنى كۆرۈپ:

— هاۋا رەڭ چاچلىق بالا، شامالجان! — دەپ توۋلىغىنىچە ئۇنىڭ ئۇستىگە تاشلىنىپتۇ، ئىسسىق ياشلىرى تارىلاپ ئېقىپتۇ، ئىللىق باغرىدا ئۇنى ئىللىتىپ، هوشىغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن تىرىشىپتۇ. ئەپسۇس، ئۇرۇنۇشلىرى بىكار كېتىپلا قالىمايۋ، بەلكى ئۆزىمۇ قوشۇلۇپ مۇزلاپ قاپتۇ.

بىر چاغلار كۆڭلى بىر بەختسىزلىكنى سەزگەن سېـ

ھەرگەر مومای ئەتىرگۈل مەلىكىنى ئىزدەپ چىقىپ، ئۇ-نىڭ ھاۋا رەڭ چاچلىق بالىنى قۇچاقلىغىنىچە مۇزلاپ قال-غىنىنى كۆرۈپتۇ.

— بىچارە بالىلىرىم! — دەپتۇ ئۇ كۆزىگە ئىسسىق ياش ئېلىپ، مومای ئەپسۇن ئوقۇپ، ئۇلارنى سېھىرلىك ھاسا بىلەن نوقۇغانىكەن، شۇ ھامان ئۇلارنىڭ تېنىدىن ھور كۆتۈرۈلۈپ، ئىككىلىسى كۆزلىرىنى ئېچىپتۇيۇ، مو-مايدىن ئۇيىلىپ يەرگە قارىۋاپتۇ.

— خۇداغا شۈكرى، ئاخىر تېپىشۋالدىڭلار، — دەپتۇ مومای ئۇلارنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ، ئۇلارنى ئۆيىگە باشلاپ ھاسىنى شىلتىغانىكەن، «ئېچىل داستىخان» پەيدا بولۇپ، داستىخان ئۈستىگە خىلمۇخىل يېمەكلىك، مېۋە-چېۋىلەر تىزىلىپتۇ. مومای ئۇلارنى قىزغىن مېھمان قى-تۇ.

— بىز ئەمدى كېتەيلى موما، — دەپتۇ ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا داستىخان يىغىلغاندىن كېيىن، — بىز جادۇ-گەر خانىشتىن چوقۇم قىساس ئېلىشىمىز كېرەك.

مومای ئۇلارنىڭ پېشانىسىگە سۆيۈپ قويغانىكەن، ئۇ-لارنىڭ ئىككى قېشىنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىردىن پارلاپ تۇر-غان يۇلتۇز پەيدا بوپتۇ.

— مانا ئەمدى سىلەرگە جادۇگەر خانىشنىڭ سېھىر-جادۇسى كار قىلمايدۇ، — دەپتۇ مومای مېھرىبانلىق بە-لەن، — جۇت - شۇرغان ۋە قاتتىق بورانمۇ تەسىر قىلال-مايدۇ، خەۋپ - خەتەردىن خالىي بولىسىلەر. مومای ئۇلار-نى ئۇزىتىپ ئەتىرگۈل مەلىكىگە ئۆزى قارەك ئاق، بېشى-

دا چوغدەك قىزىل تاجىسى بار بىر قونچاق ئاق قۇ سوۋغا قىپتۇ، ئۇنىڭ تاجىسى ئوڭغا بۇرالسا ئۇچىدىكەن، سولغا بۇرالسا يەرگە قونىدىكەن.

ئەتىرگۈل مەلىكە بىلەن ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا مومايغا مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ، خوشلىشىپتۇ، ئاندىن ئاق قۇغا مىنىپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ. ئۇلارنىڭ قانچىلىك ۋاقىت ئۇچقىنى نامەلۇم، ئاخىر قۇرۇقلۇققىمۇ يېتىپتۇ، دېڭىز قىرغىغا قونۇپ، بىردەم سۇ چىچىشىپ، شوخلۇق قىلىشىپ ئوينىشىپتۇ، ئەتىرگۈل مەلىكە يەنە ياڭاقتەك، ياڭاقتەك بىر جۇپ كەھرىۋا تېپىۋاپتۇ.

ئۇلار ئەمدى ماڭايلى دەپ تۇرغاندا تۇيۇقسىز بىر ئەجدىھا پەيدا بولۇپ، ئاغزىدىن قىپقىزىل ئوت يالقۇنلىرى چېچىپتۇ، لېكىن ئۇلارغا كار قىلماپتۇ، ھاۋارەڭ چاچلىق بالا دەرھال تىكەننى نەيزە قىلىپ، ئەجدىھاغا ھۇجۇم قىپتۇ، ئەجدىھا بولسا بىر يۇمىلاپلا جادۇگەر خانىشقا ئايلىنىپ، بىر تال چېچىنى قىلىچقا ئايلاندۇرۇپلا جەڭ قىپتۇ.

ئۇلار خېلى ئۇزاق ئېلىشىپتۇ، يېڭىش - يېڭىلىش ئايرىلماپتۇ، ھاۋا رەڭ چاچلىق بالىنىڭ زەربە يەپ قېلىشىدىن ئەندىشە قىلغان ئەتىرگۈل مەلىكە ئاق قۇغا مىنىپلا ئاسمانغا ئۆرلەپ چىقىپ، كەھرىۋالارنى ئارقا - ئارقىدىن جادۇگەر خانىشقا ئېتىلغان نەرسىنىڭ نېمىلىكىنى بىلمىگەن جادۇگەر خانىش ھودۇقۇپ، دىققىتى چېچىلىپتۇ، شۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا ئۇنىڭغا نەيزە سانجىپتۇ، يارىلانغان خانىش:

— خەپ توختاش، خەپ توختاش،-- دەپلا قۇيۇندەك

تېز قېچىپتۇ، ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا قوغلاپ يېتەلمەپتۇ، ئەمما ئۇنىڭ قولىدىكى تىكەن نەيزە ئېتىلىپ چىقىپ، غۇيۇلداپ بارغانچە جادۇگەر خانىشنىڭ دۈمبىسىگە قادىلىپ-تۇ، رەزىل جادۇگەر خانىش توڭگۇزدەك چىرقىرىغىنىچە دېڭىزغا موللاق ئېتىپ چۈشۈپ كېتىپ، بېلىقلارغا يەم بوپتۇ. جاھان بۇ نىجىستىن تازىلىنىپتۇ.

ئەتىرگۈل مەلىكە بىلەن ھاۋا رەڭ چاچلىق بالا ئىسسىق جەنۇب تەرەپكە ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

گۈل ۋە بۈلبۈل

بۈرۈننىڭ بۈرنىسىدا گۈلىستان مەملىكىتىدە ئاجايىپ چىرايلىق بىر مەلىكە بولغانىكەن، ئۇ چىرايلىق بولۇپلا قالماي، بەلكى يەنە پەزىلەتلىك، ئالىيجاناب ئىكەن. شۇ- ڭا، بۇ مەلىكىنىڭ داڭقى يىراق - يېقىنغا تاراپ، نۈرغۈن شاھزادىلەر قەلبىنى رام قىپتۇ، سانسىز بەگزادىلەر كۆڭ- لىدە ئىشتىياق ئوتىنى ياندۇرۇپتۇ، كۈرمەك يېگىتلەر دىلىنى شېرىن خىياللار ئېقىمىغا غەرق قىپتۇ. لېكىن، مەلىكە بۇ ئىشلاردىن خەۋەرسىز بەخىرامان يۈرۈۋېرىپتۇ. چۈنكى، مەلىكىنىڭ ئاتىسى دۇنيالىقتا يېگانە پەرزەنتى بولغان مەلىكىنى جېنىدىن ئەزىز بىلىدىكەن، كۆز قارىچۇ- قىدەك ئاسرايدىكەن، توي قىلسا ئۆزىنى تاشلاپ كېتىپ قېلىشىدىن ئەندىشە قىلىپ مەلىكە ئۈچۈن تاملىرى بۇلۇتقا تاقاشقۇدەك ئېگىز ۋە سېپىلدەك قېلىن تاملىق كەڭرى بىر چارباغ ياستىپتۇ. ئەل كۆزىدىن نېرى قىلىش ئۈچۈن قىزىنى قىرىق كېنىزەك بىلەن باغ ئىچىگە ئورۇنلاشتۇ- رۇپ، باغنىڭ تۆمۈر دەرۋازىسىغا ئات كاللىسىدەك يوغان مىس قۇلۇپنى سېلىۋېتىپتۇ- دە، مەلىكىنى سىرتقى دۇنيا- دىن ئايرىۋېتىپتۇ. شاھ باغ دەرۋازىسىنى مەلىكىنى كۆر-

گۈسى كەلگەندىلا ياكى لازىمەتلىكلەرنى ئەكسىرىدىغان چاغ-
دىلا ئاچىدىكەن. مەلىكە بۇ خىل تۈرمۇشقا كۆنۈك ئىكەن.
بىراق، شاھ ئوردىسىدا ھەر تەرەپتىن كەلگەن ئەلچىلەرنىڭ
قەدىمى ئۈزۈلمەيدىكەن.

شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە مەلىكە ئاجايىپ بىر چۈش
كۆرۈپتۇ، چۈشىدە ئاپتاپ تەلەتلىك، چىنار قامەتلىك،
قىزلار قەلبىگە مۇھەببەت ئۇرۇقىنى چاچقۇچى كېلىشكەن
بىر يىگىتنى كۆرۈپتۇ، يىگىت كۆزلىرىنى مەلىكىنىڭ
ھۆسن - جامالىغا تىكىپ مۇنۇ ناخشىنى ئېيتىۋاتقۇدەك:

سېغىندىم جامالىڭنى،
قاشىڭغا باراي دەيمەن.
ئىزدەپ شۇ ۋىسالىڭنى،
قۇش بولۇپ ئۇچاي دەيمەن.

قەددىڭ گۈلنىھالىڭنى،
مەنزىل قىپ قوناي دەيمەن.
بىر ئۆمۈر قىلىپ ئاشىيان،
خۇش ناۋا قىلاي دەيمەن.

ئالتۇندىن ئەزىز ۋەسلىڭ،
ئالتۇنسىز ئالاي دەيمەن.
بىر تەڭگە پۇلۇم يوقتۇر،
ئىشقىم زەر تۇتاي دەيمەن.
مەلىكە يىگىتنىڭ ياڭراق ناخشا ساداسىغا كەلتۈرۈپ

يۈزلىرى تاڭ قۇياشىدەك قىزارغان ھالدا كېپىنەكتەك ناز بىلەن ئۇسسۇلغا چۈشكۈدەك، يىگىت يەنە:

زوق بىرلە جامالىڭغا،
بىر باقسام ئادا بولسام.
ئىشقىڭ سىرتىمقى بىرلە،
بۇ جاندىن جۈدا بولسام.

نە ئارمان بولۇر ئۆزگە،
باغىڭدا ياتار بولسام.
ئول قۇتلۇق قارارگاھىم،
باغرىمنى ياقار بولسام.

دەپ ناخشا ئېيتقۇدەك.

مەلىكە ئۇسسۇل ئويناۋاتىپ نېمىگىدۇر پۇتلىشىپ يىقىلىپتۇ - دە، «ۋايجان» دەپ توۋلىغىنىچە ئويغىنىپ كېتىپتۇ. شۇ ھامان كېنىزەكلەر ئەتراپىغا ئولىشىپ:

— نېمە بولدىلا مەلىكەم, — دەپ سورىشىپتۇ ئاغزى-ئاغزىغا تېگىشمەي, — ھېچنېمە بولمىدىم, — دەپتۇ مەلىكە, — چۈش كۆرۈۋاتىپ شۇنداق توۋلاپ سالدىم.

كېنىزەكلەر مەلىكىدىن نېمە چۈش كۆرگەنلىكىنى سوراپتۇ. لېكىن، مەلىكە ئېيتىپ بېرىشنى خالىماپتۇ. چۈنكى، ئۇ چۈشىدە كۆرگەن يىگىتنى ياخشى كۆرۈپ قالغان. بۇ سىرنى ئاشكارا قىلىشتىن خىجىل بولغانىكەن. شۇنىڭدىن تارتىپ ئاشۇ يىگىتنىڭ كېلىشكەن سىيماسى

كۆز ئالدىدىن كەتمەيدىغان بوپتۇ، ئالمىدەك يۇمىلىكىدە ئىشق ئوتى گۈلخان بولۇپ يېنىپتۇ، گۈلدەك يۈزلىرى غازاڭدەك سارغىيىپتۇ، لېكىن مەلىكە ئۆز دەرد - سىرىنى ھېچ كىشىگە ئېيتماي يۇرۇۋېرىپتۇ.

ئارىدىن نەچچە كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، ھاۋا ئوچۇق، ئاسمان- دا ئالىقانچىلىكمۇ بۇلۇت يوق بىر كۈنى باغ ئاسمىنىنى ئۇشتۇمتۇت قارا تۇمان قاپلاپ باغ ئىچى زۇلمەت قاراڭغۇ- لۇققا چۆمۈپتۇ. دەھشەتلىك ھۆركىرىگەن سادا ئاڭلىنىپ، باغ ئىچىدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ھوشىدىن كېتىپتۇ.

بىر چاغدا ھاۋا سۈزۈلۈپ، قارا تۇمان يوقىلىپتۇ، كېنىزەكلەر ھوشىغا كەپتۇ. لېكىن، مەلىكە ھېچ يەردە كۆرۈنمەپتۇ. كېنىزەكلەر باغنىڭ ھەممە يېرىنى ئالا قوي- ماي ئىزدەپتۇ. چاقىرىپتۇ، لېكىن مەلىكىدىن ئىز - دې- رەك بولماپتۇ. شۇ ھامان باغ ئىچى كېنىزەكلەرنىڭ ناله- زارى بىلەن توشۇپ كېتىپتۇ.

ئۇزاق ئۆتمەي بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان شاھ زار- زار يىغلاپ، چاچ - ساقاللىرىنى يۇلۇپ يېتىپ كەپتۇ. مەلىكە- نىڭ دېرەكسىز غايىب بولغىنىنى ئاڭلاپلا:

— ئاھ! بالام، — دەپ پەرياد قىلغىنىچە ھوشىدىن كېتىپتۇ. ئەتراپتىكىلەر شاھنى ئوردىغا ئەكىرىپ، يۈزىگە گۈل سۈيى پۈركۈپ، ھوشىغا كەلتۈرۈپتۇ. ۋەزىرلەر بىر تەرەپتىن شاھقا تەسەللى ئېيتسا، يەنە بىر تەرەپتىن مەلە- كىنىڭ ئىز - دېرىكىنى قىلىش ھەققىدە مەسلىھەتلەر بې- رىپتۇ.

شاھ شۇ ھامان ۋەزىرلەرنىڭ مەسلىھىتى بويىچە پەر-

مان چۇشۇرۇپ: «كىمكى مەلىكىنى تېپىپ كەلسە شاھلىـ قىنى ۋە ھەممە مال ـ دۇنياسىنى ئىنئام قىلىپ بېرىدىغانـ لىقىنى» جاكار قىلدۇرۇپتۇ.

جاكارچىنىڭ قىلغان جاكارسىنى ئاڭلىمىغان كىشى قالماپتۇيۇ، لېكىن «تاپىمەن» دەيدىغان ھېچ كىشى چىقـ ماپتۇ. شۇندا شاھ يەنە قۇرئەنداز ھۆكۈمالارنى يىغىپ قىزىنىڭ ئىز ـ دېرىكى ھەققىدە قۇرئە سالدۇرۇپتۇ. ئاردـ دىن ئەڭ پېشقەدەم، ئەڭ قېرى ھۆكۈمانىڭ قۇرئەسىگىلا مەلىكە ھەققىدە مەلۇمات چۇشۇپتۇ. ھۆكۈما قۇرئە مەزمۇـ نى بويىچە مۇنداق ئېيتىپتۇ:

ئەي كەرەملىك شاھ ئالىيلىرى، گۈزەللىكتە تەڭداشـ سىز مەلىكىمىزنىڭ ھۆسن ـ جامالىغا مۇشتاق بولغان قارا دىۋە ئۇنى بۇلاپ، مۇندىن ئۇچ يىللىق نېرىدىكى دەشت ـ بایاۋانغا، زۇلمەتلىك ماكانىغا ئېلىپ كېتىپتۇ.

پادىشاھ بۇ سۆزنى ئاڭلاپ قىزىنى ئەمدى كۆرەلمەيدىـ غانلىقىغا كۆزى يېتىپ، پەرزەنت پىراقىدا ئاھ ئۇرغىنىچە تەختكە يىقىلىپتۇ، كۆزلىرى مەڭگۈلۈك يۇمۇلۇپتۇ. ئوردا ئىچىدە ناله ـ پەرياد كۆتۈرۈلۈپ ساداسى پەلەككە يېتىپتۇ، مەملىكەت ئەھلى قايغۇ ـ ھەسرەتكە چۆمۈپتۇ.

ۋەزىرلەر شاھنىڭ مېيىتىنى داغدۇغىلىق ئۇزىتىپ يەرلىكىدە قويغاندىن كېيىن، يەنىلا شاھ پەرمانى كۈچكە ئىگە ئىكەنلىكىنى، كىمكى مەلىكىنى تېپىپ كەلسە شۇ كىشىنى شاھلىق تەختكە ئولتۇرغۇزىدىغانلىقىنى جاكار قىپتۇ. لېكىن، ئىلگىرىكى مەلىكىنىڭ ۋەسلىگە يەتمەك ئۈمىدى بىلەن ئەلچى ئەۋەتكەنلەردىن بولسۇن ياكى باشقـ

لاردىن بولسۇن ھېچ كىشى جۈرئەت قىلىپ، ئوتتۇرىغا چىقماپتۇ، مەلىكىنىڭ گۈزەللىكى بىلەن شاھلىق سەلتەنىتى قىزىقتۇرۇپ تۇرسىمۇ ئۇچ يىللىق جاپالىق مۇساپىنى بېسىپ، قارا دېڭىزنىڭ چاڭگىلىدىن مەلىكىنى قۇتقۇزۇش تۇگۈل ئۆز جېنىنى بولسىمۇ ئامان - ئېسەن قايتۇرۇپ كېلىشكە ھېچبىرىنىڭ كۆزى يەتمەپتۇ.

كۆپلەر ئارمانى بار، دەرمانى يوق، بېرىشقا جۈرئەت قىلالمايۋاتقان شۇ كۈنلەردە ئوردا چەۋەندازلىرى ئىچىدىن بىر يىگىت جاسارەت كەمىرىنى بېلىگە باغلاپ، قەتئىي ئىرادە ۋە كۈچلۈك مۇھەببەت رىشتىسىنىڭ تۈرتكىسى بىلەن سەپەرگە ئاتلىنىپتۇ. مەلىكىنىڭ ۋەسىل ئۈمىدى بىلەن كېچەيۈكۈندۈز ئالغا ئىلگىرىلەپتۇ. كۈنىگە بىر ئايلىق يول باسىدىغان تۈلپار بىلەن مەنزىلگە چېپىپتۇ.

ئەلقىسسە ئەمدى سۆزنى مەلىكىدىن ئاڭلىماق كېرەك. قارا دېڭىز مەلىكىنى بۇلاپ كەلگەندىن كېيىن ئۇنى ئۆزى باشقا يەرلەردىن بۇلاپ كەلگەن داھىيجامال قىزلار ۋە گۈزەل مەلىكىلەر بىلەن سېلىشتۇرۇپ، ھەممىسىدىن گۈزەلرەك ۋە ھەممىسىدىن لاتاپەتلىكرەك ھېس قىپتۇ - دە، مەلىكە ھوشىغا كەلگەندە مۇھەببەت ئىزھار قىلىپ، ئۆزىگە چوڭ خوتۇن بولۇشقا زورلاپتۇ.

مەلىكە بولسا دېڭىزنىڭ قازانداق قارا، تاغدەك ھەيۋەتلىك مۇدھىش سىياقىغا، ۋەھشىيلىك ئوتلىرى يېنىپ تۇرغان پانۇستەك كۆزلىرى ۋە قان تېمىپ تۇرغان يالاقتەك ئاغزىغا قاراپ يىرگىنچ بىلەن رەت قىپتۇ.

غەزەپلەنگەن دېڭىز ئۇنى قورقۇتۇپتۇ، ئالداپتۇ، ھەر-

قانچه قىلىپمۇ ئەيۋەشكە كەلتۈرەلمەي، ئاخىر باشقا قىزلار بىلەن قوشۇپ، قورقۇنچلۇق زۇلمەت باسقان بىر غارغا ئەكىرىپ قويۇپتۇ، مەلىكە دۈنيانىڭ پانۇستەك كۆزلىرىدىن چاقناپ تۇرغان سوغۇق نۇر ئىچىدە غار يولىدا يىلان - چايانلار مىغىلداپ تۇرغان، سانجاق - سانجاق تۆمۈر قو- زۇقلار چوقچىيىپ تۇرغان بىر چوڭقۇر ھاڭنى غىل - پال كۆرۈپ قاپتۇ.

بۇ دۈنيانىڭ مەلىكە ۋە قىزلارنى قۇتقۇزغىلى كەلمەك- چى بولغان ئەزىمەتلەرگە تەييارلىغان قىلتىقى ئىكەن. زۇلمەت قاپلىغان غار يولى كۆز يەتكۈسىز ئۇزۇن، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوت يېقىش مۇمكىن ئەمەس ئىكەن. كىمكى غارغا كىرىپ قالسا زۇلمەت قاراڭغۇلۇقىدا تېنەپ - تەمتىرەپ يۈرۈپ ھاڭغا چۈشۈپ كېتىدىكەن.

دۈنە قىزلارنى بۇ مۇدھىش يەرگە ئەكېلىپ تاشلىغان- دىن كېيىن ئاچ قېلىپ ئۆلۈپ قالماسلىق ئۈچۈن يېمەك- ئىچمەكلەرنى ئەكېلىپ قويۇپ، ئۆزى ھاڭدىن ئۈچۈپ ئۆ- تۈپ كېتىپتۇ، ئاندىن يەنە كەينىگە بۇرۇلۇپ:

— ھەي ئەقىلسىزلەر، ئەگەر ئەقلىڭنى تېپىشىپ يېڭى مەلىكىنى ماڭا خوتۇن بولۇشقا كۆندۈرۈشسەڭ، ئان- دىن يورۇق ئالەمنى كۆرۈشەلەيسەن، بولمىسا مەڭگۈ مۇشۇ يەردە قالىسەن، — دەپتۇ قىزلارغا.

— بىز ھەرگىز قېرىندىشىمىزنى سەن ئىبلىسنىڭ چاڭگىلىغا ئىتتەرمەيمىز، — دەپتۇ قىزلار غەزەپ بىلەن.

قارا دۈنە قاقاقلاپ كۈلۈپ كېتىپ: — قېنى كۆرەي- مەن، — دەپ توۋلاپتۇ يەنە، — مۇشۇ تاپتا مەن بىلەن

چىقىپ كېتىپ، ماڭا خوتۇن بولۇشنى ئىختىيار قىلىدىغان بىرەرسىڭ چىقساڭمۇ ئېلىپ كېتىپ، راھەتلىك تۇرمۇشقا ئىگە قىلىمەن.

لېكىن، قىزلارنىڭ ھېچبىرىدىن ئۇن چىقماپتۇ، قارا دۇمە ئامالسىز چىقىپ كېتىپتۇ، قىزلار زۇلمەتلىك غار ئىچىدە دۇمۇگە قەتئىي باش ئەگمەي قېلىۋېرىپتۇ.

كۇنلەر ئۆتۈپتۇ. بىر كۇنى دۇمە كۆز يەتكۈسىز بايا- ۋاندا كېلىۋاتقان بىر بەرنا يىگىتنى كۆرۈپتۇ. يىگىتنىڭ قولىدا ئالماس زۇلپىقار، ئۆشنىسىدە ئالتۇن يا، كۇموش ئوق بار ئىكەن، ئېتى باياۋاندا ئۇسسۇزلۇقتىن ئۆلۈپ كەتكەچ پىيادە كېلىۋاتقانىكەن.

قارا دۇمە ئۇنى كۆرۈپ قاقاقلاپ كۇلۇشكە باشلاپتۇ، مۇدھىش كۇلكە ساداسى دەشت - بایاۋان، تاغۇتاشلارنى زىلزىلىگە كەلتۈرۈپتۇ، دۇمە يىگىتنى كۆزگە ئىلماپتۇ.

شۇ چاغدا يىگىت چاقماق تېزلىكىدە ئالتۇن ياغا كۇ- مۇش ئوقنى بەتلەپ دۇمىنىڭ بىر كۆزىنى چەنلەپ ئېيىتىپ- تۇ. ئوق دۇمىنىڭ سول كۆزىگە قادىلىپتۇ، ئويلىمىغان يەردىن زەربىگە ئۇچرىغان دۇمە جان ئاچچىقىدا ئەتراپتىن ئۆيدەك - ئۆيدەك يوغان تاشلارنى ئېلىپ يىگىتكە قارىتىپ ئېتىپتۇ، يىگىت بولسا چاققانلىق بىلەن ئۆزىنى قاچۇ- رۇپ، يەنە بىر ئوقنى بەتلەپ، قارا دۇمىنىڭ ئوڭ كۆزىگە ئېتىپتۇ. دۇمە ئوقلارنى يۇلۇپ ئالغانىكەن، كۆزلىرىدىن قاپقارا قانلار قۇيۇلۇپ، كۆرمەس بولۇپ قاپتۇ، ھېچنېمە- نى كۆرەلمىگەن دۇمە سېھىر - جادۇ بىلەن ئوت پۇركۇپتۇ. يىگىت ئۆزىنى قاچۇرۇۋالغاچ ئامان قېلىپ، ئوت يانتاق،

تىكەنلەرگە تۇتىشىپ، ھەر تەرەپكە يامراپتۇ. دىۋە ئۆزىمۇ ئوت ئىچىدە قاپسىلىپ قېلىپ، پۇتلىرى كۆيۈشكە باشلاپ-تۇ، كۆزىنىڭ ئاغرىقىغا چىدىماي تۇرغان دىۋە ئەمدى ئۆزى پۇركۈگەن ئوتنىڭ ھۇجۇمىغىمۇ ئۇچرىغاندىن كېيىن سەت چىرقىرىغىنىچە قارا قۇيۇنغا ئايلىنىپ قېچىپتۇ، ئۇنىڭغا-چە يىگىت ئۇچىنچى ئوقنىمۇ بەتلەپ، قارا قۇيۇننى نىشان-لاپ ئاتقانكەن، قاپقارا قانلار چېچىلىپ، كۆپ ئۆتمەيلا قانسىراپ كەتكەن دىۋە ئەسلىي ھالىتىگە كېلىپ، پالاققىدە چۈشۈپتۇ - دە، يەردە جان تالىشىپ يېتىپ قاپتۇ.

يىگىت بولسا غار ئىچىگە قاراپ مېڭىپتۇ. غارغىمۇ كىرىپتۇ، لېكىن ھېچنېمىنى كۆرەلمەي تەمتىرەپ قاپتۇ. شۇ چاغدا غارنىڭ ئىچكىرىسىدىن قىزلارنىڭ بىلىنەر-بىلىنمەس يىغا ئاۋازى، ناله - پەريادى ئاڭلىنىپ قاپتۇ، يىگىت شۇ تەرەپنى نىشانلاپ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بارا-بارا ھاڭغىمۇ يېقىنلاپتۇ، ئۇنىڭ ئاياغ تىۋىشىنى ئاڭلىغان قىزلار دىۋە ئەمەس، بەلكى بىر ئادەمزاتنىڭ كېلىۋاتقىنىنى سېزىپتۇ، ئۇلار كەلگۈچىنىڭ ياخشى نىيەتلىك ياكى يامان نىيەتلىك ئادەملىكىنى بىلەلمەي گاڭگىراپ تۇرغان شۇ پەيتتە:

— مەلىكەم، مەن سىزنى قۇتقۇزغىلى كەلدىم، — دېگەن جاراڭلىق بىر ئاۋاز كەپتۇ.

«دەل شۇ» دەپتۇ مەلىكە بۇ ئاۋازنى ئاڭلاپلا «ئۇ مېنى قۇتقۇزغىلى كەپتۇ».

ھېلىقى ئاۋاز مەلىكە چۈشىدە كۆرگەن يىگىتنىڭ ئاۋا-زى ئىكەن. مەلىكىنىڭ ئىشق ئوتىدا چوغلانغان يۈرىكى

بۇنى تېخىمۇ ئىسپاتلاپ تۇرار ئىكەن. بىردىنلا يۈرەك سېزىمى خۇشاللىقتىن ئېسىنى يوقاتقان مەلىكىنى خەتەردىن ئاگاھلاندۇرۇپتۇ. مەلىكە چۆچۈپ - ئەندىكىپ توۋلاپ كېتىپتۇ:

— يېقىن كەلمەڭ! ئالدىڭىزدا تۇزاق بار، توختاپ قېلىڭ...

گاڭگىراپ تۇرغان باشقا قىزلارمۇ هوشىنى تېپىپ تەڭلا توۋلاپتۇ:

— توختاڭ—... بىراق، دەل شۇ مىنۇتتا بىر ئاھ تارتقان سادا بىلەن تەڭ قەدەم تىۋىشىمۇ توختاپتۇ، غار ئىچى جىمجىتلىققا چۆمۈپتۇ، قىزلار نېمە ئىش بولغىنىنى بىلەلمەي تۇرۇپ قېلىشىپتۇ. پەقەت يۈرىكى ئەنسىز دۈپۈلدەپ تۇرغان مەلىكىلا هەممىنى چۈشىنىپتۇ.

ئۇلار كېچىكىپ ئاگاھلاندۇرغان، ئۇ ئەمدى قۇتقۇزغۇچىسىدىن، جامالىنى كۆرۈشكە چەكسىز ئىنتىزار بولغان قەدىردانىدىن ئايرىلغانىكەن.

شۇ هامان مەلىكە يۈرىكى كۆيۈپ كەتكەندەك بولۇپ، هوشىدىن كېتىپ يىقىلىپتۇ. قىزلار دەرهال ئۇنى يۆلەپ هوشىغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن توۋلاپتۇ، كۆپ هەرىكەتلەر قىپتۇ، لېكىن ئۇرۇنۇشلىرى بىكار بوپتۇ.

شۇ مىنۇتتا مۇدهىش هاڭ ئىچىدىن بىردىنلا كېچىكىكىنە بىر قۇش ئۇچۇپ چىقىپتۇ. ئۇنىڭ سايرىغاندىكى كىشىنىڭ يۈرەك تارىنى تىترىتىدىغان ئاجايىپ مۇڭلۇق سېهىرلىك ئاۋازى مەلىكىنى هوشىغا كەلتۈرۈپتۇ. بۇ قۇشنىڭ سايراشلىرى مەلىكىگە چۈشىدە كۆرگەن يىگىت-

ىنىڭ مۇزىكىدەك بېقىملىق ئاۋازىنى ئەسلىتىپتۇ.

مەلىكە چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپتۇ. قۇلاق تۇۋىدە: «ئۇ سېنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك ئادىمىڭنىڭ جېنى، ئۇ سېنى كۆرۈش ئۈچۈن كەلدى، ئۇ سېنى كۆرۈش ئۈچۈن ئۆز جىسمىدىن ئايرىلدى، ئۇ يورۇقلۇققا موھتاج...» دېگەن سادالار جاراڭلاپتۇ، شۇنىڭ بىلەن تەڭ مەلىكە كۆكسىدە بىر ئوتنىڭ كۆيۈۋاتقانلىقى، يۈرىكىنىڭ ئوت ئىچىدە تېخى مۇ دۈپۈلدەپ سوقۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىپتۇ.

«ئاھ! مېنىڭ يۈرىكىم، ئىشق ئوتىدا كۆيۈۋاتقان يۈرىكىم، ئاشۇ سۆيۈملۈك قۇش ئۈچۈن يورۇقلۇق بېرىشى مۇمكىن» دەپ ئويلاپتۇ مەلىكە. شۇنىڭدىن بىلەن ئۇ بېشىدىكى ئالتۇن چازىسىنى سۇغۇرۇپ ئاپتۇ. بىردەم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن ئۇ چازىنى ئۆز كۆكسىگە توغرىلاپتۇ. دە، ئاستا پىچىرلاپتۇ. «ئاھ! شاپائەتلىك تەڭرىم، ئەڭ سۆيۈملۈك ئادىمىمنى كۆرۈشكە نېسىپ قىلغايسەن!»

مەلىكە چازىنى كۆكسىگە سانجىپ، كۆكرەك پەردىسىنى يېرىپتۇ، ئاندىن قولىنى سېلىپ، ئوقچۇپ تۇرغان يۈرىكىنى يۇلۇپ ئاپتۇ، قىلچىلىك ئاغرىق سەزمەپتۇ، پەقەت ئۆز تېنىنىڭ ئاستا - ئاستا توڭلاپ، مۇزلاۋاتقانلىقىنى ھېس قىپتۇ. يۈرەك ئۇنىڭ قولىغا چىققان ھامان يالقۇنلاپ كۆيۈپ، غار ئىچىدىكى زۇلمەت پەردىسىنى يىرتىپ تاشلاپ، قىزىل شەپەق نۇرىغا چۆمدۈرۈپتۇ. مەلىكە يالقۇنلاپ تۇرغان يۈرىكىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ، ھاڭ لېۋىگە مېڭىپتۇ، كىچىك قۇش بولسا ئۇنىڭ ئەتراپىنى ئايلىنىپ ئاجايىپ مۇڭلۇق سايراشقا باشلاپتۇ، ئۇنىڭ يۈرەكنى ئەزگۈدەك

مۇڭلۇق سايراشلىرى غار ئىچىنى لەرزىگە كەلتۈرۈپتۇ، ئاندىن گويا «قەدىمكۈنى توختات!» دەۋاتقاندەك مەلىكە-نىڭ ئالدىنى توراپتۇ. مەلىكە ھاڭ لېۋىگە بېرىپ توختاپ-تۇ- دە، شەھلا كۆزلىرى بىلەن ھاڭ ئىچىگە نەزەر ساپتۇ.

قاپقارا تۆمۈر قوزۇقلار ئۈستىدە ئۇنىڭ ئەڭ سۆيۈم-لۈك ئادىمى گويا ئۇخلاۋاتقاندەك ياتقان. خۇمار كۆزلىرى مەڭگۈلۈك يۇمۇلغان، ئاپتاپتەك چېھرىدە يەنىلا سېھىرلىك تەبەسسۇم جىلۋىلىنىپ تۇرغان. يىلان - چايانلار ئۇنىڭدىن نېرى قېچىپ تۇرغانكەن.

— ئاھ! ئۇنىڭ يۈرىكى قېنى؟ — توۋلاپتۇ مەلىكە دەھشەت بىلەن. چۈنكى، ئۇ يىگىتنىڭ يېرىلغان كۆكسىدە ئوتلۇق يۈرىكىنىڭ يوقلۇقىنى كۆرگەنىكەن. شۇ ھامان ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە:

سېغىندىم جامالىڭنى،
قاشىڭغا باراي دەيمەن.
ئىزدەپ شۇ ۋىسالىڭنى،
قۇش بولۇپ ئۇچاي دەيمەن.

قەددىڭ گۈلنىھالىڭنى،
مەنزىل قىپ قوناي دەيمەن.
بىر ئۆمۈر قىلىپ ئاشىيان،
خۇش ناۋا قىلاي دەيمەن.

دېگەن ناخشا ساداسى جارانلاپتۇ.

«توغرا» پىچىرلاپتۇ مەلىكە تىنچلىنىپ: «ھېلىقى قۇش ئۇنىڭ يۈرىكى، ئۇنىڭ جېنى، ئۇنىڭ روھى».

شۇ چاغدا مەلىكىنىڭ ھالىغا قاراپ ئەس - ھوشىنى يوقاتقان قىزلار يەنە ئېسىنى تېپىپ تەڭلا ناله - پەريات، يىغا - زار باشلاپتۇ، ئۇلارنىڭ ناله - زارى غار ئىچىنى زىلزىلىگە ساپتۇ.

بۇ ئاۋازلارغا مەلىكىنىڭ دىققىتى بۆلۈنۈپ، ئويلىنىپ قاپتۇ:

«ئاھ! بىچارە دوستلىرىم، سىلەرنىڭمۇ ياخشى كۆرگەن ئادىمىڭلار بولغىيتتى - ھە! ئۇلار بۇ يەرگە كەلمىدى، بەلكى ھالىڭلاردىن خەۋەرسىزدۇر، ئۇلارغا خەۋەر قىلىپ قويىدىغان ئادەم بولسا، سىلەر قۇتۇلۇپ قالاتتىڭلار، شۇ چاغدا نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى - ھە!»

كىچىك قۇشنىڭ مۇڭلۇق سايراشلىرى ئۇنى يەنە خىيالىلار قوينىدىن تارتىپ چىقىپتۇ.

«توغرا» دەپ پىچىرلاپتۇ مەلىكە يەنە: «مۇشۇ كىچىك قۇشنى، ئەڭ سۆيۈملۈك ئادىمىمىڭ يۈرىكىنى باشقىلارغا خەۋەر قىلىشقا ئەۋەتىپ، ئۇلار كېلىپ دوستلىرىمنى قۇتقۇزسۇن. ئۇلار ئۆز مەھبۇبلىرى بىلەن دىدارلىشىپ ۋىسال تاپسۇن، ئازابلانغان يۈرەكلىرىگە شىپالىق مەلھەم ياقسۇن، ئۇلار بەختكە ئېرىشسۇن...»

«بارغىن» دەپتۇ ئۇ يەنە كىچىك قۇشقا «بېرىپ كىشىلەرنى باشلاپ كەل. ئۇلار دوستلىرىمنى قۇتقۇزسۇن، ئۆز مەھبۇبلىرىنى جۇدالىق ئازابىدىن قۇتقۇزسۇن، قان - قېرىنداشلىرىمنى ھىجران قايغۇسىدىن خالاس قىلسۇن.»

كىچىك قۇش ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپلا غار سىرتىغا ئۇچۇپتۇ، مەلىكىنىڭ يالقۇنلاپ تۇرغان يۈرىكى ئۇنىڭ يولۇنى يورۇتۇپ بېرىپتۇ.

«ئەمدى مەنمۇ ھاڭغا سەكرەي» دەپتۇ مەلىكە ئۆز - ئۆزىگە «جىسمىم ئەڭ سۆيۈملۈك ئادىمىمنىڭ جىسمى بەلەن بىر يەردە تۇرسۇن.»

چۈنكى ئۇ، كىچىككىنە قۇشنىڭ كېتىشى بىلەن تەڭ دەرمانسىزلىق ھېس قىلغان. يۆلەنچۈكىدىن ئايرىلغاندەك بولۇپ قالغانكەن. بىراق، دەل شۇ چاغدا قىزلار توۋلاپ تۇ:

— ئۇنداق قىلماڭ، سىز ياشىشىڭىز كېرەك.

ئۇلارنىڭ توۋلاشلىرى مەلىكىنى يەنە ئويغا سالىپتۇ:

«مەنمۇ ھاڭغا چۈشۈپ كەتسەم، يالقۇنلاپ تۇرغان يۈرىكىمۇ ئۆچسە، غار ئىچىنى يەنە زۇلمەت قاپلىسا، دوستلىرىمنى قۇتقۇزغىلى كەلگەنلەرمۇ تەمتىرەپ ھاڭغا چۈشۈپ كەتسە، كىچىك قۇشمۇ مېنى ئىزدەپ كېلىپ زۇلمەت ئىچىدە تېنەپ يۈرسە... ياق، ئەمدى يەنە سەۋەنلىك ئۆتكۈزگىلى بولمايدۇ، ئەمدى يەنە پاجىئە تۇغۇلماسلىقى كېرەك.»

شۇنىڭ بىلەن مەلىكە ھاڭغا سەكرەش نىيىتىدىن يېنىپتۇ. يۈرىكى تېخىمۇ يالقۇنلاپ، مەشئەلدەك پارلاق نۇر چېچىپتۇ. ئۇ شۇ تۇرغانچە كىچىك قۇشنى كۈتۈپتۇ، كۈتۈپتۇ، ئاخىر يەنە دەرمانسىزلىنىپتۇ، ئەڭ ئاخىرقى قېتىم يىگىتنىڭ ئاپتاپتەك نۇرلۇق ھۆسنىگە، شەمشاد مەسەللىك كېلىشكەن قامىتىگە تەلپۈنۈپ قاراپتۇ - دە، ئاستا پىچىرلاپتۇ:

«ئەلۋىدا، كۆڭۈل تەختىمىنىڭ ئەزىز سۇلتانى ...
ئەلۋىدا، ھىجران ئازابىدا تولغىنىپ ياتقان شاھ ئاتا...
ئەلۋىدا، قەدىردان ئەل - ۋەتەن...»

ئۇنىڭ بۇلاق كۆزلىرىدىن بىر جۇپ تامچە ياش شامدەك ئاقارغان ھالدا يۈزلىرىگە تۆكۈلۈپتۇ ۋە شۇ ھامان بىر مۆجىزە يۈز بېرىپتۇ: ئېگىز كۆتۈرۈلگەن قوللىرىدا يالقۇنلاپ تۇرغان يۇرىكى بىردىنلا ئوتقاشتەك پورەكلەپ ئېچىلىش ئالدىدا تۇرغان قىپقىزىل غۇنچىغا، يېشىل يىپەك كىيىملەرگە ئورانغان نازۇك قامىتى بىر تال گۈل كۆچەتىگە، يەڭلىرى بىر جۇپ يېشىل ياپراقلا ئۆزگىرىپتۇ، ئۇنىڭ ياپراقلىرىدا مەرۋايىتتەك بىر جۇپ تامچە لىغىرلاپ تۇرۇپتۇ. قىپقىزىل غۇنچە يەنىلا زۇلمەتلىك غار ئىچىنى قىپقىزىل نۇرغا پۈركەپ تۇرىدىكەن.

قىزلار گۈلنى ئوراپ كۆز ياشلىرى بىلەن سۇغىرىپ، مەلىكىنىڭ قايتا ئەسلىگە كېلىپ تىرىلىپ قېلىشىنى تىلەپتۇ. لېكىن، مەلىكە ئەسلىگە كەلمەپتۇ ۋە مەڭگۈ گۈلگە ئۆزگەرگەن ھالىتىدە قاپتۇ. مانا بۇ كىشىلەر قەدىرلەپ ئۆستۈرىدىغان قىزىلگۈل ئىكەن. كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، ئاخىر بىر كۈنى كىچىك قۇشمۇ قايتىپ كەپتۇ، ئۇنىڭ مۇڭلۇق سايراشلىرى بىلەن تەڭ گۈل غۇنچىسى جاراڭلىق بىر كۈلكە ساداسىنى ياڭرىتىپ، پورەكلەپ ئېچىلىپ كېتىپتۇ. قات - قات گۈل بەرگى ئارىسىدىن كىشىنى مەست قىلىدىغان خۇش پۇراق ھىدلار چېچىلىپتۇ. كىچىك قۇش ئۇنىڭ شېخىغا قونۇپ تاغۇتاشلارنى ئېرىتكۈدەك مۇڭ بىلەن سايراشقا باشلاپتۇ.

كىچىك قۇشنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپ كەلگەن كىشىلەر شوتا ياساپ كىرىپ ھاڭغا كۆۋرۈك قىپتۇ، قىزلار ئۆتكۈچە گۈلنى ئاۋايلاپ كۆتۈرۈۋېلىپ ئېلىپ مېڭىپتۇ، ئاندىن كىشىلەر يەنە ئاشىق يىگىتنىڭ جەسىتىنى ئىلغا بىلەن تارتىۋېلىپ، تاغ باغرىغا دەپنە قىپتۇ. قەبرە قېشىغا قىزىلگۈلنى تىكىپ قويۇپتۇ ۋە ھەممىسى بىرلىكتە مەلىكە بىلەن ئاشىق يىگىتنىڭ روھى جەننەتتە ۋىسال تېپىشى ئۈچۈن دۇئا قىلىشىپ، ئۆز يۇرتلىرىغا قايتىشىپتۇ.

كىچىك قۇش شۇنىڭدىن تارتىپ قىزىلگۈل شېخىنى ماكان قىلىپ خۇش ناۋا ئەيلەشنى ئۆز كەسپى قىپتۇ ۋە «بۇلبۇل» دەپ ئاتىلىپ خۇش ئاۋازلىقى بىلەن ئالەمگە مەشھۇر بوپتۇ.

پادىچى يىگىت بىلەن ئاپئاق مەلىكە

ئاجايىپ ۋەقە، غارايىپ ئىشلار دائىم يۈز بېرىپلا تۇرىدىغان قەدىمكى رىۋايەت دۇنياسىدا ھەممە يېرى ياپيېڭ ئۆل ـ چۆپلەر ۋە رەڭگارەڭ گۈل ـ چېچەكلەر بىلەن پۈركەنگەن بىر گۈزەل ياياق بولۇپ، ياياقتا بۇلاقلاردىن بۇلدۇقلاپ تېشىپ چىققان سۈپسۈزۈك سۇلار شىلدىرلاپ، تارام ـ تارام كىچىك ئېقىنلار ياساپ، ھەرتەرەپكە ئېقىپ تۇرىدىكەن. ئېقىن بويلىرىدا، قاردەك ئاق ۋە بۇدۇر يۇڭ-لۇق بىرتوپ قوزىچاق بويۇنلىرىغا ئېسىلغان كىچىك ـ كىچىك كۈمۈش قوڭغۇراقلىرىنى جىرىڭلىتىپ، چاپراق-شىپ ئويناپ، يۈرىدىكەن. ئۇلارنىڭ قارىغۇچىسى بولسا بوي ـ تۇرقى قاملاشقان ۋە چېھرىدىن دائىم خۇشخۇيلۇق يېغىپ تۇرىدىغان، ئۆمۈر مەنزىلىنىڭ ئەمدىلا 18 ـ باھارى-نى كۆتۈۋېلىۋاتقان پادىچى يىگىت ئەكبەر ئىكەن.

ئۇنىڭ كۈنلىرى ئاشۇ ياياق ئەركىسى — قوزىچاقلاردىن خەۋەر ئېلىش بىلەن ئۆتىدىكەن. ئۇ ھەركۈ-نى قۇياش ئۇپۇقتىن كۆتۈرۈلگەن ھامان بىر كىچىك چوققا

يانباغرىدىكى خۇش پۇراق ئارچا شاخلىرىدا يېپىلىپ، يە-
راق- يىراقلاردىكى دېڭىز - ئوكيانلاردىن كەلتۈرۈلگەن
ئوتقاشتەك مارجان دەرەخ شاخلىرىدا قاشالانغان قوتاندىن
بۇ ئوماق جانىۋارلارنى باشلاپ چىقىدىكەن - دە، يەنە شۇ
قۇياش مەغرىب ئۇپۇقلىرىغا باش قويغان مەزگىلدە قايتۇ-
رۇپ كېلىدىكەن. قىلىدىغان ئىشى ھەر كۈنى دېگۈدەك
ئوخشاش ئىكەنۇ، لېكىن زادىلا زېرىكمەيدىكەن. بەلكى،
قوزىچاقلارنىڭ بىر ئەزاسى بولۇپ، بىللە ئوينايدىكەن.

ئېھتىمال سىز «بۇ ئوماق جانىۋارلارنىڭ ئىگىسى ئو-
يۇنغا ھېرىسلىقىدىن قانمايلا قالىدىكەن. پادىچى يىگىت
ئەكبەرنىڭ ئۆزىمىدۇ ياكى باشقا بىرسىمىدۇ» دەپمۇ قالار-
سىز. توغرا، بۇ ئوماقلارنىڭ ئەلۋەتتە ئىگىسى بولۇشى
كېرەكتە. بىراق، ئۇلارنىڭ ئىگىسى — باققۇچىسى بولغان
پادىچى يىگىت ئەكبەر بولماستىن، بەلكى بىر پەرىزات
ئىكەن.

بۇ پەرىزات گۈللەر ۋە ئوماق جانىۋارلارغا ئامراق
بولۇپ، ئۇ ھەر كۈنى بىر قېتىم چوققا ئۈستىدىكى گۈللۈ-
كىدىن ئۇچۇپ كېلىپ، قوزىچاقلىرىنى بىر - بىرلەپ سە-
لاپ - سىلاپ، سۆيۈپ چىقىدىكەن، ئۇلارنىڭ شوخلۇقلە-
رىغا قاراپ، قېنىپ - قېنىپ كۈلۈۋالىدىكەن. ئۇنىڭ
كۈلكىسى شۇنداق سەبىي، شۇنداق غۇبارسىز ۋە يېقىملىق
ئىكەنكى، دۇنيادىكى ئەڭ باغرى تاش، مۇز يۈرەكلەرنىمۇ
ئىختىيارسىز ئېرىتىپ، مەپتۇن قىلىۋالىدىكەن، ئۆزىگە
قوشۇلۇپ كۈلۈشكە مەجبۇرلىيالايدىكەن.

سىزنىڭ بەلكىم بۇ پەرىزاتنىڭ تۇرقىنىمۇ بىلگۈڭىز

كېلەر، ئۇ گويا خىيالىي تۇيغۇلىرىمىز تۇمانلىرىغا ئورد-
نىپ تۇرغاندەكلا ياكى بىر كۆلەڭگىدەكلا بىر ھالەتتە ئد-
كەن. شامال چىقسا تارىلىپ كېتىشكە ئارانلا تۇرىدىغان
تۇتەكتىن ھاسىل بولغاندەكلا كۆرۈنىدىكەن. ئۇنىڭ قاپقارا
سۇمبۇل چاچلىرى تاپىنىغا تېگىپ تۇرىدىكەن. قاپقارا قە-
لەم قاشلىرى، قايرىما كىرپىكلىرى ئارىسىدا چاقناپ تۇر-
غان شەھلا كۆزلىرى، ئالمىدەك مەڭزى ۋە قىزىلگۈل غۇن-
چىسىدەك ئاغزى كۆزگە ئالاھىدە چېلىقىدىكەن. ئاپئاق
ئۇزۇن كۆڭلەكلىرىنىڭ ئېتىكى بىلەن پۇتلىرى بولسا
سۇس تۇمان ئىچىگە سىڭىشىپلا كەتكەندەك كۆرۈنىدىكەن.
ئۇ كەلگەندە خۇشبۇي ھىدلار تارقىتىپ، سالقىن شامال
ئۇچۇرغان گۈل بەرگىدەك يەڭگىل ۋە لەرزان ئۇچۇپ كې-
لىدىكەن، كەتكەندىمۇ يەنە شۇ ھالدا ئۇچۇپ كېتىدىكەن،
تۇرىدىغان ماكانى بولسا قوزىچاقلارنىڭ پاناھگاھى قوتان
يېنىدىكى كىچىك چوققا ئۇستىدىكى گۈللۈكتە بولۇپ،
پادىچى يىگىت ئەكبەر ئۇ يەرگە ئەسلا چىقىپ باقمىغاند-
كەن.

پادىچى يىگىت ئەكبەرنىڭ كۈنلىرى بىرخىل رىتىمدا
ئۆتۈۋاتقان شۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە، تۇيۇقسىز يايلاق ئاسمە-
نىدىن سۈپۈرگە مىنىپ ئۇچۇپ ئۆتۈۋاتقان بىرسى ئۇنىڭ
دىققىتىنى تارتىپتۇ.

ئۇچۇپ كېتىۋاتقۇچىنىڭ سۈپۈرگە مىنىۋالغىنىغا قا-
راپلا بەلكىم ئوقۇرمەنلىرىمىز ئۇنىڭ بىر جادۇگەر ئىكەد-
لىكىنى بىلىۋالغاندۇ، بىراق بۇ سۈپۈرگە مىنىپ ئۇچقۇچى
تەسەۋۋۇرىمىزدەك بەتبەشىرە جادۇگەر ياكى قورقۇنچلۇق،

تەلەتىگە قارىغۇسىز پېرىخون ئايال بولماستىن، بەلكى ئەمەلا 15 — 16 ياشىنىڭ قارىسىنى ئالغان بىر غۇنچە بوي قىز ئىكەن. ئۇنى تەرىپلەشكە تىل ئاجىزلىق قىلغۇدەك گۈزەللىكىنى «جاھانىدىكى ئەڭ گۈزەل» دەپ، يىغىنچاقلاپلا تۇرايلى. ئۇ ئاشۇنداق ھەم ئوماق، ھەم سۆيۈملۈك بولۇپ، ئۇنى كۆرسە كىمنىڭمۇ كۆڭلى ئۇنىڭ سەرۇى قامىتىگە ھەشقىپىچەكتەك چىرمىشىپ، باغلىنىپ قالمەسۇن.

پادىچى يىگىت ئەكبەرمۇ ئۇنى بىر كۆرۈشتىلا ياقتۇرۇپ قاپتۇ، بەلكى گۆدەكلىك تۇيغۇلىرىدا ئۇخلاپ يانقان كۆڭۈل تۇلپارى چاپچىپ، سۈپۈرگە مىنىپ ئۇچۇپ ئۆتكەن قىزنىڭ كەينىدىن قوغلاپ بارغۇسى كەپتۇ. ئەمما، سۈپۈرگە مىنىپ ئۇچۇپ ئۆتكەن قىز ئاقار يۇلتۇزدەك كۆزدىن غايىب بوپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەرگە ئەمدى ئوماق قوزىچاقلارنىڭ قىزىق ئويۇنلىرىمۇ خۇشياقماپتۇ - دە، ئەقلىگە كەلگىنىدىن بېرى تۇنجى قېتىم ئۆز ئىشىنى تاشلاپ پەرىزاتنى ئىزدەپ مېڭىپتۇ. قوزىچاقلار بولسا ئۇنىڭ ئۆزلىرىدىن يىراقلاشقانلىقىنى كۆرۈپلا چاپراقشىپ، يۇگۈرۈشۈپ ئۇنىڭ كەينىدىن ئەگىشىپتۇ، لېكىن يەنە بۇ كۆيۈمچان باققۇچىنىڭ خىيالچان روھىي ھالىتى تەسىر قىلغاندەك تېزلا شوخلۇقلىرىنى تاشلاپ، باشلىرىنى ساڭگىلىتىپ، جىمجىت مېڭىشىپتۇ.

پادىچى يىگىت مانا تاغ چوققىسى باغرىغىمۇ يېتىپتۇ. بىر ئاز ئىككىلىنىپ تۇرۇپ قالغىنىدىن كېيىن يەنە غەيرەت-

لىنىپ، كىچىك چوققا ئۇستىگە ئۆرلەپتۇ، بىردەمدىلا بۇ چوققا ئۇستىگىمۇ چىقىپتۇ.

«ۋاھ! بۇ جاي نېمىدېگەن گۈزەل دۇنيا - ھە؟» بۇ يەردە چوڭلىرى چاقپەلەكتەك، كىچىكلىرى تۇگمىدەك پو-رەكلەپ ئېچىلغان، جاھاندىكى مەۋجۇت بولغانلىكى ھەممە يارقىن رەڭلەردىكى گۈللەر خۇش پۇراق چېچىپ تۇرىدىغان بىر گۈلزارلىق ئىكەن. گۈل غۇنچىلىرىنىڭ بەزلىرى توپتەك يوغان، بەزلىرى نوقۇتتەك كىچىك ئىكەن. پەر-ىزات بولسا بۇ گۈلزارلىقىدا بىر تەرەپتىن يېشىل ھەسەل ھەرىلىرىنى گۈل شىرنىلىرىنى شورىۋالماسلىققا ئاگاھلان-دۇرۇپ قوغلىسا، بىرتەرەپتىن ئويۇن قېپى كېپىنەكلەرنى گۈل بەرگلىرىگە فونغان چاڭ - توزانلارنى تازىلاشقا بۇي-رۇش بىلەن ئاۋارە ئىكەن.

گۈللەرنىڭ گۈزەللىكى ۋە خۇشھىدلىرىمۇ ئۆزىگە مەھلىيا قىلالمىغان پادىچى يىگىت ئەكبەرنى كۆرگەن پەر-ىزات ئەجەبلىنىپ سوراپتۇ:

— مەرھابا، قەدىرلىكىم، ئەجەب بۇگۈن گۈلزارىمغا قەدىمىڭ يېتىپتىغۇ، ھېزى بول، ئوماق قوزىچاقلىرىمىز يەنە گۈللىرىمنى نابۇت قىلىپ قويۇشمىسۇن.

— ئۇلاردىن خاتىرجەم بولۇڭ، — دەپتۇ پادىچى يى-گىت خىجىللىق بىلەن. ئۇلار يۇمران چۆپ ۋە سۇزۇك ئېقىندىن باشقىغا ئېغىز تەگكۈزمەيدۇ، مەن ئالدىڭىزغا ئەركىنلىككە چىقىشىمغا ئىجازەت سوراپ كەلدىم.

— سەن ھامان ئەركىن، — دەپتۇ پەرىزات مەيىن شامال سۆيۈپ ئۆتكەن تىنچ كۆل سۇيىنىڭ جىمىرلىشىدەك

كۆلۈمسىرەپ، — ئەركىنلىك ھامان سەن بىلەن بىللە، ئۇنى ئۆزۈڭ تاپسەن، ئۆزۈڭ يارىتىسەن، مەندىن ئىجازەت سوراش بىھاجەت.

— ئۇنداقتا سىزگە رەھمەت، پەرىزات، — دەپتۇ پادىچى يىگىت چەكسىز شادلىق تۇيغۇلىرىغا چۆمۈلۈپ، — مەن ھازىرلا يولغا چىقماقچى، مانا بۇ پادىچى تايىقى بىلەن قوزىچاقلارنى سىزگە تاپشۇرۇپ بېرەي، ئۇلاردىن خەۋەر ئېلىش ۋەزىپەمنى سىزگە يۈكلەپ قويۇپ كېتىدىغىنىمدىن بەك خىجىلمەن.

— خىجىل بولما، رەھمەتمۇ ئېيتما، — دەپتۇ پەرىزات مۇلايىملىق بىلەن، — ئۇلاردىن خەۋەر ئېلىش ئەسلىي ئۆزۈمنىڭ ئىشى ئىدى، بىراق بۇ گۈلزارلىقىمدىن ئايرىلالمىغاچقا ساڭا تاپشۇرغانىدىم، ئەمدى ئۆز ئەركى بىلەن ياشايدىغان جانىۋارلاردىن قىلىپ قويىمەن.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر نەينى چىقىرىپ، يېقىملىق بىر كۈيگە چاپتۇ، شۇ ھامان قوزىچاقلار قارەڭ ئاق ۋە قىسقا ئالتۇن تۇمشۇق، ئالتۇن پۇتلۇق كەپتەرلەرگە ئايلىنىپتۇ-دە، قانات قېقىپ، كۆك ئاسماندا ئەركىن پەرۋاز قىلىشقا باشلاپتۇ. پادىچى تايىقى بولسا گۈلزارلىقنىڭ بىر چېتىگە قادىلىپتۇ - دە، تېزلا بىخ سۈرۈپ، كۆكلەپ - شاخلاپ، يەنە تېزلا ھەر شېخىغا ئونلاپ غۇنچىلار پەيدا بولۇپ، ئارقىدىنلا رەڭگارەڭ پورەكلەپ ئېچىلىپ كېتىپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەر ھەيرانلىق ئىلكىدە قاراپ قېتىپلا قاپتۇ. چۈنكى، بۇنداق سېھرى - ھېكمەت مۆجىزىلىرىنى دائىم كۆرۈپ تۇرۇش نېسىپ بولمايدۇ - دە.

— ماڭا بىرەر تەلەپ - ئىلتىماسىڭ يوقمۇ؟ — سوراپتۇ پەرىزات نەي چېلىشتىن توختاپ.

— ماڭا ئاشۇ سېھىرلىك نەينى ئىنئام قىلغان بولسىڭىز، — دەپتۇ پادىچى يىگىت ئەكبەر قورۇنۇپقىنا.

— بولىدۇ، — دەپتۇ پەرىزات رازىمەنلىك بىلەن نەينى بېرىۋېتىپ، — بىراق، ئۇنى قالايمىقان چېلىۋەرمە. سەن ئۇنى پەقەت ئۇچلا قېتىم چالساڭ بولىدۇ، ئۆزۈڭ ئەڭ موھتاج بولغان چاغدا چالغىن، ئۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ سېھرىي كۈچى تۈگەيدۇ.

پادىچى يىگىت خۇشاللىق بىلەن نەينى ئېلىپ، پەرىزات بىلەن خوشلىشىپ، يولىغا راۋان بوپتۇ، ئۇ ئەمدىلا تۆۋەنگە چۈشۈپ تۇرۇشىغا، بىراقتىن يەنە سۈپۈرگىگە مىنىپ ئۇچۇپ قايتىپ كېتىۋاتقان بىر قىزنى كۆرۈپ قاپتۇدە، ئۇ ئۇچۇپ كېتىۋاتقان تەرەپكە قاراپ يۈگۈرۈپتۇ. بار كۈچى بىلەن يۈگۈرۈپتۇ، يايلاقتىن چىقىپ بىر چۆل-جەزىرىگە يەتكۈچە يۈگۈرۈپتۇ. پۈتلىرى تېلىپ، قاپىرىپ، ئايىغى يىرتىلىپ چۈشۈپ قالغۇچە يۈگۈرۈپتۇ، ماڭغان ئىزلىرىدا قىپقىزىل قانلىرى ئېقىپ قاپتۇ، ئارقىدىنلا قان ئىزىدىن قىزىلگۈللەر ئۈنۈپ، پورەكلەپ ئېچىلىپ كېتىپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەر ماڭغۇدەك ماغدۇرى قالمىغاندا، ئامالسىز نەينى ئېلىپ چاپتۇ، شۇ ھامان نەي ئاۋازىغا ئەگىشىپ سالقىن شامال كۆتۈرۈلۈپ، ئەكبەرنى غازاڭدەك ئۇچۇرۇپ ئېلىپ مېڭىپتۇ، پادىچى يىگىت ئەكبەر خۇرسەن بولۇپ، توختىماي نەينى چېلىۋېرىپتۇ. ئۇ شۇ چاغدا ھېلىلا

كۆز ئالدىدىن غايىب بولغان ھېلىقى قىزنى قوغلاپ بېرىپ تېپىۋېلىشنىلا ئويلايدىكەن. ئەكىسىچە ئۇچۇپتۇ، ئۇچۇپتۇ، قانچىلىك ۋاقىت ئۆتكىنى ۋە قانچىلىك مۇساپە باسقىنى نامەلۇم بىر چاغدا يالماۋۇزنىڭ بېشىغىلا ئوخشايدىغان قورقۇنچلۇق تىك چوققىغا دۇچ كەپتۇ. تىك چوققا ئۇستىدە يالماۋۇزنىڭ بېشىغا قوندۇرۇلغان زەر تاجەك بىر ئالتۇن قەسىر قۇياش نۇرىدا ۋالىلداپ چاقناپ تۇرىدىكەن.

پادىچى يىگىت تاغ چوققىسىدا يالماۋۇزنىڭ ئاغزىدەك بىر غارنىڭ ھاڭقىيىپ تۇرغىنىنى كۆرۈپتۇ، ئېغىزنىڭ ئاستى - ئۇستىدە خۇددى چىشلارغا ئوخشاش ئۆتكۈر، ئۇچلۇق تاشلار بار ئىكەن، بۇ ئېغىزدىن كىرمەكچى بولغان ھەرقانداق جانلىقنى چىشلەپلا ئۆتمىتۆشۈك قىلىۋېتىدىغان-دەك بىر يامان ئەلپازدا ئىكەن.

پادىچى يىگىت ئەكىسىچە نەينى تېخىمۇ ئۇنلۇك چېلىشقا باشلاپتۇ، شامال ئۇنى لەيلىتىپ، ئۆرلىتىپ غار ئاغزىغىچە يەتكۈزۈپتۇ، شۇ ھامان غاردىن بىر قۇيۇن چىقىپلا ئۇنى يۆگەپ ئۇچۇرۇپ ئەكىرىپ كېتىپتۇ.

قۇيۇن پادىچى يىگىت ئەكىسىچە ئالتۇن قەسىر ئالدىغا، ئەتراپى گۈل بىلەن قاشالانغان ياپيېشىل گىلەمدەك چىملىققا ئاپىرىپ تاشلاپتۇ.

بۇ يەردە ھېلىقى سۈپۈرگە مىنىپ ئۇچقان قىز بىرنەچچە يېشىل ۋە كۆك توزلارغا دان چېچىپ بېرىۋاتقانىكەن.

ئۇلار بىرنگە خېلىغىچە قارىشىپ تۇرۇپ قاپتۇدە، ئاخىر قىزچاق ئاۋۋال ئېغىز ئېچىپتۇ:

— سىز كىم؟ بۇ يەرگە نېمىشقا كېلىپ قالدىڭىز؟
ئۇنىڭ مۇزىكىدەك يېقىملىق ۋە مۇلايىم ئاۋازى پادىچى يىگىت ئەكبەرنى بەكمۇ سۆيۈندۈرۈۋەتتىپتۇ ۋە بىرئاز دادىلىلاشتۇرۇۋېتىپتۇ، ھەرھالدا ئىشىم ئوڭغا تارتقۇدەك دېگەن تۇيغۇغا كەلتۈرۈپ قويۇپتۇ.
— مەن بىر پادىچى يىگىت، — دەپتۇ ئۇ، — بۇ يەرگە سىزگە ئەگىشىپ كەلدىم. سىزنىڭ كىملىكىڭىزنى بىلسەم بولامدۇ؟
— بۇ يەرگە ياتلارنىڭ كېلىشى ئەسلا مۇمكىن بولمايتتى، — دەپتۇ قىزچاق سەل قورۇنۇپ، — چۈنكى بۇ يەر مەن ۋە ئانامغىلا خاس ئالتۇن قەسىر، ئۇ كېلىپ سىزنى كۆرۈپلا قالسا دەرھال تاشقا ئايلاندۇرۇپ قويىدۇ، سىز تېزرەك كېتىپ قېلىڭ، بىزگە يەنە قايتا كۆرۈشۈش پۇرسىتى بولماسلىقى مۇمكىن. شۇڭا، ئىسمىمنى ئېيتىپ بەرمىسەممۇ بولار. ئەمەلىيەتتە ماڭا بىرەر ئىسىم قويۇلغىنىنمۇ، بىرەرسىنىڭ بىرەر ئىسىم بىلەن چاقىرغىنىنمۇ بىلمەيمەن. مەن ئۇچرىشىپ تۇرىدىغان ئادەم پەقەت بىرلا ئانام، ئۇ مېنى «قىزىم» دەپلا چاقىرىدۇ.
پادىچى يىگىت ئەكبەر بىر چاغلاردا دۇنيادا بىردىنبىر ھەمراھى بولغان ئانىسىنىڭ: «يالماۋۇر تاغ چوققىسىدا بىر ئالتۇن قەسىر بارمىش، ئۇ يەردىكى جادۇگەرنىڭ ھەم ئوماق، ھەم گۈزەل بىر قىزى بارمىش، ئۇ ئۆزىنى قايسىدۇر بىر چۆچەكتە تەسۋىرلەنگەن خان جەمەتىنىڭ ئەۋلادى دەپ ماختارمىش. ئۆزىنى ئاشۇنداق ئالىي نەسەبلىك دەپ بىلگەچكە، ئاددىي كىشىلەر بىلەن ئارىلىشىشنى خالىماي،

ئادەم ئاياغ باسالمايدىغان يالماۋۇز تاغ چوققىسىدىكى ئالتۇن قەسىرده قىزى بىلەن تەنها ياشايمىش، ياتنىڭ كۆزى تەگ-مىسۇن دەپ قىزىنى ئاشۇ خىلۋەتته ساقلارمىش» دەپ هېكايه قىلىپ بەرگەنلىرىنى ئېسىگه ئاپتۇ.

ئۇ چاغلاردا ئۇ ئەمدىلا 12 ياشلاردا بولۇپ، ئانىسىنىڭ سۆزلەپ بەرگەنلىرىنى پەقەت چۆچەك - رىۋايەت ئاڭلاش هېرىسلىقىدىنلا ئاڭلاپ قويغانىكەن.

ئالته يىلنىڭ ئالدىدا قازا قىلغان ئانىسى رەهمەتلىك-نىڭ ئېيتىپ بەرگەن بۇ رىۋايىتىنىڭ مانا ئەمدى راستقا ئايلىنىپ قېلىشى پادىچى يىگىت ئەكبەرنى هەم هەيران قالدۇرۇپتۇ، هەم تەسۈرلىگۈسىز شادلاندۇرۇپتۇ.

— سىزنى بەك تەستە تاپتىم، — دەپتۇ ئۇ هاياجان بىلەن، — مېنى ئۇنداق ئالدىراپ قوغلىمىسىڭىز، شۇ تاپتا جاهاندا سىزدىن باشقا تارتىشىدىغان هېچكىمىم يوق، قېشىڭىزدا ئۇزاقراق تۇرۇش مۇمكىنچىلىكى بولسىلا تاشقا ئايلىنىپ كېتىشكىمۇ رازىمەن. مەن بىر يېتىم، تاشقا ئايلىنىپ كېتىشىمنىڭمۇ، ئۆز هالىمدا قېلىشىمنىڭمۇ كا-رايىتى چاغلىق.

— بىراق، مەن سىزنىڭ قاراپ تۇرۇپلا تاشقا ئايلا-نىپ قېلىشىڭىزنى خالىمايمەن، — دەپتۇ قىزچاق ۋىجدانده قىزىرىپ، — نېمه ئۈچۈندۇر مېنىڭمۇ سىزدىن تېزلا ئاي-رىلغۇم يوق، سىز ئۆمرۈمده ئانامدىن كېيىنكى مەن بىلەن سۆزلەشكەن تۇنجى كىشى هەم مەن كۆرگەن تۇنجى يى-گىت. شۇ تاپتا سىزنىڭ قېشىمدا بولغىنىڭىزدىن مەن بەك خۇشال. يەنه ئۇزاقراق بىللە بولۇشنىمۇ ئارزۇ قىلىمەن،

چۈنكى سىز يالغۇزلۇقنىڭ نەقەدەر زېرىكىشلىك بولىدىغىنى بىلمەيسىز، بىراق بۇنىڭ ئۈچۈن سىزگە ھاياتىڭىزنى بەدەل تۆلەتكۈزسەم ھەرگىز بولمايدۇ.

— ھېچقىسى يوق، — دەپتۇ پادىچى يىگىت ئەكبەر، — ئەمىسە بىز ئانىڭىز كەلگۈچە بولسىمۇ بىللە بولايلى. يەنە سىزگە بىر ئىسسىم قويۇپ قويماي، چاقىرىشقا قۇلايلىق بولار.

— بولىدۇ، — دەپتۇ قىزچاق شادلىنىپ.

— ئىسمىڭىز «ئاپئاق مەلىكە» بولسۇن، — دەپتۇ پادىچى يىگىت ئەكبەر كۆپ ئويلانمايلا.

شۇنداق قىلىپ، ئۇلار بىر - بىرىگە مېھرى چۈشۈپ ئىچىكىشىپلا قاپتۇ. كەچ كىرىپ، ھىلال ئاي مەشرىقتىن كۆتۈرۈلۈپتۇ، يۇلتۇزلار بىر - بىرلەپ چاقنىشىپ، ئۆز يېنىغا چاقىرغاندەك كۆز قىسىشقا باشلاپتۇ.

— ئىككىمىز بىللە تۇن ئاسمىنىدا سەيلە قىلىپ چۈشەيلىمۇ، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە قىزغىنلىق بىلەن.

— بولىدۇ، — دەپتۇ پادىچى يىگىت ئەكبەر، — سىز بىلەن بىللە بولىدىغان ئىشلار بولسا مەن ھەممىگە رازى.

ئۇلار ھېلىقى ئۇزۇن سۈپۈرگىگە بىللە مىنىشىپ ئولتۇرۇپتۇ، سۈپۈرگە راكېتادەك غۇيۇلداپ كۆككە ئۆر-لەپتۇ. شۇ ئۆرلىگەنچە ئۇچۇپتۇ، ئۇچۇپتۇ، ھىلال ئاي نۇرىغا چۆمۈپ، كۈمۈش رەڭلىك تۇس ئالغان بۇلۇتلاردىن-مۇ ھالقىپتۇ، بىر چاغدا ئالتۇن رەڭلىك ھىلال ئايغىمۇ يېتىشىپتۇ - دە، شۇ يەردە ياندىشىپ ئولتۇرۇپتۇ، سۈپۈر-گىنى ئاپئاق مەلىكە بىر تال سېھىرلىك يىپنى تارتىپلا

سەرەڭگە تېلىچىلىك كىچىكلىتىپ، كۆڭلىكىنىڭ بوغما يېڭى ئىچىگە سېلىۋاپتۇ. ئۇلارنىڭ ئۇستى تەرىپىدە يۇلـ تۇزلار قارشى ئېلىۋاتقاندەك تېخىمۇ بەك نۇرلىنىپ كېـ تىپتۇ ۋە كىچىك كۇمۇش قوڭغۇراقلاردەك يېقىملىق جـ رىڭلاشقا باشلاپتۇ.

— سىزمۇ نېيىڭىزنى تەڭكەش قىلىپ چېلىڭە، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە پادىچى يىگىت ئەكبەرنىڭ بېلىگە قىسـ تۇرۇلغان نەينى سىلاپ تۇرۇپ.

پادىچى يىگىت ئەكبەر ئۇنىڭ رايىغا بېرىپ، پەرىزاتـ نىڭ دېگەنلىرىنىمۇ ئۇنتۇپ، زوق بىلەن نەي چېلىشقا باشلاپتۇ.

ئۇنىڭ نېيىنىڭ سۇزۇك ۋە لەرزان ساداسى گاھ بۇلـ بۇلنىڭ گۇل ئىشقىدا مەستانە بولۇپ سايراشلىرىنى ئەسـ لەتسە، گاھ كاككۇكنىڭ مەشۇقىنى ئىزدەپ سايرىشىنى ئەسلىتىدىكەن...

نەينىڭ يېقىملىق كۇيلىرىدىن مەستخۇش بولغان ئاپـ ئاق مەلىكە ئىختىيارسىز پادىچى يىگىت ئەكبەرنىڭ مۇرد سىگە بېشىنى قويۇپ كۆزلىرىنى يۇمۇپتۇ - دە، ئاجايىپ شېرىن تۇيغۇلارغا چۆمۇپتۇ. پادىچى يىگىت ئەكبەر بولسا ھاياجان ۋە شادلىق ھېسلىرى ئىچىدە نېيىنى يەنىمۇ زوق بىلەن چېلىشقا باشلاپتۇ. غۇر - غۇر شامال ئۇنىڭ يېقىمـ لىق كۇيلىرىنى يەر يۈزىگە ئېلىپ كېتىپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەر شۇ ھالدا گويا بەخت قاينىمىدا ئۇزۇۋاتقاندەك ھېس قىپتۇ. «ئاپئاق مەلىكە بىلەن بىللە بولۇش نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك - ھە!» دەپ ئويلاپتۇ.

ئۇ بىردىنلا نەي چېلىشتىن توختاپ، ئاپئاق مەلىكە-نىڭ قۇندۇزدەك قاپقارا ۋە يىپەكتەك سىلىق، يۇمشاق چاچلىرىنى سىلاپتۇ.

ئاپئاق مەلىكە خۇمارلاشقان كۆزلىرىنى ئېچىپ، ئۇ-نىڭغا مېھرى بىلەن قاراپ مۇنداق دەپتۇ:

— بىز مەڭگۈ مۇشۇنداق بىللە بولساق نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى - ھە!

— ئەلۋەتتە، — دەپتۇ پادىچى يىگىت، — پەقەت سىز خالىسىڭىزلا بىزگە توسقۇن بولىدىغان ھېچنېمە يوق.

— ياق، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە، — ئانام قوشۇلماسلىقى مۇمكىن. ئۇ سىزنى كۆرۈپلا قالسا تاشقا ئايلاندۇرۇۋېتىشىدىن قورقىمەن.

— مەن ھېچنېمىدىن قورقمايمەن، — دەپتۇ پادىچى يىگىت ئەكىبەر.

— ئۇ ئەتىگەندە قايتىپ كېلىدۇ، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە، — ئۇ كەلگۈچە سىز چوقۇم ئۆزىڭىزنى چەتكە ئېلىڭ، مەن يەنە قايتا بىللە بولۇش پۇرسىتى كېلىشىنى تىلەيمەن.

شۇنداق دەۋېتىپ ئۇ يەر يۈزىدە قالغان يالماۋۇز چوقىدىكى ئالتۇن قەسىرگە قاراپتۇ ۋە:

— ئاپلا! — دەپ توۋلىۋېتىپتۇ ئەنسىزلىك بىلەن، — ئالتۇن قەسىرىمىزدە نېمە ئىش بولغاندۇ؟

پادىچى يىگىت ئەكىبەرمۇ تۆۋەنگە قاراپتۇ. شۇ تاپتا تۆۋەندە يالماۋۇز چوققا ئورنىدا ياندۇرۇلغان سەرەڭگە تېلىنىڭ يالقۇنىدەك بىر ئوت ۋالىلداپ تۇرغانىكەن.

— تېز قايتايلى، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە، ئاندىن ئۇ دەرھال يېڭىدىن سەرەڭگە تېلىچىلىك قىلىپ قويغان سۇپۇرگىنى ئېلىپ، سېھىرلىك يىپنى تارتىپتۇ، سۇپۇرگە چوڭىيىپ، ئۆزىرىپ بۇرۇنقى ھالىتىگە كەپتۇ. ئۇلار يەنە سۇپۇرگىگە مىنىپلا سارقىغان يۇلتۇزدەك تۆۋەنگە شۇڭغۇپ-تۇ.

ئۇلار ھايالسىزلا يالماۋۇز چوققىغا يېتىپتۇ، يالماۋۇز چوققا شۇ چاغدا ئوت كەتكەن يالماۋۇز بېشىغا ئوخشاپلا قالغان، ئالتۇن قەسىر ئوت ئىچىدە تاۋلىنىپ، نۇرلىنىپ كەتكەنىكەن.

ئاپئاق مەلىكە قاياقتىندۇر بىر ئالتۇن قەپەسنى تې-پىپ كېلىپ، ئىچىدىكى كىچىككىنە ئاق ئەجدىھانى قويۇ-ۋېتىپتۇ، ئاق ئەجدىھا ئاغزىدىن سۇ پۇركۈپ ئوتنى ئۆچۈ-رۈپتۇ، كۆيگەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى ئۆز ئەسلىگە كەپ-تۇ، بىراق ئاق ئەجدىھا ئىشى تامام بولغان ھامان قانات چىقىرىپ، شىمال تەرەپكە ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

— بۇ چوقۇم ئاتەش پەرىزاتنىڭ ئىشى، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە مەيۇسلىنىپ، — ئەمدى ئانام كەلسە مېنى ئەيىبلەيدىغان بولدى، سىز تېزرەك بۇ يەردىن كېتىڭ، بىراقلارغا كېتىڭ، يوشۇرۇنۇۋېلىڭ؟

— ئاتەش پەرىزات نېمىشقا شۇنداق قىلىدۇ؟ — سوراپتۇ پادىچى يىگىت ئەكىبەر ئايرىلىشقا قىيمىغان ھالدا، — مېنى قوغلىمىسىڭىز قانداق، ئانىڭىز بەلكىم ماڭا يامانلىقمۇ قىلماس.

— ئاتەش پەرىزات ئانامنىڭ دۇشمىنى، — دەپتۇ

ئاپئاق مەلىكە، — ئۇ بىر ئاغزى يېپىق داڭقان ئوچاققا بەند قىلىنغانىدى. ئانام ئۇنىڭ ئوچاقتىن چىقىۋېلىشىدىن، ئۇنى تىزگىنلىيەلمەي قېلىشىدىن قورقاتتى. مانا ئەمدى ئۇمۇ، ئۇنى تىزگىنلىيەلەيدىغان ئاق ئەجدىھامۇ بەندتىن قۇتۇلۇۋالدى، تېخى ئاق ئەجدىھانى قاچۇرۇپ قويدۇق. ئانام قايتىپ كەلسە بۇنى چوقۇم سىزدىن كۆرىدۇ، ئەمەلىيەتتىمۇ سېھىرلىك نېيىڭنىڭ سېھىرلىك كۈيلىرى ئاتەش پەرىزاتنى قۇتراتقىلى، بەندتىن بوشاتقان بولۇشى مۇمكىن. بۇنى باشتىلا ئويلىماپتىمەن، ئانام تاڭ ئاتماستىنلا كېلىدۇ، ئۇنىڭدىن بۇرۇن كېتىۋېلىڭ.

— كېيىن مېنى ئىزدەپ بېرىشقا ۋەدە بېرىڭ، — دەپتۇ پادىچى يىگىت ئەكبەر.

— ۋەدە بېرىمەن، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە، — چوقۇم بىر كۈنى سىزنى ئىزدەپ تېپىۋالىمەن.

پادىچى يىگىت ئەكبەر نائىلاج مېڭىشقا مەجبۇر بوپتۇ. ئاپئاق مەلىكە ئۇنى سۈپۈرگىگە مىندۈرۈپ، چوققىدىن خېلى يىراق بىر جايغا ئۇچۇرۇپ ئاپىرىپ قويۇپتۇ - دە، خوشلىشىپلا قايتىپتۇ. بىراق، يۈرىكى پادىچى يىگىت ئەكبەر بىلەن قالغاندەكلا ھېس قىپتۇ.

ئۇنىڭ ئەمدىكى ئىشى ئاتەش پەرىزاتنى تېپىپ، مۇمكىن بولسا قايتىدىن ئوچاققا بەند قىلىش ئىكەن.

ئۇ ئىزدەپتۇ، ئىزدەپتۇ، ئاخىر ئاق ئەجدىھا پۈركۈگەن سۈغا چىلىشىپ، سەل - پەللا يېلىنجاپ تۇرغان بىر تال چوغنى تېپىۋاپتۇ - دە، ئۇنى لاخشىگىر بىلەن قىسىۋېلىپ، داڭقانسىمان ئالتۇن ئوچاققا تاشلاپتۇ، ئوچاق قارىيىپ،

ماققا يۇرەككىلا ئوخشايدىكەن.

چوغ داڭقانغا چۈشۈپلا يېنىپ، تېزلا ئوت يالقۇنىغا ئايلىنىپتۇ، ئوت يالقۇنلىرى بولسا يەنە تېزلا بىر ساھىبجا-مال پەرىزات قىياپىتىگە كىرىپتۇ. بىراق، ئۇنىڭ ھەممىلا يېرى ئوت، گويا ئوت يالقۇنىدىن ھاسىل بولغان سۈرەت ئىكەن.

— مەن ھامان ئەركىنلىككە چىقىمەن، — دەپتۇ ئاتەش پەرىزات گۈرۈلدىگەن بىر ئاۋازدا.

ئاپئاق مەلىكە دەرھال ئوچاققا ئالتۇن تۇۋاقنى يېپىپ-تۇ، ئاندىن ئەنسىزلىك ئىچىدە جادۇگەرنىڭ (ئاپئاق مەلە-كىنىڭ ھۆرمىتى ئۈچۈن «جادۇگەر خانىم» دەپ تۇرايلى) قايتىپ كېلىشىنى كۈتۈپتۇ.

مەشرىق ئۇپۇقلىرىدىن قىزىل قۇياش كۆتۈرۈلگەن مەھەلدە، ئاسماندا بۇركۈتتەك زور بىر شەپەرەڭ قېتىلغان ئالتۇن مەپە پەيدا بوپتۇ، شەپەرەڭ مەپىنى سۆرەپ ئۇچۇپ كەلگەنچە ئاستا-ئاستا ئالتۇن قەسىر ئالدىدىكى گۈللۈككە قونۇپتۇ.

— ياخشى تۇردۇڭمۇ ئانا، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە دۇدۇقلاپ.

— ياخشى، — دەپتۇ مەپىدىن ئالتۇن ياپراقچىلاردىن ھاسىل بولغان كەڭ كۆپتۈرمە ئېتەكلىك كۆڭلىكىنى شىلە-دىرلىتىپ چۈشۈپ كېلىۋاتقان جادۇگەر خانىم، — بىراق ئۆزۈڭ ئانچە ياخشى تۇرغاندەك ئەمەسقۇ؟

— شۇنداق ئانا، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە ھودۇقۇپ، — ئېھتىياتسىزلىقىمدىن ئوچاقنىڭ ئاغزى ئېچىلىپ

كېتىپ ئاتەش پەرىزات چىقىۋالدى، كۆپ بالا تېرىدى، ئامالسىز ئاق ئەجدىھانى قويۇۋەتتىم، ئۇ ئىشنى تۈگىتىپلا يوقاپ كەتتى.

— ئىسىت! — دەپتۇ جادۇگەر خانىم، ئۇ ئەزەلدىن ئارتۇقچە قايغۇرۇشنى سالامەتلىككە زىيانلىق دەپ قارايدۇ-كەن، — ئاق ئەجدىھانىڭ يوقاپ كەتكىنى يامان بوپتۇ، ئەمدى ئاتەش پەرىزات يەنە بىر قېتىم ئوچاقتىن چىقىۋالسا ئۇنى ھەرگىز تىزگىنلىيەلمەيمىز، ئۇ بىزگە زور ئاپەت بولىدۇ.

— ئەمدى ئېھتىيات قىلىمەن ئانا، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە.

— بىراق، — دەپتۇ جادۇگەر خانىم، — ئوچاقنىڭ تۈۋىنى ھەرگىز سېنىڭ ئېھتىياتسىزلىقىڭ تۈپەيلى ئېچىلىپ كەتمەيدۇ. بەلكىم بىرى سېھىرلىك نەي چالغان بولسا كېرەك. مانا بۇ يەردە يات بىرسىنىڭ ئىزى تۇرىدۇ، بۇ يەرگە بىرسى كەلدىمۇ؟

چىملىقتا يات ئادەملەر دەسسەپ قويىسلا ئۆچمەس ئىز قالىدىكەن، ئاپئاق مەلىكە شەلپەردەك قىزىرىپ بېشىنى تۆۋەن سالىتۇ.

— مەن ھازىرلا كىمنىڭ كەلگەنلىكىنى تېپىۋالىمەن، — دەپتۇ جادۇگەر خانىم، ئاندىن ئۇ ئاپئاق مەلىكىنى ئەگەشتۈرۈپ ئالتۇن قەسىرگە كىرىپتۇ - دە، ئالتۇن تەختىگە ئورنىتىلغان يۇپيۇمىلاق ھەم چوڭ بىر كۈمۈش ئەينەك ئالدىغا بېرىپتۇ، ئاندىن ئەينەككە قاراپ ئەپسۇن ئوقۇغانىكەن، ئەينەكتىن پادىچى يىگىت ئەكىبەر

كۆرۈنۈپتۇ. ئۇ ئالتۇن قەسىر ئالدىدا پەيدا بولغاندىن تارتىپ بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسى بىر - بىرلەپ كۆرۈنۈشكە باشلاپتۇ.

— ھاماقەت، — چالۋاقاپتۇ جادۇگەر خانىم ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم ئاپئاق مەلىكىنى ئەيىبلەپ، — سەن دېگەن خان ئەۋلادى، ئەتىۋارلىق مەلىكە، شۇنداق ئالىي نەسەبلىك تۇرۇپ، بىر پادىچىغا كۆڭۈل بەردىڭمۇ، بۇ بىزنىڭ جەمئىتىمىزنىڭ شەنىگە داغ چۈشۈرگىنىڭ بولمامدۇ. ئېسىلزادىلەر ئارىسىدا كۈلكىگە قالمامدۇق! ئىسىت، ئەقلىڭ قەيەرگە كەتكەن بولغىيتتى. سېنى ئاي ۋە قۇياشتىن باشقىغا كۆرسەتمەي، سەدەپ ئىچىدىكى مەرۋايىتتەك پاك ساقلىغانلىرىم نەگە كەتتى، مانا گۆھەرنى تاشقا ئېلىشتۇرۇۋۈەتكەنىدەكلا بىر ئىشقا ئۇرۇنۇپسەن، نېمىدېگەن ئەخمەقلىق-هە؟

— مېنى كەچۈرۈڭ ئانا، — دەپتۇ ئاپئاق مەلىكە بوش ئاۋازدا، — بىراق ئۇ بەك ياخشىكەن.

— جۆيلۈمە، — دەپتۇ جادۇگەر خانىم، — تېزرەك ھوشۇڭنى تېپىشىڭ ئۈچۈن ساڭا خان جەمەتى ئەۋلادى ئىكەنلىكىڭنىڭ بەلگىسى بولغان تاجنى كىيدۈرۈپ قويىمەسام بولمىغۇدەك.

شۇنداق قىلىپ، جادۇگەر خانىم ئاپئاق مەلىكىنىڭ سۈمبۈل چاچلىرى ئۈستىگە قوندۇرۇلغان چىرايلىق گۈل-چەمبىرەكنى ئېلىپ تاشلاپ، چوڭلۇقى ياڭاقچىلىك ۋە چىراغدەك نۇرلىنىپ تۇرىدىغان مەرۋايىت، گۈلدەك - گۈلدەك بريلىيانت، قىزىل، يېشىل، كۆك لەئەل - جاۋا-

ھىراتلار ئورنىتىلغان بىر ئالتۇن تاجنى كىيدۈرۈپ قويۇپ-
تۇ.

تاج كىيدۈرۈلگەن ئاپئاق مەلىكە بىردىنلا يۈرىكى، بەلكى پۈتۈن ۋۇجۇدى مۇزلىغاندەك ھېس قىپتۇ. تاجمۇ تاج ئەمەس، بەلكى بىر كىچىك تۆگمەن تېشىدەك بىلىنىپ-تۇ. ئۇنى ئېلىپ تاشلىۋەتكۈسى كەپتۇ، بىراق ئېلىۋېتەل-مەپتۇ، ئۇنىڭ گۈلدەك چېھرىدىن تەبەسسۇم جىلۋىسى ئۆچۈپتۇ، جادۇگەر خانىمغا ئوخشاشلا ھېسسىياتسىز مۇز چىرايغا ئايلىنىپتۇ.

— سەن بېرىپ ھېلىقى پادىچىنى ئۆزۈڭ خالىغان بىر نەرسىگە ئايلاندۇرۇپ قويۇپ كەل، — دەپتۇ جادۇگەر خانىم ئۇنىڭغا بىر سېھىرلىك تاياقنى بېرىپ.

ئاپئاق مەلىكە سېھىرلىك تاياقنى ئېلىپ، تازا خالاپ كەتمىسىمۇ سۈپۈرگىگە مىنىپ، ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

— ئۇنى چوقۇم تاشقا ياكى بەتبەشىرە بىر غەلىتە مەخلۇققا ئايلاندۇرۇۋېتەي، — دەپ توۋلاپ قاپتۇ جادۇگەر خانىم ئۇنىڭ كەينىدىن.

ئاپئاق مەلىكە شۇ ئۇچقانچە ئۇچۇپ كېتىۋېتىپ، يىراقتا كەڭ دالىدا بېشىنى سېلىپ كېتىۋاتقان پادىچى يىگىت ئەكبەرنى كۆرۈپتۇ.

«ئۇنى بىرەر نەرسىگە ئايلاندۇرۇۋېتىشىم كېرەك» دەپ ئويلاپتۇ ئۇ ئۇچۇپ كېتىۋېتىپ، «چىرايلىق كېپىنەككە ئايلاندۇرۇۋەتسەم بولارمۇ ياكى ئالتۇن تاجلىق ئاق قۇغا ئايلاندۇرۇۋېتەيمۇ ياكى تازا يوغان بىر ئالتۇن رەڭلىك شاتۇتىغا ئايلاندۇرۇۋەتسەم بولارمۇ ياكى...»

ئۇنىڭ پىكىر - خىيالى بىر يەردە توختىماپتۇ، شۇ هالدا پادىچى يىگىتنىڭ كەينىدىن يېتىشىپلا قاپتۇ، سۇپۇر-گە ئۇچقاندا ئاۋاز چىقارمايدىغان بولغاچقا، پادىچى يىگىت ئەكىبەر ئەڭ سۆيۈملۈك كىشىسىنىڭ كەينىدىلا تۇرغىنىنى سەزمەيلا قاپتۇ.

ئاپئاق مەلىكە سېھىرلىك تاياقنى تەگكۈزمەكچى بوپ-تۇ: «ئاق قۇغا، ياق شاتۇتىغا... ياق... كېپىنەككە... ياق... ئۇمۇ بولمايدۇ ياكى چىرايلىق بىر تال ئەتىرگۈلگە ئايلاندۇرۇپ ئېلىپ كېتەيمۇيا».

ئۇ ئاخىرقى بۇ خىيالىنى تولىمۇ كۈلكىلىك هېس قىپتۇ، گۈل دېگەن ئالتۇن قەسىر ئالدىدىكى گۈللۈكتە كۆپ تۇرسا، ئۇنىڭغا نېمە كېرىكى، ئۇنىڭ ئۇستىگە تاسا-دىپىي گۈل قۇرۇپ قالسىچۇ؟

ئۇ بىر قارارغا كېلەلمەپتۇ. ئۇ هەرقېتىم سېھىرلىك تاياقنى تەگكۈزمەكچى بولغاندا نېمە ئۈچۈندۇر يۈرىكى قات-تىق ئاغرىغاندەك بولىدىكەن، تاياقنى تەگكۈزۈش خىيالە-دىن يالتايغاندا بولسا قۇلاق تۈۋىدە جادۇگەر خانىمنىڭ: «تېز بول، ئۇنى بىرنەرسىگە ئايلاندۇرۇۋەت، تېز» دەپ توۋلىغىنى ئاڭلىنىپ، شاهانە تاج بېشىنى قىسقاندەك، تېخىمۇ ئېغىرلىشىۋاتقاندەك بىلىنىپتۇ.

ئۇنىڭ شاهانە تاجنى ئېلىۋەتكۈسى كەپتۇ، بىراق ئې-لىۋېتەلمەپتۇ، ئېلىۋېتىشكە قۇربى يەتمەيدىغاندەكلا هېس قىپتۇ، ئەمدى نېمە قىلىش كېرەك؟

«قارس» قىپتۇ - دە، ئۇ ئاخىر سېھىرلىك تاياقنى سۇندۇرۇپ قويۇپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەر چۆچۈپ كەينىگە قاراپتۇ ۋە خۇشاللىقىدىن توۋلىۋېتىپتۇ:

— ئاپئاق مەلىكەم، ئاخىر كەپسىز - دە...

بىراق، ئاپئاق مەلىكە بىردىنلا ئۇنىڭ گېپىنىڭ بېلى-گە تېپىپتۇ:

— كىم سىزنىڭ ئاپئاق مەلىكىڭىز ئىكەن، جۆيلۇ-مەك، مەن دېگەن خان جەمەتىدىن، ئالىي نەسەبتىن. مەن تېخى بىرەرسىگە مەنسۇپ بولمىدىم، تەپتارتماستىن مېنى «ئاپئاق مەلىكەم» دېيىشكە نېمە هەددىڭىز، ئۆزىڭىزنىڭ كىملىكىڭىزنى ئويلاپ قويۇپ، ئاندىن سۆزلەڭ.

ئۇ شۇنداق ئەزۆەيلەپ، پادىچى يىگىت ئەكبەرنى هەي-رانلىق پاتقىقىغا پاتۇرۇپ قويۇپتۇ - دە، ئاخىرىدا:

— ئەمدى يەنە مېنى ئىزدەپ بېرىپ ئاۋارە قىلماڭ، بولمىسا سىزنى ئەڭ بەتبەشىرە مەخلۇققا ئايلاندۇرۇۋېتى-مەن، — دەپ ئاگاهلاندۇرۇپلا كەينىگە بېنىپ، غۇيۇ قى-لىپلا ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەر ئاپئاق مەلىكە كۆز ئالدىدىن غايىب بولغاندىن كېيىنلا، ئاندىن هوشىنى يىغىپ توۋلاپ-تۇ:

— ئاپئاق مەلىكە!...

بىراق، ئۇ ئۆزىنىڭ ئاۋازىنىڭ ئەكس ساداسىنىلا ئاڭ-لاپتۇ.

«ئۇنىڭغا نېمە بولغاندۇ؟» ئويلاپتۇ ئۇ مەيۇسلىنىپ: «چىرايىمۇ، گەپ - سۆزلىرىمۇ ئىلگىرىكىگە پەقەتلا ئوخ-شىمايدۇ، ئۆزگىرىپتۇ، هېلىلا ئۇ يېلىنجاپ تۇرغان بىر

پارچه ئوت ئىدى، ئاردىدىن كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا بىر پارچە مۇزغا ئايلىنىپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەر ئىختىيارسىز كۆزلىرىگە ياش ئاپتۇ ۋە ئەلەم بىلەن توۋلىۋېتىپتۇ:

— نېمە ئۇچۇن، بۇ زادى نېمە ئۇچۇن؟!

يىراق - يىراقلاردىن پەرىزاتنىڭ شۇنىرلاشلىرى ئاڭلىنىپتۇ: «سەن ئۇنىڭ بېشىدىكى شاھانە تاجنى كۆرمىدىڭمۇ، شاھانە تاج ئەتراپىدا چاقناپ تۇرغان ئالتۇن نۇر چەمبىرىكىنى كۆرمىدىڭمۇ؟»

— ئۇ يەنىلا مېنى ياخشى كۆرىدۇ، — توۋلاپتۇ پادىچى يىگىت ئەكبەر، — مەن ئۇنى ئىزدەپ تاپىمەن، ئۇ يەنىلا مېنىڭ ئاپئاق مەلىكەم، بۇرۇنقى ئوماق مەلىكەم.

ئۇ كەينىگە يېنىپتۇ، يولنىڭ ئېگىز- پەس، ئويدۇڭ- چوڭقۇرلۇقىمۇ سەپسالماي ئىتتىك - ئىتتىك يۇرۇپ كېتىپ- تۇ.

يۇرۇپتۇ، يۇرۇپتۇ، كۈن مەغرىب ئۇپۇقلىرىغا باش قويغان مەھەلدە يىراق - يىراقلاردىن يالماۋۇز باشلىق تاغ چوققىسى كۆرۈنۈپتۇ، چوققا كۈل رەڭ بۇلۇت - تۇمانلارغا ئورىنىپ، غۇۋا كۆرۈنۈپ تۇرىدىكەن.

ئۇ قاتتىق چارچىغىنىغا ۋە يالاڭ ئاياغ پۇتلىرىنىڭ قاناپ، كونا جاراھىتى ئۈستىگە يېڭى جاراھەتلەر قوشۇ- لۇپ، ئاغرىتقىنىغا قارىماي مېڭىپتۇ، ماڭغان ئىزلىرىدا يەنە قانلار تامچىپ، تامچىلىغان قانلاردىن قىزىلگۈللەر ئۈنۈپ پورەكلەپ، ئېچىلىپ بېرىپتۇ. بىراق، مېڭىشى بارغانسېرى قىيىنلىشىپتۇ. گويا ئۇ يەردە ئەمەس، بەلكى

تۆمۈر تىكەنلەر ئۈستىدە ماڭغاندەك قىينىلىپتۇ، شۇنداق-تىمۇ توختاش خىيالىغا كىرىپ چىقماپتۇ.

تۇيۇقسىز ئۇنىڭ ئالدىدىن ئاجايىپ يوغان بىر يىلان چىقىپ، ئۆتكۈر نەيزىدەك تىلىنى چىقىرىپ، كۆزلىرىدىن قورقۇنچلۇق يېشىل نۇر چاقنىتىپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەرنى سۈر بېسىپ-تۇ: «قانداق قىلاي، شۇ تاپتا قولۇمدا قىلىچ ياكى ھېچبولمىغاندا بىر-ەر كالتەك بولغان بولسا، بۇ ژەھشي مەخلۇقنى ئۆلتۈرۈپ، جاھاننى بىر نەجىستىن تازىلىغان بولاتتىم» دەپ ئويلاپتۇ پادىچى يىگىت ئەكبەر، «ئەمدى قانداق تاقابىل تۇرسام بولار».

ئۇنىڭ قورقماستىن ئۆزىگە قادىلىپ تۇرغىنىنى كۆر-گەن يىلان بىردىنلا ھەيۋىسىدىن يېنىپ، بۇرۇلۇپلا غايىب بوپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەر يولىنى داۋام قىپتۇ. ئۇنىڭ ماڭغان يولىدا كەڭ دالىنى ئىككىگە بۆلۈش ئۈچۈن قۇرۇلغان چىتلاققا ئوخشاش بىر رەت قىزىلگۈل تىزمىسى ھاسىل بوپتۇ.

ئۇ يەنە مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، يالماۋۇز چوققىغا يېقىنلاپتۇ، دەل شۇ چاغدا قۇلاقنى پاڭ قىلغۇدەك دەھشەتلىك گۈلدۈرماما ساداسى ئاڭلىنىپ، ئارقىدىنلا ئۆركەشلەپ ئېقىۋاتقان بىر ئەزىم دەريا پەيدا بولۇپ، پادىچى يىگىت ئەكبەرنىڭ يولىنى توراپتۇ.

«ئىلگىرى بۇ يەردە دەريا يوقتىغۇ؟» تۇرۇپ قاپتۇ پادىچى يىگىت ئەكبەر تېڭىرقاش ئىچىدە ئويلىنىپ، «بۇمۇ

بەلكىم جادۇگەر خانىمنىڭ يولۇمغا قويغان توسۇقلىرىدىن بىرى بولسا كېرەك. بىراق، ئۇ ھەرقانچە مۇشكۇل، خەتەرلىك توسۇق بەرپا قىلسىمۇ، مېنى يولدىن قويالمايدۇ، بۇ دەريادىن چوقۇم ئۆزۈپ ئۆتۈپ كېتىمەن» ئۇ شۇنداق دەپلا ئىككىلەنمەي دەرياغا ئۆزىنى ئېتىپتۇ. بىراق، ئۇ قۇرۇق يەرگە يېقىلىپتۇ، ئەمدى قارىسا بۇ يەردە ئەسلىي ھېچقانداق دەريا بولۇپ باقمىغاندەك. «خۇداغا شۈكرى» دەپتۇ پادىچى يىگىت: «سېھىرلىك ئەپسۇن دېگەنلەر ئەسلىي گۈلدۈرى بار، يامغۇرى يوق، تايىنلىقلا ئىشلار ئىكەنغۇ.

ئۇ يولىنى داۋام قىپتۇ، يالماۋۇز چوققىسى تۈۋىگىمۇ يېتىپتۇ. بىراق، تاغقا يامىشىڭ ئىمكانىيىتى يوق ئىكەن، يەنە نەينىڭ ياردىمىگە تايانسۇنمۇ، ياق، نەينى ئەمدى بىر قېتىم چېلىش پۈرسىتىلا قالدى، ئەڭ زۆرۈر بولىدىغان ۋاقتى كەلمىسىلا ئۇنى ئىشلىتىپ قويۇپ زايە قىلىۋەتمەسلىكى كېرەك. ئۇنىڭ بىلەن ئاپئاق مەلىكىنى شاھانە تاجنىڭ ئىسكەنجىسىدىن قۇتۇلدۇرۇش كېرەك.

ئۇ كۈچىنىپ چوققىغا يامىشىقا باشلاپتۇ، بىراق زادىلا ئۆرلىيەلمەپتۇ. شۇنداقتىمۇ بەل قويۇۋەتمەپتۇ، ئۇ تەرەپتىن يامىشىش مۇمكىن بولمىسا بۇ تەرەپتىن يامىشىپ-تۇ، ئاخىر قوللىرى قاپىرىپ، قاناپ قىپقىزىل قانغا بويىلىپتۇ، ئارقىدىنلا تاپتاقىر تاشلىق يەردە ئۇنىڭ قولىدىن تامغان قان تامچىلىرىدىن قىزىلگۈللەر ئۈنۈپ، كۆكلەپ پورەكلەپ ئېچىلىپ كېتىپتۇ، يەنە تېزلا ئېگىزلەپ، يالماۋۇز چوققىنى باخاشلاپ ئۆرلەشكە، چوققا ئۈستىگە يامى-

شىشقا باشلاپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكىبەر يۈز بەرگەن مۆجىزىدىن چەكسىز سۆيۈنۈپ: «پەقەت سۈنماس ئىرادە ۋە چىدام - غەيرەت بولسىلا ھەرقانچە مۈشكۈل - خەتەر ئىچىدىكى مەقسەت مەنزىلىگىمۇ يەتكىلى بولغۇدەك» دەپتۇ - دە، يالماۋۇز چوققىغا ھەشقىپىچەكتەك يامىشىپ، چىرمىشىپ ئۆسۈپ، ئېگىزلەپ كېتىۋاتقان قىزىلگۈلنىڭ غول ۋە شاخلىرىغا ئېسىلىپ، يۇقىرىغا ئۆرلەشكە باشلاپتۇ، بارماقتەك تومۇلۇقتىكى غول ۋە شاخلارمۇ پولات ئارقاندەك مەزمۇت بولۇپ، بەرداشلىق بېرىپ ئۇزۇلمەپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكىبەر يامىشىپتۇ، يامىشىپتۇ، كەچ كىرىپ ئاسمان گۈمبىزى قارا چۈمبەلگە ئورانغۇچە يامىشىپتۇ، لېكىن ئۇ پەقەت يالماۋۇز چوققىنىڭ ئۈچتىن بىر قىسمىغىلا يامىشىپ چىقالاپتۇ، قوللىرىنىڭ گۆشلىرى تىلىپ، سۆڭەكلىرى ئېچىلىپلا قاپتۇ، قانلىرى ئېقىپ تۇگەپ، ماغدۇرى تۇگەپ، ھېلىلا تۆۋەنگە چۈشۈپ كېتىدىغاندەكلا بولۇپ قايتۇ، بىراق يۇقىرى ئۆرلەشتىن يانماپتۇ.

شۇ چاغ ھىلال ئاي مەشرىق ئۇپۇقلىرىدىن كۆتۇرۇلۇپ چىقىپ، ئۇنى تارتىۋالماقچى بولغاندەكلا كۈمۈش رەڭلىك نۇر يېپچىلىرىنى سۇنۇپتۇ. ئارقىدىنلا نۇر يېپچىلىرى بىر-دىنلا نۇردىن ھاسىل بولغان بىر جۈپ قولغا ئايلىنىپ، ئۇنى يۇقىرىغا تارتىشقا باشلاپتۇ. ھىلال ئاي ئەتراپىدا جەمىر - جىمىر چاقناپ تۇرغان يۇلتۇزلارمۇ ئۇنىڭغا مەدەت بېرىۋاتقاندەك يېقىملىق كۆز قىسىشقا باشلاپتۇ. سالقىن

شامال ئۇنى ئۇچۇرۇپ ئاچقىپ قويماقچى بولغاندەكلا ئۇ- نىڭ پۇتلىرى ئاستىدىن ئۇرۇلۇشقا باشلاپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكبەر ئەمدى جىسمىغا يېگىدىن كۈچ قوشۇلغاندەكلا ھېس قىلىپ، يۇقىرى ئۆرلەشكە باشلاپتۇ. ئۇ تۆۋەنگە چۈشۈپ كەتسە تېنىگە قادىلىپ كىرىپ، ئىس- سىق قانلىرىنى سۈمۈرۈشكە تەييار تۇرغان خەنجەردەك قىرلىق تاشلارنى خىيالىغا كەلتۈرۈپمۇ قويماپتۇ.

يامىشىپتۇ، يامىشىپتۇ، ھىلال ئاي مەغرىب ئۇپۇقلا- رىغا چۆكۈپ، مەشرىق ئاسمىنى ئەتىگەنلىك شەپەق نۇرىدا قىزارغان مەھەلدە يالماۋۇز تاغ چوققىسىدىكى يالماۋۇزنىڭ ئاغزىدەك غارغا يېتىپتۇ.

ئۇ يەنە تىرىشىپ - تىرمىشىپ، ئۆمىلەپ دېگۈدەك غارغا كىرىپتۇ. ئاخىر ئالتۇن قەسىر ئالدىغمۇ چىقىپتۇ.

بۇ چاغدا جادۇگەر خانىم ئاپئاق مەلىكە بىلەن يەتتە شەپەرەڭ قوشۇلغان ئالتۇن مەپىگە ئولتۇرۇپ، قاياققىدۇر سەپەرگە چىقىش ئالدىدا تۇرغانىكەن.

ئۇ پادىچى يىگىت ئەكبەرنى كۆرۈپ ھەم ھەيران بو- لۇ، ھەم غەزەپلىنىپتۇ، بىراق ئاپئاق مەلىكىگە كايىشنى خالىماپتۇ، پادىچى يىگىت ئەكبەرنى چوققىدىن تاشلىۋې- تىش ياكى باشقا بىر يول بىلەن يوقىتىشقا ئۇرۇنۇپ يۈ- رۈشنى ئاۋارىچىلىك ھېس قىپتۇ - دە، ئەڭ ياخشىسى يالماۋۇز چوققىنى ئۇنىڭغا قالدۇرۇپ، بۇ يەردىن تېزرەك كېتىشنى قارار تېپىپتۇ. چۈنكى، ئەمدى ئۇنىڭغا بۇ يالما- ۋۇز چوققىنىڭ كېرىكى يوق ئىكەن. ئالتۇن قەسرىمۇ ئۇ كەتسىلا بىر ئۆڭكۇرگە ئايلىنىپ، قىلچە تارتىشقۇچىلىكى

قالمايدىكەن.

ئۇ ئاپئاق مەلىكىنى تارتقۇشلىغىنىچە مەپىگە چىقىپ، شەپەرەڭلەرگە ئالتۇن دەستىلىك، ئەجدىھا پېيىدىن ياسالغان قامچىسىنى ئۇرۇپتۇ، شەپەرەڭلەر كېرىلگەن يا شەكىلىدە تىزىلىپ ئۇچۇپ، مەپىنى سۆرەپ كۆك ئاسمانغا ئۆرلەپتۇ.

— ئاپئاق مەلىكە! — توۋلاپتۇ پادىچى يىگىت ئەكىبەر بار كۈچىنى يىغىپ.

ئاپئاق مەلىكە بىردىنلا يۇرىكىنى بىر ئوت چىرمىۋالغاندەك بولۇپ، ئۇنىڭغا قايرىلىپ قاراپتۇ، بېشىنى قىسىپ تۇرغان شاھانە تاجنى ئېلىپ تاشلىۋەتكۈسى كەپتۇ، پادىچى يىگىت ئەكىبەرنىڭ ئالدىغا ئۆزىنى تاشلىغۇسى كەپتۇ، بىراق شەپەرەڭلەر مەپىنى سۆرەپ، بەك تېز ئۇچقاچقا ئۇنىڭغا پۇرسەت بولماپتۇ. بىراق، ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن تامغان بىر تامچە ياش يالماۋۇز چوققا ئاسمىنىدىن ئايرىلغۇچە پادىچى يىگىت ئەكىبەرنىڭ ئۇستىگىلا چۈشۈپتۇ.

پادىچى يىگىت ئەكىبەر ھەسرەت بىلەن ئاپئاق مەلىكىنىڭ شەپەرەڭ قوشۇلغان ھارۋا بىلەن بىللە بارغانسېرى كىچىكلەپ، يىراقلاپ غايىب بولۇپ كېتىۋاتقان سېيماسىغا قاراپلا قاپتۇ. شۇ تاپتا ئۇنىڭ قايتا توۋلىغۇدەك مادارى قالمىغان بولسىمۇ، لېكىن يۇرىكى ئاشۇ تەرەپكە قاراپ سوقىدىكەن، قەلبى «ئاپئاق مەلىكە، ئاپئاق مەلىكە» دەپ ئۇنسىز نىدا قىلىدىكەن.

شۇ چاغ ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە جادۇگەر خانىمنىڭ مەسخىرىلىك كۈلكىسى بىلەن يېقىمسىز ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ:

— ئۇنى ئەمدى مەڭگۈ كۆرەلمەيسەن. ئۇ ھازىر ئۆزىگە مۇناسىپ بىر شاھزادە بىلەن ئۆمۈرلۈك جور بولۇشقا ماڭدى، ئۇنىڭغا نىكاھ ئوقۇلغان مىنۇتلار سېنىڭ ھالاكەت ئازگىلىغا تاشلىنىدىغان ۋاقتىڭ بولىدۇ، خەير - خوش، قەدىرلىكىم، سەن شۇ يەردە قاغا - قۇزغۇنلارنىڭ جىسمىڭنى ئۆز قارنىغا دەپنە قىلىشىنى كۈتۈپ قېلىۋەر، مەندىن رەنجىمە، ئەسلىدە ھالىڭغا بېقىپ ئىش قىلىشىڭ كېرەك ئىدى، بىراق ئېگىز شاخقا ئېسىلدىڭ، ئېگىز شاخقا ئىسىلغانلار ھامان سەندەك ئاقىۋەتكە قالىدۇ.

— ياق! — توۋلىۋېتىپتۇ پادىچى يىگىت ئەكبەر بىردىنلا جاھاننى زىلزىلىگە كەلتۈرۈپ، — ھەرگىز سەن دېگەندەك بولمايدۇ.

شۇ تاپتا ئۇ پۈتۈن جىسمىنى قاپلىغان جاراھەت بىراقلا ساقىيىپ ھېچقانداق ئازار يەتمىگەندەكلا، ۋۇجۇدى كۈچ - غەيرەتكە تولۇپ تاشقاندەكلا بىر ھالدا ئورنىدىن دەس تۇرۇپتۇ.

ئاپئاق مەلىكىنىڭ كۆزلىرىدىن تامغان ياش شۇنچىلىك خاسىيەتلىكمىدۇ؟

پادىچى يىگىت ئەكبەر ئەمدى يالماۋۇز چوققىدىن تۆۋەنگە چۈشۈپ، ئاپئاق مەلىكە كەتكەن تەرەپكە، تاكى ئۇنى تېپىپ، مۇراد - مەقسىتىگە يەتكۈچە مېڭىشنى قارار قىپتۇ.

بىراق، يالماۋۇز چوققىغا چىقىش قانداق مۇشكۈل - خەتەرلىك بولسا، چۈشۈشمۇ ئوخشاشلا شۇنداق مۇشكۈل - خەتەرلىك ئىكەن، لېكىن ئۇ مۇشكۈلات ۋە خەتەر دېگەنلەر-

نى ئويلاپمۇ قويماپتۇ، ئويلايدىغىنى پەقەت ئاپئاق مەلىكىلا ئىكەن.

«مەن يېتىپ بارغۇچە باشقىلارغا مەنسۇپ بولۇپ كېتەرمۇ؟» شۇنىڭلاپتۇ ئۇ ئۆزىگە مەيۇسلۇك بىلەن، چۈنكى ئۇ يېتىپ بارغۇچە قانچىلىك ۋاقىت ئۆتۈشى ۋە نېمە ئىشلار يۈز بېرىشنى كىم بىلسۇن.

شۇ چاغ كۆك ئاسماندا پەرىزاتنىڭ نۇرلۇق سىيماسى زاھىر بوپتۇ، پادىچى يىگىت ئەكبەر ئۇنى كۆرۈپلا تىزلىنىپتۇ - دە:

— ئاھ! شەپقەتلىك پەرىزات، ماڭا يارەم قىلىڭ، ئاپئاق مەلىكە باشقىلارغا مەنسۇپ بولۇپ كەتكۈچە ئۇنى تېپىۋېلىشىمغا يارەم قىلىڭ...

پەرىزات ئىللىق كۈلۈمسىرەپ قويۇپلا تارقىلىپ كەتكەن تۇماندەك غايىب بوپتۇ، پادىچى يىگىت ئۇنىڭ جاۋابىنى ئاڭلاشقا تەقەززا بولۇپ تۇرۇپلا قاپتۇ.

بىر چاغدا بىر قۇشنىڭ غاق - غاق قىلىپ سايرىغان ئاۋازى ئۇنى تېڭىرقاش ئىچىدىن، ئۇمىدسىزلىك پاتقىقىدىن تارتىپ چىقىرىپتۇ.

ئاجايىپ يوغان ۋە بېشىغا ئالتۇن تاج قوندۇرۇلغان بىر ئاق قۇ ئۇنىڭ قېشىغىلا قونۇپتۇ. ئاق قۇنىڭ قاياقتىن ئۇچۇپ كەلگىنىنى ئۇ سەزمەيلا قاپتۇ. «ئۇنى پەرىزات ماڭا يارەمگە ئەۋەتىپتۇ - دە» ئويلاپتۇ پادىچى يىگىت چەكسىز سۆيۈنۈش ھېسلىرىغا چۆمۈلۈپ.

ئۇ سەل ئىككىلىنىشتىن كېيىن ئاق قۇنىڭ ئۇستىگە چىقىپ ئولتۇرۇۋىتۇ، ئاق قۇ قانات قېقىپ، كۆككە ئۆرلەپ،

هېلىلا ئاپئاق مەلىكە بىلەن جادۇگەر خانىم شەپەرەڭ قو-
شۇلغان هارۋىدا ئۇچۇپ كەتكەن تەرەپكە كىرىچتىن ئايرىل-
غان يا ئوقىدەك ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

قۇياش كۆك ئاسمانغا تىك كۆتۈرۈلگەن مەھەلدە بىر ئاۋات شەھەر ئاسمىنىغا، شەھەرنىڭ بىر چېتىدىكى ئېگىز تۆپىلىك ئۈستىدە قەد كۆتۈرگەن شاهانە ئوردا - ساراي ئۈستىگە يېتىپتۇ.

شاهانە قەسىر ئالدىدىكى كەڭ سەينانىڭ بىر تەرىپىدە-كى 40 پەشتاقلىق مۇنبەر ئۈستىدىكى شاهانە تەخت ئۈس-تىدە بىر پادىشاه هەيۋەت بىلەن قېتىپ ئولتۇرغان، تەخت-نىڭ ئوڭ ۋە سول يېنىدىكى ئالتۇن كۇرسىلاردا بولسا خانىش بىلەن جادۇگەر خانىم پەر يەلپۇگۈچلەردە ئۆزلىرى-نى يەڭگىل يەلپۇپ، گىدىيىپ ئولتۇرۇشقان، ئۇلاردىن سەل تۆۋەندە بولسا شاهزادە بىلەن ئاپئاق مەلىكىگە نىكاه ئوقۇش ئۇچۇن، قازاندەك يوغان سەللىلىك ئوردا ئۆلىما-سى كۇمۇش كۇرسىدا ئۇزۇن ساقىلىنى تۇتاملاپ ئولتۇرغا-نىكەن.

تۆۋەندە بولسا بىر تەرەپتە ۋەزىر - ۋۇزرالار، بەگلەر، كاتتا مەنسەپدارلار ۋە ئېسىلزادە ئاقسۆڭەكلەر ئېسىل زەر-باپ تونلىرىغا ئورانغىنىچە ئەدەپ بىلەن قېتىپ تۇرۇشقان، بىر تەرەپتە بولسا خىلمۇخىل پەر يەلپۇگۈچلەرنى تۇتۇشۇ-ۋالغان ۋە كىمخاب - تەتىللا، تاۋار- دۇردۇن كىيىملەرگە ئورىنىپ، بىر- بىرى بىلەن بەسلەشكەندەك ئالتۇن- كۇ-مۇش، گۆھەر- ئالماس... لاردىن ياسالغان زىبۇ زىننەت بۇيۇملىرىنى تاقاشقان ۋە ئېسىشقان ئېسىلزادە - ئاقسۆڭەك

خېنىم - خانقىزلار نازاكەت بىلەن تىك تۇرۇشقانىكەن.

ئۇلارنىڭ سېپى يۈز قەدەمچە سوزۇلغان ۋە ئىككى سەپ ئارىسىغا گۈل - چېچەكلەردە قىرلانغان قىزىل يىپەك گىلەم پايانداز سېلىنغانىكەن. پادىچى يىگىت ئەكبەر پايانداز ئۈستىدە ئورداۋ ئورکىستىرىنىڭ لەرزان مۇزىكا ئاۋازى ئىچىدە بېشىدىن ئايىغىچە ئالتۇن رەڭلىك زەرباپ كىيىمگە ئورىنىپ، دەستە - غىلاپلىرى ئالتۇندىن ۋە گۆھەر بىلەن زىننەتلەنگەن قىلىچ ئېسىۋالغان كۆرەڭ شاھزادە قولىدا بىردەستە قان رەڭلىك ئەتىرگۈل تۇتۇۋالغان ۋە يۇلتۇزدەك كۆپ ئۇنچە - مەرۋايىت ۋە ئالماس بىلەن زىننەتلەنگەن قاردەك ئاق توي كىيىمى كىيىۋالغان، چېھرىدىن قاردەك سوغۇقلۇق يېغىپ تۇرغان ئاپئاق مەلىكىنى قولتۇقلاپ كېتىۋاتقىنىنى كۆرۈپتۇ.

مانا ئۇلار پەشتاققىمۇ يېتىپتۇ، بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ يۇقىرى ئۆرلەشكە باشلاپتۇ، نىكاھ ئوقۇشقا هازىر-لانغان ئۆلىمانىڭ ئالدىغىمۇ يېقىنلاپتۇ. نېمە قىلىش كېرەك؟

ئۇلارنىڭ هەربىر قەدىمىدە بىر قېتىم يۇرىكى ئەنسىز سوقۇۋاتقان پادىچى يىگىت ئەكبەر ئاخىر بېلىدىكى سېھىرلىك نەينى ئېسىگە ئېلىپ، ئۇنى سۇغۇرۇۋاپتۇ - دە، ئاجايىپ مۇڭلۇق بىر كۈيگە چاپتۇ، نەي ئاۋازى كىشىگە ئاشىق - مەشۇقلارنىڭ مۇھەببەت دەريالىدا ئۈزگەن شېرىن مىنۇتلىرىنى ئەسلىتىدىكەن، جۇدالىق مىنۇتلىرىدىكى ئاشىقلارنىڭ قەلب نىداسىنى هېس قىلدۇرۇپ، يۈرەك تارلىرىنى چېكىدىكەن.

ئاپئاق مەلىكە توختاپ نەي ئاۋازى ياڭرىغان تەرەپكە قاراپتۇ، ئۇلا ئەمەس، ھەممىنىڭ دىققىتى شۇ تەرەپكە، ئاق قۇ ئۇستىدە ئولتۇرۇپ، سېھىرلىك نەي چېلىۋاتقان پادىچى يىگىت ئەكبەرگە يۆتكىلىپتۇ. نەي ساداسى بولسا تېخىمۇ سۇزۇك ۋە مۇڭلۇق ياڭراشقا باشلاپتۇ.

— ياق! — توۋلىۋېتىپتۇ بىردىنلا جادۇگەر خانىم ئەلەم بىلەن، — ئۇنى تېز يوقىتىڭلار...

شۇ چاغدا ئاپئاق مەلىكە تۇيۇقسىزلا ۋۇجۇدىنى بىر ئوت قاپلىغاندەك، يۇرىكى چوغلىنىپ كۆيۈۋاتقاندەك ھېس قىپتۇ، قاردەك سوغۇقلۇق يېغىپ تۇرغان چېھرى قۇياش-تەك ئېچىلىپ، نۇرلىنىپ كېتىپتۇ.

— پادىچى يىگىت، — دەپ توۋلىۋېتىپتۇ ئۇ بىردىنلا سۆيۈنۈش بىلەن. شۇ ھامان ئۇنىڭ توي كۆڭلەكىدىكى ئۇن-چە- مەرۋايىت ۋە ئالماسلار يەرگە تۆكۈلۈپتۇ، ئۇ قەتئىي-لىك بىلەن بېشىدىكى شاھانە تاجنى ئېلىپ تاشلاپتۇ- دە، ئىسكەنجىدىن قۇتۇلغاندەك بولۇپ، شامالدا ئۇچۇۋاتقان گۈل بەرگىدەك يەڭگىل ئۇچۇپ بېرىپ، ئاق قۇنىڭ ئۈستى-دىكى پادىچى يىگىتنىڭ قۇچىقىغا چىقىپ ئولتۇرۇپتۇ- دە، ئۇنىڭ بىلەن يىراق - يىراقلارغا ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

توي ئەھلى ئۇلارنىڭ كەينىدىن ھاڭۋېقىپ قارىشىپلا قاپتۇ. شاھزادە بولسا ئەلەم بىلەن ئالتۇن دەستىلىك كۈ-مۈش قىلىچىنى سۇغۇرۇپ، نىشانسىز پۈلاڭلىتىپ، توۋ-لاپ قاپتۇ. بىر چاغدا كۆپچىلىك ئېسىنى يىغىپ جادۇگەر خانىمغا قاراشقىنىدا ئۇنىڭ بىر مەرمەر ھەيكەلگە ئايلىنىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپتۇ.

ئالتۇن ئاچقۇچ

يىراق بىر زامانلاردا بىر جۇپ ئاكا - ئۇكا ئۆتكەن بولۇپ، چوڭىنىڭ ئىسمى دىلشاد، كىچىكىنىڭ ئىسمى مىرشاد ئىكەن، ئۇلار بىر ئانىدىن تۇغۇلغان قوشكېزەكلەر ئىكەنۇ، لېكىن خۇي - پەيلى، پىكىر - خىيالى پۈتۈنلەي ئوخشىمايدىكەن.

دىلشاد تىرىشچان، قىلىۋاتقان ئەمگىكىدىن كۆپرەك ھوسۇلغا ئېرىشىشنى، شۇنىڭ بىلەن ئائىلە تۇرمۇشىنى بایاشات ئۆتكۈزۈشنى ئويلايدىغان، كىشىلەرگە يېقىشلىق، خۇش چىراي بالا ئىكەن، ئاتا - ئانىسىنىڭ ئېغىرچىلىقىنى يەڭگىللىتىدىكەن.

مىرشاد بولسا ھۇرۇن - تەييارتاپ، ھۇرۇنلۇقىدىن يۇز يۈيۈشقىمۇ ئېرىنىپ، ئاق يۇزلىرى كۆمۈرچىنىككە دەك قاپقارا بولۇپ كىرلىشىپ كەتسىمۇ كارى يوق يۈرىدۇغان بولۇمسىز بالا ئىكەن. پەند - نەسىھەتلەر قىلچىلىك كار قىلمايدىكەن.

كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، ئايلار ئۆتۈپتۇ، دىلشاد ئىشلەپ تاپقانغا مىرشادمۇ شېرىك بولۇپ، يەپ يېتىۋەرگەنلىكى ئۈ-

چۈن ئۇلار روناق تاپماپتۇ، تاپقىنى گېلىدىن ئاشماپتۇ، ئاكا- ئۇكىلارنىڭ يېشى 20 گە بېرىپ قاپتۇ. ئاتا - ئانىسى بۇلارنى ئۆيلەش كويىغا چۈشۈپتۇ، بىراق ئېشىنغان مۇلكى بولمىغاچقا توي چىقىمىغا چىقىنالماي غەمگە پېتىپ مەسلە- ھەتكە چۈشۈپتۇ:

— ئۇلارنى سەپەرگە ئەۋەتەيلى، — دەپتۇ ئاتىسى، — ياقا يۇرتلاردا يولى ئېچىلىپ، ئاز - تولا پۇل تېپىپ كەلسە ئەجەب ئەمەس، شۇنىڭ بىلەن كۆزىمىزنىڭ ئوچۇقىدا پەرزىنى ئادا قىلىۋالارمىز، مىرشادمۇ شۇ باھانە- دە ئىسسىق - سوغۇقلارغا پىشىپ، راۋۇرۇس ئادەم بولۇپ كېلەر.

— ۋاي بولمايدۇ، — دەپتۇ ئانىسى، — سەپەر دېگەن جاپالىق، ئۇلار سەپەردە ئاچ - توق قېلىپ قىينالمامدۇ، ياتىدىغان ئۆيىنى نەدىن تاپىدۇ، ئۇلارنى مۇشەققەت ئوتىدا پۇچىلىغۇچە ئۆزىمىزلا بىر ئامال قىلايلى.

ئۇلار شۇنداق تالىشىپ، پىكىرده بىرلىككە كېلەلمەي تۇرغانىنىڭ ئۈستىگە دىلشاد كىرىپ كەپتۇ ۋە مۇنداق دەپتۇ:

— سەپەرگە چىقساق، مۇشەققەت ئوتىدا تاۋلىنىپ، پىشىپ يېتىلىمىز، ئىش تېپىپ قىلىپ، ئاز - تولا پۇل تېپىشىمىزمۇ مۇمكىن، ھېچبولمىسا بىرەر ھۈنەر - كە- سىپ ئۆگىنىپ كېلەرمىز، بىزگە ئىجازەت بېرىڭلار.

ئانىسى ئامالسىز ماقۇللۇق بىلدۈرۈپتۇ، ئۆيىدە بار ئۇندا خېمىر يۇغۇرۇپ نان يېقىپتۇ، ئەتىسى نانلارنى خۇرجۇنغا قاچىلاپ، دىلشادنىڭ مۇرىسىگە ئارتىپ قويۇپتۇ، ئىنىسىنىڭ ھالىدىن ياخشى خەۋەر ئېلىشنى تاپە-

لاپ، ئۇلارنى سەپەرگە ئۇزىتىپتۇ، مىرشاد ئۇلارنىڭ زو-
رى بىلەن بوينىدىن باغلاپ سۆرىگەندەكلا ئاكىسىنىڭ كەي-
نىدىن ئەگىشىپتۇ.

ئۇلار مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، يول ئۇستىدە دىلشاد كە-
شىلەرنىڭ ئىش - ئەمگەكلىرىگە يار دەملىشىپ، يېمەك -
ئىچمەك ۋە قونالغۇ مەسىلىسىنى ھەل قىلىپ مېڭىپتۇ،
ئاخىر بىر چوڭ شەھەرگە يېتىپتۇ، شەھەر شاھىنىڭ ئاي
دېسە ئاغزى بار، كۇن دېسە كۆزى بار، ئاجايىپ ساھىبجا-
مال ۋە پەزىلەتلىك بىر قىزى بار ئىكەن، بۇ قىزغا كۆپلە-
گەن شاھزادىلەر ۋە بايۋەچچىلەر ئاشىق ئىكەن، لېكىن
ھېچبىرى شاھنىڭ سالغان تويلۇقىنىڭ ئېغىرلىقىدىن مۇ-
رادىغا يېتەلمەي يۇرگەنىكەن، چۇنكى شاھ ھەرقانداق ئەل-
چىگە ئوردا ئىچىدىكى بىر كۆلنى ئالتۇنغا، بىر كۆلنى
گۆھەر تاشلارغا تولدۇرۇش شەرتىنى قويىدىكەن، بۇنچە
بايلىق كىمدىن چىقسۇن، شۇڭا مەلىكىنىڭ يېشى 18 دىن
ئاشقان بولسىمۇ تېخى ياتلىق قىلىنمىغانىكەن.

بۇ ھەقتىكى گەپ - سۆزلەر شەھەرگە ئەمدىلا قەدەم
قويغان ئاكا - ئۇكىلار قۇلىقىغىمۇ كىرىپتۇ، ئۇلارنى شې-
رىن خىياللارغا چۆمدۇرۇپتۇ.

— مېنىڭ شۇنچىلىك بايلىقىم بولسىچۇ، — دەپتۇ
مىرشاد، — مەلىكە بىلەن توي قىلىپ، ئۆمۇر بويى يەپ
يېتىپ، راھەت ئىچىدە ياشىغان بولاتتىم، شۇنداق تۇرمۇش
بەكمۇ شېرىن بولاتتى.

— ئۇنداق خىيالىلاردا بولما، — دەپتۇ
دىلشاد، — ئەمگەك قىلىپ، ھالال بايلىققا ئېرىشىش كو-

يىدا بول، جاپالىق مېھنەت بىلەن يارىتىلغان بايلىقلار تۇرمۇشلا ھەقىقىي شېرىن بولىدۇ.

ئۇلار شۇنداق دېيىشىۋېتىپ شەھەردىن قايتىپ چىقىپتۇ، يولدا ھارۋىسى پانكىقا پېتىپ قالغان بىر بوۋايغا يولۇققۇپتۇ، بوۋاي ئۇلارنىڭ پارىخىنى ئاڭلاپ:

— بالىلىرىم، — دەپتۇ ئۇلارغا، — ماڭا ياردەملەشىپ ھارۋىنى پانكىقتىن چىقىرىشىپ بەرسەڭلار سىلەرگە چوڭ بىر خەزىنىنىڭ ئالتۇن ئاچقۇچى بار جايىنى ئېيتىپ بېرەتتىم.

— كارىمىز بولمىسۇن، — دەپتۇ مىرشاد، — ئۇ يالغان سۆزلەيدۇ، ئالتۇن ئاچقۇچ بار جايىنى بىلسە ئۆزى بېرىپ ئېلىۋالماسمىدى، قەستى بىزنى بىكارغىلا ئىشلەتمەكچى، ھارۋىسىنى پانكىقتىن چىقارغۇزۇۋېلىش.

— مەيلى، نېمىلا بولسۇن ياردەم قىلايلى، — دەپتۇ دىلشاد، — ئۇنىڭ قىيىنچىلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇپ كارىمىز بولمىسا بولماس.

مىرشاد غۇدۇراپ چەتكە چىقىۋاپتۇ، دىلشاد پانكا كېچىپ يۇرۇپ ھارۋىنى ئىتتىرىپتۇ، بوۋاي ئېشىكىنى قامچىلاپ، ھارۋىنى تارتىپ يۇرۇپ ئاخىر پانكىقتىن چىقىرىۋاپتۇ.

— رەھمەت ئوغلۇم، — دەپتۇ ئۇ تەشەككۈر ئېيتىپ، كېچە چۈشۈمدە ئايان بولۇشىچە يېرىم كۈنلۈك يىراقلىقتىكى بىر تاغ ئۆڭكۈرىدە غايەت زور بىر خەزىنىنىڭ ئالتۇن ئاچقۇچى ساقلانغان ساندۇق يوشۇرۇنغانمىش، ئۇنى يالغاز مىكى دېسەم خۇددى ئوڭۇمدىلا كۆرگەندەك ئېنىق كۆر-

گەن، ساندۇق سىرتىغا «بۇ تاغ بىر خەزىنە، ئالتۇن ئاچ-قۇچ مۇشۇ ساندۇقتا...» دەپ يىزىلغانىكەن، مەن باراي دېسەم قېرىندىم، بىر پۇتۇم گۆرگە ساڭگىلىدى، ئۇنچە كۆپ بايلىق ھاجەتسىز، مىراسخور بولغۇدەك ئەۋلادىممۇ يوق، تاغقا چىققۇدەك مادارىممۇ يوق، بابا «بىر ياخشى نىيەتلىك كىشىگە يولۇقسام، ھارۋامنى پاتقاقتىن چىقىرىپ بەرسە، چۇشۇمنى شۇنىڭغا بايان قىلسام، خاسىيىتى شۇ-نىڭغا بولسا، ئۇنىڭ قىلغان ياخشىلىقىنى ياندۇرغىنىم بول-سا» دېگەنلەرنى ئويلاپ تۇرغانىدىم، خۇدا سېنى يەتكۈز-دى، سەن ياش بولغاندىكىن ئىزدەپ باققىن، بەخت - تەلىيىڭ بولسا ئەجەب ئەمەس.

دىلشاد بوۋايغا رەھمەت ئېيتىپ خوشلىشىپ، تاغ تە-رەپكە يۈرۈپ كېتىپتۇ، مىرشادمۇ تەييارغا ھەمشېرىك بو-لۇش ئۈمىدى بىلەن زورۇقۇپ ئەگىشىپ مېڭىپتۇ، ئۇلار كۆپ يۈرۈپ تاغ باغرىغىمۇ يېتىپتۇ، تاغنىڭ بۇلۇتقا تاقاش-قۇدەك ئېگىزلىكى، چىقىشنىڭ تەسلىكىنى كۆرۈپ يەنە مىرشادنىڭ ھۇرۇنلۇقى تۇتۇپتۇ - دە، تاغقا چىقماسلىق قازىنىنى ئېسىپ:

— سەن ئۆزۈڭ ئىزدە، مەن مۇشۇ يەردە سېنى كۈ-تەي، زادىلا ماغدۇرۇم قالمىدى، پۇتلىرىمۇ قاپىرىپ كەت-تى، — دەپلا موككىدە يېتىۋاپتۇ.

دىلشاد ئامالسىز بىر ئۆزىلا تاغقا يامىشىپ، تاغ ئۆڭ-كۈرىنى ئىزدەپتۇ، ئاخىر تاغ چوققىسىغا يېقىن بىر جايدا ئاغزى ئۆمۈچۈك تورلىرىدا پەردىلەنگەن، ياۋا ئوت - چۆپ-لەر بىلەن توسۇلغان ئۆڭكۈرنى تېپىپ ئىچىگە كىرىپ،

داتلىشىپ كەتكەن بىر تۆمۈر ساندۇقنى تېپىپتۇ، ساندۇقـ
نى سىرتقا ئاچقىچ، ئۇستىگە نەقىشلەنگەن بىر جۈملە
سۆزنى كۆرۈپتۇ: بۇ تاغ بىر خەزىنە، ئالتۇن ئاچقۇچ مۇشۇ
ساندۇقتا، ئۇنىڭغا تىرىشچان، ئىجتىھاتلىق، ئىرادىلىك
كىشىلا ئېرىشەلەيدۇ» دېيىلگەنىكەن.

دىلشاد ساندۇقنى ئېلىپ تاغدىن چۈشۈپ، مىرشادنىڭ
يېنىغا يەتكەندە ساندۇقنى ئېچىپتۇ، ساندۇقتا بىر كۆك
مۇقاۋىلىق كىتاب بار ئىكەن، مۇقاۋىغا «ئالتۇن ئاچقۇچ»
دېگەن خەتلەر زەر ھەل بىلەن نەقىشلەنگەنىكەن.

— ھېلىقى قېرى بىزنى ئالدايدۇ دېمىدىمۇ، —
دەپتۇ مىرشاد ئۈمىدسىزلىنىپ، — مانا، نەدىمۇ ئالتۇن
ئاچقۇچ بولسۇن، ھېچقانچە پۇلغا يارىمايدىغان توقۇمەك
بىر كىتابكەنغۇ.

— ئاۋۇال كىتابنى كۆرۈپ باقايلى، — دەپتۇ دىلشاد
مەيۈسلەنمەي، — كىچىكىمىزدە ئاتا ـ ئانىمىز بىزنى ئوقۇـ
تۇپ ساۋاتلىق قىلىپ قويغانغۇ.

دىلشاد كىتابنى ۋاراقلاپ ئوقۇشقا باشلاپتۇ، كىتابتا
تۈرلۈك بىلىملەر — ئالتۇن ۋە گۆھەر كانلىرىنى تېپىش،
ئېچىش، قېزىش، ئايرىش ھەققىدىكى تەدبىر ـ تەجرىبىلەر
سۆزلەنگەنىكەن. يەنە بۇ تاغنىڭ بايلىق خەرىتىسىمۇ بار
ئىكەن.

— قايغۇرما، — دەپتۇ دىلشاد مىرشادقا خۇشاللىق
بىلەن، — بۇ كىتاب ھەقىقىي ئالتۇن ئاچقۇچ ئىكەن،
ئۇنىڭغا خاتىرىلەنگەن بىلىملەرنى ئۆزلەشتۈرۈۋالساقلا تاغـ
دىكى بايلىق خەزىنىسى بىزگە ئىشىكىنى ئاچقۇدەك.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ مىرشاد بىلەن كىتابنى ئېلىپ شەھەرگە يېنىپتۇ، بىر ناۋايغا يالىنىپ ئىشلەپ، ئۆزى ۋە مىرشاد ئۈچۈن يېمەك - ئىچمەك، قونالغۇ تەييارلاپتۇ، ئىشتىن سىرتقى ۋاقىتلىرىدا كىتاب ئوقۇپ بىلىم ئىگىلەپ-تۇ، چۈشەنمىگەن يەرلىرىنى يېقىن ئەتراپتىكى مەدرىسەگە بېرىپ مۇدەررىس - ئالىملاردىن سوراپ ئۆگىنىپتۇ، ئىجتىهات بىلەن بىر يىل تىرىشىپ ئۆگىنىپ، كىتابتىكى ھەممە بىلىمنى ئۆزلەشتۈرۈپتۇ.

مىرشاد بولسا دىلشاد تېپىپ بەرگەننى يەپ، ھېچ ئىش قىلماي، كىتابنى ياستۇق ئېتىپ ئۇخلاپ كۈن ئۆتكۈزۈپ-تۇ، دىلشادنىڭ كىتابتىكى بىلىملەرنى ئۆزلەشتۈرۈۋالى-غاندىن كېيىنمۇ تاغدىن بايلىق تاپالىشىغا ئىشەنمەپتۇ.

دىلشاد كىتابنى ئۆزلەشتۈرۈپ بولغان كۈنى تاغقا بې-رىپتۇ. نەچچە كۈنلەر قىدىرىپ يۈرۈپ مول ياقۇت كېنىنى تېپىپتۇ، بىرمۇنچە ياقۇتلارغىمۇ ئىگە بوپتۇ، ئاندىن ياقۇت-لارنى سېتىپ كاتتا زەردار بايغا ئايلىنىپتۇ - دە، نۇرغۇن ئىشلەمچى يالداپ تاغدا ياقۇت كېنى قېزىپتۇ، بايلىق خەر-تىسى بويىچە ئالتۇن كانىنىمۇ تېپىپ، بىر بۆلەك ئىشلەم-چىنى كان قېزىش، ئالتۇن تاۋلاشقا ساپتۇ، بىر يىلغا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە شاھ ئوردىسىدىكى ئىككى كۆلنى تولدۇرۇپ، ئېشىپ قالغۇدەك ئالتۇن ۋە گۆھەر - ياقۇتقا ئېرىشىپتۇ، يالانغان ئىشلەمچىلىرىمۇ كۆپ نەپ ئېلىپ، كاتتا بايلاردىن بولۇپ قاپتۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن دىلشاد گۆھەر ۋە ئالتۇنلارنى شاھ ئوردىسىغا توشۇتۇپ، ئىككى كۆلنى تولدۇرۇپتۇ، شاھ

بىلەن ۋەزىرلەرنى كۆرۈپ بېقىشقا تەكلىپ قىپتۇ، شاھ بىلەن ۋەزىرلەر بۇنچە كۆپ بايلىقنى كۆرۈپ ئەقلى ھەيران بوپتۇ.

— ئەي ئوغۇلۇم، — دەپ سوراپتۇ شاھ دىلشاد-تىن، كۆپلىگەن شاھزادە - بايۋەچچىلەر، كاتتا زەردارلارمۇ تولدۇرۇشقا كۆزى يەتمەي قىزىمنىڭ ۋەسلىدىن ئۈمىد ئۈز-گەن، بۇ كۆللەرنى سەن قانداق تولدۇردۇڭ.

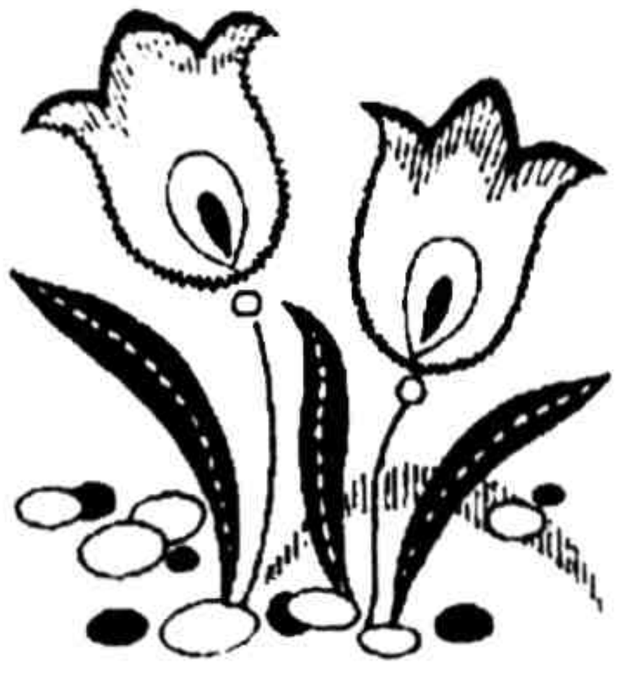
— ئىلىمدىن ئىبارەت ئالتۇن ئاچقۇچ ماڭا تەبىئەت-تىن ئىبارەت بۇ تۈگمەس بايلىق خەزىنىسىنى ئېچىپ بەردى، — دەپتۇ دىلشاد، — شۇڭا مەن باشقىلار قىلالمى-غان ئىشنى قىلىپ، شەرتلىرىنى ئادا قىلدىم.

— ئاپىرىن ساڭا، — دەپتۇ شاھ خۇرسەن بولۇپ، — قىزىم بېگانە پەرزەنتىم ئىدى، ئەمدى ئۇنى ساڭا تاپشۇر-دۇم، مۇشۇ ئوردىدا ئۆيلۈك - ئوچاقلىق بولۇڭلار، مەندىن كېيىن تەختىمگە سەن ۋارىسلىق قىلغىن، ئەلگە ياخشىلىق قىلىشىڭغا ئىشىنىمەن.

دىلشاد مەمنۇنلۇق بىلەن ماقۇللۇق بىلدۈرۈپتۇ. پادى-شاھ قىرىق كېچە - كۈندۈز كاتتا توي مەرىكىسىدىن كېيىن مەلىكە دىلشادقا نىكاھلاپ بېرىپتۇ، دىلشادنىڭ شۆھرىتى ھەرياق تارقىلىپتۇ، ئاتا - ئانىسىمۇ ئۇنىڭ سايىسىدا بايا-شات تۇرمۇشقا ئېرىشىپتۇ.

مىرشاد بولسا دىلشاد ئېرىشكەن بەخت - دۆلەتنى كۆرۈپ، ئۆزىنىڭ بولۇمسىزلىقىدىن خىجىل بوپتۇ - دە، دىلشادتىن «ئالتۇن ئاچقۇچ»نى سورىۋېلىپ، ھۇرۇنلۇقى-نى تاشلاپ، تەبىئەت خەزىنىسىنى ئېچىش، سىر - تۈگۈن-

لەرنى يېشىشنىڭ ئالتۇن ئاچقۇچىنى ئىگىلەش ئۈچۈن ئىجتىهات بىلەن ئوقۇشقا بېرىلىپ، پارلاق ئىستىقبال يا-رىتىش يولىغا قەدەم قويۇپتۇ.

本书收录了12篇童话故事。

مەسئۇل مۇھەررىرى: گۈلباھار مۇھەممەتئىمىن
مەسئۇل كوررېكتورى: قەمبەرگۈل ئوسمان

ئەتىرگۈل مەلىكە

ئاپتورى: ئادىل ئىمىن

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلىپ تارقاتتى
(قەشقەر شەھىرى تاربوغۇز يولى 14 - قورۇ، پوچتا نومۇرى: 844000)
جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرىدا سېتىلىدۇ
قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1092×787مم، 1/32 باسما تاۋىقى: 6.25
2008 - يىل 10 - ئاي 1 - نەشرى
2008 - يىل 10 - ئاي 1 - بېسىلىشى
تىراژى: 3080 —— 1

ISBN 978-7-5373-1756-6
باھاسى: 13.00 يۈەن
سۈپەتتە مەسىلە كۆرۈلسە ئالماشتۇرۇپ بېرىلىدۇ
تېلېفون: 2653927 — 0998

لمش، ئۇلاردىن بەدىئىي ئو-
زۇقىلىنىش ئاساسىدا شېئىر،
چۆچەك، مەسەل ئىجادىيىتى
بىلەن شۇغۇللانغان. ئۇنىڭ بىر
قىسىم چۆچەك، شېئىر ۋە مە-
سەللىرى «شىنجاڭ گېزىتى»،
«قەشقەر ئەدەبىياتى»، «تارىم
غۇنچىلىرى»، «يەكەن گېزى-
تى» قاتارلىق گېزىت - ژۇرنال-
لاردا ئېلان قىلىنغان.

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: غەيرەت خالىق

ISBN 978-7-5373-1756-6
9 787537 317566 >

ISBN978-7-5373-1756-6
（民文）定价：13.00 元